T.C.
CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

DOKTORA TEZİ
İŞLETME ANA BİLİM DALI
MUHASEBE FİNANSMAN DOKTORA PROGRAMI

TÜRK BANKACILIK SİSTEMİNDE KURUMSAL KREDİ DERECELENDİRME SÜREÇLERİNDE KOBİ'LERİN KREDİBİLİTESİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kurtuluş ÇÖRT

Danışman
Doç. Dr. Nilgün KAYALI

MANİSA – 2023

YEMİN METNİ

Doktora tezi olarak sunduğum "Türk Bankacılık Sektöründe Kurumsal Kredi Derecelendirme Sürecinde KOBİ'lerin Kredibilitesinin Değerlendirilmesi" adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

…/…/2023
Kurtuluş ÇÖRT
İmza

ÖZET

TÜRK BANKACILIK SİSTEMİNDE KURUMSAL KREDİ DERECELENDİRME SÜREÇLERİNDE KOBİ'LERİN KREDİBİLİTESİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Ülkemizde finansal sistem içerisinde bankacılık sektörü önemli bir yere sahip olmakla birlikte içinde bulundurduğu mekanizmalar ve disipline sistemler ile birçok unsuru barındırarak ekonomik yaşamsal alanların gelişmesi ve büyümesine büyük katkı sağlamış ve finansal alanların dışında kalan kimi değerleri finansal alanın içine dahil ederek sektörel alanlarını genişletmiştir. Bankaların tarihsel süreçlerin getirdiği tecrübe ve teknoloji ile gelişmesi ve büyümesi gerçekleşmiş, ülkelerin ekonomilerine kattıkları değerler ile adeta ekonomilerin odağı haline dönüşmüşlerdir.

Bankalar fon fazlası olan birimlerden temin edilen kaynakları fon talep edenlere aktarılmasında önemli bir görev üstlenerek temel faaliyetleri olan kredilendirme işlevini icra ederler. Bu işlem karlı olduğu kadar çeşitli riskleri de içinde barındırdığından ayrı bir disipliner yaklaşım gerektirmektedir.

Teknolojik gelişmeler, bankaların sermayelerine olumlu katkıları olduğu kadar tam tersi durumların yaşanmasına da neden olmuş ve ekonomik sistemlerin uluslararası bir boyut kazanması ile sistemin temel işlevi olan kredilendirme faaliyetlerinin analizleri gitgide ayrı bir fonksiyonel faaliyet alanı oluşturmuştur.

Çalışma, ülkemizde ekonomik sistemlerin önemli bir parçası olan KOBİ'lerin kredi çalışmalarında kredi süreçlerinin nasıl işlediği, kredi karar mekanizmalarında görev yapan personeller için genel uygulamada kredi sürecinin safhaları ve hangi unsurların önem arz ettiği konular belirlenerek Türk Bankacılık Sisteminde kredi operasyonel ve kredi ağırlıklı işlevlerin incelenmesi, bilanço, gelir tablosu ve nakit akım tablosu verileri kullanılarak firma hakkında genel bilgilere ulaşılması sonucu muhasebe konulu aktarma ve arındırma işlemleri ile firmanın gerçek durumunu ortaya çıkarıp oran analizleri ile nicel ve nitel değerler konsolide edilerek firmanın bugünkü ve gelecekteki kredibilite değerliliğinin tespiti ile risk oluşturan faktörlerin firma yaşam sürelerini ne denli etkileyeceği belirlenecektir.

Kredinin daha ziyade teknik boyutuna ilişkin mali analiz veya diğer analizler dışında mali olmayan kriterlerin de aslında mali veriler kadar önemli olduğu kurumsal kredilerin ilgilendiği diğer konular arasındadır.

Çalışma üç bölümden oluşmakta olup birinci bölüm içeriğinde bankacılık sektörü, Türk bankacılık sistemi ve Türkiye'de faaliyet ve sermaye türlerine göre bankalardan bahsedilmiştir.

İkinci bölümde KOBİ'lerin Türkiye Ekonomisindeki yeri, bankalarla olan ilişkileri, kredi limit tahsis süreçleri, finansman ihtiyaçları, kredi limitlerinin belirlenmesi ve bilançolarında yapılan aktarma ve arındırma işlemleri ile firmalardan derecelendirme notu alınması, operasyonel faaliyetleri ile kredi süreç döngüsünün tamamlanmasından bahsedilmiştir.

Üçüncü bölümde ise ilgili süreçlere değinilerek imalat sektöründe faaliyet gösteren bir firmanın kredi talebinin değerlendirilmesi süreçleri incelenmiş ve konuyla ilgili literatür çalışması yapılmıştır. Ülkemizde faaliyet gösteren 8 adet kamu ve özel bankanın 15 uzman görüşüyle hazırlanan veri setleri finansal analize ek olarak durum analizi ile uygulamalı olarak ele alınmış, T.C Merkez Bankası Sektör Bilançoları ve literatür bilgisi esas alınarak tespit edilen kriterler derecelendirildikten sonra ayrıca yorumlanmıştır. Türk bankacılık sistemi'nin önemle üzerinde durduğu ana kriterler belirlenmiş olup daha önce ilgili literatüre ait çalışmalarda ele alınmayan ham ve düzeltilmiş verilerin firma kredi notuna etkisi hesaplanarak Türk Bankacılık Sistemi Genel Uygulamaları dahilinde nihai puana göre firma kredi teminat durumu tespit edilmiştir.

Çalışma, literatüre katkı sağlamakla birlikte sektörde faaliyet gösteren KOBİ'lere kredilendirme süreçlerinde yardımcı olacağı düşünülmektedir.

ABSTRACT

EVALUATATION OF THE CREDIBILITY OF SMEs IN THE CORPORATE CREDIT RATING PROCESS IN TURKISH BANKING SYSTEM

Along with having an important place in the financial setting in our country; the banking sector has also made a great progress in contributing to the development and growth of the economy in vital areas alongside contributing to sectors other than finance and their incorporation of such values in the sector. Banks have developed and grown with the experience and technology brought by historical processes, and have become the focus of the economy with the contribution of added value to the economies of countries.

Banks undertake the important mission of transferring resources obtained from departments with surplus funds to those who request and require funds, and perform their main action - the lending. As much as it is profitable, the process requires a different approach since it involves various risks.

Technological developments have not only contributed positively to the banks' capital, but also led to an adverse reaction. Once the economic systems started gaining an international dimension, analyzing the main function of the system – the lending activities, gradually formed a separate functional scope.

Our study analyzes the SMEs'- which is an important part of the economic system- crediting functions, the stages of the credit process in general practice by the personnel, by determining the important points analyzing the crediting operational and credit weighted functions, balance sheet, income statement, obtaining general information about the company by using equity change statement data to reveal the real standing of the company by consolidating the quantitative and qualitative values with ratio analysis to determine the current and future credibility of the company and its risk factors.

We also shed light on the aspect of the importance financial analysis related to the technical aspect or non-financial criteria data to be among the other points when considering the corporate loans.

The study consists of three parts,and in the first part,banking ,Turkish Bankingsystem,types according to capital types ,bank credit,general principles and classifacation are mentioned.

In the second part, the place of SMEs in the Turkish economy, their relations with banks, credit limit allocation processes, financing needs, determination of credit limits, transfer and purification processes in their balance sheets, obtaining rating grades from companies, operational activities and completion of the credit process cycle are mentioned.

In the third part, the processes of evaluating the loan demand of a company operating in the manufacturing sector were examined by referring to the relevant processes, and a literature study was conducted on the subject. The criteria determined on the basis of the Central Bank of the Republic of Turkey Sector Balance Sheets and the literature were evaluated and interpreted separately. Within the scope of the General Applications of the System, the company's loan collateral status was determined according to the final score.

Although the study contributes to the literature, it is thought that it will help SMEs operating in the sector in their lending processes.

TEŞEKKÜR

Çalışmamın her aşamasında bana destek olan, bilgi ve deneyimleri ile yol gösteren danışman hocam Sayın Doç. Dr. Nilgün Kayalı' ya, bilgi ve tecrübesi ile doktora öğrenim hayatımın tüm zorlu aşamalarında yardımcı olan, tecrübeleri ile beni aydınlatan ve desteğini hiç eksik etmeyen, kendisini tanımaktan büyük onur duyduğum sevgili hocam Sayın Prof. Dr. Semra Öncü'ye, Prof. Dr. Ayşe Necef Yereli'ye, Doç. Dr. Güngör Özcan'a ve Doç. Dr. Filiz Yüksel'e, doktora eğitimim sırasında desteği ve arşiv belgelerinin transkripsiyonu aşamasında yardımlarını esirgemeyen Sayın Doç. Dr. Gürol Durak'a, çalışmalarım sırasında manevi desteğini her zaman hissettiğim değerli arkadaşım ve meslektaşım Mustafa Çavdar'a, değerli eşim ve meslektaşım Ayşe Bakıcıoğlu Çört'e, öğrenim hayatım boyunca beni maddi ve manevi olarak destekleyen ve her zaman yanımda olan babam Sami Çört' e yürekten teşekkür ederim.

Kurtuluş ÇÖRT

Manisa 2023

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ i
ÖZET ii
ABSTRACT iv
TEŞEKKÜR METNİ vi
İÇİNDEKİLER vii
KISALTMALAR DİZİNİ xiii
TABLOLAR LİSTESİ xv
ŞEKİLLER LİSTESİ xvii

BİRİNCİ BÖLÜM
BANKACILIĞA GENEL BAKIŞ

1.1. BANKACILIK SEKTÖRÜ 3
1.1.1.Bankacılık Hakkında Genel Bilgiler 4
1.1.2.Bankacılığın Tanımı 6
1.1.3. Bankanın Önem ve Fonksiyonları 7
1.2. TÜRK BANKACILIK SİSTEMİ 10
1.2.1. Tarihsel Gelişimi 11
1.2.2 Türk Bankacılık Sisteminin Düzenleyici Unsurları 15
1.2.3. Bankaların Bilanço ve Bilanço Dışı İşlemleri 16
1.2.4. Bankaların Sektör Paylarına Bağlı Rekabet Anlayış 21
1.3. TÜRKİYE'DE FAALİYET VE SERMAYE TÜRLERİNE GÖRE BANKA ÇEŞİTLERİ 30
1.3.1. Faaliyet Türlerine Göre Bankalar 30
1.3.1.1. Mevduat Bankacılığı 31
1.3.1.2. Yatırım Bankacılığı 31
1.3.1.3. Kalkınma Bankacılığı 32
1.3.1.4. Katılım Bankacılığı 33
1.3.1.5. Merkez Bankacılığı 35
1.3.2. Sermaye Kaynaklarına Göre Bankalar 39
1.3.2.1. Devlet Bankaları 39
1.3.2.2. Özel Sermayeli Bankalar 41
1.3.2.3. Karma Sermayeli Bankalar 43

1.3.2.4. Yabancı Sermayeli Bankalar 43
1.4. BANKA KREDİLERİ GENEL ESASLARI 44
1.4.1. Kredinin Tanımı 44
1.4.2. Banka Kredilerinin Unsurları 45
1.4.2.1. Güven 46
1.4.2.2. Risk 46
1.4.2.3. Vade 46
1.4.2.4. Gelir 47
1.4.3. Banka Kredilerinin Ülke Ekonomisi Açısından Önemi 47
1.5. KREDİLENDİRME İLKELERİ 50
1.5.1. Karakter 50
1.5.2. Kapasite 51
1.5.3. Kapital 52
1.5.4. Koşullar 52
1.5.5. Karşılık 53
1.6. KREDİLERİN SINIFLANDIRILMASI 54
1.6.1. Nitelikleri Açısından Kredi Sınıfları 54
1.6.1.1. Nakdi Krediler 54
1.6.1.2. Gayri Nakdi Krediler 55
1.6.2. Vade Açısından Kredi Sınıflandırması 55
1.6.3. Faiz Türüne Göre Kredi Sınıflandırması 58
1.6.3.1. Sabit Faizli Krediler 58
1.6.3.2. Değişken Faizli Krediler 58
1.6.4. Teminat Açısından Kredi Sınıflandırması 59
1.6.4.1. Teminatsız (Açık) Krediler 60
1.6.4.2. Şahsi veya Maddi Teminatlı Krediler 60
1.6.4.2.1. Şahsi Teminatlı Krediler 60
1.6.4.2.2. Maddi Teminatlı Krediler 60
1.6.5. Kaynak Açısından Kredi Sınıflandırması 61
1.6.5.1. Banka Kaynaklı Krediler 61
1.6.5.2. Banka Dışı Kaynaklı Krediler 61
1.6.6. Tahsis Yetkisi Açısından Kredi Sınıflandırması 61
1.6.6.1. Şube Kredi Komitesi Yetkili Krediler 62
1.6.6.2. Genel Müdürlük Yetkili (Otorize) Krediler 62

İKİNCİ BÖLÜM

KOBİ'LERDE KURUMSAL KREDİLERİN LİMİT TAHSİS SÜRECİ

2.1. KOBİ'LERDE KURUMSAL KREDİLERİN DEĞERLENDİRME SÜRECİ VE KOBİ'LERİN TÜRKİYE EKONOMİSİNDEKİ YERİ VE BANKALARLA OLAN İLİŞKİLERİ 64

2.1.1. KOBİ'nin Tanımı ve Özellikleri 65

2.1.2. KOBİ'lerin Türkiye Ekonomisindeki Yeri ve Önemi 67

2.1.3. KOBİ'lerin Bankacılık Sektörü ile Olan İlişkileri 69

2.1.3.1. KOBİ'lerin Bankacılık Operasyonel Faaliyetleri 69

2.1.3.2. KOBİ'lerin Bankalar Aracılığıyla Finansman Faaliyetleri 71

2.2. KOBİ'LERDE FİNANSMAN İHTİYAÇLARI 73

2.3. KREDİ OPERASYONLARI 74

2.3.1. Firmanın Tanınma Süreci 75

2.3.1.1. Firma Ziyaretleri 75

2.3.1.2. Firma Tedarikçileri-İş Ortaklarının İstihbarat Bilgileri 76

2.3.1.3. Firma İstihbarat Bilgisi 77

2.3.2. Kredi Teklifinin Değerlendirilmesi 79

2.3.3. Kredi Limitlerinin Belirlenmesi 79

2.3.3.1. Nicel (Mali) Kaynaklar 81

2.3.3.2. Nitel Kaynaklar 81

2.3.4. Firma Bilançolarında Aktarma Ve Arındırma İşlemleri 83

2.3.5. Firmalardan Derecelendirme Notu Alınması 85

2.3.6. Teminatların Değerlendirilmesi 86

2.3.6.1.Taşınmazlara Ait Ekspertiz Raporunu Talebinin Değerlendirilmesi ve Teminatlandırılması 87

2.3.6.2.Diğer Teminat Modellerinin Teminata Alınabilirliğinin İrdelenmesi 90

2.3.6.2.1. Nakit ve Benzeri Değerler 91

2.3.6.2.2. Maddi Teminatlar 92

2.3.6.2.3. Şahsi Teminatlar 92

2.3.7.Kredi Tahsisinde Dikkat Edilecek Hususlar 95

2.3.8. Kredi Tahsisinde Otomatik Ret Kriterleri 97

2.3.9. Kredi Kararı ve Kredi Tahsiste Yetkili Merciler 99

2.3.9.1. Şube Yetkisinde Kredi Tahsisi 100
2.3.9.2. İlgili Genel Müdür Yardımcılığına Bağlı Kredi Tahsis Yöneticilikleri..... 101
2.3.9.3. Genel Müdür Yardımcılığı Tahsisi..... 101
2.3.9.4 Otorize Krediler..... 102
2.3.9.5. Yönetim Kurulu..... 102
2.3.10. Kredi Kullandırım Süreci 103
2.3.10.1. Kurumsal Kredi Sözleşmesinin Alınması 104
2.3.10.2. Kontrollerin Yapılması ve Evrakların Elektronik Sisteme Taranması İşlemi 105
2.4. KREDİNİN İZLENMESİ VE KREDİ İLİŞKİSİNİN SONA ERMESİ..... 106

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
İMALAT SEKTÖRÜNDE FAALİYET GÖSTEREN BİR FİRMANIN KREDİ TALEBİ DEĞERLENDİRME ANALİZİ

3.1. KURUMSAL KREDİ TALEPLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİNE İLİŞKİN YAPILAN YERLİ VE YABANCI ÇALIŞMALAR..... 109
3.2. UYGULAMANIN AMACI VE KAPSAMI..... 111
3.3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ VE NİTEL-NİCEL VERİLERİN ELDE EDİLMESİ TEKNİĞİ..... 111
3.4. LKN SÜT GIDA LTD. ŞTİ. HAKKINDA GENEL BİLGİ VE TESPİTLER..... 113
3.4.1. Lkn Süt Gıda Ltd.Şti.'nin Kuruluş Süreci..... 114
3.4.2. Lkn Süt Gıda Ltd.Şti.'nin Faaliyet Döngüsü..... 114
3.4.2.1. Lkn Süt Gıda Ltd.Şti.'nin Ait Genel Bilgiler 115
3.4.2.2. Lkn Süt Gıda Ltd.Şti.'nin Stok Tedariki ve Ödeme Koşulları .. 115
3.4.2.3. Lkn Süt Gıda Ltd.Şti.'nin Satış ve Tahsilat Koşulları..... 115
3.4.2.4. Lkn Süt Gıda Ltd.Şti.'nin Finansman İhtiyacı 116
3.5. LKN SÜT GIDA LTD. ŞTİ.'NE AİT HAM VE DÜZELTİLMİŞ FİNANSAL VERİLERİN İNCELENMESİ..... 116
3.6. LKN SÜT GIDA LTD. ŞTİ.'NİN KREDİLENDİRİLMESİNDE KULLANILAN FİNANSAL ORANLARIN HAM VE DÜZELTİLMİŞ FİNANSAL VERİLERLE KARŞILAŞTIRMALI İNCELENMESİ..... 124

3.6.1 Lkn Süt Gıda Ltd. Şti.'ne Ait Ham ve Düzeltilmiş Finansal Verilerinden Hesaplanan Likidite Oranları (%) 125
3.6.2. Lkn Süt Gıda Ltd. Şti.'ne Ait Ham ve Düzeltilmiş Finansal Verilerinden Hesaplanan Kaynak Yapısı Oranları 128
3.6.3. Lkn Süt Gıda Ltd. Şti.'ne Ait Ham ve Düzeltilmiş Finansal Verilerinden Hesaplanan Faaliyet Döngüsü Oranları 134
3.6.4. Lkn Süt Gıda Ltd. Şti.'ne Ait Ham ve Düzeltilmiş Finansal Verilerinden Hesaplanan Karlılık ve Verimlilik Oranları 138
3.7. HAM VE DÜZELTİLMİŞ FİNANSAL VERİLER IŞIĞINDA OBJEKTİF VE SUBJEKTİF KRİTERLERİN İNCELENMESİ 142
3.7.1. Objektif Kriterler 145
3.7.2. Sübjektif Kriterler 154
3.8. HAM VE DÜZELTİLMİŞ MALİ VERİLER BAZ ALINARAK OLUŞTURULAN NAKİT AKIM TABLOSU İNCELEMESİ 160
3.9. KOBİ KREDİ DEĞERLENDİRME SONUCU 165
SONUÇ VE DEĞERLENDİRMELER 178
KAYNAKÇA 183
EK 206

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

AYB: Avrupa Yatırım Bankası

BCCI: Bank Of Credit And Commerce International

BCH: Borçlu Cari Hesap

BDDK: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu

BIS: Uluslararası Ödemeler Bankası

BNL: Banca Nazionale Del Lavoro

DBRS: Dominion Bond Rating Service

DBS: Doğrudan Borçlandırma Sistemi

DİPS: Devlet İç Borçlandırma Senetleri

DPT: Devlet Planlama Teşkilatı

FED: Federal Reserve System (ABD Merkez Bankası)

FTF: Fon Transfer Fiyatlaması

GKS: Genel Kredi Sözleşmesi

GMÇS: Gerçek Müşteri Çek Senedi

GSYIH: Gayri Safi Yurtiçi Hasıla

JCR: Japan Credit Raiting Agency

IIRA: Islamic International Raiting Agency

IMF: International Monetary Found (Uluslararası Para Fonu)

IPARD: İnstrument For Pre Accession Rural Development

IOSCO: Uluslararası Menkul Kıymet Komisyonları Örgütü

KAP: Kamuyu Aydınlatma Platformu

KDV: Katma Değer Vergisi

KGF: Kredi Garanti Fonu

KGK: Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu

KKB: Kredi Kayıt Bürosu

KOBİ: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler

KOSGEB: Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı

SGK: Sosyal Güvenlik Kurumu

TBMM: Türkiye Büyük Millet Meclisi

TCMB: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

TBB:	Türkiye Bankalar Birliği
TDHP:	Tek Düzen Hesap Planı
TDS:	Türkiye Denetim Standartları
TKDK:	Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu
TL:	Türk Lirası
TMS:	Türkiye Muhasebe Standartları
TMSF:	Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
TTSG:	Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi
UHT:	Ultra High Temperature
WAP:	Wireless Application Protocol
WB:	Word Bank (Dünya Bankası)
YP:	Yabancı Para

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: TCMB Sermayesinde Hisselerin Dağılımı 38
Tablo 2: Özel Sermayeli Mevduat Bankaları 42
Tablo 3: Kredi Hacmi ile Ekonomik Büyüme Üzerine Literatür Taraması 49
Tablo 4: Aylık Bankacılık Sektörü Verileri, Krediler, 2022/11. Dönem 56
Tablo 5: Aylık Bankacılık Sektörü Verileri, Krediler, 2021/11. Dönem 57
Tablo 6: LKN Süt Gıda Ltd. Şti.'ne Ait 2021, 2020 ve 2019 Yılı Ham Bilanço Verileri 117
Tablo 7: LKN Süt Gıda Ltd. Şti.'ne Ait 2021, 2020 ve 2019 Yılı Düzeltilmiş Bilanço Verileri 120
Tablo 8: LKN Süt Gıda Ltd. Şti.'ne Ait 2021, 2020 ve 2019 Yılı Ham Gelir Tablosu Verileri 122
Tablo 9: LKN Süt Gıda Ltd. Şti.'ne Ait 2021, 2020 ve 2019 Yılı Düzeltilmiş Gelir Tablosu Verileri 123
Tablo 10: Lkn Süt Gıda Ltd. Şti.'ne Ait Ham ve Düzeltilmiş Finansal Verilere Göre 2021, 2020 ve 2019 Yılı Likidite Oranları 126
Tablo 11: Lkn Süt Gıda Ltd. Şti.'ne Ait Ham ve Düzeltilmiş Finansal Verilere Göre 2021, 2020 ve 2019 Yılı Finansal Yapı Oranları 129
Tablo 12: Lkn Süt Gıda Ltd. Şti.'ne Ait Ham ve Düzeltilmiş Finansal Verilere Göre 2021, 2020 ve 2019 Yılı Faaliyet Döngüsü Oranları 134
Tablo 13: Lkn Süt Gıda Ltd. Şti.'ne Ait Ham ve Düzeltilmiş Finansal Verilere Göre 2021, 2020 ve 2019 Yılı Karlılık ve Verimllik Oranları 138
Tablo 14: Sektör ve Net Satışlar Bazında Firma Değerlendirme Yöntemi 144
Tablo 15: Değerlendirme Yöntemine Göre Objektif ve Sübjektif Kriterlerin Ağırlıkları Tablosu 144
Tablo 16: Ham Mali Verilere Göre Puanlamaya Etki Eden Finansal Kriterler Tablosu 146
Tablo 17: Düzeltilmiş Mali Verilere Göre Puanlamaya Etki Eden Finansal Kriterler Tablosu 147
Tablo 18: Objektif Kriter Ağırlık Değerleri Tablosu 148
Tablo 19: Ham ve Düzeltilmiş Verilere Göre Yıl Bazında Ağırlıklandırılma Yapılarak Hesaplanan Objektif Kriterler Tablosu 150
Tablo 20: Ham ve Düzeltilmiş Verilere Göre Yıl Bazında Yapılan Ağırlıklandırmaları İçeren Objektif Kriterler Tablosu 151

Tablo 21: Ham ve Düzeltilmiş Mali Verilere Göre Objektif Kriter Puan Değerleri Tablosu 152
Tablo 22: Sübjektif Kriter Değerleri Tablosu 154
Tablo 23: LKN Süt Gıda Ltd. Şti.'ne Ait Ham ve Düzeltilmiş Mali Veriler Baz Alınarak Düzenlenen Nakit Akım Tablosu 161
Tablo 24: Subjektif Kriterler Nihai Sonuç Tablosu 166
Tablo 25: Ham Mali Verilere Göre Objektif Kriterler Nihai Sonuç Tablosu 166
Tablo 26: Düzeltilmiş Mali Verilere Göre Objektif Kriterler Nihai Sonuç Tablosu 167
Tablo 27: Nihai Puana Göre Kredi-Teminat Tablosu 167
Tablo 28: Kobirate A.Ş. Derecelendirme Notları ve Matematiksel Aralığı Tablosu..... 174
Tablo 29: Kobirate A.Ş. Tarafından Kullanılan Uzun Vadeli Notların Sembol ve Tanımları Tablosu 175
Tablo 30: Derecelendirme Aralıkları Tablosu 176
Tablo 31: LKN Süt Gıda Ltd. Şti.' ne Ait Mali Veri Düzeltme Tablosu 206

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Kredi Türlerinin Toplam Krediler İçerisindeki Dağılımı 9
Şekil 2: Bilanço Dışında Yer Alan Türev İşlemler 20
Şekil 3: Türkiye'de Faaliyet Gösteren Banka Sayıları 23
Şekil 4: Türkiye'de Banka Şube Sayıları 26
Şekil 5: Kredi Hacmi İle Ekonomik Büyüme İlişkisi 48

EK

EK:1 Mali Verilere Yapılan Aktarma ve Arındırma İşlemleri

GİRİŞ

Ülkemizde, finansal sistem içerisinde bankacılık sektörü önemli bir yere sahip olup fon arz eden birimlerle, fon talep eden birimleri karşılaştırarak söz konusu birimlerin ihtiyaçlarının giderilmesine, ekonominin canlanma ve büyümesine katkı sağlamaktadır.

Ülke ekonomilerinin gelişmesinde, yaratılan fonların yatırımlar yoluyla finansal düzene aktarılmasını sağlayan sistematik bir yapı bütünü olan bankalar, şüphesiz finansal sistemin temel unsurlarını oluşturur.

Bankalar, gelişen teknoloji ile globalleşen dünyada devinim gösteren varlıklar haline gelmek ve finansal performans kaygısı ile çok hızlı gelişen teknolojiye de ayak uydurmak zorunda kalmışlardır. Geliştirilen alt yapı sistemleri, mevzuat ve oluşturulan hukuki yapıların bütünlüğü bunun en büyük ispatıdır.

Kredi değerlendirme sürecini yakından ilgilendiren, sürekli devinim gösteren tüm bu gelişmeler özellikle Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeleri (KOBİ) yakından ilgilendirmektedir.

Bu çalışmada, firma kredilendirme süreçlerine ait analiz biçimlerinin incelenmesi, firmanın gereksinim duyduğu fonu talep etmesi doğrultusunda bu fonu piyasa koşullarında bankalardan edinebilirliği, firmanın mali ve mali olmayan veri değerlendirmesi ile kredinin tahsisini nasıl ve hangi yöntemlerle sağlandığına ilişkin bilgi verilmesi gibi aşamalara ait süreçler değerlendirilmiştir.

KOBİ'ler, bilindiği üzere gelişen ve değişen piyasa koşullarına uyum sağlayabilen, bulundukları bölgelerde gerek yerel gerek uluslararası sahalar oluşturan, işsizliğin azaltılması ve yeni istihdam oluşturan ülkelerin ekonomik ve sosyal kalkınmasında büyük rol oynayan ekonomik birimlerdir.

Ülkemiz ekonomisinin %98'ini oluşturan KOBİ'lerin varlıklarını sürdürebilmesi önemli nitelik taşımakta olup bu finansal oyuncuların varlıklarını sürdürebilmesi ve ülke ekonomisine derinlik kazandırması, KOBİ'lerin öz sermaye yeterliliklerinden ve kredi temin koşullarından geçmektedir.

Bu sebeple çalışmada, ekonomimiz içinde fon arzı sağlayan kurumlar olan bankaların KOBİ'ler üzerinde kredi analiz yöntemleri ile kredibiliteleri tespit edilecek ve ekonomimiz açısından önemli bir yere sahip olan KOBİ'lerin kaynak yaratmada süregelen işlem basamakları incelenecektir.

Uygulama bölümünde imalat sektöründe faaliyet gösteren ve KOBİ niteliğinde olan örnek bir firmanın kredi değerlendirme süreci incelenerek bankaların kredi tahsis sürecine ilişkin işlemleri daha açık ifade edilmeye çalışılacaktır.

Kredi analiz yöntemi ile örnek olarak ele alınan firmanın, mali ve mali olmayan verileri incelenecektir. İnceleme tarihine göre örnek firmanın geriye dönük olarak son üç yıllık mali verileri temin edilerek firmaya ait finansal durum kapsamı, gelir ve nakit akım tabloları aktarma ve arındırma işlemleri neticesinde gerçek değerleri irdelenerek oran analizleri yardımıyla firmanın mali kredi notu tespit edilecektir.

Öte yandan mali olmayan kriterler açısından ana firma, grup şirketleri ve firma ortak ve/veya yöneticilerin moralitesi, ortaklık yapısı, faaliyet döngüsü, mal alım-satım şartları, pazarlama ve satış verimliliği, varlık analizleri, firma-banka ilişkileri ve sektörel faaliyet özellikleri ele alınacaktır. KOBİ'ler için mali olmayan verilerin de en az mali veriler kadar önemli olduğu uygulamalar ile gösterilmiştir.

Çalışma, ilgili süreçlere uygulamalı analizlerle değinmek ve kurumsal kredi değerlendirme alanındaki sorulara cevap bulmakla birlikte literatüre katkı sağlayacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM
BANKACILIĞA GENEL BAKIŞ

1.1. BANKACILIK SEKTÖRÜ

Banka, kelimesi İtalyanca "banca" kelimesinden geldiği ve sarrafların üzerinde işlemlerini gerçekleştirdiği "masa, sıra" sözcüğünden kaynaklanmakta, böylece "banka" olarak dilimize yerleştiği sanılmaktadır (Aydın, 2006:18).

Finansal sistemin temel yapı taşlarını oluşturan bankaların ekonomiye sağladıkları fayda ve kolaylıklar şüphesiz yadsınamaz bir gerçektir. Bu sebepledir ki bankalar, kredi kanalı ve finansal aracılık işlevleri ile ekonominin can damarını oluştururlar.

Tarih boyunca bankacılıkta yaşanan yenilikler, para kavramı ile önemli derecede birbirine bağlıdır. Zaman içinde teknolojinin gelişmesi ile küreselleşen piyasalar, uluslararası değer kazanarak paranın dolaşım ağını genişletmiş ve çok uluslu ekonomilere de katkı sağlamıştır.

Ülkemizde gerek hane halkları gerek tarım ve ticaret işletmeleri, ekonomik faaliyetlerini iyileştirmek, geliştirmek ve devamlılık sağlamak adına banka kredilerine ihtiyaç duymaktadır. Hukuki anlamda gerçek ve tüzel kişiler olarak nitelendirilen toplumun öğelerini oluşturan bu yapı taşları, şüphesiz ekonomik döngünün içinde olan aktif birer oyuncudur. Fon arz eden birimler ile fon talep eden birimlere aracılık eden bankalar, bu sistem döngüsü içinde belli kural ve disipline dayalı iş akışları ile faaliyetlerini riske atmadan sürdürmenin ve kâr odaklı çalışmanın yollarını aramaktadır.

1980 yılına kadar devlet kontrolünde ve kısıtlı mali araçlar ile hizmet veren bankacılık sektörü, 1980 yılından itibaren liberalleşme yönünde hızlı adımlar atılmasıyla araç zenginliğine kavuşmuş ve bu durum bankacılık denetimini ciddi olarak gündeme getirmiştir (Bakdur, 2033:12). Ülkemizde özellikle 80'li yılların sonunda ekonominin global bir boyut kazanması, bankacılık sektörünün hızlı devinim ve değişimine olumlu katkıda bulunmuştur. Olumlu etkilerin yansıması yanında şüphesiz birtakım olumsuz etkiler de görülmüştür. 1980 yılı itibari ile başlayan yeni dönemde, finansal serbestleşmeyi sağlamak amacı ile bankacılık sektörüne ilişkin düzenlemeler yapılmıştır. Bu dönemde zaman zaman geri dönüşler yaşansa da piyasa mekanizmasının düzenleyici etkilerini güçlendirmeye ve

bankacılık kesiminde rekabeti sınırlayan koşulları bertaraf etmeye yönelik düzenlemeler gerçekleşmiştir.

Finansal sistemde serbest piyasa koşulları oluşturulmaya çalışılırken bankaların etkinliklerini sağlıklı bir biçimde sürdürmelerini sağlamak, bir taraftan fon talep eden kesimi diğer taraftan tasarruf sahiplerini korumak için gözetim ve denetim sisteminde iyileştirmeler yapma yoluna gidilmiştir (Çelebican, 1998: 206).

Bu yeni durum karşısında bankalar mevduat faizlerini ve dolayısı ile kredi faizlerini artırmışlardır. Yaklaşık 2-3 kat artan faiz oranları sistemdeki mevduatları da yaklaşık aynı oranda artırmıştır (Tokatlıoğlu, 2003: 145).

Para dolaşımının evrenselleşmesi ile elektronik bankacılık sistemleri yeni boyut kazanmış ve paranın dolaşım hızı da artmıştır. Daha sonra gelen mobil bankacılık ile dijital bankacılık ağı ülkemizde yaygın bir boyut kazanmış ve böylelikle banka müşterileri kurumsal tahsilatlardan kredi taleplerine kadar her türlü ihtiyaçlarını mobil ağlardan gerçekleştirmeye başlamıştır.

Oldukça dinamik bir sistem olan bankacılık sistemi sürekli bir değişim ve gelişim içindedir. Bu nedenle finansal piyasaların en önemli oyuncusu olan bankalar, kendi alanlarındaki çalışmaları sürekli güncellemelidirler (Gündoğdu, 2016:71).

1.1.1. Bankacılık Hakkında Genel Bilgiler

Ulusal ve uluslararası ekonominin dinamikleri dikkate alındığında, günümüz dünyasının vazgeçilmez yapı taşları olan bankalar, kanunların ortaya koyduğu mevzuat ve içtihatlar çerçevesinde faaliyetlerini devam ettirmekte olan birer ticari işletmedir. Bankalar kredi sağlayan kurumlar olması ile sermayelerinin güçlü yapısı, karlılığının ve sürekliliğinin bir parçası olarak ülkelerin güçlü ekonomik göstergeleridir.

Diğer yönden bankalar, kendi faaliyetlerinin dışında kendi ortaklıkları olan ya da anlaşmalı diğer sigorta şirketlerinin fonksiyonel işlemlerini de gerçekleştirmektedir. Ülkelerin operasyonel faaliyetlerinin de yapı taşı olan bu birimler iktisadi hayatın aktif oyuncularıdır.

Bankalar faaliyetlerine göre mevduat, kalkınma, yatırım, ticari veya katılım bankacılığı gibi işlem ve kuruluş amaçlarına göre sınıflandırılmaktadır. Bu sınıflandırmalardan ilerleyen bölümlerde detaylı bahsedilecektir.

Mikro açıdan bakıldığında bir işletme olarak bankaların oluşturduğu endüstri; bankacılık endüstrisi, sektör; bankacılık sektörü, piyasa; bankacılık piyasası olarak ifade edilir. Firma ve endüstri olgusundan hareketle piyasa yapıları, yoğunlaşma ve rekabet analizleri, ölçek büyükleri, getiri analizleri gibi mikro iktisadi analizler gerçekleştirirken bu ve benzeri konular banka iktisadının mikro yönünü gösterir. Bankaların yönetim, organizasyon, hizmet ve ürün pazarlaması, aktif-pasif yönetimi, banka-müşteri ilişkileri, çalışanlar ve yöneticiler gibi konular da banka işletmeciliğinin temel alanlarındandır (Altay ve diğerleri, 2014: 2).

Makro açıdan bakıldığında, bankaların yerel ve uluslararası piyasalardaki rolleri, kurum ve diğer büyük şirketlerin fonlanması, yatırımların teşviki, sendikasyon kredileri vb. konular ele alınmaktadır.

Bankacılık faaliyetlerinin irdelenmesi, genel bir bakış açısı oluşturulması beraberinde risk kavramını da getirmektedir. Bankacılık faaliyetlerinin temeli, risk yönetimine dayanır. Dış ticaret ve sermaye piyasalarının gelişmesi, finansal liberalleşme, küreselleşme ve teknolojik yeniliklerin hızlanması gibi eğilimlerin ortaya çıkması ile yeniden şekillenen günümüz modern bankacılığında risk yönetimi, bir güven kurumu olan bankalar için vazgeçilmez bir fonksiyon olmuştur (Babuşcu ve diğerleri, 2018: 20).

Dünya genelindeki gelişmelerin ekonomik boyutlarının tüm ekonomik birimleri etkiler hale gelmesi, ortaya çıkan ekonomik kriz etkilerinin de aynı şekilde zincirleme sonuçlar doğurması, bankacılık faaliyetleri anlamında ortaya çıkması muhtemel risklerin mümkün olduğunca ölçülmesi ve kontrol altına alınması ihtiyacını artırmıştır (Candan ve Özün, 2006: 1).

Ülkemizde de bankacılık faaliyetlerine bakıldığında işlevsel olarak serbestleşen piyasaların getirdiği ürün çeşitliliğinin zorunlu olarak artırıldığı yakın zamanda gerek devletin kurumlar için sağlamış olduğu sübvansiyon ve yatırım teşvikleri gerekse hane halkları için çıkarılan düşük faizli krediler, gerçek ve tüzel kişilerin ihtiyaçlarının nakit döngüleri dikkate alındığında ekonomik yaşamlarının devamlılığı açısından , ekonomik daralmayı azaltıcı bir nevi fonlama faaliyetlerinin önemli olduğu bilinmektedir. Fakat bilinmelidir ki doğru yatırım faaliyetlerinin fonlanması ve hane halklarının da buna dahil edilerek bir havuz içinde değerlendirilmesi ülke ekonomileri açısından gelişimsel süreçlerin pozitif ivmelenmesini sağlayarak banka sermayelerini de doğal olarak güçlü ve ayakta tutacaktır.

1.1.2. Bankacılığın Tanımı

Bankalar, fon transfer faaliyetlerinin gerçekleştirildiği, doğrudan ve dolaylı olarak aracılık yapan finans kuruluşlarıdır. Bu faaliyetler, fon fazlası olan kesimlerden mevduat kabul edip bu mevduatın da en verimli ve karlı bir şekilde fiyatlandırılarak fon talep eden kesimlere kredi olarak sunulması ile bundan kâr elde edilmesi sonucu süreklilik sağlamaktadır. Şüphesiz bankaların gelir elde etme durumu sadece mevduat-kredi ilişkisi ile sağlanmamakta, bankalar faiz dışı komisyon gelirleri ile karlılıklarını artırmakta ve çeşitli işlem maliyetlerini bu sayede azaltmaktadırlar.

Banka kavramını genel bir tabir olarak "faizle para alıp veren kurumlardır" şeklinde tanımlayabiliriz. Tarihi Mezopotamya'ya dayanan ve adını İtalyanca "banca" dan alan bankalar, yüz yıllardır insan ile para arasındaki ilişkide hep var olmuşlardır. Günümüzde dünyanın her yerinde bankacılık sistemi hem bireylere hem de işletmelere finansal hizmet sağlamaktadır (İmren, 2018: 2).

Bankalar, ticari ekonomik ve finansal faaliyetlerin mevcut olduğu nakit akışı, iskonto, kambiyo ve kredi işlemleri ile fiziki altın alımı ve değerli eşyaların muhafazasının gerçekleştirildiği işletmeler olarak önemini her geçen hissettirmektedir.

Maddi anlamda zenginleşen insanlar, artan sermaye birikimlerini değerlendirecekleri finansal aracılara daha fazla ihtiyaç duymaktadır. Çünkü her sektörde büyümenin finansmanı hayati önem taşımaktadır. Bu çerçevede bugün sadece yurtiçi piyasalar ve orada faaliyet gösteren yurtiçi tasarruf sahipleri ve yatırımcılar değil, uluslararası düzeyde faaliyet gösteren finansal piyasalar ve onun aktörleri vardır (Erdem, 2016: 1).

Bu durumda milli bankacılık, milli sermayenin yine milli sınırlar içinde kalması durumunu doğurmuştur. Gelişmiş ülkeler, özellikle gelişmekte olan ülkelerin tasarruflarını paylaşmak istemekte ve sermaye akışkanlığını günümüz teknolojilerine uyarlayarak faydalanmak istemektedir. Bunu yaparken kendi gücü olan pozitif kur ivmelenmesini yani parasal gücünün diğer gelişmekte olan ülkelerin paraları ile konverte ederek düşük maliyetlerle yüksek kâr odaklı hedeflerini gerçekleştirme iştahlarını artırmıştır.

1.1.3. Bankanın Önem ve Fonksiyonları

Bankalar, mevduat kabul eden, alınan bu mevduatı en karlı şekilde kredi işlemlerinde kullanma amacı güden, çeşitli ödeme işlemlerine aracılık eden, değerli belge veya eşya saklayan, teminat ve kefaletler veren ticari işletmelerdir. Başka bir ifadeyle para, kredi ve her türlü sermaye gereksinimlerine karşı özel ve kamu kesiminin taleplerini yerine getiren finansal kuruluşlardır. (Freixas ve Rochet, 2008:11).

Tarihi çok eskilere dayanan banka, İtalyanca "banca" kelimesinden türetilmiştir. Bankaların tarihi gelişimi paranın tarihi gelişimi ile paralellik göstermiştir.

Mübadele para ekonomisine daha önce geçmiş bulunan Yunanistan ile İtalya arasında meydana gelmeye başlayan ticari bağıntılar arasında para değerlerinin takdiri ve değişmesi sebebi ile İtalya'da da sarraflık başlamış, böylece Roma'da para ve kredi işlemleri gelişmiştir. Daha sonraları şövalyelerle birtakım çeşitli halk grupları da bu işlere girişmiştir. İslamiyet'te faizin haram sayılması gibi Orta Çağ'da Hristiyanların para ve kredi işleri ile uğraşması kilise tarafından hoş görülmediğinden bu işler genellikle Yahudilerin elinde toplanmıştır (Ekodialog, 2019).

Modern bankacılığın başlangıcı 1609 yılında Amsterdam Bankası'nın kurulması ile başlamış 1694 yılında kurulan İngiltere Bankası ve 1907'de ABD'de kurulan Federal Reserve System (FED) ile olgunluğa ulaşarak modern banka sisteminin iskeletini oluşturmuşlardır (Altan, 2001: 42).

Bankalar kuruluş amaçlarına ve sermaye yapılarına göre çeşitli görevler üstlenseler de temelde hepsi için geçerli görevleri şöyle özetleyebiliriz:

- **Aracılık**: Bankalar, mevduat kabul eden, fon toplayan topladığı bu kaynakları fon ihtiyacı olan gerçek ve tüzel kişilere, devlete kısa ve uzun vadeli kredi olarak aktaran finansal kurumlardır (Yetiz, 2016:9). Ayrıca döviz geliri elde eden firmalara yönelik döviz kredilerine de aracılık etmektedir.
- **Transfer**: Paranın akıcılığı, alıcı ve gönderici arasında köprü vazifesi görme işleminin ve faaliyetlerinin yapılmasına kaynak oluşturmaktadır.
- **Gerçek ve Tüzel Kişilerin Tasarruflarının Yönetilmesine Aracılık**: Şahıs ve tüzel kişilerin tasarruflarının saklanması ve portföy yönetimi ile mevduat yönetiminin gerçekleştirilmesi, gerçek ve tüzel kişilerin talepleri finansal

araçlar üzerinde seçimleri doğrultusunda finansal kurumlar üzerinde faiz seçenekleri, vade süreleri, nakit akış kolaylıklarının ürünler üzerinde tanıtımı gerçekleştirilerek ihtiyaçlara uygunluk sonrası yapılan müşteri tercihine binaen ilgili ürünlerin saklanmasıdır.

- **Kısa Vadeli Kaynakların Uzun Vadeli Kaynaklara Dönüştürülmesi:** Gerçek ve tüzel kişilerin bankalara yatırdığı kaynakların toplanması sureti ile ekonomik sisteme uzun vadeli kaynak yaratmakta ve böylelikle yeni yatırımlara öncülük etmektedir.
- **Ulusal ve Uluslararası Ticareti Canlandırması:** Ekonomik birimlerin yurt içi ve yurt dışı faaliyetlerinin desteklemesi açısından garanti mektubu hazırlanması dış ticaretin olmazsa olmazlarından olan belge karşılığı ödemeler, bankalar aracılığı ile gerçekleştirilen peşin, vesaik mukabili veya akreditif gibi dış ticaret ödeme yöntemleri ile aracılığı ile gerçekleştirilir.
- **Merkez Bankası ile Koordinasyon:** Merkez bankacılığı kavramı bankacılık sisteminin doğuşu ve gelişimi sonrası doğmuştur. Merkez bankaları para arzının kontrol edilmesini, para politikalarına ilişkin kullandıkları karşılık oranları, faiz hadleri, açık piyasa işlemleri, uluslararası ödeme araçlarının idare edilmesi gibi araçlarla gerçekleştirir. Dolayısı ile hükümetlerin büyüme ve istihdam politikalarına yönelik alınan kararları bankacılık sektörünün güçlü olması ile ilişkilidir. Her geçen gün önemini biraz daha artıran bankacılık sektörü gerek hane halklarının gerekse firmaların ekonomik faaliyetlerinin devamlılığı ve sürdürülebilirliği açısından önem teşkil etmektedir.

Yerel işlemlerin haricinde ulusal hatta uluslararası işlemlerin niteliği ve çeşitliliği attıkça değişik finansal enstrümanlar aracılığı ile iş yapmamaya başlamışlardır. Bunun bir sonucu olarak da global düzeyde artan fon talebini karşılamak gibi bir görev üstlenen bankaların uluslararası piyasalara girmesiyle ülke ekonomilerinin gelişimine ve büyümesine büyük bir etken oluşturmuştur.

Son yıllarda hem ulusal hem de uluslararası düzeyde ekonominin de elektronik çağı ve küreselleşme olgusunu yakalaması ile bankacılık sektörü önemini her geçen gün hissettirmiştir. Böylelikle pazar erişimlerinin kolay olması ve hedef pazara girme imkanlarının kolaylaşması sebebi ile firmaların satış ve pazarlama iştahları artmış firmalar rekabetçi bir yapıya ulaşmıştır. Bu durum firmaların orta ve uzun vadede faaliyetlerinin alansal hacimlerini artırmıştır.

Şirketlerin faaliyetlerinin sürdürülebilirliğinin sağlanması, rekabette avantaj elde etmeleri, uzun vadeli mevcudiyetlerinin garanti altına alınması gibi hususlar açısından finans önemli bir rol oynamaktadır. Şirketlerin finansman ihtiyacının ortaya konulması bu ihtiyacın karşılanabileceği potansiyel alternatiflerin belirlenmesi şirket yararı açısından ideal finansman birleşiminin ve kaynaklarının belirlenmesi bu süreçte yer alan önemli aşamalardan bazılarıdır. Ayrıca nakit döngüsü, finansman, yatırım ve kâr dağıtım kararları gibi diğer hususlar da finansal yapı ve kararlarını etkilemektedir (Kartal, 2019: 1).

Şirketlerin finansal faaliyetlerinin bu denli önemli olması, ihtiyaç duyduğu borçlanma enstrümanlarının bankalarca temin edilmesi, banka temelli bir finansal sisteminin önemini ortaya koymaktadır. Ülkemizde bu sistemin ayakta kalması güçlü banka sermaye yapıları ile sağlanmaktadır. Zira sıkı sıkıya bağlı olan bu sistemler yapıları zayıf olan taraftan patlak verecek olan bir krizi hiç istemezler. Dolayısı ile bağlarını birbirleri ile güçlü tutmak istemektedirler.

Hane halkları da tıpkı KOBİ ve diğer tüzel kişiler gibi hane halklarının kimi ihtiyaçlarını bireysel krediler veya kredi kartları ile temin etmekte ve bankalara başvurmaktadırlar.

Şekil 1: Kredi Türlerinin Toplam Krediler İçerisindeki Dağılımı

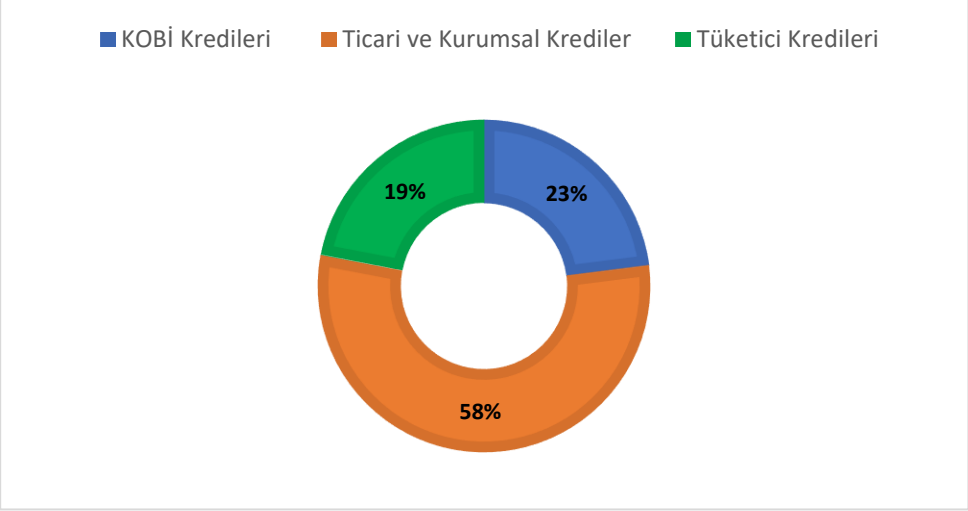

Kaynak: BDDK, 2022.

Şekil 1'deki veriler incelendiğinde, KOBİ kredileri toplam kredilerin %23'ünü oluşturduğu görülmektedir. KOBİ'ler istihdam (işgücü), sermaye, teknoloji hatta eğitime kadar birçok alanda aktif katkı sağlayan bu kuruluşlar, piyasada güven ve

istikrar temin edilmesi, kredi sistemlerinin aktif olarak çalışması ve tasarruf sahiplerinin hak ve menfaatlerinin korunmasında yardımcı güç oluşturur.

Hükümetlerin para politikaları da bankacılık sistemi üzerinde istikrarlı bir şekilde paralel ilerlemektedir. Dolayısıyla mevcut ekonomik alt yapı ve bu alt yapıya eş değerli sistem belirlilik ve netlik istemektedir.

Finansal piyasalardaki ve ekonomideki belirsizlik önemli bir finans kuruluşunun iflas etmesi ve büyük şirketlerin buna binaen resesyona girmesi veya batması ne tür politikaların izleneceğinin bilinememesi gibi nedenlerle olabilir. Finansal piyasalarda artan belirsizlikler ödünç verenlerin (banka) iyi ve kötü kredi risklerini birbirinden ayırt etmelerini zorlaştırmaktadır. Bu durum ödünç verenlerin enformasyon problemlerini çözme konusundaki üstünlüklerini zorlaştıracak şekilde verdikleri kredilerin azalmasına ve buna bağlı olarak da yatırım harcamalarının ve iktisadi faaliyetlerinin gerilemesine yol açmaktadır (Ökte, 2017: 94).

Ekonominin çok büyük kısmının bankalar tarafından fonlandığı ve finanse edildiği dikkate alındığında bankacılık sektörünün kendisine yüklenen misyon ile birlikte görevini icra etmek bir diğer yandan denetim ve raporlama ayağında da gerek iç denetim mekanizmaları gerekse uluslararası düzeyde dış denetim mekanizmalarından yapmış olduğu düzenlemelerle bankalara yükledikleri sorumluluklarla baş etmeleri oldukça zor ve beceri isteyen unsurlardır. Çünkü yukarıda bahsedildiği gibi sektörün ve sektörün aktif oyuncusu olan bankaların köprü vazifesi kurduğu ekonomiler üzerindeki etkisi kritik öneme sahiptir. Ekonomide yaşanan olumsuzluklar ve belirsiz para politikaları ilk olarak bankaları etkileyecek ve daha sonra firmaları bahsettiğimiz şekilde resesyona veya çöküşe itecektir.

Olumsuzluklar bir kenara atılarak her şeyin dengeli devam ettiğini düşünürsek bu önemli finans kuruluşlarının kendilerinden beklenen görevleri yerine getirebilecek ekonomik faaliyetlerin ve yatırım girişimlerinin anlamlandırılması sağlanarak ülke ekonomilerini destekleyici güç olarak yerlerini alacaktır.

1.2. TÜRK BANKACILIK SİSTEMİ

Finansal piyasalar içinde bankalar önemli bir yere sahiptir. Bankalar, fon fazlası olanlardan toplanan kaynakların fon talebi olanlara kredi olarak verilmesine aracılık eden finansal kuruluşlardır. Böylece bankalar tasarruflar ve yatırımlar

arasında en uygun şekilde değişimin gerçekleşmesini sağlayan kuruluşlar olarak önemli bir görevi yerine getirmektedirler (Yetiz, 2016: 9).

Uzun yıllara dayanan, geçmişi olan bankacılık sistemi ülkemiz ekonomisinde de yaşanan tüm gelişmelerden etkilenmiş ve etkilenmeye devam etmektedir. Bankacılık sistemi Türk ekonomisinde başlayan ve devam etmekte olan yapısal değişime uyum sağlamak ve bu güçlü değişime katkıda bulunmak amacıyla gerekli önlemleri almış ve yapılanma içine girmiştir (Özdemir, 2010: 870).

1.2.1. Tarihsel Gelişim

Osmanlı döneminde azınlık gayrimüslim Ermeni, Rum ve Yahudi kökenliler tarafından yapılan bankerlik, sarraflık faaliyetleri zaman içerisinde bankacılık faaliyetlerine dönüşmüştür. Başta hazine olmak üzere esnaf ve tüccara borç verme işlevi daha çok Galata'da yerleşik bankerler marifetiyle yapılmaktaydı. Tanzimat'a kadar geçen dönemde Osmanlı'da bankacılığa ait izlere rastlanmamaktadır (Sümer, 2016:488).

Tanzimat Fermanı'nın getirdiği zorunlu giderlerin karşılanabilmesi amacıyla 1839 yılında "kaime-i nakdiye-i mütebere" adı altında ilk Osmanlı kâğıt parası çıkarılmıştır. 1847 yılında J.Alleon ve Th. Baltazzi adlı bankerler devletin de desteğini alarak Osmanlı İmparatorluğu'nda kurulan ilk banka olan Bank-ı Dersaadet'i (İstanbul Bankası) kurulmuştur. 1863 yılında kurulan Bank-ı Osmani Şahane TCMB (Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası) kuruluncaya kadar banknot çıkarma emisyon yaratma yetkisine sahip olarak faaliyet göstermiş yabancı bankadır (Sanus, 1968 :16).

1863' de yapılan anlaşma ile Osmanlı Devleti, tüm gelirlerini Osmanlı Bankası'na yatırmayı, tüm ödemelerini bu banka aracılığı ile yapmayı, iç ve dış borçlanmaları ile ilgili tahvilleri bu banka aracılığı ile çıkarmayı, her yıl bütçesinin bir örneğini Bankaya vermeyi ve olağanüstü durumlar dışında bütçede yer alan harcamaların üstünde harcama yapmamayı kabul etmiştir. Bankaya devlet bütçesini denetleme yetkisi verilmiştir. Tüm bunların karşılığında Banka, hükümete teminat karşılığı kısa vadeli avans vermekle yükümlü tutulmuştur. (Akgüç, 1989: 115). Osmanlı Devleti'nin 1875 yılında borçlarını ödeyemez duruma düşmesinin ardından, 1881 yılında Düyun-u Umumiye'nin kurulması ve İmparatorluğun dış borçlarının

idaresinin bu kuruluna devredilmesiyle, borçlanma bankacılığında yeni bir döneme girilmiştir (Akgüç, 1989: 11).

1863 yılında, çiftçilere uygun koşullarda tarımsal kredi verilmesi amacıyla memleket sandıkları kurulmuştur. Memleket sandıklarının sermayesi başlangıçta imece usulüyle, ardından da köylünün mal varlığı ile orantılı olarak sandığa buğday vermesiyle sağlanmaya çalışılmıştır. Zaman içinde bu sermayenin toplanmasında güçlükler yaşanmaya başlanması ve kredilerin verilmesinde çeşitli yolsuzlukların yapılması dolayısıyla bu kuruluşun "Menafi Sandıkları" adıyla yeniden düzenlenmesine karar verilmiştir. Kısa bir süre sonra bu sandıklarda toplanan kaynakların kullanımı ile ilgili olarak da şüpheler belirmesi üzerine, 1888 yılında tarımsal kredilendirmeyi devlet denetimine alacak olan Ziraat Bankası, ilk devlet bankası sıfatıyla, kurulmuş, Ziraat Bankası'nın sermayesi, menafi sandıklarının alacakları bu bankaya devredilerek oluşturulmuştur (Keskin vd. 2008: 2).

Hükümet ve toplumun tarım, ticaret ve sanayi kesimlerinin önde gelenlerinin katılımıyla 1923 yılında yapılan İzmir İktisat Kongresi'nde, ekonomik gelişme için ulusal bankacılığın kurulması ve geliştirilmesinin gerekliliği tüm katılımcılar tarafından dile getirilmiştir. Kongre'de ifade edilen görüşlere göre "Özel kesimin olanakları henüz güçlü bankalar kurulması için yeterli değildir. Bankaların kurulmasında devletin katkısı olmalıdır" (Akgüç,1989: 19). Kongre'ye katılan tüccarlar bir ana ticaret bankasının kurulmasını önermişler ve Türkiye İş Bankası bu öneriler doğrultusunda 1924 yılında özel sektör bankası olarak kurulmuştur. İktisat Kongresi'ne katılan sanayicilerin önerileri arasında bir sanayi bankasının kurulması da yer almıştır. (Kocabaşoğlu vd. 2001: 25). Bu öneri doğrultusunda 1925 yılında Türkiye Sanayi ve Maadin Bankası kurulmuştur. Bu banka ülkemizde kurulan ilk kalkınma bankasıdır. Bankanın kurulması ile özel sanayi işletmelerine orta ve uzun vadeli kredi verilmesi ve mali, ekonomik ve teknik konularda bilgi yardımı sağlanması amaçlanmıştır. Banka, kaynaklarının büyük bir kısmını kuruluş halinde devraldığı iştiraklerine bağlaması nedeniyle, sanayi ve madencilik alanında faaliyet gösteren işletmelere yeterli kredi yardımında bulunamamış, 1932'de Türkiye Sanayi ve Kredi Bankası adını almış, 1933 yılında da Sümerbank'a devredilmiştir. (Zarakolu, 1973: 28).

Konut kredisi vermek amacıyla 1927 yılında Emlak ve Eytam Bankası kurulmuştur. Banka, 1946 yılında Emlak ve Kredi Bankası'na dönüştürülmüştür. Cumhuriyet döneminde bankacılık alanında atılan en önemli adımlardan birisi, 1930

yılında Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın (Merkez Bankası) kurulması olmuştur. Merkez Bankası 11 Haziran 1930 tarihinde 15 milyon TL sermayeli anonim ortaklık olarak kurulmuştur. (Keskin vd. 2008: 3)

1950'li yıllarda ülkede liberal ekonomi politikalarının benimsenmesi özel sektör bankalarının kurulmasına yol açmıştır. İlgili yıllarda sanayi sektörünün gelişmesi, nüfus artışları ve birçok milli durumlardan dolayı para ve kredi ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu ihtiyaçlar neticesinde 1946 yılında Garanti Bankası, 1948 yılında Akbank, 1955 yılında Pamukbank (2004 yılında faaliyetlerine son vermiştir), 1950 yılında Türkiye Sınai Kalkınma Bankası kurulmuştur. Bu dönemde kurulan özel bankalar arasında mevduat toplama ve şubeleşme gibi rekabetin yoğun şekilde yaşandığı bilinmektedir (Yetiz, 2016: 111).

1958 yılında "bankacılık mesleğinin gelişmesi, bankalar arasında dayanışmanın sağlanması ve haksız rekabetin önlenmesi" amacıyla Türkiye Bankalar Birliği kurulmuştur. Tüzel kişi statüsünde olan Türkiye Bankalar Birliği'nin kuruluşu ile ilgili kararlar 7129 sayılı Bankalar Kanunu'nda yer almıştır. (Akgüç, 1989: 48).

1950'lerin sonunda ekonominin içine girdiği durgunluk ve 1958 İstikrar Programı'na rağmen ekonomik dengelerin kurulamaması, 1950'li yıllarda uygulanan liberal ekonomi politikasının terk edilerek kamunun ekonomik alanda müdahalesinin arttığı karma ekonomi uygulamasına geçilmesine neden olmuştur. 1960-1980 döneminde, kamu iktisadi girişimleri ve özel sektör aracılığıyla, ilki 1963 yılında uygulanmaya başlanan kalkınma planlarında yer alan yatırımlar gerçekleştirilerek, ithal edilen sanayi mallarının ülke içinde üretiminin sağlanmasını amaçlayan bir sanayileşme politikası izlenmiştir (Keskin vd. 2008: 11).

24 Ocak 1980 Kararları Türk Bankacılığının gelişmesi açısından son derece önemlidir. 24 Ocak Kararları her alanda Türkiye'de köklü değişikliklere sebep olmuştur. Kapalı bir ekonomiden dışa açık bir ekonomiye geçilmiş, ihracata dayalı büyüme politikası benimsenmiştir. Bu dönemde faizlerin serbest bırakılarak piyasada belirlenmesine imkân verilmesi, yerli ve yabancı yeni bankaların kurulmasına olanak verilerek rekabetin artırılması, tek düzen hesap planının uygulanmaya başlanarak tek ve ortak bir muhasebe sistemine geçilmesi, Sermaye Piyasası Kanunu'nun çıkartılması ve İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nın, TCMB bünyesindeki İnterbank (Bankalar arası Para Piyasası) kurulması sağlanmıştır. (Sümer, 2013: 37) Türk Parası Kıymeti Koruma hakkındaki 32 sayılı kararla sermaye hareketlerinde ve kambiyo rejiminde serbestlik tanınmıştır. TCMB'nin kambiyo işlemlerindeki tekliği

diğer bankaların da işlem yapmasına imkân verilmek suretiyle kırılmış, TL'nin konvertibilite edilmesi sağlanmıştır (Ertuğrul ve Zaim, 1996: 28).

1982 yılında düzenlenen Sermaye Piyasası Kanunu ile sermaye piyasası araçlarının kullanımı gerekli yasal ve kurumsal zemine dayandırılarak 1986 yılında İstanbul Menkul Kıymetler Borsası faaliyete geçmiştir.

1990'lı yılların sonlarında ekonomik faaliyetlerde daralma yaşanmış, bu dönemde kanunlarda değişiklik öngören, risk yönetimini de ele alan iyileştirme ve geliştirme politikaları izlenmiştir. İzlenen politikalar sonrasında bankalarda denetim fonksiyonları güçlendirilmiştir. 2000'li yılların başlarında, 1999 yılında IMF ile yapılan Stand-By anlaşması sonucunda, fiyat istikrarı ve sürdürülebilir bir kamu borçlanması mekanizması oluşturulmuş olsa da yılın ikinci yarısında bazı finansal hedeflemelerin (kur, faiz vb.) gerçekleştirilememesi, enflasyondaki olumlu değişimin beklentinin çok gerisinde kalması bankacılık sektöründe negatif ivmelenmelere neden olarak bazı bankaların iflası ile sonuçlanmıştır.

Güçlü ekonomiye geçiş programı ile 2002 -2004 yılları arasını kapsayacak şekilde yenilenerek ekonominin dış şoklara karşı direncinin artırılması, kamusal alandaki borçların azaltılması, enflasyonun düşürülmesi ve bankacılık sisteminin güçlendirilmesi hedeflenmiştir (Sümer, 2016: 485-508).

Gelişen teknoloji ve bilgi çağı ile bankaların dijital sistemleri de gelişerek uluslararası standartlarda hizmet verilmeye başlanmış bu da gerek ülkemiz bankacılık sistemleri gerekse uluslararası bankacılık ve finans sistemleri üzerinde risk mekanizmasını doğurmuştur. Bununla birlikte BDDK öncülüğünde kabul edilen Basel II ve Basel III kriterleri riskle mücadeleye uluslararası boyut kazandırması ve bankaların bu doğrultuda faaliyetlerini icra etmelerine yön vermiştir.

Her geçen gün gelişen bankacılık sektörü ülkemizde de ülke ve dış dünya gündemi ile yenilenmekte ve uluslararası kalitede devam ettirilerek hizmet sunma gayretiyle sürdürülmektedir. Gerek kredi gerek operasyonel faaliyetlerin birbirini etkilemeden devam ettirilmesi risk yönetimini de ele alarak uluslararası bankacılık gelişmelerini mikro ekonomik gelişmelerle bütünleştirilerek bankacılık sistemimize evrensel bir kimlik kazandırmak yegâne amaçlarımızdan biri olmuştur. Küresel ölçekte rekabet edilebilirliğin, ülkemiz ekonomisi başta olmak üzere sektörün finansal sistemi ayağı olan bankalarımızın gelişimi için de önemli olup mikrodan makroya ülkemizin ekonomik anlamda yapısal dönüşümü neticesinde olumlu katkılar sağlayacağı kanaati sürdürülebilir ekonomik büyümenin bir parçası olacaktır.

1.2.2. Türk Bankacılık Sisteminin Düzenleyici Unsurları

"Düzenleyici ve Denetleyici Kuruluşlar" geleneksel idari yapının dışında yer alan, bağımsızlıkları birtakım kanunlar ile güvence altına alınmış olan, belli sektörlerin (özellikle altyapı, iletişim, enerji, bankacılık vb.) çalışma düzenini ve hukuka uygunluğunu sağlayan ve müdahale yetkisine sahip olan kuruluşlar olarak adlandırılabilirler (Pişkin, 2010: 1).

Türkiye'de finansal serbestleşme kararı sonrası yaşanan krizler adeta zincirleme reaksiyon göstererek birçok sektörü etkisi altına almış ve etki ettiği etmenlere negatif etki yaratmıştır. Dolayısıyla kriz sonraları yaşanan tecrübeler tatbik edilerek piyasa yapıcı regülatörlerin rol alması önemli bir durum olmuştur. Bu regülasyonlar ile sadece düzenleme yetisi kazanılmamış ayrıca denetleme fonksiyonları da sistem içine eklenmiştir.

Esas unsur olarak devlet ve ekonomi kavramları dikkate alındığında regülasyon ve düzenleyicilerin hukuki, sosyal, ekonomik ve siyasi olmak üzere farklı nitelikleri ortaya çıkmaktadır (Taşar, 2009: 10).

Majone, regülasyonları bir hukukçu açısından devlet ve piyasalar arasındaki sınır bir siyaset bilimciye göre ülkeler için yaygın ve genel kabul gören bir olgu bir ekonomist gözüyle devletin ya da hükümetlerin neye, nasıl ve ne şekilde müdahale edeceğinin bir ölçüsü olarak tanımlanmaktadır (Emek, 2002: 58).

Ülkemizde finansal piyasaları bir disiplin altında tutan ve düzenleyici unsur olarak görev yapan temel kurum ve kuruluşlar; T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK), Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB), Türkiye Bankalar Birliği (TBB) şeklinde sıralanabilir.

5411 Sayılı Bankacılık Kanununda bahsedilen denetimler ile regülasyon süreçlerinin tamamının amacı;

- Güven ve istikrarı sağlamak,
- Kredi sisteminin etkin çalışmasını gerçekleştirmek,
- Hak ve menfaatlerin korunmasını temin etmektir.

Bankacılık sisteminin günbegün ilerlemesi ve gelişmesi teknolojik ilerleme de göz önünde bulundurularak artan ürün çeşitliliği ve teknoloji ile sağlanan geniş pazar sahalarına yayılımı sonucu birtakım riskler ile karşı karşıya kalınması risk kavramını gündeme getirmiştir. 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu da bazı gelişmelere paralel değişimler göstererek risk odaklı denetim süreçleri ilave edilecek icrai

uygulamalar ile bankaların karlılık ve yaşam süreçlerine pozitif ivme kazandırılması hedeflenmiştir.

Bankalar sadece kamusal otoritelerin denetimi altında faaliyetlerini sürdürmekte, müşterilerine daha güvenilir hizmet sunmak adına 13.04.2013 tarihli ve 28676 sayılı Resmî Gazete' de yayımlanan "Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği (II-14.1)" 12/1 maddesi uyarınca bankaların da içinde bulunduğu yatırım kuruluşları mali bilançolarını Kamuyu Aydınlatma Platformu'nda (KAP) kamuyu bilgilendirme adına ilan etmek mecburiyetindedirler. (Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği (II-14.1) 12/1).

1.2.3. Bankaların Bilanço ve Bilanço Dışı İşlemleri

Aracılık görevini üstlenmiş olan bankacılık sektörü, tasarruf sahipleri ile fon açığı olan birimler arasında kaynak aktarımı yapmaktadır. Ticari işletmeler olarak bankalar; her ay sonu, üç aylık dönem sonları ve yıl sonlarında bilanço ve gelir tablosu düzenleyerek finansal performansını ölçerler.

Bir banka bilançosunun aktifinde likit varlıklar, menkul kıymetler, krediler, duran aktifler ve diğer alacaklar yer alırken; pasifinde mevduat, mevduat dışı kaynaklar, diğer yükümlülükler ve özkaynaklar yer almaktadır. Bilanço dışı hesaplar, garanti ve kefaletler, taahhütler, türev finansal araçlar ile emanet ve rehinli kıymetlerden oluşmaktadır. Garanti ve kefaletler, verilen teminat mektupları, banka kabulleri, akreditifler, garanti verilen prefinansman ile diğer garanti ve kefaletlerden oluşmaktadır (Yılmaz, 2020:3).

Bankalar için yüksek öneme sahip olan fon transfer fiyatlaması (FTF) kavramından bahsetmek gerekir. Bankalar sahip olduğu mevduatları krediye dönüştürme çabasındadır. Zira varlık-kaynak denkleminde âtıl olan mevduatlarını sonsuza kadar kasalarında tutamazlar. Şöyle ki mevduata ödenen faizin karşılığı olmalı ki banka mevduat kabul edebilsin ve karşılıklı olarak kredi verme faaliyetlerinde bulunan bankalar buradan elde ettikleri faiz gelirleri ile topladıkları kaynağı yani mevduatı varlığa dönüştürebilsin. Bunun için de bu dengenin sağlanması adına, karlılığın ölçülmesi ve referans alınması fon transfer fiyatlaması ile gerçekleştirilir.

Bankalar, şubeleri aracılığı ile gerçek ve tüzel kişilerden temin ettiği mevduatların tamamını belirli bir faiz oranı üzerinden hazine birimlerine aktarırlar. Aynı şekilde şubeler, kredi kullanmak isteyen müşterilerine de krediyi temin etmek için yine belirli bir faiz oranı üzerinden hazine birimlerinden krediyi satın alarak işlem yaparlar. Bahsedilen "belirli bir faiz oranı" ilgili bankanın hazine birimince belirlenmektedir. İşte bu orana banka içi aktif ve pasif olmak üzere fon transfer fiyatlaması (FTF) denmektedir. Piyasa ve Merkez Bankası politika faizlerinin de etkili olduğu FTF oranları bankaların mevduat stokları da baz alınarak belirlenir ve kullandırdığı krediden aldığı faiz ile hazineden FTF yoluyla aldığı mevduata ödediği faiz farkını kendi kalemine gelir olarak yansıtır. Ayrıca bankalar kullandırdığı kredi ile aynı vadede mevduat toplaması durumunda faiz riski taşımazlar.

Burada en temel amaç bankaların şubeleri üzerinde bulunması gereken riskler hariç vade kırılımlarında bankaların stratejileri ile paralel fon transfer fiyatlama oranları belirlenerek bahsettiğimiz aktif-pasif yönetiminde katkı sağlamaktadır. Bilanço içi faaliyetlerde bankaların üzerinde durduğu diğer stratejileri aktif-pasif yönetimlerini diri ve canlı tutmaktır. Bankalar bunu gerçekleştirirken;

- Fonların makul düzeyde krediye dönüşümü
- Mevduatların tabana yayılmasının sağlanması ve taban mevduat hedeflemesi
- Ürün ve fon çeşitliliğinin sağlanması ile güçlenen öz kaynaklarını sürdürülebilir karlılık ve verimli kullanımı, doğru ve disipline olmuş şekilde büyümenin gerçekleşmesini amaçlamaktadır.

Bunların aynı anda gerçekleşmesinin mümkün olması mevcuttur. Fakat çok basit değildir. Zira büyüme disipline edilse dahi her zaman risk oluşumunu engelleyememektedir. Çünkü bilanço içi denge müşteri bazlı tercihlerin sürekli değişmesi ile sağlanmamaktadır. Artan ürün çeşitliliğinin getirdiği sorunlar fonların müşteri tercihlerine ve en önemlisi ihtiyaçlarına göre krediye dönüşmemesi hep bir risk faktörü oluşumunun bir sebebidir. Yukarıda belirttiğimiz hedefler, stratejiler şimdi karşımıza sebep ve ihtimal kümesi olarak geri gelmektedir. Zira bilanço risklerinin belirlenmesiyle temelinde yapısal zayıflıkların ve eksikliklerin tespiti kolay olacak ve risk-getiri dengesi ilişkisinde belirlenen amaçlar ile kullanılacak yol haritalarının saptanması kolay olacaktır.

Buraya kadar özellikle vadeli mevduat ürünlerinin kâr dönüşümünden bahsettik. Bir de bankaların bilanço içi faaliyetlerine dayalı firmaların ve şahısların

diğer banka ürün çeşitliliklerine bağlı taleplerine istinaden bilançoya olan katkılarından bahsetmek gerekirse mudilerin kullandıkları kredi kartlarından sağlanan aidatlar, kambiyo işlemlerinden gerçekleşen kambiyo karları, kiralık kasa hizmetlerinden doğan aidat bedelleri, yurtdışı ve yurtiçi havale işlemlerinden doğan komisyon gelirleri, müşterilerin nakit ihtiyaçlarından sağlanan faiz dışı komisyon gelirleri, sigorta şirketlerinin iştirakinden sağlanan komisyon bedelleri vb. işlemler banka bilanço içi pozisyonları olumlu yönde etkilemekte ve böylece bankaların karlılıklarını artırmaktadır.

Türk bankacılık sektörü son yıllarda bilanço dışı işlemlere yönelmiştir. Bunun pek çok nedeni vardır. Ama en belirgin nedeni riske ve kayıplara karşı karlılık arayışlarına girmeleridir. Özellikle 80'li yıllarda uluslararası düzeyde serbest piyasa ekonomilerine geçilmesiyle dış sermaye dolaşımından kâr sağlama çabaları ve teknolojik gelişmelerin hızla artmasıyla birlikte ülke ekonomilerinin kırılgan yapıları ve devletlerin ekonomilerinin değerliliklerinin birbiriyle özdeş olmaması beraberinde volatilite sorununu getirmiştir.

Bilanço dışı işlemler, doğrudan bilançoyu etkilemeden bankayı kâr-zarar hesabı niteliği ile etkileyen işlemlerin tümüdür. Bunlar nazım hesaplarda da izlediğimiz gayri nakdi taahhütler olarak da nitelendirdiğimiz gayri nakdi kredi taahhütleridir. Bilanço dışı işlemler genel olarak iki maddede ele alınır ve incelenirler. Bunlar;

1) Kredi Taahhütleri – Gayri Nakdi Kredilere Konu Olan Teminat Mektupları
2) Türev Ürünler

Taahhütler – Gayrinakdi Krediler; kredilere konu olan teminat mektupları müşterilerin gireceği ihaleler veya yükleneceği işler öncesi müşterilerin sözleşmeyi imzalama, ilişkili hükümlere uyma taahhütlerini garanti eder. Banka için teminat mektubu verme işlemi komisyon gelirleri açısından önemli bir kalem muhteva etmektedir.

Bankalar, teminat mektubu, aval ve kabul kredileri, akreditifler için firmalara kredi tahsis ederek, onaylanmış limitlerinden gayrinakdi kredi kullandırır. Kullandırılan kredi nakit çıkışı gerektirmez (Selimler ve Kale, 2015: 173-204).

Gayrinakdi krediler banka yönünden sorumluluk kredileridir. Bu tür krediler, banka müşterilerine ne nakit ne de mal şeklinde kredi verir; sadece müşteri adına bir taahhüt altına girer ve bir garanti yüklenir. Banka tarafından düzenlenen teminat

mektupları ve kontragarantiler başta olmak üzere garanti sözleşmesinden doğan tüm yüklenimler ile bankanın verdiği kefaletten, avalden, cirodan, kabulden, akreditif teyidinden ve bu niteliği haiz yükümlülüklerden doğan krediler gayrinakdi krediler şeklinde kabul edilmektedir (Tekinalp, 2009:224).

Her ne kadar bilanço dışı işlem olarak görünüp nazım hesap kalemlerinde ele alınsa da banka müşterisinin girdiği yükümlülüğü karşılayamaması sonucu gayri nakdi yüklenim nakdi yüklenime dönüşmekte ve ödeme nakit olarak nakdi krediye dönüşerek müşteri adına karşılanmaktadır. Bankalar tebliğlerinde müşterilerinin kredibilite yapılarına uygun olarak ve müşteri ihtiyaçları göz önüne alınarak gayri nakdi taahhütler oluşturularak müşterilerinin kullanımına sunarlar.

Her yıl bir önceki yıla göre gayri nakdi kullanımlar miktarsal olarak genişlemekte ve bankalar için ayrıca bir komisyon geliri sağlamaktadır. Buradan sağlanan komisyon gelirleri banka dışı bilanço karlılıklarının izlenmesinde önemli bir kalem oluşturmaktadır.

Son 20 yıl içinde finansal piyasalarda meydana gelen krizler ve iflaslar dikkatleri her geçen gün biraz daha büyüyen bilanço dışı işlemlere yöneltmiştir. Konunun arz ettiği önem nedeni ile uluslararası düzenlemecilerden her bir krize yeni bir düzenleme ile çözüm getirilmiştir. Bu krizler sonrasında risk kavramı daha büyük bir önem kazanmıştır. Risk konusunda hem düzenlemeciler hem de uygulayıcı bankalar ve diğer finans kuruluşları düzenlemelerin de zorlamasıyla daha temkinli yaklaşır hale gelmişlerdir (Türkiye Bankalar Birliği, 2019).

Türev ürünler, son yıllarda uluslararası rekabetin artması, ticaretin evrensel bir nitelik kazanması ile finansal birimlerin karşı karşıya kaldıkları riskleri yönetmek amacıyla geliştirilmiş finansal araçlardır. Kıymetleri bir başka finansal veya fiziki varlıkların kıymetlerine endeksli olarak tespit edilen enstrümanlar olarak nitelendirilen türev ürünler, finansal araç olarak bir varlığın bugünden alım ve satımı üzerine anlaşılmasına, teslimatın ise valörlü yapılmasına fırsat veren bir finansal anlaşmalar bütünüdür. Bu ürünler; forward, future, swap ve opsiyon sözleşmeleri olarak örneklendirilebilir. Şekil 2'de BDDK'nın Türk Bankacılık Sistemi Temel Göstergeleri – Haziran 2022 verilerinden elde edilen bilanço dışı türev işlemlerin dağılımına ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Şekil 2: Bilanço Dışında Yer Alan Türev İşlemler

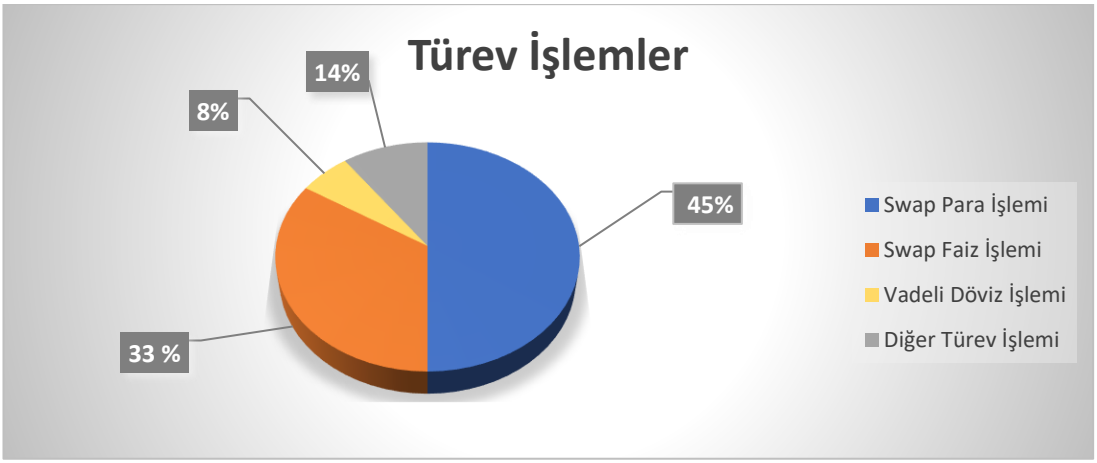

Kaynak: BDDK, 2023.

Türev ürünlerin nakit (spot) işlemlerden farkı, teslimat ve ödemenin aynı anda olmamasıdır. Aslında türev işlemler dediğimiz şeyin diğer adı vadeli işlemler olarak da adlandırılır. Son zamanlarda finans kuruluşların türev ürünlere gereksinim duymalarının temel sebepleri olarak, gelecekte yaşanması muhtemel belirsizliklerin ürün fiyatlarında, piyasada ve gelişen kur reaksiyonları, faizlerin sürekli ayrımcılığı ve değişkenliği ile küreselleşme olgusunun tüm ülkeler finansal piyasalara işlemiş olması sebebi ile sermayenin sürekli devinim göstermesi, finansal araçların türetilmesini değerli kılmaktadır.

Vadeli işlemlerin veya türev piyasalarının Türkiye'deki gelişimi bakımından bazı temel taşları belirtilecek olursa 1980'lerde serbest ekonomik politikaların gereklerinin yerine getirilmesine başlanması, dış ticarete dayalı bir ekonomik yapının oluşturulmaya çalışılması, esnek kur sistemine geçilmesi, 1986 yılında İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nın kurulması ve 26 Temmuz 1993'te faaliyetine başlayan İstanbul Altın Borsası bünyesinde 15 Ağustos 1997'de Vadeli İşlemler ve Opsiyon Piyasası'nın da resmen faaliyete başlaması ile her ne kadar beklenilen sonuçlar elde edilmiş ise de 1997 yılında İstanbul Menkul Kıymetler Borsası bünyesinde bir vadeli işlemler piyasasının kurulmasının ardındaki gelişmeler ve sarf edilen aşamalar olumlu değerlendirilmiştir (Sayılgan, 2017: 512).

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun tabloları ve grafiklerinde görmüş olduğumuz gibi gerek bankalardaki gayri nakdi kredilerle gerek türev araçların kullanımında pozitif artışların olduğu aşikârdır.

Vergiden kaçınma kavramın göre mevduatın getirdiği rekabet ve maliyetli rezervler (mevduat munzam karşılıkları) nedeni ile bilanço dışı işlemler bu faiz

getirisi olmayan ama tutulmaları zorunlu olan rezervlerden kaçınma imkânı sağlamakta ve bankalara kredilerini daha ucuz yoldan finanse etme imkanı sunmaktadır (Pennacchi, 1998: 69-97). Burada bahsedilen munzam karşılıktan kasıt bankaların topladıkları mevduatlardan zorunlu olarak Merkez Bankası hesaplarında tutulmak üzere yatırdıkları mevduattır. Buna Merkez Bankası karşılık oranı da denir. Bu oranın yüksek olması bankaların kredi hacimlerinin azalmasına sebep olmaktadır.

Ülkemizde bankacılık sektörü olarak son yıllarda artan bilanço dışı işlemler yalnızca gayri nakdi krediler ağırlıklı olarak değil türev araçlarının da sistem oyuncuları arasına girmesiyle cazip hale gelmiştir. Yatırımcıların da ilgisini çeken bu taraf birinci ve ikinci el piyasaların gelişmesi ile hukuki ve teknik alt yapının bu yeni gelişmelere zemin hazırlaması sonucuyla ülkemiz bankacılık sektörü adına ilerlemelerin kaydedilmesinde büyük rol oynamıştır. İlerleyen yıllarda da bilanço dışı işlem kalemlerinin hem yatırımcılar hem de banka tarafından kullanım hacimlerinin artarak devam etmesi öngörülmektedir.

1.2.4. Bankalarımızın Sektör Paylarına Bağlı Rekabet Anlayışları

Finansal sistem ile ekonominin tüm sistemleri arasında koordinasyon çarkları işleyen bir makine gibi birbiri ile uyumlu ve sistematik olması önemli bir gerçektir. Bu sistemin belirleyicileri de bankaların kendi iç sistemlerindeki uyumu ve bütünlüğüdür. Fon fazlasının sektörel yapıya uygun vade yapısıyla hane halkları ve KOBİ'lere kredi olarak aktarımı, uygun yatırımların desteklenmesi tıpkı bir makine gibi ekonominin işleyen çarklarını döndürerek piyasaya can verecektir. Değişen ve gelişen teknoloji ve piyasa yapısı ile artan bankacılık ürün çeşitliliği beraberinde rekabeti de getirmiş, işlem maliyetlerini düşürerek daha fazla kâr sağlama imkanı yaratmıştır. Devletlerin bu finansal sistem içine dahil ettikleri uygulamalar her ne kadar bankalara belli bir kota getirse de rekabetin sağlanması ve ayrıca mudi-banka ilişkilerini dengede tutma açısından önemli bir faktördür.

İşletmeler, açısından rekabet büyük ölçüde müşteri etrafında şekillenmektedir. Bu husus işletmeleri müşteri odaklı yapılanmaya yöneltmekte ve müşteri ilişkilerini öne çıkartmaktadır. Dolayısıyla müşteri değerini odak noktası kabul eden işletmeler, müşterilerinin istek ve beklentilerine daha hızlı yanıt verme konusunda yoğunlaşmak zorunda kalmışlardır. Hatta işletmelerin bu süreç zamanını

azaltarak daha çok müşteri kazanmak istemesi onlara önemli bir rekabet üstünlüğü sağlamıştır (Aslan, 2008:130).

Finansal sistem, finansal kurumları ve piyasaları belli bir alt yapıda düzenler. Özellikle bankacılık sisteminin ekonomiye olan olumlu etkilerinin yansıtılması açısından rekabet anlayışının geliştirilmesi belli bir çabayı gerektirmektedir (Northcott Ann, 2004:1).

Bankacılık sektörünün faaliyetlerinin rekabet açısından önemi, mudilerine sağladığı rekabetçi ve kıyas edilebilir fiyatlardan işe yarar ve sağlam, güvenilir hizmetlerin temini ile gerçekleşmektedir. Teknolojinin ilerlemesi ile artan ürün çeşitliliği, beraberinde piyasada faaliyet gösteren bankaların çokluğu, rekabet ortamını daha da ateşlemektedir.

Tüketicinin de tıpkı bankalar gibi korunaklı durması düzenleyici unsurların varlığından geçmektedir. Bu rekabet ortamında yaşanabilen aksaklıklar işin doğası gereği mevcut olabilir. Fakat finansal regulatörler dediğimiz düzenleyici ve denetleyici kurumlar ile çıkarılan çeşitli kanunlar bu ara dengeyi sağlamaktadır.

Uzun dönemde başarılı olmak ve büyümek isteyen işletme, sürekli değişen Pazar koşullarına amaçlarından sapma göstermeksizin uyum sağlamak; bu doğrultuda yeteneklerini ve kaynaklarını istikrarlı bir biçimde geliştirmek, rekabet avantajını korumak zorundadır. Böyle sürekli bir rekabet avantajı sağlayacak stratejilerin belirlenmesi ve geliştirilebilmesi için finans ve finans dışı bilgiye ihtiyaç vardır (Orhon Basık, 2012:19).

İşletmelerin faaliyetlerinin devamlılığı açısından kâr elde etme çabaları ve beraberinde getirdiği rekabet anlayışı bankaların ürün farklılaştırma çalışmaları, ar-ge, insan kaynaklarında yapılan atılımlar, pazarlama saha çalışmaları ve inovasyon faaliyetleri finansal sahayı da sürekli canlı tutmaktadır.

Banka; kredi ve operasyon ayağını güçlü tutmak için bazı atılımlarda bulunabilir. Bunlar sistemsel olarak denenmesi ve alt yapı çalışma ve emsallerinden alınan gözlem ve tepkiler de alınarak yeni oluşumların uygulanması söz konusu olabilir. Yani trend olarak yıldızı parlayan dijitalleşme süreçleri bahsettiğimiz kredi ve operasyonel faaliyetlerin iş yoğunluklarını azaltarak bankalarımızın daha geniş sahalara yayılmasını sağlamıştır.

Şekil 3: Türkiye'de Faaliyet Gösteren Banka Sayıları

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği, 2023.

2023 yılı itibari ile Türkiye'de faaliyet gösteren bankalar:

<u>Mevduat Bankaları:</u>

- Kamu Sermayeli Bankalar:
  1. T.C. Ziraat Bankası A.Ş.
  2. Türkiye Halk Bankası A.Ş.
  3. Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.

- Özel Sermayeli Bankalar:
  4. Akbank T.A.Ş.
  5. Anadolu Bank A.Ş.
  6. Fibabanka A.Ş.
  7. Şekerbank T.A.Ş.
  8. Turkish Bank A.Ş.
  9. Türk Ekonomi Bankası A.Ş.
  10. Türkiye İş Bankası A.Ş.
  11. Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.

- Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna Devredilen Bankalar;
  12. Birleşik Fon Bankası A.Ş.
  13. Adabank
  14. Türk Ticaret Bankası

- Yabancı Sermayeli Bankalar:

Türkiye'de Kurulmuş Yabancı Sermayeli Bankalar;

15. Alternatifbank A.Ş.
16. Arap Türk Bankası A.Ş.
17. Bank Of China Turkey A.Ş.
18. Burgan Bank A.Ş.
19. Citibank A.Ş.
20. Denizbank A.Ş.
21. Deutsche Bank A.Ş.
22. HSBC Bank A.Ş.
23. ICBC Turkey Bank A.Ş.
24. ING Bank A.Ş.
25. MUFG Bank Turkey A.Ş.
26. Odea Bank A.Ş.
27. QNB Finansbank A.Ş.
28. Rabobank A.Ş.
29. Turkland Bank A.Ş.
30. Türkiye Garanti Bankası A.Ş.

- Türkiye'de Şube Açan Yabancı Sermayeli Bankalar:

31. Bank Mellat
32. Habib Bank Limited
33. Intesa Sanpaolo S.P.A.
34. JP Morgan Chase Bank N.A.
35. Societe Generale (SA)

<u>Kalkınma ve Yatırım Bankaları</u>:

- Kamusal Sermayeli Kalkınma ve Yatırım Bankaları;

36. İller Bankası A.Ş.
37. Türk Eximbank
38. Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası A.Ş.

- Özel Sermayeli Kalkınma ve Yatırım Bankaları;
  39. Aktif Yatırım Bankası A.Ş.
  40. D Yatırım Bankası A.Ş.
  41. Destek Yatırım Bankası A.Ş.
  42. Diler Yatırım Bankası A.Ş.
  43. Golden Global Yatırım Bankası A.Ş.
  44. GSD Yatırım Bankası A.Ş.
  45. İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş.
  46. Misyon Yatırım Bankası A.Ş
  47. Nurol Yatırım Bankası A.Ş.
  48. Türkiye Sınai ve Kalkınma Bankası A.Ş.

- Yabancı Sermayeli Kalkınma ve Yatırım Bankaları;
  49. Bank Pozitif Kredi ve Kalkınma Bankası A.Ş.
  50. Pasha Yatırım Bankası A.Ş.
  51. Bank Of America Yatırım Bankası
  52. Standart Chartered Yatırım Bankası Türk A.Ş. (TBB, 2022: 1).

Katılım Bankaları:

53. Ziraat Katılım Bankası
54. Vakıf Katılım Bankası
55. Kuveyt Türk Katılım Bankası
56. Emlak Katılım Bankası
57. Türkiye Finans Katılım Bankası
58. Albaraka Türk Katılım Bankası

Şekil 3'te belirtildiği üzere Türkiye'de bankacılık sisteminde 35 mevduat bankası, 17 kalkınma ve yatırım bankası, 6 katılım bankası olmak üzere toplam 58 adet banka faaliyet göstermektedir.

Şekil 4: Türkiye'de Banka Şube Sayıları

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği, 2023.

Devlet desteği zaman zaman önemli faaliyetlerde hissedilmekte ve devletin belirlemiş olduğu sektörler KAP'ta ilan edilmektedir. Son zamanlarda üretim teşvikleri KOBİ'ler bazında sunulmakta ve imalat sektörüne dayalı hibe ve teşvikler sunulmaktadır. Bu teşvikler genel anlamda kamu bankalarında gerçekleştirilmekte olup ticari anlamda kamu bankaları da sektör içindeki konumunu güçlendirmektedir. KOBİ'leri bütünüyle ilgilendiren bu teşvik ve sübvanse edilen faiz oranları belki de hiç hesabı olmayan KOBİ'lerin bu bankalarda portföy hacmini artırmaktadır.

Özel ve kamu sermayeli bankalar, son yıllarda artan rekabet ve piyasa genişlemesi ile büyük atılımlarda bulunmuş, özellikle mikro ölçekli iktisadi kuruluşlardan makro verim elde etme çabasına girmişlerdir. Rekabet anlayışı beraberinde ciddi bir bilgi, donanım ve tecrübe gerektirmekte olup ayrıca bu bankaların fon yapısının sermaye yeterliliklerinin hesaba katılmasını gerektirmektedir.

Burada bir diğer husus bankaların sağladığı toplam gelirler içine yer alan net faiz gelirlerinin bilanço toplamına oranıdır. Net faiz marjı[1] da dikkate alındığında, oranları da piyasaya endekslendiğinde burada bankalar adına gerekli çıkarımların yapılacağı bir gerçektir.

Son zamanlarda artan dijitalleşme ile bankaların başarı ölçütü olarak internet ağı müşterileri oluşturarak internet bankacılığı aktif olarak kullanan müşteri adedi sayısını artırmak aslında karmaşık olan başarı kıstasını bir nevi kolaylaştırmaktadır.

[1] Net Faiz Marjı: Bankaların toplam aktifinden ne kadarlık faiz geliri elde ettiğini gösterir.

Hane halkından ziyade tüzel müşterilerin de aktif olarak kullandığı bu sistemler her dönem yenilenmekte ve gelişmektedir.

KOBİ'lerin ve bankaların operasyonel faaliyetlerinin yükünü hafifletmek adına geliştirilen dijital operasyonel işlemler uygulamaları sektörden pay almak isteyen bankaların iştahını artırmakta ve kurumsal müşterilerin nakit akışlarının tek merkezi olma arzusu yaratmaktadır.

Kurumsal bankacılıkta müşterilerin banka değiştirme süreçleri daha uzundur. Türkiye'de kurumsal şirketler, bireysel müşterilere göre daha fazla sayıda, en az 5-6 banka ile yakın çalışma eğilimindedir. Şirketlerin hem ihracat pazarı hem verilen kredi limitleri hem de farklı bankacılık ihtiyaçlarıyla çalıştıkları ana banka sayısı artmaktadır. Ama kurumsal bankacılıkta bireysel bankacılığa göre banka değiştirme hızı görece daha düşüktür (Finans Gündem, 2020).

Bunun sebebi yani değişimin, önemli zamanlarda bankaların çıkarttığı yeni kurumsal krediler olabilir. Piyasa araştırması yapan firmalar kendi ihtiyaçlarını değerlendirdiğinde ortaya çıkacak tabloya göre bir analiz çıkartıp seçimleri o yöne kanalize etmesi çok da garip karşılanmamaktadır. Son zamanlarda kamu bankalarının çıkartmış olduğu ve sektörel bazda KOBİ'lerin iş koluna göre piyasaya sürülen kurumsal kredi ürünleri, KOBİ'lerin dikkatini çekmekte ve müşteri geçişlerini veya ana bankaları olmalarını sağlamaktadır. Kurumsal müşterileri bireysel müşterilerden ayıran en önemli özelliği ise firmaların devamlılığı sürecinde ilgili portföy yöneticisinin firma hakkında bilgi ve tecrübesidir. Aslında rekabete konu olan husus fiyat ve kredi politikalarının yanında banka personelinin firma ile olan iletişim gücüdür.

Her banka, müşterisinin ana bankası olma amacı güder. Bunu sağlayabilmesi için hizmet ve ürün çeşitliliğinin artırılması gerekmektedir. Tek kıstas bu da olmayıp ihtiyaca uygun vade yapısı ile faiz oranları da KOBİ'ler için cezbedici olmalıdır. Bir diğer husus, diğer bankalar tarafından KOBİ'ler için hazırlanan analiz raporu ücretleri ve diğer komisyon giderleri de müşterilerin üzerinde durduğu önemli faktörlerdendir. Bankalar ayrıca kâr sağlanmasına yönelik süreklilik arz edecek faaliyet döngüsünün yaşamsal değerini de hesaba katarak ticari faaliyetlerini sürdürmek ister. Bunu sağlamaya çalışırken de maliyet analizi yapmak zorundadır.

Ekonomide reel kesimin gereksinim duyduğu finansmanın en düşük maliyetle elde edilmesi yatırımların beklenilen karlılığını artıracaktır. Bankacılık sektörünün hangi piyasa koşullarında çalıştığı sektörün verimliliğini ve etkinliğini belirleyen

temel unsurdur. Bankacılık sektöründeki yüksek verimlilik ekonominin diğer sektörlerine de yansıyacaktır. Ekonomik istikrar ancak düzenli ve verimli işleyen finansal sektör ile gerçekleştirilir (Coşkun ve diğerleri, 2012: 19).

Bankaların güçlü sermaye yapısı güçlü bir ekonomik sistemin temel yapı taşı olduğundan herhangi bir olumsuz etkiyle ekonomiyi de zincirleme reaksiyonlar sebebiyle negatif etkileyecektir. Burada finansal istikrarın önemi bir kez daha vurgulanmaktadır.

Finansal istikrar finansal sistemi oluşturan finansal piyasalar ve finansal kurumların istikrarıdır. Finansal sistemde yaşanan olumsuz gelişmeler ekonomideki bütün birimleri etkileyerek ekonomik durgunluğa veya krize neden olabilir. Bunun en çarpıcı örnekleri 1997 yılında Güneydoğu Asya ülkelerinde 2000 ve 2001 yıllarında Türkiye'de ve 2008 yılında Avrupa ve Amerika'da oluşan krizlerdir (Pınar, 2018: 136).

Birçok KOBİ'nin iflas etmesi ve bazı bankaların batık duruma gelmesiyle sonuçlanan 2001 krizi, öncü artçılarını aslında 90'lı yılların ortalarında vermeye başlamıştır. 90'lı yılların başında yaşanan Körfez Krizi, 1998'de Rusya ile yaşanan doğalgaz sorunu, Marmara'da yaşanan ve sanayinin kalbini vuran deprem ve beraberinde yaşanan siyasi çekişmeler, krizi tetikleyici unsur olmuştur. En önemli ihracat gelir kaleminin oluşmasını sağlayan ülke Rusya ile yaşanan sorunlar da cari gelirde ciddi düşüşler meydana getirmiştir. 2000 yılında uygulamaya konan enflasyonu düşürme politikaları likidite sorunu oluşturmuş, iyileştirme programı krize dönüşmüştür. Sonuç olarak IMF (Uluslararası Para Fonu) ile stand by anlaşmalar yapılmıştır.

Merkez Bankası'nın para ve kur politikasında çeşitli düzenlemeler yapıldıysa da enflasyonu düşürme konusunda verimli sonuçlar elde edilmemiştir. İhracatın durması, ithalatın artması ve bankaların kur artışları ile likiditeye duyduğu gereksinim artmış ve Türkiye yeni bir terminoloji ile karşılaşmıştır: Likidite Krizi.

Yasal düzenleyiciler ve kamu otoritelerinde ekonominin gidişatında önemli rol oynadığı günümüz piyasalarında bankaların rolü ile aslında ana faktörleri oluşturduğu bir gerçektir. Fakat devlet hangi yasayı, uygulamayı veya denetim otoritelerini ortaya koyarsa koysun bankanın kendi iç düzenindeki var olan disiplin olgusu düzenli, sistematik işleyişi hiç kuşkusuz finansal sistemin ana omurgasını oluşturur.

Yukarıda bahsedildiği gibi makro ekonominin seyri, bankacılık sistemine doğrudan nüfuz etmekte ve etkilemektedir. Finansal hayatta yaşanan istikrar ve düzen de ülke ekonomileri şüphesiz pozitif ivmelendirecektir. Çünkü banka sistemi yarattığı kaydi para ile merkez bankalarının para politikalarının uygulamasında kolaylık sağlayarak fonladığı piyasayı besleyecek ve büyümenin en önemli olumlu sebebi olacaktır. Sektörel bazda rekabet, fiyatlandırma, pazar sahası, makro ekonomik faktörler, para piyasaları ve kur politikaları, açık pozisyon gibi önemli değişkenleri beraberinde getirecek ve ince maliyet hesapları yapmalarına neden olacaktır. Rekabet içinde sektörden en büyük pasta dilimine sahip olma çabası ayrıca bir felakete sebep olabilir. Ve bu felaket mikro başlayıp makro olarak devam edebilir ya da bunu tam tersi düşünülürse ülke ekonomisinde yaşanan olumsuzluklar (makro), bankaları (mikro) etkileyebilir. Günümüz koşulları düşünüldüğünde bahsettiğimiz en önemli rekabet kalemi fiyatlamalardır.

Bankacılıkta fiyat, önemli bir pazarlama kalemidir. Fiyat ile ilişkili kararların alınması işletmenin başarısında hayati önem taşır. Fiyatlama, ekonomik koşullara, tüketicilerin fiyat hakkındaki düşüncelerine, pazardaki rekabete, talebin düzeyine, satın alanların ihtiyaçlarının gereklilik düzeyine vb. göre saptanır. Saptanan fiyat genellikle pazarın nasıl bir tepki göstereceğine bağlıdır. Hizmetin çeşitli özellikleri hizmet pazarlarındaki fiyatları etkiler (Altay ve diğerleri, 2014: 260).

Hane halklarının ve KOBİ'lerin de üzerinde durduğu bu kalem bankaların pazar payının genişlemesinin ve rekabet yolunda avantajlı duruma gelmelerinin yegâne silahıdır. Elbette, bankalar bunu gerçekleştirirken kaynak maliyetlerini, yasal vergilerini, faaliyet giderlerini, komisyon giderlerini ve faiz-kur değişkenliklerini göz ardı etmemelidirler. Unutulmamalıdır ki rekabet uğruna yapılan yanlış fiyatlama politikası bankaların öz sermayelerini azaltabilir ve başa düşen yükümlülüklerinin gerçekleştirilmesini engelleyebilir. Dolayısıyla sektörde öncü banka olma yolunda atılan bu adımlar tam tersi etki yaratabilirler. Bu durumun yaşanması mikro ölçekte domino etkisi yaratarak makro ölçekli bir krize dönüşebilir ve ülke ekonomisini de böylelikle olumsuz şekilde etkileyebilmektedir.

1.3.TÜRKİYE'DE FAALİYET VE SERMAYE TÜRLERİNE GÖRE BANKA ÇEŞİTLERİ

Tüm dünyada fonksiyonları itibari ile farklı bir konuma sahip olan bankacılık, ekonomide yer alan tüm faaliyet alanlarıyla doğrudan ilişkili bir finansal hizmet sektörü olması nedeniyle pek çok düzenlemeye tabi olmaktadır (Köksal, 1993: 55).

Bunda etkili olan faktör tasarruf sahiplerinin bu kuruluşlara belli bir akit ile teslim ettikleri kaynakların ve tasarrufların etkisi büyüktür. Bir de bankaların finansal sistem içindeki yerinin birbirleri arasında zincirleme reaksiyon etkileri bu sistemi özel bir kategoride değerlendirmektedir. Çünkü finansal sistem içindeki bir bankanın faaliyetlerine son vermesi veya mali yapıda sarsılmalar yaşanması bir diğer finansal aktör olan bankaları ve reel sektörü olumsuz etkileyerek ekonomik sistemi zarara uğratacaktır.

Bankacılık sistemimiz içinde sermayelerine veya faaliyet alanlarına göre banka türleri mevcut olup birliği Türkiye Bankalar Birliği tarafından sağlanmakta, merkezinde Merkez Bankası bulunmakta, denetim ve gözetim faaliyetini ise BDDK gerçekleştirmektedir.

Günümüz Türk finans sistemi yine bankacılık sektörü ağırlıklı olmasına karşın 24 Ocak 1980 kararları sonrası piyasa ekonomisine geçişle birlikte çeşitli mali aracı kurumların (katılım bankaları, factoring şirketleri, leasing şirketleri, yetkili müesseseler vb.) faaliyete geçmesi ve diğer alt piyasaların organize bir yapıya kavuşturulması sebebi ile yeniden yapılanma süreci yaşanmıştır (Koruyan ve Altay, 1993:3).

1.3.1. Faaliyet Türlerine Göre Banka Çeşitleri

Bankaların sundukları ekonomik hizmetlerin özellik ve fonksiyonları birbirinden farklı alanları ihtiva etmektedir. Burada hedef müşteri veya hedef pazar alanları önemli bir kriter oluşturmaktadır. Her iş kolu hemen hemen her sektör dahi kendi içinde sınıflandırmalar yaşarken bankacılık sektöründe hedef kitleye göre çeşitlilik arz etmektedir. Sundukları hizmet, ürünlerin farklılaşması, sektör saha ve alt yapı hizmetlerinin sunulması ihtiyaca ve talebe bağlı hizmetlerin ekonomik sistem içerisinde düzenli sunulmasını sağlamaktadır.

Türkiye'de banka dışı finansal aracıların batı ülkelerindeki düzeyde gelişmemiş olması ve tarihsel süreçte üstlendikleri görev nedeni ile bankalar Türk finans sisteminin temelini oluşturmakta halkın tasarruflarının toplanması ve bunların kullanım alanlarına yönlendirilmesini sağlamak üzere önemli bir rol oynamaktadırlar (Çevik, 1992:156).

Bankalar tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de faaliyetlerine göre çeşitli dallara ayrılmaktadır. Hizmet farklılaşmaları, kuruluş amaçları, yapılan işlemlerin çeşitliliği vb. birçok faktör banka çeşitliliğinin oluşumunda etkilidir. Bankacılığın zamanla değişim göstermesi hızlı gelişen ve değişen ekonomi, teknoloji ve yasal düzenlemelerle piyasa koşulları bankaların tür ve çeşitlilik anlamında birbirlerinden ayrılmasını sağlamıştır.

Ülkemizde faaliyet türlerine göre bankalar aşağıda sayılmaktadır;

- Mevduat Bankacılığı
- Yatırım Bankacılığı
- Kalkınma Bankacılığı
- Katılım Bankacılığı
- Merkez Bankacılığı

1.3.1.1. Mevduat Bankacılığı

Ticari bankalar olarak da literatürde geçen bu bankalar ülkemizde yaygın olarak yer almaktadır.

Müşterilerinden mevduat olarak topladığı paraları yine müşterilerine kredi olarak sunabilen kurumlardır. Banka fon fazlası olandan belli bir bedel karşılığında topladığı mevduatı kullandırmaktadır (Eski, 2016:2)

1.3.1.2. Yatırım Bankacılığı

Yeterli özkaynağa sahip olmayıp ticari faaliyette bulunmak isteyenler, belli bir yabancı kaynağa ihtiyaç duyarlar ve ihtiyaç duyulan bu kaynağı bankalardan kredi temin ederek sağlamaya çalışırlar. Banka türlerinden biri olan yatırım bankacılığı, farklı sektörlere hizmet vermek üzere kurulmuştur. Adından da

anlaşılacağı gibi yatırım bankalarının ilk amacı yatırım yapacak kişi ve kuruluşlara fon sağlamaktır (Ünalan, 2016: 1).

Ticarethaneler kâr amacı güden kuruluşlardır. Ticari faaliyetlerini sürdürebilmeleri adına kaynağa ihtiyaç duyarlar. Bu ihtiyaca karşılık verecek olan kurumlar bankalardır. Bu bankalardan biri de yatırım bankalarıdır. Yatırım hizmeti almak isteyen kurum ve kuruluşlara destek olmak için kurulan bu bankalar ticari avantajların sağlanması ve firmaların faaliyetlerinin sürdürülebilir nitelikte devam etmesini sağlaması adına önemli görevler üstlenmektedir.

Yatırım bankaları gerek özel sektör gerek kamu şirketlerine destek vermek adına uzun vadeli yatırım kredileri sağlamaktadır. Ticari bankalar gibi mevduat toplamayan bu bankalar menkul kıymet ihracı yaparak sermaye yatırımı sağlarlar. Şöyle ki, tıpkı ticari bankalar da fon arz edenlerden fon talep edenlere bir köprü vasıtası görmekte, yatırım bankaları ise tasarrufları menkul kıymete yatırmak isteyenler ile uzun vadede kaynak arayan kurum ve kuruluşlar arasında bir köprü vazifesi görmektedir. Bu bankalar şu an için birçok ülkede faaliyet göstermekte olup ilk olarak 1950'li yılların başında ABD'de açılmıştır. Bu köprünün kurulumunun sağlanması için sağlam bir sermaye piyasası alt yapısına sahip olunması gerekmektedir.

Şirketler kaynak ihityacını karşılamak adına sermaye piyasalarında tahvil çıkartırlar. Bu tahvilleri yatırım bankaları satın alır. Sonra da yatırım yapmak isteyen şirketlere bu tahviller satılır. Bu satış sonrası yatırım bankaları da komisyon ve diğer ücretlendirmeler ile sermayelerini ve kaynaklarını artırmış olurlar. Bununla birlikte şirket birleşmeleri ve dış ticaretle uğraşan ihracat ve ithalat firmalarının akreditif, mal mukabili vb. işlemleri ile teminat mektubu gibi hizmetlerin sağlanmasında da öncülük yapmaktadır.

1.3.1.3. Kalkınma Bankacılığı

Kalkınma bankaları, yatırım bankaları ile bazı benzerlikler göstermekle birlikte bazı noktalarda ayrılmaktadır. Yatırım bankaları sermaye piyasaları gelişmiş olan ülkelerde faaliyet gösterirken kalkınma bankaları, yatırım bankalarının tam tersi olarak sermaye piyasalarının gelişmediği, kaynakların az olduğu ülkelerde faaliyet göstermektedirler.

Yatırım bankalarının özel tasarrufları yatırımlara aktarmasına karşın katılım bankaları sektörel çalışmalar yaparak yatırımları özendirmek, yurt içi ve yurt dışı kaynakları kullanarak yatırımları finanse etmek şeklinde faaliyetlerini yürütmektedir. Yatırım bankaları sermaye piyasaları aracılığı ile finansman sağlarken kalkınma bankaları da orta ve uzun vadeli krediler aracılığı ile finansman sağlamaktadır (Koruyan ve Öcal, 1992: 149).

Kalkınma bankaları, gelişmekte olan KOBİ'lere sermaye sağlayacağı gibi teknik destek, yönetimsel ve işletmenin teknik gerektirecek bazı hususlarında da (pazar araştırması vb.) yardımcı olmaktadır.

Birçok sektöre öncülük eden bu tip bankalar özellikle sanayi sektöründe hareketliliğin artması için uzun vadeli kaynak ihtiyacını giderir. Böylelikle ekonomiyi harekete geçirecek projelere ve girişimlere birçok sektörde destek sağlar (Ünalan, 2016: 4).

Yeni kuruluşlar kuruluş aşamasında olan işletmeler veya yeni yatırım alanlarına girmek isteyen kuruluşlar belli riskler altına girebilir. Bunların sermaye bulması da risk odağının şiddetine göre zorlaşmaktadır. Burada kalkınma bankaları ana aktör rolünü üstlenerek işletmelere sermaye sağlamaktadır. Yeni yatırımların gerçekleştirilmeden önceki safhasında piyasa araştırması yapmak, firmalara olan desteğinin diğer göstergesidir.

Genel tabloda değerlendirirsek; ülkelerin ekonomik döngülerine katkı sağlayan bu bankalar, gelişen ve büyüyen ekonomilerde ana aktör olma yolunda ilerlemekte, köklü ve büyük firmalara orta ve uzun vadede kredi sağladığı gibi onlara yönetim, organizasyonel faaliyetlerde pazar araştırması ve diğer teknik desteklerin sunulması ile beraber kurulmuş, kurulacak olan işletmelerin de piyasaya girişi beraberinde devamlılığı sağlamak adına çalışmalar yapmakta ve sermayenin etkin ve verimli kullanarak ekonominin daha canlı devinimini sağlarlar.

1.3.1.4. Katılım Bankacılığı

Katılım bankaları; faizsiz bankacılık sistemi içerisinde fon toplayan ve bu fonları ihtiyaç sahiplerine kâr zarar ortaklığı esasına göre kullandıran kurumlardır (Eski, 2016: 2)

Son yıllarda adından sıkça bahsedilen bu banka türleri ülkemizde de yeni dönemde dikkatleri üzerine çekmiş gerek özel bankacılık gerek kamu bankaları nezdinde iştirak olarak faaliyete başlayarak şubeleşmişlerdir.

İslami bankacılık ile ilgili yapılan araştırmaların da gösterdiği üzere tüm dünyada ve Türkiye'de bu tip bankacılık, hızlı bir gelişme eğilimi göstermekte ve özellikle de Türkiye'nin ilerleyen yıllarında İslami bankacılık konusunda önemli ülkelerden biri olacağı öngörülebilmektedir. (Ayrıçay ve diğerleri, 2016: 120).

Faize duyarlı kesimin genellikle tercih ettiği bu bankalar temeli çok eskiye dayanan İslamiyet'in geniş coğrafyalara yayılmasıyla başlamaktadır. İslami temele dayalı bu sistem; Allah ile birey arasında, bireyin toplum ile hak ve yükümlülükleri, bireyin yapılan sözleşmeye sadık kalması ile ticari ahlakın gereklerini içermektedir. Katılım bankacılığında finansal kaynakların ana kuralları; varlığa dayalı finansmanlar, kâr-zarar ortaklığından elde edilen kaynaklar olarak nitelendirilir.

- Varlığa dayalı finansman; fon fazlası olanların düşük maliyetli fon kaynağı sağlamak adına ticari işe ortak olunmadan iki taraflı akit yapılarak hak unsuru oluşturulmaktadır. Spekülatif hareketlerden uzak olan bu finansman araçları kâr veya olası zarara ortaklık şeklindeki anlayışın bozulmamasını gerektirmektedir.
- Kâr-zarar ortaklığı; faizin dahil edilmediği emeğin ve kaynağın birleşimi ile yeni bir yapının oluşturulmasıdır. Burada kaynağı aktaran kişi ve işletme, sermayesi tutarında kara veya zarara ortaklık etmiş olur.

İslami bankalar, İslam dininin değerleri ve inançları sistemi ile uyumlu olarak ve geleneksel yönetim ve risk yönetimi kurallarına ilaveten şeriatın dayalı olduğu kurallara göre yönetilen faizsiz çalışma prensiplerine göre faaliyetlerini sürdüren kurumlardır (Lee ve Ulah, 2011: 131-14-5).

Giderek yayılan ve gelişen katılım bankacılığı Türkiye'de de gerek kamu gerek özel sektör tarafından kurulmakta ve şube sayıları artmaktadır. Mevduat bankaları kadar bir gelişme göstermese de mevduat bankalarını da kullandığı finansal hizmet ve ürünlerle etkilemeyi başarmış hatta dünyada isim yapmış, global pazarın büyük ve geleneksel bankalara faizsizlik esasına göre bazı ürün ve hizmetlerin sunulmasına öncülük etmiştir.

Ülkemizde temel kuruluş amacı faizsiz bankacılığı talep eden mudilere ulaşımı sağlamak olup ayrıca geleneksel bankacılık dediğimiz ticari bankacılıkta

kullanılmayan kaynakların ekonomimize dahil edilerek İslam ülkeleriyle sağlanan iyi ilişkiler neticesinde ülkemize dış kaynaklı sermayenin girişini sağlamaktadır. İleriye dönük gelecek vadeden bu bankalar ülkemizde gelişimini sürdürmeye devam etmektedir.

1.3.1.5. Merkez Bankacılığı

Merkez bankaları finansal döngü içinde ticari bankaların dönüşümü ile kurulmuşlardır. Bu bankalar para basımı ve para politikalarından sorumlu olduğu gibi ekonomik istikrar ve büyümede de finansal araçları kullanarak piyasalar üzerinde etken yapısını korumaktadır.

İlk kuruldukları yıllarda devletin bankacılık işlemlerini düzenlemek, yürütmek ve para basmak işlemleri tek merkezde toplanmış ve adına da "Merkez Bankası" denmiştir. Ancak tüm ülkelerde tek bir merkez bankacılığı terminolojisi yoktur. İngiltere, Japonya, Kanada gibi bazı ülkeler merkez bankalarını ülke bankası olarak adlandırdıkları için ülke isminin sonuna banka getirmişlerdir (Keskin Köylü, 2007: 23)

Her ülkenin ya da birliğin bizde olduğu gibi mutlaka bir Merkez Bankası vardır. Ülkemizde mevcut olan Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası 11 Haziran 1930 yılında kurulmuştur. Kurulduktan sonra Merkez Bankası'na birçok görev yüklenmiştir. Aynı zamanda diğer bankaların kontrolüne ve ekonomik gelişmeye katkı sağlamayı hedefler (Ünalan, 2016: 2).

Merkez Bankasının görevlerinden aşağıda kısaca bahsedebiliriz:

- Hükümetin büyüme ve istihdam faaliyetlerine de paralel olarak fiyat istikrarını sağlamak,
- Türk parasının ülke içi ve dışındaki değerini korumak,
- Kur rejimini tespit etmek. (Türk parasının, döviz karşısındaki kıymetinin tespiti için döviz ve efektiflerin vadeli veya vadesiz alım satımı ile dövizlerin ulusal para ile değişimi),
- Finansal sistemde döviz piyasaları ve diğer para piyasalarında reeskont ve avans işlemleri yapmak,
- Bankalardaki vadeli mevduat hesaplarının vade ve çeşitliliğini belirlemek,

- Bankalar ve diğer finans kuruluşları için zorunlu karşılık ve disponibilite oranlarını tespit etmek,
- Ülkenin para politikalarına yön vermek, açık piyasa işlemlerini gerçekleştirmek (Aktan ve diğerleri, 1998:10).

Görüldüğü gibi pek çok faaliyet alanı bulunan Merkez Bankası, finansal düzenin içinde finansal sisteminin başrol oyuncularından birisidir.

Çeşitli yetkilere sahip olan merkez bankaları, ülkemizde olduğu gibi mali piyasaların izlenmesi, finansal kuruluşlardan gerçek ve tüzel kişiler adına kayıtların toplanması ve bilgi edinilmesinde yetkilidir. Belirli periyotlarla temin edilen bu bilgiler kurumların ve şahısların kredibilitesinin incelenmesi ve değerlendirilmesinde önemli bir yere sahiptir.

Merkez bankaları temel olarak para ve kur politikasının yönetiminden sorumlu olup enflasyonun düşük seviyede seyrinin sağlanmasını ve fiyat istikrarını temin etmek ister. Ödemeler sisteminde işlemlerin kesintisiz, hızlı ve güvenilir olması adına karşılıklı mutabakatların sağlanmasını gerçekleştirmek de merkez bankasının sorumluluk sahasına girmektedir. Ülkeler ve ülkemiz adına pek çok görevi üstlenen bu banka türü gerek yaptıkları gerekse yapamadıkları ile sürekli gündemde üst sıralara oturmaktadır. Özellikle dünya ticaretinde yaşanan rekabet ve amansız yarış ile bu bankalar bulundukları ülkelerdeki belli sektörlerin durgunluğunu sonlandırmak için faiz indirimine gidebilirler.

Para, diğer anlamıyla nakit sermaye; hane halkları, KOBİ'ler hatta devletler için inkâr edilemez bir gerçektir. Kimileri için iktidarın ve gücün simgesi olması, kimileri için de varlığın sebebi olması neticesiyle önemli araç olarak ekonomik bir enstrüman olan para merkez bankalarının atölyesinden çıkmaktadır. Bankaların gelişimi ve teknolojik alt yapılarının sürekli yenilenmesi ile globalleşen ekonomi ile merkez bankalarında bu hızlı gelişime ayak uydurması ile büyümeye başlamıştır. Para politikalarının belirlenmesinde toplam talebin tespitinin önemli rol oynadığı konusundaki görev ve önerilerin artmasıyla spesifik dalgalanmaların ve oynaklığın tespiti ile enflasyon oranındaki öngörülebilir tespitleri ekonomiye yön veren merkez bankalarınca tespiti ve görüşleriyle bağımsız merkez bankacılığın önemini bir kez daha ortaya koymaktadır.

İktisadi muamelelerin aksaması, paranın ekonomiye doğru ve zamanlı akımı gerekmektedir. Bunun aksi düşünüldüğünde enflasyonist baskılar ve kriz tehlikesi ile

karşı karşıya kalınabilir. Tam da bu anda merkez bankaları para arzının kontrolü için kurulmuşlardır.

Merkez bankaları özerk olsalar dahi bulundukları ülkeler bazında çeşitli baskılara maruz kalmaktadır. Bu baskılar ya kanun yolu ile gündeme gelmekte veya hükümet kanalları ile gerçekleşmektedir.

30 Haziran 1930 tarihinde ülkemizde de farklı ülkelerin merkez bankaları incelenerek bir kanun tasarısı hazırlanmış ve 1930 yılının mart ayında Bakanlar Kurulu'nda görüşüldükten sonra 11 Haziran 1930 tarihinde TBMM'den geçerek kanunlaştırılmıştır. 1715 Sayılı kanun ile adlandırılacak olan bu yasa ile TCMB resmen kurulmuş ve 3 Ekim 1931'de de görevini icra etmeye başlamıştır (TCMB, 2020:1)

Dünyadaki merkez bankalarının sermaye yapısı ve kuruluşlarındaki sermayedarların devletin yanında özel teşebbüslerin de bulunması (Fransa – Fransa Bankası, Almanya – Alman Devlet Bankası) söz konusu olmuştur. Bunun yanında özel bankaların, devlet bankasına dönüştürülerek yapılandırıldıkları ve merkez bankalarını kurdukları da görülmektedir (İsveç Bankası, İngiltere Bankası).

Sermaye yapısı incelendiğinde TCMB'nin sermayesi 25.000 TL olup 250.000 adet hisseye ayrılmıştır. 1211 Sayılı Merkez Bankası Kanunu uyarınca Merkez Bankası hisse senetleri A,B,C,D olmak üzere dört sınıfa ayrılmış olup ,

- (A) sınıfı hisse senetleri münhasıran Hazineye,
- (B) sınıfı hisse senetleri Türkiye'de faaliyette bulunan milli bankalara,
- (C) sınıfı hisse senetleri 15.000 hisseyi geçmemek üzere milli bankalar dışında kalan diğer bankalarla imtiyazlı şirketlere,
- (D) sınıfı hisse senetleri ise Türk ticaret müesseselerine ve Türk vatandaşlığını haiz tüzel ve gerçek kişilere aittir (TCMB, 2020:1)

Merkez Bankası hisselerinin dağılımına ilişkin bilgiler Tablo 1 de yer almaktadır.

Tablo 1: TCMB Sermayesinde Hisselerin Dağılımı

	31.12.2018		31.12.2017	
	Hisse Tutarı (TL)	Hisse Oranı (%)	Hisse Tutarı (TL)	Hisse Oranı (%)
Hazine	13.780	55	13.780	55
T.C. Ziraat Bankası A.Ş.	4.806	19	4.806	19
Mervak İç ve Dış Ticaret A.Ş	1.280	5	1.280	5
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	621	3	621	3
Türkiye İş Bankası A.Ş.	582	2	582	2
T.C. Sosyal Güvenlik Kurumu	422	2	350	2
Türkiye Kızılay Derneği	301	1	301	1
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	277	1	277	1
Diğer	2.931	12	3.003	12
Toplam Nominal Sermaye	25.000	100	25.000	100

Kaynak: TCMB, 2020.

*Hisse tutarları tam TL olarak ifade edilmiştir.

Bankanın %20'lik karından her yıl adi ihtiyat akçesi ayrılmakta olup yine safi kârdan adi ihtiyat akçesinin ve hissedarların ilk kâr akçesinin indirildikten sonraki kalan tutar üzerinden %10 oranında fevkalade ihtiyat akçesi ayrılmaktadır.

Genel itibari ile kamuya bağlı olan TCMB sermaye yapısı karma bir yapı teşkil etmekte, nominal sermayesi 25.000 TL olup her biri 0,10 TL'lik 250.000 adet hisseye ayrılmıştır. Hükümetin onaması ile sermaye artışı sağlanabilmektedir.

Birçok fonksiyon, yetki ve görevlere sahip olan bu bankalar, ülkelerin iktisadi, ekonomik ve beşerî alanları da dahil edilerek etken yapıya sahip mali yapılardır. Ülkemizde de tıpkı diğer dünya devletlerinin merkez bankaları gibi Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren TCMB'den de beklentiler büyüktü. Çeşitli görev ve yetkilerin yüklenmesi bu bahsi geçen beklentiyi karşılamaktadır. 90 yılı aşkın köklü geçmişi ile görevini ifa eden TCMB, aldığı sorumluluk ve görev bilinciyle faaliyetlerine devam etmekte olacaktır.

1.3.2. Sermaye Kaynaklarına Göre Bankalar

Sermaye kaynaklarına göre bankaların tanımı, mülkiyetlerine göre bankalar olarak nitelendirilmektedir. Mülkiyet ilişkisi, bankaların ait olduğu türü belirlemektedir.

Banka sermeyesinin tümünün ya da çoğunluğunun özel mülkiyete ait olduğu bankacılık "özel", devlete ait olduğu bankacılık da "kamu" şeklinde nitelendirilmektedir (Solak, 2014:17).

1.3.2.1. Devlet Bankaları

Ülkemizde hizmet veren sermayesinin tamamı veya belirli bir kısmı kamuya ait olan bankalardır. Ülkemizde on adet kamu sermayeli banka hizmet vermekte olup bunlar aşağıda listelenmiştir (BDDK, 2021).

- T.C. Ziraat Bankası A.Ş. (Mevduat)
- Türkiye Halk Bankası A.Ş. (Mevduat)
- Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O. (Mevduat)
- Ziraat Katılım Bankası (Katılım)
- Vakıf Katılım Bankası (Katılım)
- Türk Eximbank (Kalkınma ve Yatırım)
- İller Bankası (Kalkınma ve Yatırım)
- Türkiye Kalkınma Bankası (Kalkınma ve Yatırım)
- Birleşik Fon Bankası (TMSF)
- Adabank (TMSF)

Devlet bankalarını dört ayrı grupta inceleyebiliriz; mevduat bankaları, katılım bankaları, kalkınma ve fon bankaları.

Ticaret ya da diğer bir adıyla mevduat bankaları genel olarak toplamış oldukları vadeli ve vadesiz mevduatların, kredi ve iştirakler aracılığıyla aktarımını sağlamaktadırlar. Bu banka türü; finansal araç alım ve satımında, kambiyo ve türevsel işlemlerde, sigortacılık faaliyetlerinde, menkul kıymet aracılığı ve yatırım danışmanlığı gibi işlemlerde kanun ve mevzuatlara uygun olacak şekilde etkili olmaktadır (Arıçelik, 2010:56).

Katılım bankaları, İslami usuller ve bankacılık teamüllerinin birleşimi ile kalkınma bankacılığı belli bir amaca yönelik yatırımının gerçekleşmesi ile kâr beklentisi güden KOBİ, kurum ve kuruluşları desteklemek adına kurulurlar.

Faizden uzak durma şeklindeki dini hassasiyet nedeni ile geleneksel bankalara yatırılmayan fonların faizsiz yöntemlerle toplanması ve bu fonların fon ihtiyacı olanlara yine faizsiz yöntemlerle kullandırılması şeklinde ortaya çıkan ihtiyacı karşılamak üzere tesis edilmiş kurumlardır (Özsoy, Görmez ve diğerleri, 2013: 188).

Fon bankaları ise TMSF'ye devredilen bankalardır. Bu grupta yer alan bankaların bankacılık lisansları mevcut olmakla birlikte sermayesi ile TMSF'ye aktarıldıktan sonra bankacılık hizmeti veremezler.

Dünyada kamu bankaları dünyanın hızlı dönüşümü ve gelişimine paralel olarak büyümekte, yenilenmekte ve dünyanın çeşitli yerlerinde şubeleşerek genişlemektedir.

Türkiye'de de dünyadaki gelişmelere paralel olarak kamu bankaları özellikle özel sermayenin yetersizliği nedeni ile Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren bankacılık sektöründe yerini almıştır. Ancak zamanla bu bankalar ülkemizde de birtakım sorunlar oluşturmaya başlamış ve bu sorunların çözülmesi amacıyla kamu bankalarının yeniden yapılandırılması çalışmaları başlamıştır (Uçarkaya, 2006: 5).

Özellikle 2000'li yılların başında yaşanan ekonomik kriz ile tekrar yapılandırmaya giden kamu bankaları, personel ve bankacılık sistemindeki yenilenme ile büyük bir değişim yaşamıştır. Şu an da dahil olmak üzere çağın gerekliliğini sağlayarak çeşitli finansal enstrümanlarda lider konuma gelmiş olması, yönetim, değişim ve inovasyonda yapılan köklü değişimler sayesindedir.

Kamu bankalarının özel bankalar ile yarışır olması, yarışırken de rekabet edebiliyor ve rekabet koşullarına ayak uyduruyor olması çalışan personelin geçmişe nazaran daha dinamik ve eğitimli olmasından kaynaklanmaktadır. Diğer taraftan ülkemizdeki kamu bankaları dikkate alındığında yurt dışında şubeleşmeleri, ayrıca yabancı sermayenin ülkeye girişinin sağlanması, dış ticaretin belli seviyelere yükselmesi olumlu algılanmaktadır. 1980 ve ilerleyen yıllarda bankacılık sektöründe de gerçekleşen bu hızlı gelişim, bankacılık otomasyonunda ileri safhalara taşımıştır.

Devlet bankaları sektöre öncülük etmenin yanında piyasada yaşanan aksaklıkların tamamlanması ve kamu aracılığı ile bazı ekonomik ve mali hedeflerin gerçekleşmesi ile varlık gösterirler. Bazı alanlarda kâr amacı gütmeden hizmet

vermesi kamusal faaliyetlerinin ayrıca amaçlarındandır. Ülkemizde yaşanan ekonomik kırılımların ve daralmaların azaltılmasında etken rol oynamaktadır. Tarım sektöründen diğer birçok alanlara uzanan, sektörel disiplinlerin kredilendirilmesi kamu bankaları tarafından desteklenmektedir. Özel teşebbüslerin (bankaların) sermaye yetersizliği nedeniyle veya karsız gördüğü finansal alanların desteklenmesi ve kamu tarafından hizmet sunulması yine kamu bankalarıyla sağlandığından ülkemizde önemli bir yer edinmiştir. Dünyada ve ülkemizde de aynı amaç ve hedefler doğrultusunda kurulan bu bankalar her geçen gün kendini yenilemekte ve geliştirmektedir. Özellikle kimsenin olmadığı yerde olmak gayesiyle sürdürdüğü disipliner hizmet anlayışları, kurumsal yönetim ilkeleri ışığında devam ettirilmekte ve Osmanlı Devleti'nin son döneminden günümüze kadar aynı amaç doğrultusunda ilerlemektedir. Varlıkları ile devletin gücünü gösteren kamu sermayeli bankalar piyasa yapıcılığı ve denge rekabet aracı olarak finansal sektörün kilit aracıları olarak görevlerine devam edeceklerdir.

1.3.2.2. Özel Sermayeli Bankalar

Bankanın merkezinin bulunduğu ülkedeki gerçek kişilerin ve devlet kontrolünde olmayan tüzel kişilerin sahip olduğu bankalara özel bankalar denilmektedir. Özel kişi ve kurumların sahip olduğu, sermayelerinde kamu payı bulunmayan bankalardır. Genellikle mevduat, ticaret ve yatırım bankaları olarak kurulmaktadır (Atukalp, 2018: 38-52).

Ülkemizde faaliyet gösteren özel sermayeli bankalar Tablo 2 de gösterilmiştir. Yoğun rekabetin yaşandığı bankacılık sektöründe özel sermayeli bankaların yerini alması ve insan kaynağına ekonomimize dahil ederek istihdam alanı oluşturması devletin hedef istihdam politikalarının gerçekleşmesi açısından da olumlu katkı sağlamaktadır.

Tablo 2: Özel Sermayeli Mevduat Bankaları

	Yurtiçi Şube Sayısı	Yurtdışı Şube Sayısı
Adabank A.Ş	1	-
Akbank T.A.Ş.	709	1
Anadolubank A.Ş.	116	-
Fibabanka A.Ş.	44	-
Şekerbank T.A.Ş.	238	-
Turkish Bank A.Ş.	6	-
Türk Ekonomi Bank A.Ş.	444	4
Türkiye İş Bankası A.Ş.	1111	21
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	802	1

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği, 2023.

Ülkemizde bankacılık sektörü ve yapısı çok eskilere dayanmasına rağmen 1980'ler ve sonrasında liberal ekonominin baskın olması ve özel teşebbüsün desteklenmesi ile özel bankaların kurulum, şubeleşme ve yaygınlaşma imkanları da ortam bulmuştur. Bu dönemde uygulanmaya başlanan serbest piyasa ekonomisi her sektörde olduğu gibi bir hizmet sektörü olan bankacılık sektöründe de kendisini hissettirmiştir (İpci ve Karan, 2001: 33).

Özel sermayeli bankalar bu yarışı bankacılık sektöründeki tüm bankalar arasında özgürce ekonomik kararlar verebilen mevzuata uygun bir yarış olarak kabul ederler. Bu yarış içindeki kuralların ana hatlarını yazılı kanunlar, içtihatlar, yazılı olmayan yerel ve uluslararası teamüller belirlemektedir (Arslan, 2008: 132).

Bilgi teknolojilerindeki yoğun ve hızlı gelişmeler ile sektörde yaşanan finansal ürün çeşitliliği ve rekabete dayalı fiyatlama işlemleri KOBİ'ler ve hane halkları için önemli bir pay oluşturmaktadır. Şüphesiz ki tek tip bankacılık sistemi eksik rekabet unsurlarını beraberinde getirerek monopolcü bir hakimiyet gücünü oluşturur.

Rekabetin beraberinde özel sermayeli ticari bankaların uygulamalarında; insan kaynağının gelişimi ve dijital platformda üstünlük sağlama stratejileri mevcuttur.

Kamu sermayeli bankaların yanında özel sermayeli bankaların da sektörde yer alması; finansal kurumların zenginliğini artırdığı gibi hizmet kalitesini de üst seviyelere taşımış ve buna bağlı olarak ürün yelpazesini genişletmiştir. Ayrıca rekabet unsuru göz önünde bulundurulduğunda, mudilerin lehine maliyet stratejileri ortaya konulmuş, ücret, komisyon ve kredi faiz oranlarının fiyatlandırılmasına ve yine mudiler açısından düşük maliyetlerde kaynak sağlanmasına zemin hazırlamıştır.

1.3.2.3. Karma Sermayeli Bankalar

Karma sermayeli bankalar, özel ve kamu sermayesinin bir araya getirilerek kurulan bankalardır. Devlet, vakıf, şahıs, halka açık ve halka arz yoluyla işlem gören hisselerin birleşmesi ile de meydana gelmektedir. Kısaca pay senetlerinin bir kısmının özel kesime satışı ile de bankanın sermaye yapısı, yüzde oranlarla ifade edilecek şekilde karma yapı olarak nitelik kazanabilir.

1.3.2.4. Yabancı Sermayeli Bankalar

Küresel sermayeli bankalar olarak da nitelendirilen bu bankalar sermayesi yabancı kişi kuruluş vb. tarafından oluşturulan bankalardır. Bu tür bankaların merkezleri de genellikle ülkemiz sınırları dışında konumlanmıştır.

1980'li yılların sonlarına doğru ülkemizdeki hızlı sanayileşme ile kapalı ekonomi sistemi, açık hale getirilerek evrensel nitelik kazanmaya başladı. Gelişen ekonomilerin göz ardı edilemeyeceği, kâr beklentileri ve uluslararası sahada isminden söz ettirmek isteyen bankalar, diğer ülkelerin fizibilitesi yapılmış merkezlerinde şubeleşmek ve genişlemek isterler. Zira yerli sermayeli bankaların da hisselerinin %50'sinden fazlasına sahip olmaları da bankanın artık yabancı sermayeli banka olma niteliği kazandığının göstergesi olarak algılanmaktadır.

Yabancı sermayeli bankalar genellikle ekonomisi gelişmiş sermaye ve birikim konusunda zengin olan ülkelerin bankalarıdır. Sistemleri ve teknolojik alt yapıları ile bankacılık hizmetleri yerine göre hızlı ve daha zahmetsiz tamamlanmaktadır. Yerleşik oldukları ülkelerdeki hizmet ve kalite standardını gittikleri ülkelerde uygulayarak yeni bir rekabet anlayışı yaratabilirler. Böylece sektörde hizmet akışının kalitesini artırmış olurlar.

Gelişmekte olan ülkelerdeki finansal sektörün sığlığı, ulusal tasarrufların yetersizliği ve yerel finansal aktörlerin uluslararası zayıflığı, finansal entegrasyon ve deregülasyon sürecinde yabancı sermayeli bankalar finansal arzın ve finansal piyasaların genişlemesini desteklerler (Akgeyik ve Ariş, 2008: 100).

Şu an için ülkemizin yerli bankaları (gerek kamu gerekse özel) bulundukları konumlar itibari ile teknolojileri gelişmiş, dijital dünyaya hızla ayak uydurmuşlardır. Ve böylece dünyanın çeşitli noktalarında da hizmet vermeye devam etmektedir.

Uluslararası sermayeli bankaların dış ülkeler ve ülkemiz adına gerek rekabetin canlı tutulması gerekse rekabete binaen gerçekleşen hizmet yarışı ve ürün çeşitliliği hizmet alıcılarına daha nitelikli olarak aktarılmaktadır.

1.4. BANKA KREDİLERİ GENEL ESASLARI

Kredi; kendisine güven duyulan gerçek veya tüzel kişilere belirli bir bedelin (faiz ve/veya komisyon), belirli bir teminat karşılığında ve belirli bir süre ile ödünç verilmesi veya bu kişiler lehine bir işin yapılması, edimin yerine getirilmesi ya da bir borcun ödenmesi konularında garanti verilmesidir (Karademir, 2016: 29).

5411 Sayılı Bankacılık Kanunu madde 48' e göre bankalarca verilen nakdi krediler ile teminat mektupları kontragarantiler, aval, ciro kabul gibi gayri nakdi krediler ve bu niteliği haiz taahhütler, satın alınan tahvil ve benzeri sermaye piyasası araçları tevdiatta bulunmak suretiyle ya da herhangi bir şekil ve surette verilen ödünçler varlıkların vadeli satışından doğan alacaklar, vadesi geçmiş nakdi krediler tahakkuk etmekle birlikte tahsis edilmemiş faizler, gayrinakdi kredilerin nakde tahvil olan bedelleri, ters repo işlemlerinden alacaklar, vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri ile benzeri diğer sözleşmeler nedeniyle üstlenilen riskler, ortaklık payları ve kurulca kredi olarak kabul edilen işlemler izlendikleri hesaba bakılmaksızın bu kanun uygulamasında kredi sayılır. Burada görüldüğü gibi kanun, kredi tanımı yapmamış fakat bahsi geçen finansal materyallerin kredi sayılması hususunu belirtmiştir (5411 sayılı Bankacılık Kanunu).

Nakit ihtiyacı gereksinimi; hane halkları, bireyler olarak ele alınsa da KOBİ'ler, işletmeler ve birliklerin meydana getirdiği diğer kurum ve kuruluşlar da bu kapsam içinde değerlendirilmelidir. Gayet teknik ve finansal bilgiye gereksinim duyulan bu alan, bankalar için önemli birer gelir kaynağı olarak değerlendirilmektedir.

1.4.1. Kredinin Tanımı

Kredi, en basit ve dar anlamda banka tarafından müşterilerine belirli bir vadede ödenmek üzere verilen borç olarak tanımlanabilir. Bu borç karşılığında bankalar müşterilerinden bir bedel tahsil etmektedir. Ancak kredi denildiğinde

sadece nakit para olarak borç verilmesi anlaşılmamalıdır. Çünkü aynı zamanda bankalar gayri nakdi krediler de kullanılmaktadır (Aras, 1996: 4-5).

Gayrinakdi kredilerle bankalar, bireysel ve ticari segmentte bulunan müşterilerine belli bir limit dahilinde (gayrinakdi) limit açmakta bu limitler dahilinde bir nevi müşterilerine kefil olmaktadırlar.

Bir finansal hizmet türü olan kredi, teknik unsurları içinde barındıran, çoğu kez denenmiş işlem kümeleri ile oluşturulan mevzuatsal yapıyla birlikte uzmanlar tarafından mudilere sunulmaktadır.

Daha geniş anlamı ile kredi; bankaların öz varlıkları ile topladıkları mevduatların ve bankacılık dışından sağlanan fonların yasal prosedürler dahilinde gerçek ve tüzel kişilere belirli bir süre sonra geri istemek koşulu ile borç olarak vermesi veya hazır bir satın alma gücünün kullanılmasından muayyen bir süreyle diğer bir kişi lehine feragat edilmesi, bu gücün ona terk edilmesidir (Yıldırım, 2007: 4).

1.4.2. Banka Kredilerinin Unsurları

Bankalar, varlıklarını sürdürebilmek ve sektörde derinleşmek amacıyla fon fazlası taraflardan topladıkları mevduatları fon ihtiyacı olan taraflara belli bir vade ve faiz karşılığında satarak gelir elde eden ticari kuruluşlardır. Kredi işlemleri bankalar açısından kâr ve verim unsurlarını bir bütün olarak tamamlasa da beraberinde getireceği risk faktörleri de unutulmamalıdır. Kredinin unsurlar, bankaların kendi politikalarının temelini oluşturmaları bakımından önemlidir (Babuşcu, Hazar vd., 2017:12).

Kredi, ancak krediyi geri ödeyeceği konusunda kendisine güven duyulan kişilere ve belirli süre sonunda mutlaka geri alınmak kaydıyla verilir. Ancak, kullandırılan tüm krediler için geri ödememe riski vardır. Kredi riskinin en aza indirilmesinde müşterinin kredi değerliliğinin ve kredi ihtiyacının doğru analiz edilmesi ve yeterli teminat alınması büyük önem taşımaktadır (Zarakolu, 1986:47).

Kredi kavramı her disipliner yapı gibi içinde birtakım unsurları taşıyan sistematik faaliyetler bütünüdür.

1.4.2.1. Güven

Kredi müşterinin belirli bir zaman sonunda krediye konu olan borcu iade edeceği vaadinde bulunması üzerine verilir. Banka, kredi kullandırdığı müşterisine güven duymaktadır. Böylece belirli bir zaman sonunda krediye konu olan borcun ödeneceğinden karşılıklı emin olunması durumu, kredinin güven unsurunu oluşturur (Özden, 2010:6)

Kredide güven önemli bir unsurdur. Belirli bir süre sonunda banka tarafından tahsis edilen kaynağın geri istenmesi ve işlemde herhangi bir teminatın banka tarafından temin edilmemesi tamamen karşılıklı güven unsuruna bağlıdır (Örneğin; açık kredi).

1.4.2.2. Risk

İnsani ve ekonomik faaliyetlerin gerçekleştiği her dönemde risk olgusu var olmuştur. Savaşlar, doğal afetler ve salgın hastalıklar insanlık tarihi boyunca varlığını sürdüren ana risk unsurunu meydana getirmiştir. (Holmes, 2012:31).

Borcun ödenmemesi, iş ve hizmet yükleniminin yerine getirilmemesi risk unsurunu oluşturur. Kredinin yapısında, borcun, işin ya da hizmetin çeşitli nedenlerle yerine getirmeme tehlikesi olduğundan bütün krediler açıldığı anda itibaren risk içermektedir. Riskin azalması ya da çoğalması, kredi kullananın yükümlülüklerini zamanında yerine getirmekten kaçınmasına ya da getirmemesine ve alınacak teminatın cinsine göre artar ya da azalır (Bankacılar Dergisi, 2000:70).

Risk unsuru; her meslek, alan ve faaliyetlerde olabildiği gibi bankacılık faaliyet alanında da mevcuttur. Bankacılık alanında risk, diğer alanlardan biraz farklı olarak henüz işlem gerçekleşmeden başlar. Mevzuatsal ve yapısal bilginin yanında tecrübe ve sezgiselliğin ön plana çıktığı bankacılık mesleği, insan kaynağının düzgün ve doğru kullanılması gerektiğinin bilinci ile yönetildiği ve idare edildiği profesyonel kurumlardır.

1.4.2.3. Vade

Vade, kredinin bitiş süresini gösterir. Taraflar arasında imzalanan sözleşmeye istinaden anlaşmaya varılan sürede kredinin geri ödenmesi önemli bir konudur. En

başında belirlenmiş olan bu maddelere zamanında riayet edilmediğinde gecikme faizi ile birlikte ilave olarak ilgili kredi takibe düşmüş ise avukat vekalet ücreti ve diğer takip masraflarının ödenmesiyle kapanır. Bankalar için uzun vadeli krediler faiz gelirleri sağlarken, beraberinde risk olgusu da bir o kadar artırmaktadır.

Vade açısından krediler kısa vadeli, orta vadeli ve uzun vadeli krediler olarak sınıflandırılmaktadır (Usta, 1996:11).

1.4.2.4. Gelir

Gelişmekte olan finansal sistemlerde bankacılık faaliyetlerinin karlılığı hem mali sektörün etkinliği hem de reel sektörün fonlanması için önem arz etmektedir. Bankaların karlılık göstergelerinden olan net faiz marjının ve aktif karlılığının yüksek olması bankaların faaliyetlerinin sürdürülebilmesi ve rekabet edebilmesi için istenen bir durumdur (Buğan, 2016:21).

Krediler bankalar için hem faiz hem komisyon hem de çapraz satıştan sağlanan gelir kalemidir. Bankaların varlıklarını ve faaliyetlerini sürdürebilmeleri için kredi faaliyetlerini aktif olarak sürdürmeleri gerekmektedir.

Bankalar varlıklarını devam ettirebilmesi, topladıkları mevduatların ve fonların faiz yükümlülüklerini yerine getirmesi ve basiretli birer tüccar olabilmesi için gelir elde etme stratejilerine sıkı sıkıya bağlıdır.

1.4.3. Banka Kredilerinin Ülke Ekonomisi Açısından Önemi

Finansal yapının gelişmesi, tasarrufların yatırıma dönüştürülmesi ve ekonomik büyümenin sağlanması için oldukça önemlidir. Özellikle finansal krizlerde bankacılık sektörünün vermiş olduğu krediler, krizden çıkışta ve ülkelerin üretim sürecinde anahtar bir rol üstlenmiştir. Bu çerçevede bankaların kredi hacmindeki artış, para arzını artırarak üretimi, istihdamı ve dolayısıyla ekonomik büyümeyi artırmaktadır (Kamacı ve diğerleri, 2018: 401).

Bu konu hakkında pek çok ampirik, anket vb. çalışmalar yapılsa da paranın piyasaya kredi yoluyla dağıtıldığı anda ekonomide para arzının artışı gerçekleşecek ve bu durumda ekonomik büyüme de gerçekleşebilecektir. Neticede bankaların kaynakları sonsuz değildir. Bir önceki başlıkta belirtildiği üzere banka dışı kaynaklardan toplanan kaynağın (mevduat) munzam karşılığı olarak Merkez

Bankası'na yatırmak zorundadır. Bu durumun Merkez Bankası aracılığı ile gerçekleşmesi, bi yandan para arzının kontrol altına alınması ve banka mevduat sahiplerinin güvence altına alınmasıdır.

Şekil 5: Kredi Hacmi İle Ekonomik Büyüme İlişkisi

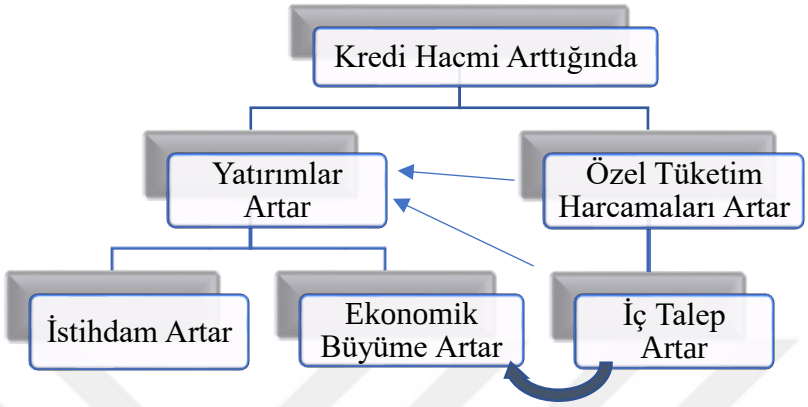

Kaynak: Göçer ve diğerleri, 2015: 68.

Mali yapının daralması ile işletmeler ve hane halkları ekonomileri de paralelinde daralma yaşayabilir. Özellikle enflasyonist hareketlerin yaşandığı piyasada artan ürün fiyatları alım gücünü azaltabilir. Dolayısıyla kaynak arayışı ihtiyacı hem KOBİ'ler açısından hem de işletmeler açısından artar.

Devletler izledikleri politikalar gereği belirli kesimleri sübvanse etmek adına bu sektörleri kredilendirerek finanse edebilir. Son yıllarda ülkemizde de yerli imalatı canlandırmak adına bazı sektör NACE[2] kodlarına bağlı olan KOBİ'lerin desteklenmesini sağlamaktadır. Yerli imalatın desteklenmesi ile yerli üretim yapan firmaların iç pazarda yer bulması, yine iç pazarda faaliyette bulunan ve yerli imalat yapan diğer firmaların makine, teçhizat vb. gibi ürünlerini satın alması, kaynağın bu faaliyet döngüsü içinde kalması sebebi ile ülkeden dışarıya çıkmaması ülke ekonomisinin ve milli hasılanın da büyümesine katkı sağlayacaktır. Buna bağlı iş gücü hacmi artacak ve istihdam yaratılacaktır (Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, 2023).

Yapılan araştırmalarla desteklenen bu görüş uluslararası platformda da yapılan literatür çalışmaları ile elde edilmiştir.

[2]**NACE kodu**: Avrupa Topluluğu'nda ekonomik faaliyetlerin istatistiki sınıflamasıdır.

Tablo 3: Kredi Hacmi İle Ekonomik Büyüme Üzerine Literatür Taraması

Yazarlar	Ülkeler	Yöntem	Değişkenler	Sonuç
King and Levine (1993)	80 ülke (1960-1989)	Panel regresyon analizi	Para arzı, banka kredileri ve GSYİH	Finansal gelişme ile ekonomik büyüme ve para arzı arasında pozitif ve güçlü bir ilişki vardır.
Luintel And Khan (1999)	10 Ülke (1951-1995)	Panel VAR modeli	Toplam banka mevduatı ve GSYİH	İki değişken arasında çift yönlü bir nedensel ilişki tespit edilmiştir.
Kar And Pentacost (2000)	Türkiye (1963-1995)	Nedensellik Analizi	Yurtiçi kredi hacmi ve ekonomik büyüme	Büyümeden finansal gelişmeye doğru tek yönlü bir nedensellik vardır.
Arestis et all (2001)	5 Ülke (1968: Q2-1997:Q4)	Eş bütünleşme ve nedensellik testi	Banka kredileri ve GSYİH	Finansal gelişme ekonomik büyümeyi artırmaktadır.
Jalilian and Kirkpatrick (2002)	42 ülke (26 gelişmekte olan, 16 gelişmiş ülke)	Panel regresyon analizi	Banka kredileri ve GSYİH	Finansal gelişmedeki %1'lik artış ekonomik büyümeyi %0,4 artırmaktadır.
Shan and Jianhong (2006)	Çin (1978-2001)	VAR analizi	Banka kredileri ve ekonomik büyüme	Finansal gelişme ve ekonomik büyüme arasında çift yönlü nedensellik vardır.
Türedi ve Berber (2010)	Türkiye (1970-2007)	Eş bütünleşme ve nedensellik testi	Yurtiçi kredi hacmi, dış ticaretin GSYİH'ye oranı ve ekonomik büyüme	Finansal kalkınmadan ekonomik büyümeye doğru tek yönlü bir nedensel ilişki tespit edilmiştir.
Özcan ve Ari (2011)	Türkiye (1998-2009)	Nedensellik analizi	Yurtiçi kredi hacmi ve reel GSYİH	Ekonomik büyümeden finansal gelişmeye doğru tek yönlü bir nedensel ilişki tespit edilmiştir.
Göçer vd. (2015)	Türkiye (2000: Q1-2012:Q4)	Yapısal kırılmalı eş bütünleşme testi	Kredi hacmi ve milli gelir	Kredi hacmindeki %1'lik artış ekonomik büyümeyi %0,28 artırmaktadır.

Kaynak: Kamacı ve diğerleri, 2018: 402-403.

Tablo 3'te belirtildiği üzere yapılan çalışmalar, kredilendirme sonrası ekonomide tespit edilen büyüme ve paralelinde yaşanan pozitif ilişki ve korelasyon listelenmiştir.

Ekonomik büyümeyi finanse etmenin ve sürdürmenin en etkin yolu bankacılık sektörünün büyük, güçlü ve sağlıklı bir yapıya sahip olmasıdır. Yatırım, üretim, tüketim ve ticaretin finansmanında, şirketler ve bireyler için kredinin bulunabilirliği ve sürekliliğinin sağlanması hayati öneme sahiptir. Temel işlevleri müşterilerinin ve ekonominin ihtiyaç duyduğu finansal hizmetleri sunmak ve ödeme sisteminin çalışmasını sağlamak olan bankalar ekonomik faaliyetin çok önemli bir parçasıdır (Aydın, 2013: 71).

Son yıllarda yaşanan rekabet ve piyasaya hâkim banka olma anlayışı düşüncesi, çoğalma ve piyasayı kredilendirme adına bankalar çeşitli girişimlerde bulunmaktadır.

Gerek kamu bankaları gerekse özel sektörde faaliyetlerini sürdüren bankalar, turizmden imalat sektörüne kadar faaliyet gösteren birçok KOBİ'yi desteklemekte ve finanse etmektedir (Karadeniz ve diğerleri, 2015:).

Son dönemde istihdam artışının sağlanması ve âtıl iş gücünün ekonomiye dahil edilmek istenmesi ile istihdam destekli krediler gündeme gelmiştir. Birçok sektörü de içine alan bu tip kredi çeşitleri, işsizlik oranını bir nebze olsun aşağı çekerek işgücünü artırmayı ve taahhütte bulunan firmalara düşük komisyon ve faiz oranında kredi kullandırmasını amaçlanmıştır. Bankaların böyle zamanlarda devreye girmesiyle ekonomiye salınan paranın dolaşımını sağlayarak piyasanın kendi içindeki faaliyet döngüsünün sağlanmasına yardımcı olarak büyüme hacmini ekonomi içinde artırmaktadır. Zira kapalı ekonomilerde gerçekleşen kredi verme isteksizliği veya korkusu kısır döngüye girecek olan işletmelerin de birbiri ile zincirleme reaksiyona girerek faaliyetlerinin durmasına hatta iflas etmeleri sonucuna kadar varabilmektedir.

1.5. KREDİLENDİRME İLKELERİ

Bankaların kredi değerlemesinde kullanılan, "5K" kuralı olarak da bilinen yöntemler bütünüdür. Kişiler ya da firmalara hangi amaçla, hangi koşullarda ne kadar kredi kullandırılacağını, kullandırılan krediler için ne gibi teminatlar alınacağı ve ne tür kredi kullanılacağı konularında bir yol göstermektedir (Parasız, 2000: 264).

1.5.1. Karakter

Firma ile ilişkili tarafların veya hane halklarının moralite ve ödeme kabiliyetlerinin analiz edilerek borç ödeme isteği ve niyetinin belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Karakter analizi kredi analiz safhasının en temel basamağıdır. Firmaların ziyareti öncesi analizi yapılması gereken bu basamak, banka içi ve dışı istihbarat kaynakları kullanılarak yapılmaktadır.

Söz konusu araştırmalar müşterinin iş hayatındaki dürüstlüğü, şeffaflığı, bilgisi, yeteneği, geri ödeme ve taahhütlerini yerine getirme performansları, deneyimleri gibi unsurları içermektedir (Karademir, 2016: 32).

Kredi talep eden tarafların:

- Verdiği taahhütlerini yerine getirmesi, şeffaflığı,
- Sektördeki konumu ve itibarı,
- Ortakların moralitesi, eğitim seviyesi ve iş tecrübeleri,
- Firmanın vizyonu ve misyonunun yaptığı faaliyetlerle örtüşüp örtüşmediği,
- Kurumsal yönetimin varlığı,
- Ortakların veya ana sermayedarların rasyonel anlamda firmaya kattığı ve katacağı kâr ve kâr yaratma çabası,
- Firmanın devamlılığını sağlayabilecek kişilerin varlığı,
- Ana ortakların sağlık durumu vb.

İrdelenmesi ve analiz edilmesi ile gerçekleştirilecek, firma ziyaretleri sonrasında yapılacak doğru tespitlerin daha isabetli karar alınmasında yardımcı olacaktır.

1.5.2. Kapasite

Firma ya da bireyin ekonomik faaliyetlerinden gelir yaratma kapasitesi, borçlunun krediyi geri ödeme gücünü gösterir. Bunun için mali analiz işe hakimiyeti ve deneyimi göz önüne alır. Bir işletmenin geçmiş performansı ileride yapacağı işlerle ilgili ipucu verir (Eski, 2016: 65)

Kapasite, müşterinin gelir elde etme gücünü tespit ederek faaliyetlerinden temin ettiği kazancın ileride göstereceği performans ile işletmenin aldığı borçları faaliyetleri ile tahsil edip edemeyeceğinin belirlenmesidir.

Borçlar sadece faaliyetlerden elde edilecek gelir ile ödenmeyebilir. Bir gayrimenkul satışı veya başka bir varlık satışından elde edilen gelir ile de gerçekleşebilir. Fakat esas olan KOBİ'lerin kurumların ve hane halklarının elde edecekleri gelir ile ödenmesi beklenmektedir. Aksi halde, müşterilerinin sözleşme gereklerine uymayarak yükümlülüklerini kısmen ya da tamamen yerine getirmemesi neticesinde bankalar zarara uğrayabilir ya da kazançları azalabilir. Bu durum nakdi

krediler için olduğu gibi gayrinakdi krediler için de söz konusudur. (Mermod ve Ceran, 2011:31)

1.5.3. Kapital

Kapital; bir işin yapılması veya gerçekleştirilmesi için sağlanması gereken sermaye olarak tanımlanmaktadır. Burada firma sahiplerinin ortaya koyduğu sermaye adı altında sağladıkları kaynakların ilgili işletmeye ne kadar faydalı olduğu ve verimli kullanıldığının tespiti önem arz etmektedir.

Sermaye en genel anlamı ile firmaların amaçlarını gerçekleştirmeleri adına gereksinim duydukları fonları ifade eden bir üretim faktörüdür. Sermaye yapısı ise, firmaların yatırım finansmanında kullanacakları kısa ve uzun vadeli borç ile öz sermaye miktarı olarak tanımlanabilir. (Terim, 2009:1).

Sermaye ayrımı yapılırken sermayenin içeriğinin toplam büyüklüğünün ne kadarının nakit ve ne kadarının nakit dışı kaynaklardan temin edildiği önemlidir. Nakdi olmayan varlıkların, nakdi değerlerinin tespiti için amortisman ve değişen enflasyona olan duyarlılığı (enflasyon düzeltmesi) kavramları da göz önünde bulundurularak net bugünkü değer üzerinden yapılacak olan incelemeler ve tespitlerle anlamlandırılmalıdır. Bunun yanında firmaların nakdi olmayan veya nakdi olan varlık analizlerini etkileyen bir diğer husus da firmanın borçlarının vade yapısı ve firmanın varlıklarının nakde dönüştürülme hızları kıyaslanmalıdır.

1.5.4. Koşullar

Kredi verilecek müşterinin finansal gücünün yanı sıra müşterinin faaliyet gösterdiği sektörün ve hatta ülkedeki genel ekonomik koşulların durumu da çok önemlidir. İşletmenin içinde bulunduğu iş kolunun ekonomideki değişikliklerden kolaylıkla etkilenip etkilenmemesi bankalarca dikkat edilmesi gereken noktalardan birisidir. Bu sebeple kredi kullandırırken sadece müşterinin durumunu değil sektörün ve ülkenin durumu da iyi analiz edilmelidir (Kuas, 2010:25).

Kullandırılan kredilerin hangi şartlar altında gerçekleştirildiğini gösterir. Bu durum değerlendirilirken firmanın faaliyet gösterdiği sektör dinamikleri göz önünde bulundurulmakla birlikte ekonomik konjonktürü de dikkate alınır (Rasyonel Ekon, 2020).

Büyük, orta ve küçük ölçekli firmalar gerek kendi gerçekleştirmiş olduğu faaliyetlerden gerek dış etkenlerden meydana gelebilecek riskler ile karşı karşıya kalabilir. Banka personeli bu ihtimalleri düşünerek analiz etmesi gerekmektedir.

İlgili firmanın lojistik, operasyonel ve bilgi işletim sistemi sorgulanacağı gibi firmanın tedarikçileri, müşteri yapısı, pazar sahası, faaliyet döngüsü ve sektörü etkileyen yasal düzenlemeler vb. analiz raporuna açıklamaları ile girişi yapılmalı ve değerlendirmeye alınmalıdır.

Genel çerçeveye alırsak; ekonomik, siyasi, doğa olayları ve hatta ilgili işletmenini 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunun da belirtilen tehlike sınırları da nazara alınmalıdır.

Firmanın varsa iştirakleri, ortaklıkları ve grup firmaları da bu analizlere dahil edilir ve firmanın imal ettiği veya pazara çıkardığı mamullerin arz-talep miktarlarının tahmini tespitleri olası pazar araştırmaları ile birlikte değerlendirilmektedir.

1.5.5. Karşılık

Teminat; kredi kararlarında ilk dikkate alınması gereken unsur olarak değerlendirilmemelidir. Kredinin ödenmemesi halinde kararı destekleyici nitelikte ise başvurulması gereken bir maddedir (Karademir, 2016: 33).

Bankalar, kendilerini garanti altında almaları açısından gerçek ve tüzel kişilerin kefaleti ile mali değer taşıyan varlıkları teminat altına almak isterler. Ayrılacak karşılık, genellikle firmaların ve gerçek kişilerin istihbarat sonucuna göre hazırlanan rapor sonucu banka tarafından çıkan kredibilite puanına göre veya firma ya da gerçek kişilerin talep edecekleri limite göre değişmektedir.

Teminat alınmaması durumunda banka, ilgili muhataba teminatsız (açık) kredi kullandıracak ve muhatap belli bir limit üzerine çıkamayacaktır. Açık kredinin de belirli şartları olup her firma veya şahsa aynı şartlarda açık kredi kullandırılmamaktadır.

Krediye teminat alınmasındaki temel düşünce, gerçek ve tüzel kişilerin faaliyet ve gelirinde yaşanan düşüş vb. durumlar sonucunda geri ödenmeyen borcun ifasını teminattan karşılayarak kendini bir nevi garanti altına almak istemesidir.

Bankalar, basiretli birer tüccar olmasından dolayı öncellikle kredi talep edenin gelir durumu ve kazancını analiz ederek kredi talebini değerlendirir. Mevcut gelirin, kredi taksitini ödeyip ödeyemeyeceği banka personeli tarafından tespit edilir.

Gelirin, kredi taksit ödemesini karşılayamadığı durumlarda bankaların müşterilerinden ipotek teminatı talep etmesine gerek kalmamaktadır. Kredi, öncelikle ödeme gücüne göre değerlendirilir, teminat sonraki safhadır (Güneş ve Kurtuluş, 2019:19).

1.6. KREDİLERİN SINIFLANDIRILMASI

Krediler çeşitli unsurlar taşımakta olup özelliklerine göre sınıflandırma yapılmaktadır.

Bankalar tarafından kullandırılan krediler kullanım alanlarına, vadelerine, kullandırıldığı kaynağın türüne, kullanılacakları faaliyetin özelliğine göre değişik ayırımlara tabi tutulabilir. (Öztürk, 2015:19).

1.6.1. Nitelikleri Açısından Kredi Sınıflandırması

Bankacılık sektöründe çeşitli nitelikteki birçok kredi ürünü bulunmaktadır. Temel nitelik sınıflandırması: nakdi krediler, gayri nakdi krediler şeklinde ifade edilir.

1.6.1.1. Nakdi Krediler

Bir bankacılık ürünü olarak nakdi kredi bankaların çeşitli şekillerde dışardan borçlanarak elde ettikleri fonları yasal sınırlamalar, iç düzenlemeler ve olanaklar çerçevesinde geri ödeyeceği konusunda kendisine güven duyulan gerçek veya tüzel kişilere belirli bir bedel karşılığında ve belirli bir süre sonunda geri almak şartı ile sunduğu parasal imkân olarak tanımlanmaktadır (Özden, 2010:3).

Bu tip kredilerin hem Türk Lirası (TL) hem de yabancı para (YP) olarak kullandırımı yapılabilmektedir. İçerisinde isminden de anlaşılacağı üzere müşteri hesabına nakdi olarak ödenmektedir. Hemen hemen her bankada borçlu cari hesap (BCH) ve taksitli kredi olarak farklı türlerde kullandırılmaktadır.

1.6.1.2. Gayri Nakdi Krediler

Nakdi kredilerde ödünç verme işlemi nakit bazlı olurken gayri nakdi kredilerde banka itibarı ödünç verilmektedir. Bu çerçevede gayri nakdi kredi, bir işin yapılması, bir borcun ödenmesi, bir malın teslimi gibi konularda yükümlülük sahibi kişilere taahhütlerini yerine getirmeleri konusunda bankalarca karşı tarafa hitaben garanti verilmesidir (Babuşcu ve diğerleri, 2017:5)

1.6.2. Vade Açısından Kredi Sınıflandırması

Krediler vadeleri açısından kısa, orta ve uzun vadeli krediler olmak üzere sınıflandırılır.

- Kısa Vadeli Krediler: Vadeleri 12 aya kadar olan kredilerdir.
- Orta Vadeli Krediler: 12 aydan 60 aya varan kredilerdir.
- Uzun Vadeli Krediler: 5 yıldan uzun vadeye sahip olan kredilerdir. (Koçak, 2014: 15).

Kısa vadeli krediler vadesi 12 ayı geçmeyen (12 ay dahil) kredilerdir. Örnek olarak rotatif (borçlu cari hesap) krediler veya spot krediler verilebilir.

Orta ve uzun vadeli krediler banka müşterilerine, nakit döngüsü, kredibilite puanına göre mevzuatta belirtilen vadelerde genelde aylık, 3 aylık, 6 aylık veya yıllık taksitli olarak kullandırılır. Vadelendirmeler genellikle banka müşterisinin kredibilite puanına göre belirlenmekte olup özellikle kredi notu yüksek olan firmalara uygulanabilecek azami vade süreleri uzamaktadır.

Tablo 4: Aylık Bankacılık Sektörü Verileri, Krediler, 2022/11. Dönem

Krediler (milyon TL), Dönem:2022/11	Kısa TP	Kısa YP	Orta Uzun TP	Orta Uzun YP	Toplam TP	Toplam YP	Toplam
İskontolu İşlemlerden Alacaklar	109.433	75.123	0	0	109.433	75.123	184.556
İhracat Kredileri	302.708	201.351	78.651	140.852	381.359	342.203	723.563
İthalat Kredileri	12.238	11.318	2.815	3.947	15.054	15.264	30.318
İhracat Garantili Yatırım Kredileri	0	0	5.343	30.029	5.343	30.029	35.371
Diğer Yatırım Kredileri	0	0	161.493	522.958	161.493	522.958	684.451
İşletme Kredileri	616.917	106.138	257.551	436.072	874.467	542.211	1.416.678
Taksitli Ticari Krediler	167.440	2.291	484.078	289.528	651.519	291.818	943.337
İhtisas Kredileri	94.183	1.280	305.476	20.730	369.660	22.009	391.669
Fon Kaynaklı Krediler	582	119	58	600	640	719	1.359
Tüketici Kredileri	137.305	2	890.524	148	1.028.329	150	1.028.479
Kredi Kartları	593.045	1.423	10.134	0	603.179	1.423	604.602
Müşteri Adına Menkul Değer Alım Kredileri	1.952	0	285	347	2.237	347	2.584
Kıymetli Maden Kredileri	0	12.278	0	2.088	0	14.366	14.366
Faktoring İşlemlerinden Alacaklar	11.249	2.019	0	0	11.249	2.019	13.268
Vadeli Ticaretin Finansmanından Alacaklar	0	110	0	0	0	110	110
Ortaklık Finansmanı	1.088	17	1.843	947	2.931	964	3.895
Mali Kesime(Banka Dışı) Kullandırılan Krediler	89.762	18.960	32.519	48.983	122.281	67.943	190.224
Yurtdışı Yerleşiklere Kullandırılan Krediler	4.644	8.915	9.197	69.119	13.841	78.033	91.874
Diğer Krediler	4.644	86.990	65.063	380.031	442.887	467.021	909.908
Toplam Krediler	2.490.871	528.333	2.305.031	1.946.376	4.795.902	2.474.709	7.270.611

Kaynak: BDDK, 2023.

Tablo 5: Aylık Bankacılık Sektörü Verileri, Krediler, 2021/11. Dönem

Krediler (milyon TL), Dönem:2021/11	Kısa TP	Kısa YP	Orta Uzun TP	Orta Uzun YP	Toplam TP	Toplam YP	Toplam
İskontolu İşlemlerden Alacaklar	30.137	172.420	0	0	30.137	172.420	202.557
İhracat Kredileri	47.487	115.511	41.441	147.751	88.927	263.262	352.190
İthalat Kredileri	4.094	6.519	1.489	3.788	5.277	10.307	15.890
İhracat Garantili Yatırım Kredileri	0	0	6.462	30.766	6.462	30.766	37.228
Diğer Yatırım Kredileri	0	0	73.725	411.840	73.725	411.840	485.565
İşletme Kredileri	252.452	85.398	229.116	378.271	481.568	463.669	945.237
Taksitli Ticari Krediler	42.903	655	426.186	224.107	469.090	224.762	693.852
İhtisas Kredileri	27.354	338	195.668	16.945	223.021	17.283	240.305
Fon Kaynaklı Krediler	352	240	5.917	1.174	6.269	1.414	7.684
Tüketici Kredileri	50.733	2	708.968	117	759.702	118	759.820
Kredi Kartları	287.616	581	5.190	0	292.807	581	293.388
Müşteri Adına Menkul Değer Alım Kredileri	1.335	0	411	349	1.746	349	2.096
Kıymetli Maden Kredileri	0	8.430	0	2.107	0	10.537	10.537
Faktoring İşlemlerinden Alacaklar	5.791	2.116	0	0	5.791	2.116	7.907
Mal Karşılığı Vesaikin Finansmanı	0	0	0	0	0	0	0
Ortaklık Finansmanı	5	0	1.981	1.459	1.986	1.459	3.445
Diğer Krediler	226.102	96.229	60.293	344.238	286.395	440.467	726.862
Toplam Krediler	976.360	488.440	1.756.847	1.756.847	2.733.207	2.051.352	4.784.559

Kaynak: bddk.org.tr , t:20.01.2023

Tablo 4 ve Tablo 5'te 2022 ve 2021 yıları Kasım ayına ait Türk bankacılık sektörü kredi toplam rakamları yer almaktadır. Tablo 5 incelendiğinde 2021 yılı Kasım ayında toplam işletme kredilerinin 945.237.000.000 TL hacmine sahip olduğu ve bu kredilerin 337.850.000.000 TL'lik kısmının kısa vadeli, 607.387.000.000 TL'lik kısmının ise orta-uzun vadeli olarak kullandırıldığı görülmektedir. Toplam tutardan anlaşıldığı gibi kredi kullandırımlarının %36'sı kısa vadeli, %64'ü de orta-uzun vadeli olarak gerçekleştirilmiştir. Tablo 6 incelendiğinde ise 2022 yılı Kasım ayında işletme kredilerinin toplam 1.416.678.000.000 TL ye ulaştığı bunun 723.055.000.000 TL'lik kısmının kısa vadeli, 693.623.000.000 TL'lik kısmının ise orta-uzun vadeli olduğu görülmektedir. Burada toplam kullandırılan işletme kredileri

incelendiğinde %51'inin kısa vadeli %49'unun orta-uzun vadeli krediler olduğu anlaşılmaktadır. 2022 yılında, bir önceki yıla göre toplam kullandırılan işletme kredisi oranı %49 artış göstermiştir. Tablo 4 ve Tablo 5, bankacılık sektöründeki kısa vadeli kredi hacminin son iki yılda arttığını göstermektedir.

1.6.3. Faiz Türüne Göre Kredi Sınıflandırması

Banka kredileri, uzun ve kısa vadeli finansal yükümlülüklerin gerçekleştirilmesi amacıyla şahıslar ve tüzel kişiler tarafından kullanılmaktadır. Kredi kullanımı anında faiz oranları, kredinin vadesi, anaparası gibi önemli birçok değişken mevcuttur. Değişken ve sabit faizli krediler bu değişkenlerin içinde yer almaktadır. Ekonomik konjonktür, piyasadaki beklentiler gibi çeşitli değişkenler, çift taraflı karar alıcılar ile değerlendirilerek müşterinin mali durumu belirlenmektedir.

1.6.3.1. Sabit Faizli Krediler

Sabit faizli krediler doğrudan nakit olarak bir defada veya taksitler halinde ödenen geri ödemesi başlangıçta belirlenen faiz oranlarına göre hesaplanan kredilerdir. (Şakar: 2017:199).

Bu kredi türünde önceden belirlenmiş faiz oranı, tarafların birbirine olan beyanları ve kabulleri neticesinde yapılan akit ile kullandırılan kredinin vade başından vade sonuna kadar başlangıçta belirlenen faiz oranından devam eder. Bu tip kredilere örnek olarak spot veya taksitli işletme-yatırım kredileri verilebilir. Spot kredilerde faiz oranı kullandırım anında sabitlenmekte olup anapara ve faiz tahsilatı vade tarihinde gerçekleştirilmektedir. Bu kredide müşteri vade tarihinden önce anapara geri ödemesi yapmamakta ancak güncel faiz değişikliklerinden de olumlu veya olumsuz herhangi bir şekilde etkilenmemektedir. Spot krediler, faizlerin yükseleceği beklentisi olduğu dönemlerde sabit faizli özelliğinden dolayı ticari müşterilerce daha çok tercih edilir.

1.6.3.2. Değişken Faizli Krediler

Değişken faizli krediler, sabit faizli kredilerin aksine, kredisi vadesi içinde faiz oranında artış veya indirim yapılabilen kredilerdir. Bu tür krediler, piyasa

faizlerinde meydana gelen değişikliklerden etkilenmekte, anaparaya ilgili değişiklik tarihi itibari ile yeni faiz oranı yansıtılmaktadır. Faiz oranlarının değişmesi (düşmesi ya da yükselmesi) halinde yeni faiz oranları kullanılmaktadır (Koçak, 2014:5). Faiz oranı değişkenliği aynı zamanda kredi borçlusuna ilgili krediyi arzu ettiği tarihte, erken ödeme komisyonu yansıtılmadan kapatma imkânı da sunar. Örneğin; borçlu cari hesap (BCH) kredisi değişken faiz oranına sahip olmakla birlikte müşteriye kredi vadesi boyunca istediği zaman ve tutarda geri ödeme imkânı sağlamaktadır. BCH kredi vadesi 12 ay olup faiz tahsilatları üçer aylık periyotlar (Mart-Haziran-Eylül-Aralık sonu) şeklinde gerçekleştirilir. Faizlerin düşeceği beklentisinin bulunduğu dönemlerde değişken faiz özelliğine sahip rotatif kredilere olan talep artar.

1.6.4. Teminat Açısından Kredi Sınıflandırması

Teminat, bir borçlunun alacaklıya verdiği ekonomik değeri olan bir varlık olup aralarındaki borç alacak ilişkisi sonlanıncaya kadar alacaklının elinde bulundurulur. Bu, bir taraftan düşünüldüğünde borçlu işletmenin edimlerini yerine getirilmesi adına bir teşvik sağlayıcı da olabilmektedir. Borçlu, daha fazla çalışarak borcunu bankaya öder ve temerrüde düşme olasılığını azaltır. Böylece bankaya verdiği teminatların varlıklarından çıkma olasılığını da azaltmaktadır (Leitner, 2006:2).

Türk Bankacılık Sisteminde genel olarak kredilerde teminatlandırma; işletmelerin kredi puanlarına, bankalar ile olan çalışma sürelerine, kredi puanları daha kapsamlı olacak şekilde bu niceselliği oluşturan KKB skorlarına, istihbarat sonuçlarına bakılarak karakter ve piyasa itibarı durumları gözetilip belli bir kanıya varılan, bankaların kredi komitelerince ve mevzuatları çerçevesinde nihai karara bağlanarak borçludan talep edilen ekonomik değerliliği mevcut varlıkların kredi süreçlerine dahil edilmesidir (Atalar ve Şahin, 2013:111).

Bankalar kredi işlevlerini yerine getirirken limit, segment, kredi puanları ve sektörel değişkenleri gözeterek şahsi ve maddi teminatlandırma yapabilmektedir. KOBİ'lerin sadece itibarını düşünerek sınırlı limitler dahilinde açık (teminatsız) kredilendirme de yapabilmektedir.

1.6.4.1. Teminatsız (Açık) Krediler

Bu kredi türünde sadece müşterinin itibarı gözetilerek daha öncesinde de müşterisi olduğu bankanın kendisine tanıdığı limitler dahilinde kefalet (gerçek veya tüzel kişi) veya maddi teminat almadan açığa verdiği kredilerdir. Açığa verilen kredilerin de bir limiti olup şube, bölge ve genel müdürlük nezdinde zaman zaman bu limitler yenilenmektedir.

1.6.4.2. Şahsi ve Maddi Teminatlı Krediler

Finansal piyasalarda en yaygın risk azaltma yöntemlerinden biri şahsi ve maddi teminatlardır. Maddi teminatlar, temerrüdün takibe intikalinden sonra nakde çevrilmesinde daha kesin sonuçlar vermektedir. Şahsi teminatlandırmada kefaleti alınacak gerçek ve tüzel kişilerin kredi değerlilikleri banka nazarında uygun olmalıdır. Bu uygunluk, yapılacak istihbarat sorguları ve kredi analizleri ile tespit edilmektedir.

1.6.4.2.1. Şahsi Teminatlı Krediler

Şahsi teminatlı krediler şahıs veya şahısların banka kredi müşterisine kefaleti ile kullandırılan kredilerdir. Bu krediye alınan kefaletin geçerli olabilmesi için kefilin yapılan istihbarat sorgulamalarının ve ödeme gücünün kredibiliteye uygun olması gerekmekte olup kredi değerini de taşıması gerekmektedir.

1.6.4.2.2. Maddi Teminatlı Krediler

Maddi teminatlı krediler, kredili müşterinin borçlu sıfatıyla imzaladığı genel kredi sözleşmesiyle birlikte müşteri çeki, gayrimenkul ipoteği, mevduat rehni, nakit blokajı, alacağın temliki, tahvil, hisse senedi, emtia rehni, ticari işletme rehni gibi maddi teminatlar karşılığında kullandırılan kredilerdir (Koçak, 2014:15).

Belli bir gelire sahip olan tarafın, gelirinin yanında kredibilitesinin de olması gerekmektedir. Ancak bu şartların sağlanması neticesinde ilgili tarafın kredi limit talebine ve müşterinin sistemde çıkan kredi notuna göre teminat talep edilebilir ya da edilemez. Bu teminatlar; menkul rehni, alacak temliki, işletme rehni, gayrimenkul

ipoteği olabileceği gibi müşterinin bankaya teslim ettiği çek/senet değerinin de karşılığı olarak kullandırım amacıyla müşteriden temin edilen değer niteliği taşınan kıymetler de alınabilmektedir.

1.6.5. Kaynak Açısından Kredi Sınıflandırması

Krediler, kaynak açısından değerlendirilirken; banka kaynaklı ve banka dışı kaynaklı olmak üzere ele alınmaktadır (Çakıcı ve Ceylan, 2014:71).

1.6.5.1. Banka Kaynaklı Krediler

Banka kaynaklı krediler bankaların kendi kaynaklarından kullandırdıkları kredilerdir. Öz kaynak veya yabancı kaynak (mevduat ve bankaca alınan krediler) fark etmez. Bunların hepsi bankanın kendi kaynağı sayılmaktadır. (Demirez: 2020, 9).

1.6.5.2. Banka Dışı Kaynaklı Krediler

Banka dışı kaynaklı (yurtdışı kaynaklı krediler vb.) komple yeni yatırım, tevsii modernizasyon, yenileme, kalite düzeltme, dar boğaz giderme, tarıma dayalı sanayi, yenilenebilir enerji ve bu sektörlerle doğrudan bağlantılı olan diğer sektörler de iştirak eden işletmeler tarafından kullanılmaktadır (Halkbank, 2021).

Bankaların yurt içinden veya yurt dışı kurumlardan sağladıkları kaynaklardır. Dünya Bankası (WB), Avrupa Yatırım Bankası (AYB), IPARD kredileri yurt dışı kaynaklı kredilere, Eximbank, TCMB kaynaklı olanlar ise yurt içi kurumlardan sağlanan kredilerdir.

1.6.6. Tahsis Yetkisi Açısından Kredi Sınıflandırması

Bankalar, yönetim ve organizasyonel yapıları çerçevesinde görev ve sorumluluk alanlarına ayrılmış kurgusal ve iktisadi yapılardır. Bu kurumlar, sürdürülebilir karlılık ve verimliliği icra edecek şekilde; kuvvetler ayrılıkları, hinterland yönetimi ve müşteri yönetimi prensipleri esas alınarak oluşturulmuştur.

Bankalar, esas sözleşmeleri ve yönetmelikleri doğrultusunda, ilgili komiteleri belli başlı hükümler altında belirtmiştir.

Kredi komitesi, yönetim yetkisini devralan bir yapıdır. Çalışma esaslarının içeriğinde muhakeme yapıp bir karar verme silsilesi bulunmaktadır. Tamamen yönetim kurulunun bünyesinde çalışmaz ve maddi anlamda bir organ niteliği taşımaktadır (Koç, 2017:259).

Sırası ile genel kurul, yönetim kurulu, genel müdürlük ve komiteler birimleri görevleri ve faaliyet alanları ile kısmen bireysel kısmen de kollektif kararlar alarak banka misyon ve stratejileri ile uyumlu süreçler yönetmektedir. Kredi tahsis yetkisi, bankaların yönetim kurulunda bulunması ile bu yetki yönetim kurulunun kararları ve politikaları dahilinde banka içindeki diğer birimlere (genel müdür, genel müdür yardımcısı, genel müdürlük tahsis birimleri, şube kredi komitesi vb.) devredilebilmektedir.

1.6.6.1. Şube Kredi Komitesi Yetkili Krediler

Bankanın yönetim organizasyonu içerisinde başka bir makamın iznine gerek olmaksızın şube yönetimine tanınan limit çerçevesinde şube yetkililerinin kendi değerlendirmelerine göre alacakları kararı ile kullandırılabilen krediler şube yetkili kredi olarak adlandırılmaktadır (Delikanlı, 2010:20).

Bu tür krediler, şube tarafından başlatılan ve şube yetkilileri tarafından tamamlanan krediler olarak nitelendirilebilmektedir. Kredi limitlerinin oluşumu, firmaların büyüklüğü (çalışma büyüklüğü, ciro vb.) etkin faktör oluşturarak tespit edilir. Şube müdürü başkanlığında toplanan şube kredi komitesinin onay süreciyle değerlendirilip şubelerde tahsis edilir.

1.6.6.2. Genel Müdürlük Yetkili (Otorize) Krediler

Şubede açılan kredi dosyasının şube yetkisinde onaylandıktan sonra bir üst merci olan genel müdürlük tahsis birimlerine değerlendirilmek üzere gönderilmesi ile nihai kararın genel müdürlükçe verildiği kredi türüdür.

Genel Müdürlük veya yönetim kurulunca onaylanarak kullandırılan krediler, şube ve bölge müdürlüğü yetkisini aşan kredi talepleri, genel müdürlük kredi tahsis müdürlüklerine inceleme ve onay için gönderilir.

Bu tür krediler; kredi limitleri, firmaların büyüklüğü gibi çeşitli etmenlerle sınıflandırılacağı gibi KKB puan düşüklüğü veya kredi erken uyarı notunda ani düşüşler nedeni ile veya risk algısı yüksek olan gerçek ve tüzel kişilerin kredilendirilmesi sürecinde riskin şube tarafından tek başına sahiplenilmemesi, böylelikle çift kontrol mekanizmasının çalıştırılmasına yönelik işlemler olarak da gerçekleşmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM
KOBİ'LERDE KURUMSAL KREDİLERİN LİMİT TAHSİS SÜRECİ

Bankacılıkta kredi, geri ödeneceği hususunda kendisine güven duyulan gerçek ve tüzel kişilerin, yapılan akitler kredilendirme sonucu oluşan faiz ve komisyonlar ile kredi anaparasının ödenmesi koşulları ile verilen ödünç paradır. Güven ve itibar kavramları ile sentezlenen kredi, şahısların ve işletmelerin aracı finans kuruluşları vasıtası ile kullanıma sunulmuş finansal hizmetlerdir.

Yapılan çalışmalar sonrası nihai kredi puanının oluşmasının ardından KOBİ'lere belirlenen bir limit tahsis edilerek kullanımına sunulmaktadır. Burada sadece şube büyüklüğü ve firma segment yapılarına göre görev ve karar alma aşamasında bulunmaktadır.

Bankalar kredi ilişkisinde bulunduğu ya da bulunmayı düşündüğü gerçek ve tüzel kişilerin kredibilitesini tespit etmek amacıyla gizlilik, tarafsızlık, doğruluk ve geçerlilik ilkeleri altında ticari, mali ve moralite açısından çeşitli kaynaklardan araştırma yapmak, bunları analiz etmek ve raporlamak durumundadır. Bankalar yapılan analiz ve hazırlanan rapor doğrultusunda müşteri ile kredi ilişkisine girip girmeyeceği kararını vermektedir. Kredi ilişkisine girme kararı verilmiş ise düzenlenen rapor doğrultusunda hangi tür kredinin hangi vade ve fiyat ile kullandırılması gerektiği ve bu kredi için hangi teminatların kabul edilmesi gerektiği tespit edilmelidir (Usuğ, 2016:43).

2.1. KOBİ'LERDE KURUMSAL KREDİLERİN DEĞERLENDİRME SÜRECİ VE KOBİ'LERİN TÜRKİYE EKONOMİSİNDEKİ YERİ VE BANKALARLA OLAN İLİŞKİLERİ

Kredilendirme süreci, kredilendirilmek istenen KOBİ ile ilk ilişkiye geçilmesiyle başlanan ve kredinin anaparası ile tüm faiz ve komisyonu vb. ek ödemelerinin yapılarak teminatların serbest bırakılması ve ilişkinin tasfiye edilmesi ile sona eren bir zaman dilimini ve bu zaman dilimi içinde yapılan tüm işlemleri kapsar (Şakar, 2000: 20).

Küreselleşme ile ekonomilerin işletme tipi tercihlerinde değişimler ortaya çıkmış, eski dönemin kütlesel ve seri üretim yapan hantal, fordist ve taylorist üretim modelinin temsilcisi büyük boy işletmelerin yerine küçük ve orta boy işletmeler

(KOBİ'ler) tercih edilir olmuştur. Ülkemizde de kalkınma planlarından başlanmak üzere ekonomi politikalarında KOBİ'lerin Türk ekonomisi açısından sahip olduğu önemin altı çizilmiş ve bu konuda bazı yasal ve kurumsal düzenlemelere gidilmiştir (Özdemir, Yunus ve Sarıoğlu, 2007:173).

Günümüzde KOBİ'lerin sadece ülkemizle sınırlı kalmamak üzere sayısal büyüklükleri, oransal yatırımları ve sağladıkları istihdam, meydana getirmiş oldukları katma değerleri ile niceliksel büyüklükleri dikkate alınır boyutlara ulaşmaktadır. Son zamanlarda dünyadaki ülke ekonomilerine bakıldığında işletmelerin neredeyse %95'inin KOBİ'lerden oluştuğu, istihdamın %50-90'ının, GSMH'nin %60'ının, yatırımların %50'sinin, ihracatın %30'unun KOBİ'ler tarafından gerçekleştirildiği görülmektedir. Ülkemiz verileri incelendiğinde bahsi geçen değerlerin niceliği daha yüksek seviyelerde seyretmekte olup her geçen gün artmaktadır.

2.1.1. KOBİ Tanımı ve Özellikleri

Bakanlar Kurulu'nun 30.04.2018 tarih, 2018/11823 sayılı karar ve 10.09.2012 tarih, 2012/3834 sayılı karar ile değiştirilen 19.10.2005 tarih, 2005/9617 sayılı "Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler (KOBİ) ile hukuki statüleri ne olursa olsun her türlü iktisadi ve ticari faaliyet gösteren işletmelerdir. Genel olarak 250 kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri 250 Milyon TL'yi aşmayan işletmeler KOBİ olarak tanımlanır (KOSGEB, 2023).

KOBİ'lerin özellikleri ekonomik sistem üzerinde tanımları belirli yıllarda değişmekte olup özellikleri yenilenmektedir.

Daha önceki KOBİ tanımında; net satış hasılatında veya mali bilanço üst sınırında belirtilen tutar 40 Milyon TL olarak belirlenmişti. Ülkemizin aslında ticari ayağı olarak nitelendirilen bu kurumlar ihracatın %5,5'ini, istihdamın %70'ini ithalatın %35'ten fazlasını ve cironun da %60'ına aşkın kısmını oluşturmaktadır. Aslında KOBİ'lere kısaca ticaretin ana unsuru olarak ipi göğüsledikleri söylenebilmektedir.

KOBİ'ler de kendi içinde 3 farklı grupta izlenir:

- Mikro İşletme: 10 kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri 3 Milyon TL'yi aşmayan işletmelerdir.
- Küçük İşletme: 50 kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri 25 Milyon TL'yi aşmayan işletmelerdir.
- Orta Büyüklükteki İşletme: 250 kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri 125 Milyon TL'yi aşmayan işletmelerdir. (KOSGEB, 2012).

KOBİ'ler diğer büyük yapılı işletmelere nazaran farklı özelliklere sahiptir. Genel olarak KOBİ'lerin öne çıkan karakteristik özellikleri şu şekildedir:

- İstihdama önemli katkı sağlarlar.
- Teknolojik gelişmelere çok hızlı bir şekilde uyum sağlarlar.
- Ekonomik dalgalanmalardan daha az etkilenirler.
- Bölgeler arası kalkınma farklılıklarının azaltılmasına yardımcı olurlar.
- Büyük işletmelerin destekleyicisi konumundadır. Bir nevi ana sanayiler için yan sanayi pozisyonundadır.
- Ekonomik ve politik olarak istikrar unsurlarıdır. (Kosgeb Destekler, 2018).

Ekonominin can damarı KOBİ'ler her dönem bankacılık sektörünün odak noktası olmuştur. Son yıllarda bankalar KOBİ'lere özel hizmet sunmak ve ürün çıkarmak için adeta yarış halindedir. Bunlardan biri kredi diğeri dijital bankacılık ürünleridir (Çetinel, 2017: 64).

Dijital bankacılık ürünleri de çağa hızla ayak uyduran KOBİ'lerin vazgeçilmezidir. Operasyon merkezini ofislerine taşıyan bankalar KOBİ'lerin kredi ihtiyacından sonra banka-operasyon işlemlerini de nakit akışlarının devamlılığı açısından gerekli hale getirmiştir.

Zaman zaman KOBİ'lere sağlanan destekler de hatırlatılırsa KOSGEB (Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı) ve KGF (Kredi Garanti Fonu)' nin bankalar aracılığı ile kullandırdığı kredilerden de bahsetmek mümkündür.

KOSGEB; ülkemizde hizmet veren küçük ve orta büyüklükteki firmaların faaliyetlerinin devamlılığını sağlamakta ve büyümesine yardımcı olmaktadır. Bu kurum finansal desteğin yanında firmalara eğitim desteği de sağlamaktadır.

Bir kamu kurumu olan KOSGEB, 20.04.1990 yılında kurulmuş olup 3624 sayılı kanun kapsamına girmektedir. Özel bütçe ile kurulan bu kurumun merkezi Ankara'dadır. 2009 yılına kadar imalat ve üretim alanında hizmet ve destek sunan kurum, bu tarihten sonra bünyesine ticaret ve hizmet kategorilerini de ekleyerek ülke insanının geliştirilmesinde öncülük etmeyi başarmıştır (KOSGEB, 2020).

KOSGEB'in yanında KGF de KOBİ'lerin finansmanında yardımcı bir kuruluş olarak görev yapmaktadır. KGF, teminat yetersizliği nedeniyle kredi alamayan işletmelere kefil olur. KGF, KOBİ'lerin ve KOBİ dışı işletmelerin finansmana erişimine destek olur. 30.04.2023 tarihi itibari ile işlem gerçekleştirdiği işletme sayısı 1.415.103 adet, kefalet hacmi 726 Milyar TL ve kredi hacmi de 864,4 Milyar TL'dir (Kredi Garanti Fonu, 2023).

KOBİ'ler ülkemizde önemli bir yere sahip olup gerek üretime gerek istihdama sağladıkları katkılar ile ülke ekonomisinin önemli birer parçası haline gelmişlerdir. Faaliyet yaşamları da ekonominin en önemli unsuru olduğundan bu yaşamın desteklenmesi gerek özel sektör gerek kamu kurumları eliyle sağlanmaktadır (Yıldız ve Alp, 2012: 29-49).

Zira işletmeleri zincirin halkası olarak kabul edersek o zincirin bir halkasının sistem dışı kalması tüm zincirin aksamasına sebep olacağından ticaretin ana unsuru olan bu yapıların ekonomilere katkılarının devamlılığı için desteklenmesi önemlidir. Teknoloji, istihdam, yenilik, ekonomik ve politik istikrar unsuru olmalarının vermiş olduğu özellikleri ile büyük işletmelerin de destekleyicisi ve alt yapısal pozisyonlarını tamamlaması açısından bütünleyici unsurlar olarak faaliyetlerine devam etmektedir.

2.1.2.KOBİ'lerin Türkiye Ekonomisindeki Yeri ve Önemi

Ülkemizde ve dünyada ekonomilerin temel yapı taşları olan KOBİ'ler kendi iç dinamiklerini farklı iş ve sahalarda faaliyet gösteren kuruluşlardır. Genel olduğu gibi yerel motifleri de fazlasıyla bulunduran bu kuruluşlar hizmet verdiği bölgenin, ilin, ilçenin yerel dokusuna ve kültürüne de bağlanarak beşerî olduklarını göstermektedir. Özellikle ekonomik sahaya kattıkları işgücü ile devletin istihdam yükünü büyük oranda hafifletmektedir.

Değişen piyasa şartlarına hızla uyum sağlama kabiliyetine sahip olan KOBİ'lerin bölgeler arası dengeli büyümeye ve ülkedeki istihdamın istikrar

sağlamasına büyük katkıda bulunmaktadır. Ülkemiz ekonomisinde önemli yere sahip olan KOBİ'ler, küreselleşme sonucu artan rekabet ortamından önemli ölçüde etkilenmektedirler (Ateş, 2007: 1).

KOBİ'ler yaşamsal faaliyetlerini uzun bir süre devam ettirmek isterler. Kısa vadeli planlamalar yerine daha uzun vadeli stratejiler ileri sürerler.

KOBİ'ler aynı zamanda ekonomik, sosyal ve çevresel refaha önemli katkıları bulunan kuruluşlardır. İşletmelerin faaliyetleri zaman içerisinde genişleyeceği ve gelecekte de muhtemelen önemini koruyacağı için kurumsal sürdürülebilirlik uzun vadeli sürdürülebilir ekonomik toplumsal kalkınma için gereklidir (Schaltegger ve diğerleri, 2006: 1-35).

Aslında KOBİ'lerin sürdürülebilir faaliyetleriyle yaşamsal döngüleri; devamlılık arz eden faaliyetlerinde ülke ekonomilerine olumlu katkılarının yanında, beşerî ve çevresel faktörleri yerinde değerlendirerek ekonomik ömürlerini uzatması, ticari kalkınmayı da etkilemektedir.

Her bir KOBİ ve bu çapta olan işletmeler ticari hayatta bir oyuncu olarak değerlendirilirse her oyuncu da oyunun temel parçası ve zafere giden zincirin halkası ise sistem içinde bulunan her KOBİ'nin güçlü olması işte bu ekonomi sahasında etkin rol oynamak isteyen ülkelerin de gücünü perçinleyecek ve uluslararası sahada kendilerini göstermelerini sağlayacaktır.

Ülkemizde sektörel bazda katkılarına bakıldığında KOBİ'lerin, toplam işletmelerin tarım sektöründe %99,9'unu, sanayi sektöründe %98,6'sını, ticaret ve hizmet sektörünün %98,5'ini oluşturduğunu; istihdam bakımından KOBİ'lerde çalışanların tarım sektöründe %99,8, sanayi sektöründe %45,6, ticaret sektöründe %90 pay tuttuğunu; toplam üretimin tarım sektöründe %95'inin ve sanayi sektöründe %45,4'ünün yine KOBİ'ler tarafından üretildiğini belirtebiliriz (Ekodialog, 2020).

Sayılar ile ifade edildiği gibi ülkemizde büyük bir faaliyet hacmine sahip olan KOBİ'lerin üretim ve istihdam oluşturmaları, ekonomiye ve devlete ilave katma değerleri ve bunların tabandan tavana (mikro ölçekten makro ölçeğe) taşımaları ve taşıdıkları beşerî özellikleri ile modifiye edilen KOBİ'ler ulusal ve uluslararası düzeyde yurtiçi ekonomiye büyük katkılar sağlayarak faaliyetlerine devam etmektedirler.

Ekonomik dinamizmin sağlanması ve rekabetin canlı ve diri tutulması faaliyetlerinin sürdürülmesi adına KOBİ'lerin ayakta durması önemli esaslardan birini oluşturmaktadır.

2.1.3. KOBİ'lerin Bankacılık Sektörü ile Olan İlişkileri

Ekonominin temel yapı taşlarından birisi olan KOBİ'ler finansal işlemlerini (operasyonel ve kredi) bankalar aracılığı ile gerçekleştirmektedir. Bankaların zaman zaman piyasaya sunduğu destek paketleri ile KOBİ'lerin ihtiyacı olan finansmanın sağlanması gerçekleştirilmektedir. Bankaların yanında devletin de ayrıca kamu bankaları ve diğer kuruluşlarıyla zaman zaman destek paketlerinin sunulması önemlidir.

Dünya genelinde olduğu gibi Türkiye'de de küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin (KOBİ) finansmana erişiminin kolaylaştırılması ve artırılması, öncelikli politikalardan biri olup bu amaca yönelik çok sayıda destek programı uygulamaya konulmaktadır (Yüksel, 2011:2).

Kredinin yanında KOBİ'lerin ihtiyaç duyduğu operasyonel faaliyetler de bölümümüzde anlatılacaktır.

2.1.3.1. KOBİ'lerin Bankacılık Operasyonel Faaliyetleri

KOBİ'lerin bankacılık operasyonel faaliyetleri de finansman ihtiyaçlarının giderilmesi kadar önemli bir husustur. Bu hususta KOBİ'lerin hizmet sağlayıcısı olan bankaların üzerine yük her geçen gün artarak devam etmektedir.

Dijitalleşen dünyada yenilikleri takip eden bankalar gerek işgücünü hafifletmede gerekse operasyonel faaliyetlerin daha planlı ve zamanlı yapılmasında etkin rol alabilme yarışına girmelerinden dolayı kendi iç sistemlerinde bir dizi yenilikler yapmaktadırlar. Teknoloji, artık masa üstü bilgisayarlardan diz üstü bilgisayarlara, hatta mobile kadar inmesiyle eski düzen terk edilmeye başlanmış, finansal işlemler bir elektronik kutunun içine hapsolmuştur.

Banka müşterileri açısından kullanıcı deneyimini artıran ve almayı istediği bankacılık hizmetine hızlı kolay ve ucuz bir şekilde ulaşmasını sağlayan mobil kanallar da bunun paralelinde gelişmektedir (Shaikh, 2013: 12-15).

İlk zamanlar mobil bankacılık sisteminde sadece kısa mesaj sistemi ile giriş yapıldığından dolayı bu bankacılık sistemine kısa mesaj bankacılığı (SMS banking) da denilmiştir. Daha sonra 1999 senesinde Avrupa bankalarının da desteği ve sistemsel alt yapılarının hazırlanmasıyla WAP (wireless application protocol)

destekli ve mobil kanallı erişim ağıyla mobil bankacılık ürününü müşterilere sunulmuştur (Choudhary, 2020: 1).

Avrupa'da hızlı başlayan bu süreç ülkemizde de tesir etmiş ve ülkemiz bankaları da gerekli aksiyonları almaya başlamıştır. KOBİ'lerin günlük havale, eft ve vergi, SGK (Sosyal Güvenlik Kurumu) tahsilatları birer bankacılık operasyonel işlemi olup günlük, haftalık ve aylık bazda gerçekleşmektedir.

Yine bu işlemlerin dışında firmaların alacaklı olduğu şahıs veya işletmelerden aldığı çek ve senetlerin banka kanalı ile ödenmesi ve bankaya ilgili çek ve senetlerin girişinin yapılması yine operasyonel bankacılık işlemidir. KOBİ'ler ayrıca alacaklısı olduğu çekleri banka kanalı ile tahsile vermek istemesi, belli vadede alacaklı olduğu şahıs veya firmalardan tahsilatının beklentisi ile bankalardan buna bağlı kredi talebinde bulunabilmektedir. Banka tarafından borçlu istihbarat sorgulamaları neticesinde, olumlu sonuç alınan çekler, bankanın belirlediği bir marj oranı ile teminata alınıp ilgili KOBİ'ye çek teminatı karşılığı kredi kullandırılır.

Başlığımızın başında bahsettiğimiz mobil bankacılığın daha üst versiyonların, her geçen gün bankalar tarafından iletişim kanalları aracılığı ile topluma sunulması artık bankalarda eski düzen gerçekleşen operasyonel faaliyetlerin bittiğinin göstergesidir.

Firma personel maaş aktarımları, günlük havale ve eft işlemleri, KOBİ muhasebe veya finans yetkilisi tarafından hazırlanan dosyalar ile ilgili işlemlerin gerçekleşmesi mobil üzerinden bankaların uygulamaları aracılığıyla gerçekleşmektedir. Keza diğer sigorta, vergi ve kamu kurum kuruluşlarının diğer tahsilatları bu kanallardan gerçekleşmektedir. KOBİ'lerin bankacılık operasyonel faaliyetlerinin artık dijital kanallar üzerinden gerçekleşmesi ekstra komisyon ödemelerini sonlandırmış ve işlem maliyetlerini azaltmıştır. Bankalar için de bu durum aynı şekilde gerçekleşmekte olup bankaların işlem maliyetlerine ödediği tutarlar azalmış, şube dışı kanallara yönlendirme yapılarak iş yükü azaltılmış ve böylece daha verimli faaliyetleri kanalize etme fırsatını yakalamıştır. Bu durum bankalarda insan kaynağının ilerleyen dönemlerde azalmasına neden olup olmayacağı ayrı bir tartışma konusudur.

2.1.3.2.KOBİ'lerin Bankalar Aracılığıyla Finansman Faaliyetleri

KOBİ'lerin banka operasyonel işlemlerinin yanında sermaye ve nakit ihtiyaçlarının temin edilebilmesi için de bir gereklilik söz konusu olmaktadır.

KOBİ'lerin nakit akışının devamlılığı açısından, ticari faaliyetinde aksaklıkların yaşanabilme olasılığına karşı bankalar çalıştıkları KOBİ'ler ile limitleri dahilinde kredi kullandırmaktadırlar. KOBİ, ihtiyacı olan kredi paketini uygun faiz oranı ve marj ile kullanmak ister. Bunun için de KOBİ'de bir finans yetkilisinin bulunması gereklidir.

Finansal yetkili, bütün kararını firmanın değerini maksimum yapacak doğrultuda alır. Herhangi bir konuda alınabilecek birçok karar alternatifi vardır. Bunlar içerisinden firmanın değerini maksimum yapacak yani azami kılacak alternatifi seçmek ve uygulamak finansal yöneticinin görevi olmaktadır (Okka, 2011:19)

Finans bilgisine hakim olan firma finans yetkilisi ile beraber basiretli tüccar olan bankaların da müşteri sürekliliğinin sağlanması ve memnuniyet-güven ilişkisinin kurulması adına doğru ürünün doğru zamanda KOBİ'ye iletilmesi doğru sonuçlar meydana getirecektir.

KOBİ'lerin ürün, üretim, örgüt, yönetim, istihdam, pazarlama, sermaye, varlık, finansman yapısı gibi pek çok kendine özgü özellikleri bulunmaktadır (Yılmaz, 2004: 17).

KOBİ'lerin yapısal, yönetsel, teknolojik yetersizlik, düşük kapasiteli üretim, tedarik ve stoklama, yasal düzenlemelerde eksiklik, bürokratik engeller ve kalifiye işgücü yetersizliği gibi sorunlar bulunmakta olup bu sorunların temelinde aslında finansman sorunu yer almaktadır (Karabıçak ve Altıntepe. 2001: 282-295).

Aslında KOBİ'lerin kuruluş aşamasında sermayeye daha çok ihtiyacı vardır. Firma kuruluşunda güçlü bir özkaynak yapısı, ticaret sahasına daha az problemle giriş yapmak anlamına gelir. Bu görünen, bilenen bir gerçektir. KOSGEB bazı sektör ve alanlarda faaliyet gösterecek işletmelere destek sunsa da kuruluş aşamasında olan bir firmanın tüm ihtiyaç ve gerekliliğini bu destekten sağlaması zor veya imkânsız olacaktır. Yeni kurulacak bir işletme için bankalar tarafından yatırım kredisi niteliğinde finansman sağlamak da bir hayli zor olacağından, KOBİ'lerin kuruluş aşamasında finansman desteği alması oldukça güç olacaktır.

KOBİ'ler faaliyet ömürleri süresince, kendine özgü birçok unsurun birleşmesi ile oluşan sistematik bir bütündür. Bütünün incelenmesi de birçok hususu değerlendirme ve analiz etmekten geçmektedir.

Firmaların finansman ihtiyaçlarının oluşmasının nedenleri; büyüme, işletme ve yatırım sermayesi, zarar finansmanı dediğimiz öz kaynak azalması (likidite bozulması) gibi nedenler olmaktadır.

Bankalar sundukları bu hizmete binaen KOBİ'lerden teminat talep etmekte ve firmaların kredibilitesi ile birleştirilmesiyle oluşturulan kredi limitini bankaların ticari müşterileri dediğimiz KOBİ'lere sunmaktadır.

Zaman zaman devlet desteği ile kamu bankalarının da bu desteği iletmede aracı olması veya kamu bankalarının ana banka olma isteği ile yeni atılımlar yapması KOBİ'lerin son yıllarda ilgisini çeken diğer bir faktör olmuştur.

Rekabetin artmasıyla birlikte gelişen teknoloji ile bankalar da müşteri kapma yarışına girmiş ve bu zorlu yarışta rekabet unsurlarını ve kurallarını gözeterek bir dizi yeni atılımlar gerçekleştirmiştir. Önceki konularda da bahsettiğimiz gibi özellikle dijitalleşme süreci hız kesmeden devam etmektedir.

KOBİ'ler gelirlerinin ve öz kaynak karlılıklarının artmasını ve sektörel bazda gelişim sağlamak için yatırım yapma çabası ile finanse edilmesini isterler. Firmaların finansman ihtiyaçlarının tespiti de firma bilançolarına bakılarak tespit edilebilmektedir. Bankalar, firmaların dönen varlıklarını (stoklar ve alacaklarının) dönen varlıkların kredi vadelerinde nakde çevrilebilmesi ve ödenmesini, alacakların temini ve stok kalitesinin ölçüm (stokun nakde çevrilme hızı) hususlarını analiz etmelidir.

Bankalar finanse ettikleri KOBİ'lerin kredi geri ödemelerinin kolay tahsil edilebilmesi açısından faaliyet döngüleri ve nakit akışlarının nihayetinde oluşacak finansal tablolarını iyi analiz etmeli ve sektörel bazda sektörel ortalama karşılaştırmaları ile sonuçlarını raporlamalıdır.

Gerek firmaların çalışmalarının devamlılığını sağlaması gerekse bankaların karlılıklarını (faiz ve faiz dışı gelirleri) artırmak istemesi ile karşılıklı ticari ilişkilerde bulunan ticari kuruluşlar, ekonominin daha istikrarlı bir nitelik kazanması açısından önemlidir. Zira çarkları işleyen bu zinciden birinin sistem dışında kalması zincirleme reaksiyon vererek tüm sistemi etkisi altında bırakacaktır.

2.2. KOBİ'LERDE FİNANSMAN İHTİYAÇLARI

Yatırım ve işletme sermayesi ihtiyaçlarının elde bulundurulması şarttır. Gerek yatırım gerekse işletme sermayesi talebi makine, teçhizat ve sair sabit kıymetlerin temini, yenilenmesi veya tevsii, işin ve işletmenin devamlı kontrol altına alınması, uzun vadeli kredilerin vadelerinde ödenmesi gibi ahvalde doğan finansman ihtiyacında kendini gösterir. Yani hangi safhada olursa olsun bir işletmenin gelişimi daha fazla sermaye ihtiyacı meydana getirir (Keyder, 1968: 163).

KOBİ'ler, daha önce de bahsettiğimiz gibi piyasaya yeni giriş, yatırım ve işletme ihtiyaçlarını karşılama amacı ile finansman ihtiyacı duyarlar. Piyasaya yeni girişlerinde ortaklar genellikle daha önceden temin ettikleri sermayelerini katarak geçmişte edindikleri iş tecrübeleri ile bilgi ve sermayelerini birleştirmek şartıyla piyasaya tutunmak isterler. Daha sonra büyüme ihtiyacı duyarak yatırım yapmaya karar verirler. Bu da ayrı bir finansman gereği doğurmaktadır. Büyüme; genellikle üretim ana elemanları olan bir makine, araç-gereç alımları vb şeklinde olup üretim kapasitesini artırmak şeklinde veya yeni tesis ve şube kuruluşları gerçekleştirerek daha büyük üretim ve satış hacmine sahip olmaktır.

Unutulmamalıdır ki gerekli analizlerin yapılmayarak hayali ve ütopik, gerçekten uzak her yatırım planı birer potansiyel sermaye kaybıdır. Yatırımların gelecekteki satışlara yansıması doğru analizler ve yerinde yapılan fizibilite raporları ile mümkündür.

İşletme sermaye talebinin oluşmasını tetikleyen bir diğer unsur da rakipleridir. Aynı hinterlantta açılan aynı iş koluna ait olan bir diğer işletme ve bunların yaptığı yeni teknolojik atılımlar, düşük maliyetli üretim yetileri ile bir diğerinin otomatik olarak diğerine yetişme çabası da yeni yatırımların olacağı öngörüsünü doğurmakta ve bu da dolayısıyla yeni finansman kaynağının önemli hale geleceğinin olgusunu yaratmaktadır (Stokes and Wilson, 2006:127).

Üretimin artması ile doğacak insan kaynağı ihtiyacı da ayrı bir finansman gerekliliği doğuracaktır. Üretim kapasitesinin artması ile doğacak insan kaynağı ihtiyacı KOBİ'ler için de ayrı bir maliyet hesabı oluşturacaktır. Zira her personelin sosyal güvenlik ödemeleri, maaş ve diğer harcırah ödemeleri de firma tarafından karşılanacaktır. Ne yazık ki ülkemizde buna büyük gider olarak bakan firma sahipleri de mevcuttur.

Firma için maddi olmayan kaynaklar (organizasyonel tarihçe, kültür, öğrenme ve diğer insani boyutlar) değerli, nadir bulunan, taklit edilmesi ve ikamesi çok zor olduklarından rekabet avantajını sürdürülebilir kılmada önemli olabilmektedir. Bu bağlamda çok yakın zamanda yapılan deneysel çalışmalar da rekabet avantajı sağlamada vazgeçilmez kaynak olarak insan kaynaklarına ve yönetime odaklanmıştır (Çetin ve diğerleri, 2015: 19).

İnsan kaynağının ehemmiyetini sadece KOBİ'ler için değil KOBİ'leri finanse eden finans kuruluşları için de belirtmek gerekmektedir.

Üretim hacminin artırılması ile üretilen ticari malların tüketimi ayrıca desteklenmesi gerekmektedir. Yatırım yapan firmalar yatırım amaçlı gerçekleştirmiş olduğu harcamaların geriye kazanç olarak dönmesini arzulamaktadır.

Yatırım için üretilen malların talep ve arz dengesi ile (işletme için beklenen kâr) piyasaya sunulması gerekmektedir. Zira beklenti; talepteki değişiklikler, fiyat, vergi oranları gibi gelecekteki hizmet akışlarının bugünkü değeri ile kıyas edilmesi gerekmektedir (Kaufman, 1989: 150).

Finansal ihtiyaçların tespiti yine doğru finansal analizlerin ve maliyet hesaplamalarının kullanımı ile gerçekleşecektir.

KOBİ'lerin varlıklarını sürdürdükleri tüm zaman dilimlerinde finansman ihtiyaçlarının oluşumu devam edecektir.

Ekonomilerin gücünü gösteren en büyük göstergelerden biri olan KOBİ'lerin devlet ve banka desteklerinin tam kapasite devam ettirildiğini düşünürsek KOBİ'lerin kendi iç muhasebeleri ve finansal amaç, strateji ve analiz sonuçları hatalı veya farazi ve fiktif gerçekliklere dayanıyor ise o KOBİ'nin sistemin dışında kalması veya faaliyetlerinin tamamen durması ile yok olması muhakkaktır.

2.3. KREDİ OPERASYONLARI

Kredilerin geri ödenmeme risklerini ve ihtimallerini azami seviyeye indirmek amacıyla bankalar tarafından detaylı analizler gerçekleştirilmektedir.

Kredi tahsis edilinceye kadar bankalar tarafından son derece detaylı ve titiz çalışmalar yürütülmektedir. Kredinin kullandırılmasından sonra ise daha farklı bir boyutta ve en az tahsis öncesi kadar önem arz eden başka bir süreç yürütülmelidir (Poyraz, 2010:2).

Banka mevzuat ve yasa koyucularının yanı sıra banka personelinin de bu hususta iyi bir mali analiz bilgisine, sezgisine ve risk yönetim süreçlerine iyi derecede hâkim olması gereklidir (Güneş ve Kurtuluş, 2019:24).

KOBİ'lere yapılan analizler neticesinde firmanın kredibilitesinin ölçülmesiyle birlikte firmanın finansman ihtiyacının uygun koşul, vade yapısında ve tutarında tespiti de en az firma analiz çalışması kadar önemlilik arz etmektedir.

2.3.1. Firmanın Tanınma Süreci

Bankalar, KOBİ'ler ile çalışma ilişkisine başlamadan önce firmaları yakından tanımak isterler.

Bankalar gibi aracı kuruluşlar, sigorta şirketleri gibi finansal kuruluşlar da müşteri ile iş ilişkisi başlatmadan önce müşteri hakkında gerekli araştırmaları yapmak ve tespitlerini kayda geçirmek durumundadır (Kalem ve Akın, 2009:65).

Bankalar; firmaların iç yapılarını, çalışma sahalarını ve iştiraklerini, tedarikçilerini ve iş ortaklarını da bu kapsamda toplu bir değerlendirme süzgecinden geçirirler. Daha sonra edindikleri bu bilgiler ile kendi sistemlerinde yapmış oldukları istihbarat bilgilerini de birleştirerek ön inceleme raporunun ana başlıklarını tamamlamış olurlar. Banka sadece firmayı ön inceleme süzgecinden geçirmeyip firma ortağı/ortakları veya varsa ortak olmayan etkin kişilerin de geçmiş iş yaşantıları, firmada kaç sene görev yaptığı (sonradan sermaye koyan ortak), firmayı kuran kurucu ortağın aynı sektörde çalışma tecrübeleri ve firmayı kaç yıldır faal olarak devam ettirdiği bilgileri de ele alınacaktır.

2.3.1.1. Firma Ziyaretleri

Kredi talebi bulunan firmanın daveti veya bankanın çalışma talebi neticesinde gerçekleşen firma ziyaretinde firmadan bazı bilgiler talep edilir. Firmayı yerinde tanımak yapılacak analizde ilk önemli basamaktır. Bu aşamada "firmadan bazı bilgiler talep edilir. Bunlar; (Kavcıoğlu, 2003: 32).

- Firmanın faaliyet zamanı, ortak ve diğer yönetim kadrosunun kısa özgeçmişi
- Sektör araştırmaları neticesinde ortalama sektör rakamları ve sektörün tüm verileri ile firmanın finansal tablolarından elde edilen veriler ile KOBİ'nin faaliyet döngüsünün ayrıntılarının tespit edilmesi

- KOBİ ile çalışan diğer firma ve tedarikçileri
- Sektördeki rekabet unsurları ve rakip firmalara karşı alınan pozisyonlar
- Çalıştıkları diğer finansal kurum, kuruluşlarla yapmış oldukları akitlere göre çalışma koşulları (faiz, komisyon vb.)
- Varsa yatırımları hakkında bilgiler
- Firmanın ve ortaklarına ait mal varlığı bilgileri
- Dış ticaret işlemleri ve ödeme şekilleri
- Mali tablolar ön görüşme öncesi banka personeli tarafından temin edildi ise buradaki dikkat çeken hesap kalemleri hakkında detay bilgi temini
- Firmanın hedefi ve gelecekte nerede olması gerektiği hususunda oluşturduğu vizyon, misyon ve stratejisi

Gerçekleştirilen görüşmede firmanın kredibilitesini olumsuz yönde etkilemesi beklenen durumların dikkatli bir şekilde irdelenmesi, firmadan ayrıldıktan sonra da firmayla iletişim halinde olunması gerekmektedir. Ayrıca en önemli göstergelerden biri firma çalışanlarıdır. Objektif olarak firma çalışanlarının verdiği bilgiler firmaya finansman sağlayan bankalar için de önemli bir kaynaktır (Erdoğan, 2017:24).

- İşten çıkarmaların sıklığı
- Çalışanların sosyal güvenlik ödemelerinin düzenli yapılıp yapılmadığı
- Maaşlarının zamanında ödenip ödenmediği
- İş güvenliği tedbirlerinin alınıp alınmadığı ve maddi manevi cezai müeyyidelere uyulup uyulmadığı hususları yüzeysel de olsa bilgi edinilebilecek önemli göstergelerdendir.

Temin edinilen bilgilerin gerekli olan yerlere not edilmesi ile firma ziyareti tamamlanır. Tamamlanamayan hususlar varsa firma yetkilisinden tamamlanması adına dönüş beklenir.

2.3.1.2. Firma Tedarikçileri-İş Ortaklarının İstihbarat Bilgileri

KOBİ'ler ticari hayatları boyunca alışveriş içindedirler. Bu alışverişin dış etkenleri, şahıslar ve tüzel kişilerdir. Bu etmenler arasındaki etkileşimler, aralarındaki ticari ilişkilerdir. Gerçekleştirdikleri bu ticari ilişkiler muhasebe kayıtlarına da işlenerek önümüze kayıtlı birer enstrüman olarak gelmektedir.

Tedarik zinciri yönetiminin ilk halkasını oluşturan tedarikçilerin, işletmenin misyon ve vizyonuna uygun olarak seçilmesi operasyonel etkinliği ve verimliliği etkileyen önemli unsurlardan biridir (Yangınlar, 2018:236).

KOBİ'lerin tedarikçileri ve iş ortaklarının istihbarat bilgilerinin neden bankalar için önemli bir husus teşkil etmekte olduğu aşağıda sıralanmıştır.

- KOBİ'lere tedarik zincirinin tek bir firma veya firmalardan oluşması neticesinde iş akışlarının bu firmalar üzerinden gerçekleşmesi ve birbirlerine bağlı bu süreçlerin aralarında bağıl bir ilişki kurulması ve bu zincirde yaşanan bir olumsuzluğun KOBİ'ye yansıyan sonuçları,
- KOBİ'lere ait müşterilerin mal alışlarının karşılığında alınan senet ve çeklerin karşılığının sorgulanması ve istihbarat raporu hazırlanması
- Kurulan iş ortaklıklarının KOBİ'de nakit akışlarında, hazır değerlerinde ve faaliyet döngülerinde oluşan olumlu ve olumsuz yansımalarının irdelenmesi
- KOBİ mizanında "120- Alcılar ve 121- Alacak Senetleri Hesabı" kalemlerinin irdelenmesi ve son üç yılın mizanları değerlendirildiğinde KOBİ!ye ait olan "donuk alacakların" mevcut olup olmadığının tespiti

Yukarıda da ifade edildiği gibi KOBİ'nin bağlı olduğu pek çok koşul ve bu koşulları yaratan KOBİ'lerle bağlayıcı ticari sözleşmeleri olan diğer unsurların da irdelenmesi istihbarat ve sorguların yapılması ve sonuçlarıyla rapora dahil edilmesi, analizlerin doğru sonuçlar vermesini sağlayacaktır (Seval, 1990:102).

Ayrıca "120-Alıcılar Hesabı" kalemindeki alıcıların sistem üzerinden de istihbaratı yapılarak Kobi'nin ilerleyen dönemlerde nakit alacaklarının tahsilinde karşılaşılabilecek olumsuz durumların tespiti açısından kredi geri ödemelerinde yaşayacağı muhtemel likidite sıkışıklığı analiz sonuçlarıyla rapora yazılması ve sisteme girilmesi, kredi değerlendirmesi açısından önemlidir.

2.3.1.3. Firma İstihbarat Bilgisi

Kredi analizi yazılı olarak rapor halinde düzenlenir ve müşterilerin kredi dosyalarında saklanır. Bu raporlar kredi analistlerinin kredi servislerinde çalışan personelin ve kredi kararı verecek olan organların kullandıkları en önemli kaynaktır. Her banka istihbarat rapor formatı oluşturur ve bunu kullanır (Öztürk, 2015: 36).

İstihbarat araştırmaları, civarda bilgi sağlayabileceği kişiler olabileceği gibi ilgili firmayla ticari münasebet kuran diğer firma veya şahıslar ile de gerçekleştirilebilmektedir.

Bankalar basiretli birer tüccar sıfatı ile iş gördüğünden, kredi raporu bilimsel gerçeklere dayatılarak nicel ve nitel verilerin aktarılmasıyla sağlanmalıdır.

Öncelikle bankaların sistemlerinde yer alan Kredi Kayıt Bürosu (KKB) ve Merkez Bankası'na diğer bankaların ilettiği kayıtlar ile birlikte oluşturulan memzuç kayıtları ve kurumsal KKB'den gelen bilgi ve veriler ışığında KOBİ'lere ait istihbarat raporu oluşturulur (Kredi Kayıt Bürosu, 2023).

Bunun dışında bankalara entegre edilmiş ekonomik bilgi istihbaratına yararlı Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü sisteminden çekilen tapu takyidat sorgulama ekranları, Emniyet Genel Müdürlüğü ile Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın bankalara entegre ettiği haciz ve e-haciz izleme ve sorgu ekranları da bankaya kredi talebinde bulunan KOBİ hakkında bilgi sağlayan yardımcı etmenler olarak kullanılmaktadır (Duramaz ve Gökbunar, 2017:62).

Teknolojinin ilerlemesiyle birbiriyle entegre olan diğer kurum ve kuruluşların sistemleri bankaların ve bankacıların işini kolaylaştırmakta ve hatayı en aza indirmektedir.

Fakat burada "tüm analizi sistem yapıyor" yanılgısı oluşmamalıdır. İyi yetişmiş, işletme finansmanı, finansman ve muhasebe alanlarında bilgi sahibi olan personelin varlığı, bankalar için muhakkak insan kaynağı zenginliğidir. Finansal tabloların analizi ve yukarıda bahsettiğimiz sorgu ekranları ile oluşan sonuçların toplamı bankaların firma hakkındaki nihai kredi notunun oluşumunda önemlidir.

İstihbarat sorgu ekranlarından yapılan sorgularda protestolu senet, karşılıksız çek gibi kavramlarla karşı karşıya kalındığı gibi Findeks sisteminde de ayrıca şahıs ve tüzel kişilikler de çek sorgu sistemine erişebilmekte ve kendilerine ve ticari ilişkide bulunduğu firmalara veya şahıslara ait bilgileri izlemektedir. Çek üzerine gelen karekod sistemi ile bilgiler mobil telefon ile elde edilmektedir. Firmayı topyekûn ele aldığımız gibi bir de bu firmanın yöneticilerini değerlendirmek gerekmektedir. Zira KOBİ'lerin ticari hayatlarının sürdürülmesinde kişisel etmenlerin önemi çok büyüktür.

Kredinin geri ödenmemesinin nedenleri; yöneticilerin yeteneği, yaşantısı, yaşı, tahsili, sağlık durumu, piyasa değişikliklerine uyumu gibi şahsi etkenlerle sıkı sıkıya bağlı olmaktadır. Her şeyden önce yöneticilerin kabiliyetleri ile iş ahlakı ve

karakteri hakkında bilgi sahibi olunmalıdır. Mudi, iyi niyetten ve/veya borçlarını geri ödeme konusunda gerekli çabayı göstermekten yoksun olduğu taktirde bankalar ne kadar maddi teminat alırsa alsınlar kredinin geri ödenmesinde önemli sorunlarla karşılaşmaktadırlar (Akgüç, 2000: 15).

Başlangıç noktası, kredi istihbaratı olduğu gibi nihai kredibilite puanı oluşmasında yine istihbaratın büyük bir payı vardır. Kredinin birçok unsurunun hatta önceki bölümde bahsettiğimiz kredi değerliliğinin ölçülmesindeki kredinin "5K" sının ayrı ayrı istihbaratının yapıldığı ve analiz edildiği bir bölümdür. Nihayetinde önemi büyüktür ve en başında kredinin seyyaliyeti için bankaların yapması gereken ilk görevdir (Geçer, 2014:21-35).

2.3.2. Kredi Teklifinin Değerlendirilmesi

Kredi teklifi hazırlandıktan sonra teklif değerlendirilmek üzere Şube Kredi Komitesince incelemeye alınır. Şirket faaliyet hacmi veya kredi talep miktarının büyüklüğüne göre ilgili kredi dosyasının Şube, Bölge Yöneticiliği veya Genel Müdürlük (otorize) kredi analiz birimlerince karara bağlanması, banka mevzuatında belirtilen yasal çerçeveye göre ele alınmaktadır (Eski, 2016:66).

Böylece riskin tek merkeze toplanması engellenerek birden fazla kişi ve birimlerin katılımı sağlanarak kredi süreçlerinin etkin, sağlıklı ve sürdürülebilir yönetimine katkı sağlanmaktadır.

2.3.3. KOBİ'lerin Kredi Limitlerinin Belirlenmesi

KOBİ'lerin kredi limitlerinin belirlenmesi öncelikle kredi talep eden ticari işletmenin kredi ihtiyaçlarının tutarları göz önünde bulundurularak değerlendirilmektedir. Burada KOBİ'lerin büyüklüğünün önemi dikkate alınmaktadır. Büyüklükten kasıt firma cirosu ve firmanın finansman süresidir (Babuşçu vd.,2017:98).

Limit = (Ciro / 360) * Finansman Süresi

Yukarıdaki formül bize KOBİ'lerin ticari kredi limitlerini belirlemede önemli bir hesaplama kalemi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Burada finansman süresi olarak ele alınan kalem firmanın alacaklarının ortalama tahsil, stok devir süresi ve borç ödeme süresi kavramları ile yakından ilgilidir.

$$\text{Stok Devir Süresi} = \frac{\text{Ortalama Stok}}{\text{Satılan Malın Maliyeti}} \times 365$$

$$\text{Borç Ödeme Süresi} = \frac{\text{Ticari Borçlar}}{\text{Satılan Malın Maliyeti}} \times 365$$

Günümüzde birçok şirket hammadde ve ticari mal alımlarının önemli bir bölümünü bedelini peşin ödemeden finansal kuruluşlardan kredi temin ederler. Alıcılar, söz konusu hammadde ve malların alımında ya da finansmanında kısa vadeli satış kredilerinden faydalanırlar. Bu tür krediler diğer fon kaynaklarını sağlamada güçlük çeken özellikle küçük ya da yeni kurulmuş şirketler için önemli bir fon kaynağıdır (Ünal ve Yücedağ, 2013: 102).

Bankalar, KOBİ'ler için bir fon kaynağı olabilir fakat bu bankaların KOBİ'lere sonsuz kaynak sağlayacağı anlamına gelmemektedir. Yukarıda bahsettiğimiz bazı oran analizleri bankaların KOBİ'ler üzerindeki kredi limitlerinin belirlenmesinde önemli etken oluşturmaktadır.

Bankalar KOBİ'lerin limitlerinin belirlenmesinde ciro faktörünü ele aldığı gibi şirketin mali ve mali olmayan kriterlerini de beraberinde irdeleyerek sadece ciroya bağlı kalmamakta pek çok unsuru beraberinde irdelemektedir. KOBİ'ler hangi sektörde faaliyet gösterirse göstersin Bankacılık Kanunu'nda belirtilen ve BDDK' nın düzenlemiş olduğu dayanak yükümlülüklere bağlanmış, mevzuata uygun kredi değerlendirmelerine tabi tutulmaktadırlar.

2.3.3.1. Nicel (Mali) Kaynaklar

Firmaların kredi değerliliğinin ölçülmesinde temel kaynaklar olan mali veriler, bankaların KOBİ'ler üzerinde gerçekleştirdiği finansal analizlerin gerçekliğini ortaya koymaktadır.

Finansal tablolardaki rakamların, ilgili tarafların ihtiyaçlarına cevap verecek anlamlı bilgiler haline gelmesi için, tablo kalemleri arasındaki ilişkilerin kurulması, karşılaştırmaların yapılması ve hangi durumda, ne anlam ifade ettiğine dair yorumlanması gerekir (Poyraz, 2010:65).

Temel olarak burada ele alınan konular kaynak yaratma kapasitesi ve öz sermaye gücünün faaliyetleri ile imkanları dahilinde hesaplanmasıdır. Mali kaynaklar ile elde edilen veriler yapılan temel analizlerle birleştirilerek yorumlanmaktadır. Nicel kaynakların başında bilanço ve gelir tablosu gelmektedir. Bunlar temel finansal tablolar yanında ek(yardımcı) finansal tablolar olarak fon akım tablosu (kaynak ve kullanım tablosu), nakit akım tablosu, kâr dağıtım tablosu, öz kaynak değişim tablosu, net işletme sermayesi değişim tablosu ve satışların faaliyeti tablosu da kullanılmaktadır.

2.3.3.2. Nitel Kaynaklar

Kredinin etkin biçimde verilmesi esası, güvenilir ve iyi tanımlanmış bir kredi verme kriterinin belirlenmesine dayanmaktadır (Girginer, 2008:133).

KOBİ'lerin kredi değerlendirme analizleri her ne kadar sayısal analizlerle dayansa da sayısal olmayan analizlerle de değerlendirme kapsamına dahil edilmektedir.

Kredilendirme sürecinde en az finansal değerler kadar önem arz eden fakat sayısal değerlerinin ifade edilmesi bir o kadar zor olan bu verilerin analizine finansal olmayan veri analizi denilmektedir.

Finansal olmayan verilerin puanlanmasında değerlendirilecek veri setleri aşağıdaki gibi sıralayabiliriz (Geçer, 2014:24-32).

- Karşılıksız çek, protestolu senet sorgulama sonucu
- İflas, ihtiyati tedbir, haciz kaydı sorgulama sonucu
- Geriye dönük ödenmemiş faiz tahakkuklarının sorgulama sonucu

- Takyidat sorgulaması sonucu (tapu kayıtlarında herhangi bir kamu haczi, şerh vb. nitelikte olumsuz kayıt sorgusu)
- Banka ile çalışma süresi değerlendirilmesi
- Firma faaliyet süreci güven değerlendirilmesi
- İdari yönetim (ortaklık risk kriteri) risk değerlendirilmesi
- Etkin ve uyumlu ortaklık değerlendirilmesi

İstihbarat sorgu sistemi ile KOBİ'lere ait; karşılıksız çek ve protestolu senetler, iflas, ihtiyati tedbir, haciz kayıtlarına ait özellikle son beş yıllık süreçte bu ve buna benzer kayıtların kaldırısı yapılmamış ve düzeltmesi gerçekleşmemiş ise sistem uyarı mekanizması kontrolü ile kredi değerliliği puan düşüşü gerçekleşmektedir.

Diğer banka ve finans kuruluşlarından sağlanan kredi hesaplarının problemsiz şekilde gerçekleşmiş olması, bankaların memzuç kayıtlarında ve kurumsal KKB kayıtlarında izleneceğinden KOBİ'nin borç ödeme alışkanlıkları ve faaliyet döngüsü ile uyumlu ödeme sürelerinin tespiti ile kredilendirme uzmanı tarafında raporda belirtilir. Takyidat sorgusu, genellikle şirkete ait ya da şahıs şirketi ise şahsa ait gayrimenkuller üzerinde olumsuz kayıtlar var ise sebeplerinin araştırılmasının sağlanmasında ve raporlanmasında kullanılmaktadır. Firma faaliyet süreci değerlendirmesinde, kredi çalışması yapan banka ile firmanın ticari ilişkilerinin ne zamandan beri devam ettiği ve bankaya sağladığı güven unsuru irdelenmektedir. Bu zaman dilimi ortalama 4 yıldır (Bazı bankalar 3 yıl, bazı bankalar en az 5 yıllık zaman dilimi ortaya koymaktadır).

İdari yönetim (ortaklık risk kriteri) değerlendirmesinde firma ortaklarından ölüm, hastalık, ortaklıktan çekilme ihtimalleri değerlendirildiğinde şirketin varlığını devam ettirebilecek diğer ortağın mevcudiyeti önemli etken oluşturmaktadır (Yücel, 2001: 18-21).

Son olarak, etkin ortakların işlerinin başında olması ve faaliyetlerin uyum içinde ve koordinasyonlu şekilde ilerletmesi sonucunda bankalara sağladığı güvenli yönetim modeliyle nitel alanda yeterli puan alabilmekte kanaatlerin oluşmasında olumlu izlenim yaratmaktadır (Yılmaz, 2003: 1).

2.3.4. Firma Bilançolarında Aktarma ve Arındırma İşlemleri

Maliye Bakanlığı tarafından 1992 yılında "Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği" yayımlanmıştır. Bu tebliğ ile muhasebe kayıtlarının tutarlı güvenilir, karşılaştırılabilir olması ve muhasebe işlemlerinde uygulama birliği sağlanması amaçlanmıştır. Bununla beraber tek düzen hesap planı (TDHP) çerçevesi oluşturulmuş, hesap kalemleri, muhasebenin temel ilke ve kavramları açıklanmıştır. Böylelikle mali tabloların sunumunda tek düzelik sağlanmıştır. Bununla birlikte ülkemizde Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK) tarafından uluslararası muhasebe standartları ile uyumlu Türkiye Muhasebe Standartları (TMS) ve uluslararası denetim standartları ile uyumlu Türkiye Denetim Standartları (TDS) oluşturulmakta ve yayımlanmaktadır (Sarıkale ve İlter, 2018:165).

Bankalar, mali tabloların aktarma arındırma işlemlerini bu teamüller çerçevesinde dikkate alarak incelenmesi ve analiz edilmesini gerçekleştirerek firmanın tasfiye bilançosuna ulaşırlar.

Maliye Bakanlığı tarafından 1992 yılında getirilen 213 Sayılı Vergi Usul Kanununun 175 ve mükerrer 257. Maddelerinin vermiş olduğu yetkiye binaen firmalara mali tablolarının oluşturulmasında belli bir disipliner yapı çerçevesinde şeffaf gerçeği yansıtan denetimi de kolaylaştıran kriterler oluşturulmuştur.

Firmalardan temin edilen ham mizan ve bilançolar beraberinde kurumlar vergisi mükellefleri için hazırlanan geçici ve kesin vergi beyannameleri ile mukayese edilerek ilgili dönemlerde ilgili muhasebe kalemlerine işlenmesi için aktarma ve arındırma işlemlerine maruz kalmaktadır.

Aktarma ve arındırma işlemlerinin yapılmasının temel amacı, firmanın mali yapısını doğru koşullarda (vadelendirmeler, kullandırım koşulları) tespit edilip, firmayı mali anlamda puanlayabilmek ve bunu gerçek değerlere indirgeyebilmektir. Aktarma ve arındırma işlemlerinden bahsetmemiz gerekirse;

Aktarma işlemleri; bilançoda veya gelir tablosunda yer alan bakiyelerin nitelikleri (varlık, borç, gelirler veya giderler) ilgili varlıkların kullanım özelliklerine göre (hibe edilmesi, satılması veya elden çıkarılması ve tutulması) doğru hesaplarda olup olmadıklarının irdelenmesi ile doğru hesaplara aktarılması işlemleridir.

Aktarma işlemleri, bilançoların içinde kaldığı sürece kâr ve zararı etkilememekte olup pasif hesaplardan gelir tablolarına aktarımlar ise bilançoda gelir

artırıcı özellik oluşturur. Ayrıca aktif hesapların gelir tablolarına aktarımları gider artırıcı özellik taşımaktadır (Sarıkale, 2018:170).

Örnek olarak aktifleştirilmiş giderler özellikle 180 Gelecek Aylara Ait Giderler ve 280 Gelecek Yıllara Ait Giderler kaleminin gelir tablosunda ilgili kalemlerde izlenmeyip bilançonun aktifinde izlenmesi sonucu firmanın fiktif aktivite rasyolarını artırıcı etki yaratarak kredilendirme puanlarını rasyosal nitelikte artırıcı sonuçlar doğurabilmektedir. Bunun oluşmaması adına kredi uzmanları 180 ve 280 numaralı hesaplardaki bakiyeyi şirketlerin öz kaynaklarından tenzil ederek (indirim yaparak) gerçek değerleme sonuçlarına ulaşırlar.

Aktarma işlemleri, aktif hesaplar içinde veya pasif hesaplar içinde gerçekleştirildiğinden bilanço dengesini bozmamaktadır. Bu durum; firmanın likidite, nakit, aktivite oranları, ortalama ticari alacak tahsil süreleri, stok devir süresi, finansman süresi gibi firma moralitesini önemli şekilde etkileyecek nicel verilerin gerçeği yansıtmasında katkı sağlamaktadır.

Arındırma işlemleri, bilançonun hem aktif hem de pasifinde uygulanmakta olup aynı kişi ve firmalara ait tutarlar, bilançonun aktifinde bulunmakla birlikte varlık niteliği taşımayan veya bu niteliğini kaybetmiş tutarların belirlenerek pasifteki karşılığından, aksi halde özkaynaklardan indirilmesi işlemidir. Beraberinde varlık değeri taşımayan aktifleştirilmiş giderlerin gelir tablosunda karşılığı bulunan hesaplarına eklenmesi ile hem aktarma hem de arındırma işlemlerine tabi tutulması gerekmektedir. Bu tutarlar birbirleri ile mukayese edilip karşılaştırılıyor ise gelir tablosuna aktarım yapılarak dönem karından indirilir. Aynı zamanda gelir tabloları kendi hesapları arasında arındırma işlemlerine tabi tutulabilmektedir. Bu işlem diğer bilanço uygulamalarına nazaran daha detay içermekte ve bilgi birikimi gerektirmektedir.

Firmalar kredi kullanabilmek amacıyla mali tablolarını bankalara sunmaktadır. Bankalar da analizin yapılış amacına göre kararlarını etkileyebilecek tüm bilanço ve gelir tablolarını inceleyip güvenilirliği teyit etmekte ve sağlıklı analiz neticelerine ulaşabilmek için bazı aktarma ve arındırma işlemleri yapmaktadır (Bülbül, 2011:5).

Yapılan bu çalışmalar sonucunda firma notunun büyük bir bölümü artık belirlenmiş olup firmanın bankayla çalışma koşulları, çıkan nihai kredi puanına göre oluşturularak müşteriye sunulmaktadır.

Mali analiz kısmının büyük bir bölümünü aktarma ve arındırma işlemleri oluşturmakta olup, ilgili çalışmalar şubeler ve genel müdürlük nezdinde bulunan mali tahlil uzmanları tarafından müşteri büyüklüklerine göre icra edilmektedir. Burada asıl amaçlanan unsur, saklanan, gizlenen ve çeşitli hile ve yanıltmalarla gerçekten uzak bilançoların düzeltme işlemlerini gerçekleştirerek gerçeğe değer puanlamalarının elde edilmesidir.

2.3.5. Firmalardan Derecelendirme Notu Alınması

19. yüzyılda Amerika Birleşik Devletleri'nde borç talebinde bulunanlar ile bu kişilere fon temin edenler arasındaki ilişkilerin resmi bazda gelişmesini sağlamak amacıyla ortaya konulan bir enstrüman olan derecelendirme, iç piyasaların gelişmesine ve zamanla uluslararası alanda sermaye piyasalarının hızlı bir büyüme trendine girmesine imkân tanımıştır. Piyasalarda ortaya çıkan çeşitlenme de derecelendirme işleminin giderek daha fazla kullanılmasına neden olmuştur (Babuşçu ve diğerleri, 2014:433).

Kredi değerliliğinin derecelendirilmesi, firmaların kullanacağı krediyi geriye ödeyebilme gücünü, işletmelerin risk durumlarını, ödenebilirliklerinin belirlenmesini veya borçluluğu temsil eden sermaye piyasası araçlarının anapara, faiz ve benzeri yükümlülüklerinin vadelerinde karşılanamama risklerinin tarafsız, adil olarak değerlendirilmesi ve sınıflandırılması işlemidir (Kobirate, 2021).

Bankaların Kredi İşlemlerine İlişkin Yönetmelik uyarınca 01.07.2021 den itibaren en güncel memzuç kayıtları baz alınarak talep edilen kredi dahil toplam kredi riski 500 milyon TL ve üzerinde olan firmalara kredi tahsis süreci aşamasında yetkili bir derecelendirme kuruluşundan temin edilmiş derecelendirme notu alınması veya ilgili derecelendirme kuruluşundan derecelendirme sürecinin başlatıldığına dair tevsik edici bir belgenin bankalara ibrazı zorunlu hale getirilmiştir. Hali hazırda BDDK tarafından yetkilendirilmiş yetkili derecelendirme kuruluşları mevcut olmakla birlikte yurtdışında yerleşik şirketlerce Fitch, Moody's, Standart & Poors, JCR, DBRS veya IIRA kuruluşlarından alınmış güncel kredi derecelendirme notları da kabul edilmektedir.

Türkiye'deki KOBİ'leri, kredi ilişkisine giren veya girecek olan bankalar dışında Kobirate A.Ş., JCR Eurasia Rating gibi ilgili izinlerini almış, bağımsız denetime tabi birçok kuruluş derecelendirmektedir.

Uygulamamızda, örnek bankamızın kredi derecelendirme metodolojisi kullanılmış olup çıkan derecelendirme puanına göre örnek bankamızın raiting notu oluşturulmuştur. Ayrıca firma, genel kabul görmüş 5411 sayılı Bankalar Kanunu, Derecelendirme Kuruluşlarının Yetkilendirilmesi ve Faaliyetlerine İlişkin Esaslar'ı belirleyen düzenleyici kuruluşlar adı altında bulunan ülkemizde kurulmuş derecelendirme kuruluşu olan Kobirate A.Ş.'nin uygulamış olduğu raiting notuna uyarlanmıştır.

Kobirate A.Ş.'nin temel amacı, 5411 sayılı Bankalar Kanunu, Derecelendirme Kuruluşlarının Yetkilendirilmesi ve Faaliyetlerine İlişkin Esasları belirleyen Düzenleyici Kuruluşlar, IOSCO ve OECD gibi uluslararası kuruluşların genel kabul görmüş etik kuralları, yazılı olan ve olmayan yerel ve toplumsal gelenekler ile genel kabul görmüş ahlaki teamüller çerçevesinde, her hangi bir baskı altında kalmadan, şeffaflık ve eşitlik ilkeleri ışığında görevlerini tam bir tarafsızlık içerisinde yerine getirmek, gerçekleştireceği derecelendirme işlemleri ile firmalara yol göstermek ve ülkemizde derecelendirme işlemlerine öncülük etmektir (Kobirate, 2021).

Kobirate A.Ş., firmaların kredi değerliliğinin derecelendirilmesi metodu olarak niteliksel ve niceliksel faktörleri incelemekte olup Kobirate A.Ş. tarafından oluşturulan derecelendirme notları ise vadelerine göre uzun ve kısa vadeli olarak ayrılmaktadır. Değerlendirme yapılan yükümlülüğün vadesi bir yıldan kısa ise kısa vadeli derecelendirme, bir yıldan uzun yükümlülüklerin derecelendirilmesinde ise uzun vadeli derecelendirme notları kullanılmaktadır.

2.3.6. Teminatların Değerlendirilmesi

Kredi tahsisi yapılmadan önce portföy yetkilileri ilgili firmanın bankaya sunduğu teminatları değerlendirerek maddi değer karşılığının olup olmadığının irdelenmesini, tahsise bağlı raporuna eklemekle mükelleftir. Maddi değer taşımayan teminatların krediye karşılık alınması ve maddi değer taşısa bile kredi sözleşmesine bağlı teminatlandırma maddelerinin hukuka bağlı ipotek ve uygulamalarıyla, banka mevzuat ve hükümlerine göre değerlendirilmemesi, kredi dosyasında eksik imza veya evrak ihtiva etmesi, kredinin tahsilinin zamanında gerçekleşmemesi ve teminata başvurulması halinde ilgili banka veya finans kuruluşu, teminatın paraya çevrilmesi ve alacağının tahsili safhasında problem yaşayabilmektedir. Kredi analizi kadar

teminatlandırma işlemlerinin de önemli olması basiretli birer tüccar olan bankalar tarafından bilinen bir konudur.

Bazı kredilerin kendinden teminatlandırılması zorunludur. Bu tür kredilerde açığa kredilendirme yapılmaktadır (Kefil veya ek teminat göstermeden alınan traktör, taşıt vb krediler).

Teminat, kullandırılan kredilerin geri ödenmesi hususunda güvence teşkil etmektedir. Bankaların verdikleri konut ve taşıt gibi bazı kredi türleri doğal olarak teminatlıdır. Bazı kredi türleri de müşterinin yapılacak kredi analizi ve değerlendirmesi sonucu talep edilmektedir. Örneğin müşteriye kefalet karşılığı kredi onaylayabilir fakat müşterinin talep ettiği kredi tutarının yüksek olması durumunda ayrıca teminat talep edilebilir (Selimler ve Kale, 2018:275).

Konut ve taşıt kredileri dışında tarımsal veya imarlı arsaların kredilendirilmesinde de ilgili gayrimenkul otomatik olarak teminata alınmaktadır. KOBİ, yatırım yapacağı arazi alımlarında veya tarımsal verime dayalı tarla vasfı taşıyan imara kapalı arazilerin de kredilendirilmesi bu kategoride değerlendirilmektedir. Kredinin, otomatik olarak teminata bağlanması o kredinin her hâlükarda tahsis edileceği veya ödenmemesi halinde teminatın varlığına mukabil kredinin geri dönüşünün garanti olacağı anlamına gelmemelidir. Kanunlara ve nizamlara uygun olarak görev yapan bankalar daha önce de bahsedildiği gibi birer basiretli tüccar olup teminat karşılığı tahsili zor veya imkânsız kredilendirme çalışmalarına girmemelidir. Objektif yapılan nicel ve nitel çalışmaların ve firmanın faaliyet döngüsüne istinaden oluşacak nakit akışlarının uygun vadelendirme ve işletmeye özel kredi türleriyle fonlanması daha kesin ve sağlıklı sonuçlar doğuracaktır. Burada asıl amaç; kredi talep eden şahıs veya tüzel kişilerin talep ettikleri krediyi geri ödemeyebilme güçlerini tespit etmektir.

2.3.6.1. Taşınmazlara Ait Ekspertiz Raporunu Talebinin Değerlendirilmesi ve Teminatlandırılması

KOBİ'lerin talepleri üzerine açılan kredi dosyalarının tamamlanması ve nihayete erdirilmesinden önceki son adım olan teminatlandırma kısmında bankaların gerek mevzuat gerekse iç sistemleri vasıtasıyla derecelendirilen kredibilitesine istinaden açığa veya teminata dayalı limit tahsisi gerçekleştirilmektedir. Teminata bir

veya birden fazla taşınmazın değerinin tespitinde ekspertiz raporları devreye girmektedir.

Türkiye'de taşınmaz değerleme ağırlıklı olarak teminat ve kredilendirme amaçlı yapıldığından bankalar açısından krediye konu edilmiş taşınmazlar için en büyük risk kredinin ödenmeme riski olarak ortaya çıkmaktadır. Kredi riskini dikkate alarak bankalar, konut, ticari ya da tarımsal kredi söz konusu olduğunda kredi işlemine konu edilecek taşınmazı güvence teminat olarak kabul etmektedir. Kredinin ödenmemesi halinde bankaya teminat olarak gösterilen taşınmaz banka mülkiyetine geçerek likit varlığa dönüşmesi sağlanmakta ve ödenmeyen tutar taşınmazın değerinden karşılanmaktadır (Tanrıvermiş ve Korkmaz, 2019: 130).

Taşınmazların değerlemesini yapan personeller kendi branşlarında tecrübe sahibi ve lisanslı personellerden oluşmaktadır. Peki gayrimenkul değerleme uzmanı kimdir?

Bir gayrimenkulün gayrimenkul projesinin veya bir gayrimenkule bağlı hak ve faydaların değerlemesini yapan kişiye gayrimenkul değerleme uzmanı denir. Gayrimenkul değerleme uzmanı gayrimenkul değerleme şirketleri tarafından istihdam edilmekte ve değerleme şirketleri ile sözleşme imzalamak suretiyle değerleme hizmeti vermektedir. Ülkemizde gayrimenkul değerleme lisansı SPK (Sermaye Piyasası Lisanslama Sicil ve Eğitim Kurumu) tarafından verilmektedir (Tapu Eksperi, 2021).

Ekspertiz raporunun ekspertiz şirketi tarafından hazırlanıp sonuçlandırılmasından sonra banka onayına gönderilir. Banka personeli gelen raporu inceleyerek ilgili taşınmazın teminata kabulü konusunda değerlendirme yaparak bu rapora onay verir veya tam aksine raporun tekrar değerlendirilmesi için iadesini ister.

İade durumlarının yaşanması genellikle;

- İlgili eksper uzmanının değerlemeye konu gayrimenkule beklenenden daha düşük bir değer ataması,
- İlgili gayrimenkulün tamamlanmamış bir konut olması durumunda inşaat seviyesinin biten kısımlarının yüzdelik dilimde beklenilen seviyesinden daha düşük bir seviyede değerlendirildiği görüşünün oluşması
- Krediye konu gayrimenkulden farklı bir gayrimenkulün değerlenmesi (Tapu bağımsız bölüm no ve/veya zemin numarasının hatalı olması)

- İlgili taşınmaz üzerinde haciz bulunması ve eğer kredi talebinde bulunan kişinin kısa zaman içerisinde haciz kaldırma isteği ve talebi bulunuyor ise banka personelinin müşteriye zaman kazandırması adına ilgili raporu belli bir süre onayında tutması ve sonrasında tekrar incelenmesi için gayrimenkul değerleme şirketine iade etmesi gibi nedenler sıralanabilmektedir.

Ekspertiz işlemi yapılmadan önce ekspertiz masraflarının olumlu veya olumsuz sonuçlanan ekspertiz raporlarına karşılık önceden temin edilmiş eksperiz talep formlarına müşteri imzasının alınması önemli bir koşuldur. Zira teminata alınabilirliğin imkânsız olduğu durumlarda olumsuz sonuçlanan kredi işlemlerinin neticesinde krediyi talep eden kişiler ekspertiz masrafından imtina etmektedir.

Taşınmazlara ait teminatlandırma işleminin bankanın mevzuatına uygun şekilde işlem görmesi teminata başvurulması halinde nakde çevrilmesi için gereklidir. Genel olarak ortak kanı; (Şener, 2005:130-131).

- Taşınmaza ait daha önce herhangi bir finans kuruluşu tarafından teminatlandırılmış mı veya ipoteği mevcut mu? (Bu gibi durumlarda krediyi tahsis eden kurum, kredi takibe düştüğü taktirde 1. Dereceden ipotek hak talebinde bulunamayacaktır.)
- Taşınmaz üzerinde haciz vb. şerh kayıtları mevcut mu?
- Hissedarlık durumu nedir?
- İmar durumu ve varsa ilgili taşınmazın konumu gereği inşaat yasağının devam ediyor veya uzun bir süre devam edecek olması ihtimali var mı? (Bu madde ilgili taşınmazın değerini düşüreceğinden teminatın nakde dönüştürülmesi istenildiği takdirde borcun tamamının tahsilinin zor olması sonuçlarını doğuracaktır)

Yukarıda bahsettiğimiz nedenlerin dışında teminat analizinin olumlu sonuçlandırılması halinde ilgili taşınmaz kredi tahsis raporunda teminata alınabilir şeklinde işlenerek ipoteğin hukuken oluşması adına ilgili tapu dairesi işlemleri banka ve krediyi talep eden müşteri tarafından başlatılır.

2.3.6.2. Diğer Teminat Modellerinin Teminata Alınabilirliğinin İrdelenmesi

Teminat denince akla ilk şeyin taşınmaz yani arsa, konut, mesken vb. duran varlık niteliğindeki değerlerin olduğu bilinmektedir. Fakat KOBİ'lere yapılan kredi çalışmaları nihayetinde yapılacak tüm teminatlandırmaların, taşınmaz niteliğine haiz olması zorunluluğu bulunmamaktadır. Firmanın kredi notu, kredi talep limiti ve kredi tahsis limiti düşürüldüğünde diğer teminatlandırmaların da işleme alındığı görülmektedir.

Ekonominin itici gücü durumunda olan bankaların yapısı ve maruz kaldıkları riskler de zaman içinde değişmektedir. Ülkemizde faaliyet gösteren bankalar da bu değişikliklerden etkilenmektedir. 1993 yılı sonlarında ortaya çıkan döviz kurlarındaki aşırı oynaklık, mali piyasalarda oluşan belirsizlikler, ödeme dengesi sorunları 1994 Krizine neden olmuş, faiz ile kur makası arasında sıkışan bankalardan bazıları 1994 yılı sonlarında faaliyetlerine son vermek zorunda kalmıştır. Takip eden dönemlerde 1999 Asya Krizi, Kasım 2000 ve Şubat 2001'de meydana gelen diğer krizler bankaların sermaye yapılarını bozmuş, 2001 yılından sonra karlılık performansları kötüleşen bankaların sağlıklı yapıya kavuşturmak amacı ile bankacılık sektörü yeniden yapılandırma programları uygulamaya konmuştur (Türkdönmez ve Babuşçu, 2019: 38).

Yeniden yapılandırma programları ile kredi ve operasyonel süreçlerin yönetiminin belirginleştirilmesi, bankaların sermaye ve bilanço yapılarının güçlendirilmesi amaçlanmış, sektörde etkinlik ve rekabet gücünü artırıcı bir çeşit yasal ve kurumsal düzenlemeler gerçekleştirilmiştir (Keck and Jovic, 1999: 964)

Ekonominin seyrine göre kredi teminatlandırmaları, vadelendirmeler ile birlikte değişkenlik göstermekte olup firma revizyon raporu başında alınan teminat tutarı firma revizyon rapor sonu limit yenileme işlemlerinde yetersiz kalabilmekte sistem tarafından ilave teminatlandırmalar bankalar tarafından işlenebilmektedir (Robert, 1977:3-11).

Aynı şekilde teminat marj oranları da belli zamanlarda değişiklik göstermekte mali piyasalardaki dalgalanmalar kimi zaman marj oranlarında da değişmelere neden olmaktadır (Fortune, 2000:20).

Bu sebeple KOBİ'lerin kredibilitelerinin ölçümü adına belirli periyotlarla kredi çalışmalarına ek olarak mevcut tahsislerine binaen revizyon yenileme

çalışmaları yapılmaktadır. Bu periyotlar 3 ay ve 6 ay olabileceği gibi, defter tutma biçimlerine göre yıllık da yenilenebilmektedir.

Taşınmazlar dışında en çok teminatlandırma biçimi; gerçek veya tüzel kişi kefaletleri ve nakit blokaj teminatlarıdır. Konumuzun başında da belirtildiği gibi KOBİ kredi notuna bağlı şube yetkisinde veya genel müdürlük yetkisinde beyan edilen teminat kontrol tablolarına göre düzenlenmiş kredi limitleri bankalar tarafından hazırlanarak KOBİ'lerin kullanımına sunulurlar (Yuca, 2012:45).

Banka kredi personeli tarafından beyan edilen diğer teminat oranlarına esas limitler şirketler tarafından kabul edilir veya ihtiyaçlarına karşılık yeterli gelir ise taşınmaz dışında diğer kredi teminatlandırma modellerini tercih edebilirler.

2.3.6.2.1. Nakit ve Benzeri Değerler

Rehin karşılığı kullandırılan kredilerde, rehnin hukuki açıdan geçerli olabilmesi için rehni verenin rehin blokaj taahhütnamesini imzalaması gerekmektedir. Bu taahhütname ile kredi riski devam ettiği sürece kredi anapara ve faizli bakiyesi kadar bir meblağın çıkışı yapılmamaktadır (Yazıcı, 2018:81).

Kullanım yapılacak kredi limitine göre genelde %10'u tutarında marj belirlenip rehin olarak nakit blokajı konulmaktadır. Bu nakit değerler aşağıda sıralanmaktadır.

- TL ve YP vadesiz, vadeli mevduatları
- Hazine bonoları ve devlet tahvilleri
- Altın hesapları
- Yatırım fonları (fonun getiri ve risk seviyesi hesaplanarak ilgili marjın tespiti ile blokaj işlemi görmesi)
- Tahviller ve bonolar (banka)
- Pos alacakları
- Eurobond hesapları
- Banka teminat mektupları / kontragaranti
- Yurt içi banka avalli poliçeler

Kredi riskinin oluşmasında, önce teminata alınan bu değerler kredi tahsil edilene kadar ilave teminatlandırma yapılmaz ise blokajdan düşürülemez ve şirket kullanımına sunulamaz. Uygulamaya esas işlemler bankaların mevzuatında ayrıca açıkça belirtilmektedir.

2.3.6.2.2. Maddi Teminatlar

Maddi teminatta, bir varlık bir iktisadi değer teminat gösterilmektedir. Kredi borcunun tahsil edilememesi halinde banka, teminat olarak gösterilen bu varlıktan, iktisadi değerden belirli kurallara uyarak alacağını tahsil etmek hakkına sahip bulunmaktadır (Akgüç, 2014:349-350).

Bankalar kullandıkları kredilerin teminatına şahıs kefaletleri haricinde maddi teminat da alabilmektedir. Alınan maddi teminatlar (ipotek, menkul rehni, ticari işletme rehni vb.) kullandırılacak kredinin riskini minimize etmek üzere kredi tutarının üzerinde belli bir marj fazlası ile (%10-25-30-50 vb. oranlarda) alınabilir. Yukarıda sayılanların dışında maddi teminatlara ek olarak detaylandırmak istersek;

- Gayrimenkuller
- İş makinası rehni
- Taşıt rehni
- Ticari plaka rehni
- Hayvan rehni
- Alacak temliki
- Hisse senetleri- hisse rehinleri
- Kambiyo senetleri
- Stok rehinleri olarak gösterilmektedir.

İlk kez banka ile kredi ilişkisine girecek olan işletmeler, kredi çalışma şartlarını sağladıkları taktirde banka tarafından istenilecek öncelikli teminat türü olarak da nitelendirilmektedir. Bu tür teminatlar kredinin sorunsuz şekilde geri dönüşünün sağlanması açısından önemlidir.

2.3.6.2.3. Şahsi Teminatlar

Gerçek ve tüzel kişilerin krediye güvence sağlaması adına hukuki yönden sözleşme niteliği taşıyan teminat türüdür.

TTK madde 7'ye göre;

(1) İki veya daha fazla kişi içlerinden yalnız biri veya hepsi için ticari niteliği haiz bir iş dolayısıyla diğer bir kimseye karşı birlikte borç altına girerse kanunda veya sözleşmede aksi öngörülmemişse müteselsilen sorumlu

olurlar. Ancak kefil ve kefillere, taahhüt veya ödemenin yapılmadığı veya yerine getirilmediği ihbar edilmeden teminat faizi yürütülemez.

(2) Ticari borçlara kefalet halinde hem asıl borçlu ile kefil hem de kefiller arasındaki ilişkilerde de birinci fıkra hükmü geçerli olur (6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu).

Bankalar kredi kararı verirken dikkatli davranmak zorundadır. Genel olarak dünyada şirket başarısızlığı ve iflas sayılarının artması borçlanmalarda daha rekabetçi bir fiyat uygulanması gerektiği, riski minimize etme isteği, risk kontrol ve denetim işlemlerinin daha maliyetli olması neticesinde verilen kredi kararları daha önemli hale gelmektedir (Güngör, 2007:3).

Yukarıda bahsedilen kredi analizinin önemi kadar analizden sonraki süreçte kredinin ehemmiyeti açısından teminatlandırmaların da doğru ve yerinde niteliklendirilmesi ve kredi tebliğlerine aktarılması bir o kadar önemlidir. Kredinin dönüşünün gerçekleşmediği takdirde teminata başvurulması kredinin en temel ve en doğal dönüşüm işlemidir. Bu dönüşümde maddi teminatların alınması banka açısından daha güçlü ve daha nitelikli teminatlandırma modelidir. Fakat bankalar kimi firmalara mali yapıları ve kredi analizleri sonucu karara bağlanan dosyaları için şahıs teminatlandırma maddeleri kullanılmaktadır.

Burada KOBİ'nin bu türden bir teminatlandırma modeli seçmesi ve talep etmesi aşağıda sıralanan maddelerde açıklanabilir.

- Elinde gayrimenkul niteliğinde veya maddi unsur oluşturulacak bir varlığın olmaması
- Maddi varlığın sınırlı olması halinde ilgili varlığın başka finans kuruluşlarının teminatında bulunması
- Maddi varlık bulundursa dahi maddi varlığın ipotek olarak finans kuruluşuna verilmek istenmemesi
- Şirketin ortaklarının birisinin veya bazılarının teminatlandırılma kısmında gayrimenkul ipoteğinden taraf olmaması (ipotek teminatı vermek istememesi)
- İşletme şahıs işletmesi ise işletme sahibinin eşi tarafından eş muvafakatnamesinin alınamaması,
- Anonim şirket ve limited şirket türlerinde maddi teminatı veren işletme ortaklarının dışında biri olması halinde teminatı verecek olan kişinin eşinin rızasının alınamaması.

İpotek eğer 3. Kişi tarafından verilecek ise ipoteği veren üçüncü şahıs ayrıca kredi dosyasına kefil sıfatıyla kefaleti alınacaktır. İlgili şahıslar evli ise kefalet için eş rızasının alınması gerekmektedir. Eş rızasına Türk Borçlar Kanunu'nun 584. Maddesinde açık olarak yer verilmiştir. Buna göre; eşlerden biri mahkemece verilmiş bir ayrılık kararı olmadıkça veya yasal olarak ayrı yaşama hakkı doğmadıkça ancak diğerinin yazılı rızasıyla kefil olabilir; bu rızanın sözleşmenin kurulmasından önce ya da en geç kurulması anında verilmiş olması şarttır. Kefalet sözleşmelerinde sonradan yapılan ve kefilin sorumlu olacağı miktarın artmasına veya adil kefaletin müteselsil kefalete dönüşmesine ya da kefil yararına olan güvencelerin önemli ölçüde azalmasına sebep olmayan değişiklikler için eşin rızası gerekmez (6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu, Madde 584).

Kefalet türleri; adi kefalet, müteselsil kefalet, birlikte kefalet, rücua kefalet ve kefile kefalet olarak ifade edilmektedir.

Adi Kefalet: Asıl borçlu hakkında takip işlemi başlatılmadan kefile başvurulamaz. Asıl borçlu borcunu ifa etmezse kefile başvurulmaktadır.

Müteselsil Kefalet: Alacaklı finans kuruluşlarının borçluya ister takibe düşmesi isterse erken uyarı sistemleri ile kredinin ödenme ihtimalinin imkânsız hale gelmesi gibi sebeplerle herhangi bir sıra izlemeden kefile başvurma hakkı tanıyan kefalet türüdür. Bankacılık işlemlerinde uygulanan kefalet türüdür. Alacaklı alacağının tahsili hususunda borçluya ve aynı zamanda kefilden alacağının tamamını talep etmek ve bununla ilgili icra takibi yapmaya muktedirdir.

Rücua Kefalet: Bu kefalet türünde borçludan borcunu alamayan kefile kefillik söz konusudur. Bir borca kefil olan kişinin kefaletle oluşan borcu alacaklıya ödemesi halinde borçluya rücu ettiğinde borcu tahsil edememesi ihtimaline karşı kefil olması durumudur.

Şahsi teminatlandırmalarda dikkat edilmesi gereken hususlar aşağıda sıralanmıştır:

- Garanti veren şahısların kefalet sözleşmeleri, hukuka uygun mevzuat ve içtihatlara itina ederek tamamlanmalıdır.
- Kefillerin adres bilgileri, iletişim numaraları doğru ve eksiksiz alınmalı ayrıca kefalet türü, bankalarca mevzuatlarında öngörülen şekilde kredi sözleşmelerine eklenmelidir.
- Kefalet tarihi ve kefalet tutarları doğru yazılmalı, rakamsal büyüklük ve para birimleri beraberinde kişinin el yazısı ile yazılmalıdır.

- Şirket türleri bakımından adi şirketler şirket sözleşmelerinde belirtilen ortaklar dahil kefaletlerinin alınması gereklidir (Şayet ilgili kredi adi ortaklığa kullandırılıyorsa).
- Teminata alınan şahıslar bankanın iç istihbarat sistemleri ve dış istihbarat kaynakları değerlendirilerek teminata alınmalıdır.

2.3.7. Kredi Tahsisinde Dikkat Edilecek Hususlar

Kredi çalışması devam ederken kredi personeli birçok etkeni değerlendirmek zorundadır. Kredi analizinden önce ilgili personelin mesleki tecrübesi ve iş ahlakı, yaptığı iş ile uyumlu olmalıdır. Kurum kültürüne, kurum ortak hedeflerine, kurumsal davranış ilkelerine bağlı personellerin finansal kurumlarda görev yapması diğer sektörlerde de olduğu gibi önemini her geçen yıl artırmaktadır.

Bir kurum ortak bir amaca ulaşmaya çalışan farklı görevlere sahip bireylerden oluşur (Bir işletme için bu amaç müşterilerine ürün ya da hizmetler yaratmak ve sunmaktır). Kurumsal davranış bireyler ve grupların ortak bir yapı içinde birlikte nasıl performans gösterdiklerini inceler (Stralser, 2006: 36).

Kredi tahsisinde dikkat edilecek durumlar kredilendirme sürecinde olduğu gibi benzer temele oturtulmaktadır.

Kredi taleplerinin ve kredinin kullanım nedenlerinin kanunlara, yönetmeliklere ve bankanın iç mevzuatına uygunluğunun irdelenmesi öncelikli olarak ele alınması ve değerlendirilmesi gerekmektedir.

Kredinin türünün tespiti, firmanın faaliyet döngüsü ele alınarak değerlendirilmesi kredinin kullandırma ilkelerinden biri olan seyyaliyet ilkesiyle de ilgili olup kredi tahsilinde vade uyumu faaliyet döngüsü ve nakit akışı izlenerek tespit edilmelidir.

Şirketler ekonomilere güç katan piyasa oyuncularıdır. Gerek üretim gerek istihdam konularında ülkelerin ekonomilerine kattıkları verim, gayrisafi yurtiçi hasılaya ve dolayısıyla reel gayrisafi yurtiçi hasıladaki değişim oranına yansıtılarak ekonomik büyümedeki pozitif artış oluşumunu desteklemektedir (Kutlu, 2007:10)

Bu sebeple şirketler ekonomilere olan desteklerinden dolayı fonlamaktadırlar. Bu, kimi zaman bir hibe, kimi zaman da düşük faizli destek kredileri olabilmektedir. Bankaların burada sosyal ve ekonomik fayda unsurları gözeterek kredilendirilecek şirketlerin seçimi ve kredilendirilecek ticari konunun doğru analiz edilmesiyle,

kaynakların verimli kullanılmasına ve optimal dağılımla birçok şirketin kullanımına sunulması sağlanacaktır (Cook, 2001:5).

Firmaların faaliyet süreleri gözetilerek ortakların geçmişi, yaptıkları işle orantılı olarak kazanmış oldukları deneyimle mali olmayan verilerin değerlendirilmesi aşamasında önemli etken oluşturacaktır.

Kredinin itibar anlamına geldiği unutulmadan karar alırken önceliğin müşterinin kredibilitesine verilmesi gereken teminatın tamamlayıcı olarak kullanılması gerekmektedir. Teminatların kredinin vadesiyle uyumlu olmasına dikkat edilmelidir (Yazıcı, 2018: 63).

Bir büyük yanılgı da kredibilitesi olmayan firmaların ipotek teminatı sunarak talep ettikleri her çeşit kredi kullanabileceklerini düşünmeleridir. Halbuki bankalar öncelikle firmalar için faaliyet döngüsüne uygun kredi limiti hesaplaması ve ödeme gücü konularını baz almaktadır. Teminatlandırma bu aşamadan sonra dikkate alınır.

Müşterilerin verilerinin korunması ve saklanması bankalar tarafından gerçekleştirilmektedir. Bankalar tarafından temin edilen şirket bilgileri en üst seviyede korunmalıdır. Bu kapsamda değerlemeye alınan KOBİ'ler ve diğer sermaye şirketlerinin faaliyet üretim ve üretimlerine bağlı teknik bilgiler: (Ekici, 2007:58-62).

- Amacı dışında kullanılmamalıdır.
- Banka bilgisayarları dışında başka dijital sistemlere taşınmamalıdır.
- Başka firmalar ile paylaşılmamalıdır.
- İlgili personeller dışında konuyla alakası olmayan personeller ile herhangi bir olaya örnek olacak şekilde konuşma esnasında bahsedilmemelidir.
- Önemli veriler gerekirse şifrelenmelidir.

Bilindiği üzere 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu "Veri Güvenliğine İlişkin Yükümlülükler" başlığında ve 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu'nun "Sırların Saklanması" konulu 73. Maddesinde gerekli düzenlemeler yapılmıştır.

Firmaların kredi başvuruları sonrası banka personellerinin, ilgili firmaya ait belgeler temin edildikten sonra banka içi ve banka dışı istihbarat kaynakları kullanılarak gerek firmaya ait gerekse firma ortaklarına ait raporları incelemeli üzerinde herhangi bir ihale yasağı, çek yasaklısı, senet protesto kaydı veya e-haciz, icra gibi olumsuzluk kayıtları kontrol edilmelidir.

Bankalar, birbirleri ile rekabeti sonucu bazı dönemler kredi kullandırma yarışına girerek bilançolarındaki krediler kalemlerinin rakip diğer banka tutarlarından fazla olmasını hedefler. Performans ve yetkinlik puanı adı altında personelin performansının da değerlendirildiği bu kriter hatalara sebebiyet vermekte ve hatalı kredi analizleri sonucu bu fonlama isteği bankalara ciddi sermaye kayıpları yaşatmaktadır. Burada bankaların daha makul düşüncede gerçek verilere dayanarak ve gerçekçi adımlar izleyerek risk-getiri ilişkisi kurması bu yönde önemli bir harekettir.

Risk-getiri ilişkisi, bir banka kredi tahsis ederken getiri ve risk arasında kendisi için optimal birleşimi bulmalı ve bu yönde bir tercih yapmalıdır. Bankaların daha fazla kredi satmak maksadı ile kredi tahsisinde seçici davranmamaları daha fazla kredinin geri dönmeme riskini de kabul etmeleri anlamına gelmektedir (Yazıcı, 2018:62).

Risk getiri ilişkisine bankalar kimi müşterileri için kredi kullandırım komisyonları, masraf ve kredi kullandırım faiz oranlarında maliyet hesabı yaparak özel fiyatlama yapabilirler. Kredi fiyatlamasını belirleyen pek çok etken bulunmakla birlikte bunlardan en belirginleri:

- Müşterinin aidiyeti
- Kredilendirme maliyetleri
- Vadelendirme
- Piyasa rekabet koşulları
- Ekonomik konjonktür

Bankalar bu temel işlevi gerçekleştirirken kredi faaliyetlerini karlı şekilde kullandırıp kredinin geri dönüşümünü sağlıklı bir şekilde tahsil edip kapatılmasını beklerler. Kredinin analiz edilmesi sürecin başından sonuna kadar doğru analizler ile gerçekleştirilmektedir. Bu analizler sonucu tahsis edilecek kredi limitleri de nicel ve nitel verilere dayandırılarak şirketin kredibilitesine göre planlanmalıdır (Akkaya ve Demireli, 2010:12).

2.3.8. Kredi Tahsisinde Otomatik Ret Kriterleri

Bankalara kredi başvurusunda bulunan gerçek ve tüzel müşteriler, bankaların kredi departmanında çalışan müşteri temsilcileri tarafından karşılanırlar. Öncelikle

krediye konu müşteri, personel tarafından banka içi istihbarat sorgu sistemleri ile incelenir.

Bankalar etkin kredi yönetimini sağlayacak bilgi sistemlerine ve analitik tekniklere sahip olmalıdır. Bankalar faaliyetleri itibari ile taşıdıkları risklerin yapısına ve miktarına uygun ve güvenilir verilere dayanan ölçüm teknikleri kullanır ve düzenli olarak bunların gerçekliklerini inceler. Bankaların bilgi sistemlerinin kredi riskini ürün seviyesinde analiz edebilecek yeterliliğe sahip olmaları gerekir (BDDK, 2016:5).

Yapılan istihbarat ve sorgu çalışmaları, TBB raporları, KKB kayıtları, Memzuç kayıtları, istihbarat sorgu ekranlarından yapılabilecek çek-senet, ihale yasaklılığı durumu, haciz-icra kayıtları temini, kurumsal KKB kayıtları sonucu müşteri hakkında bir kanı oluşturur.

Ret kriter uygulaması ile banka sermaye ve zaman kaybından kurtulmuş olur. Zaman açısından; ret kriterini ön incelemede sağlamış olan müşteriye ayrıca diğer adımlar uygulanmayacağından herhangi bir kayıp yaşanması söz konusu olmayacaktır.

Bu kriter adımları, birçok banka için ortak olup bazı adımlar değişkenlik gösterebilmektedir. Kredi pazarlamasında rakiplerine göre daha agresif tutum sergileyen bankalar, kredi analiz sonuçlarında ret kriteri çıkan müşterilerinin taleplerini, şube üst kademe birimleri vasıtasıyla onaya göndererek nihai kredi çalışmasını firmalar lehine sonuçlandırabilmektedir.

Bu kriterlerden önemli olan ret kriter sonuçları aşağıda listelenmiştir.

- Kredi başvurusunda bulunan gerçek ve tüzel kişilere ait devam eden haciz bildirgeleri (kefiller dahil)
- Protestolu senet bilgileri
- Karşılıksız çekler ve çek yasaklısı durumu
- İhale yasaklılığı
- Başka banka veya finans kurumundan olan takip kaydı
- Eşin üzerindeki haciz veya icra kaydı
- Eşin üzerindeki takip kaydı ile birlikte takip sonrası takip bakiyesinin Varlık Yönetim Şirketine aktarılmış olması
- Yatırım kredilerinde yatırıma özel banka tarafından belli oranda KOBİ hesaplarında tutulması gerekli özkaynak katkısı (%5 - %10 arasında değişebilir).

- Yatırım kredilerinde kredi verenlerce hazırlanacak nakit akım tablosu ile işletme faaliyetlerine ilişkin nakit akışının negatif pozisyonda bulunması
- KKB puan düşüklüğü
- Yakın izleme ve bloke kayıtları

2.3.9. Kredi Kararı ve Kredi Tahsiste Yetkili Merciler

Kredi açma yetkisi yönetim kuruluna aittir. Yönetim kurulu bu yetkisini kurulca belirlenecek usul ve esaslar çerçevesinde kredi komitesine ve genel müdürlüğe devredilebilir. Genel müdürlüğe devredilen kredi açma yetkisi diğer birimleri bölge müdürlükleri veya şubeleri aracılığıyla kullanılabilir (Güneş ve Yeğen Kurtuluş, 2019:536).

Bankalara kredi ön başvuruları ret kriterlerine takılmayan KOBİ'lerin, kredi değerlemelerinin karara bağlanması; kredi limiti, şirket ciro büyüklüğü, kredi sözleşmesine konu limit büyüklüğüne göre ilgili kredi tahsis birimi tarafından sonuçlandırılır. Onay veren makamlar, kredi süreçlerini çalıştırarak firmayı yakın takibe alırlar. Şube yetkisi dışında kalan kredi süreçleri üst onay mercii tarafından incelemeye alındığı andan itibaren ilgili şube portföy yetkilisi ile iletişim halinde olmaktadır. Krediyi onaylayacak üst birim personelleri firmayı daha iyi tanıyan şube portföy yetkilisine firma hakkında çeşitli sorular sormaktadır. Bu sorular gerek bilanço ile alakalı olarak gerekse bilanço dışı mali olmayan verilerin değerlendirilmesinde gerekli olan bilgileri içermektedir. Oluşturulan taslak rapor üst birim mercii yöneticisine gönderilmeden tüm eksikleri ile değerlendirmeye alınarak tamamlanır. Süreçleri tamamlanan rapor üst birim yöneticisinin onayına gönderilerek beklemeye alınır. Birim yöneticisi tarafından incelemeye alınan kredi dosyasında hala cevaplanmayan sorular ve diğer nicel eksiklikler mevcutsa kredi dosyasının tekrar incelemeye alınması için tekrar onaya gönderilmesi adına iade edilir. Şayet dosya tamamlanmış ve tüm sorunlar giderilmiş ise kredi üst birim yöneticisi tarafından onaylanarak süreç kapatılır ve kredi kullanıma hazır şekilde firmanın kullanacağı valöre kadar bekletilir.

2.3.9.1. Şube Yetkisinde Kredi Tahsisi

Kredi talepleri şubede değerlendirmeye alınıp şube kredi komitesince şubede sonuçlandırılır. Tahsisi bu şekilde gerçekleştirilen krediler şube yetkisinde tahsis edilen kredilerdir.

Kredi taleplerinin değerlendirilmesindeki asıl amaç, krediyi talep eden kişi ve kurumların talep ettikleri krediyi geri ödeyebilme kapasitelerini belirlemektir. Kişi veya kurumun faaliyette olduğu piyasayı inceleyerek piyasa riskini minimuma düşürmek ve şirketin finansman ihtiyaçlarını doğru bir şekilde belirleyerek ihtiyacı karşılayacak miktar ve vadede kredilendirmesini sağlamaktır (Ünal ve Yücedağ 2013:3).

Böylece şube yetkisindeki kredilerde kredi analizi yapan sadece şube olacağından kredinin zarara uğraması halinde krediden sorumlu birim şube kredi komitesi olacaktır.

Genel olarak segment, kredi notuna göre vadelendirme ve KOBİ kredi limit tahsis üst sınırı çerçevesinde değerlendirilen tahsis yetki sınırları bankalarca değişkenlik göstermekte olup bankaların yasal mevzuatları gereğince bankacılık otoriteleri ve ekonomik konjonktürler değerlendirilerek oluşturulmaktadır. Şube personeli tarafından hazırlanıp şube yöneticisi tarafından onaylanan bu krediler tüm süreçlerin doğru analiz edilip uygulayıcı şubenin tüm değişkenleri itinayla adım adım tamamlanmasını gerektirir. Çünkü kredinin başka bir mercii tarafından incelenme ihtimali yoktur. Üst onay yetkisi gerektiren genel müdürlük birimlerine bağlı tahsis yöneticiliklerinin onayına gönderilen krediler şube incelemesinden sonra tahsis biriminin de incelemesine tabi olmaktadır.

Riskin tamamen şubelere bırakıldığı şube yetkili tahsislerde piyasadaki rekabet şartları, hedeflerdeki agresif tutumlar daha fazla pazar payına sahip olma adına yaygın hizmet ağına ulaşma çabaları neticesinde batık hale gelmekte ve şube bilançolarındaki yakın izleme ve takip bakiyelerini artırmaktadır. Piyasa incelendiğinde kredilendirme hizmetleri genellikle şubeler tarafından gerçekleştirildiğinden tahsis bakımından en önemli fonksiyonel birimler arasında şubeler gelmektedir.

2.3.9.2. İlgili Genel Müdür Yardımcılığına Bağlı Kredi Tahsis Yöneticilikleri

Bankaların ödünç verme stratejileri, kredi tahsis raporları, fiyatlamaların tesisi, riskin yapısında etkili olan unsurlardır. Bankalar tahsis işlemlerinde riskleri göz ardı etmemelidir (Craig, 1999:203).

Bu yüzden KOBİ'nin kredi taleplerinin yapısal özelliklerinin KOBİ'nin özgün özelliklerine göre şekillendirmesi ve sınıflandırması önemli etkenlerden biridir.

Şirketlerin faaliyet döngülerine göre vadelendirme yapılması kredinin akışkanlığı açısından dikkate alınması gereken unsurdur. Ticari kredilerde vadeler günlük ve aylık olabildiği gibi yıllık da olabilmektedir. Şirketin isteği üzerine talep ettiği kredi türünde şube yetkisinde vadelendirme tutarını aşan durumlar gerçekleşiyor ise diğer bölümde bahsettiğimiz vadelendirme kriteri çalıştırılarak ilgili kredi tahsis birimi onaycısı olan şubelerin tahsis yetkisinden çıkarak bir üst onay makamı olan ilgili genel müdür yardımcılığı tahsis birimlerine devredebilmektedir. Dolasıyla kredi son onay mercii de genel müdür yardımcılığı birimleri olabilmektedir. Böylece, kredide vadelendirmedeki riski bu birimler üstlenmektedir. Limit tahsislerinde de şube yetkisini aşan tutarlar bu birimlerce değerlendirilerek sonuçlandırılmaktadır.

Şubeler tarafından gönderilen bazı fiyatlama, istisna ve kredi yapılandırma onayları genel müdür yardımcılıklarına bağlı tahsis yöneticiliklerince değerlendirilmektedir.

İlgili mercii, kredi taleplerinin mevzuat, yönetmelik, kurum politikaları ve süreçlerine uygun şekilde değerlendirilmesinin teminini gerçekleştirerek, kredilendirme adımlarının doğru atılmasında önemli disipliner bir organizasyon birimi olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.3.9.3. Genel Müdür Yardımcılığı Tahsisi

Bankaların organizasyonel yapısında üst kademede üçüncü sırada olan genel müdür yardımcılığı, içinde barındırdığı başkanlıkları ile kendilerini ilgilendiren alanlarda yönetim kurulunun ve genel müdürün verdiği görev ve sorumlulukları yerine getirmekle mükelleftir. Pazarlama gruplarından sorumlu genel müdür

yardımcıları yetkileri dahilinde değerlendirilmesi gereken kredilerin incelenmesi ve sonuçlandırılması adına çalışmalar yapmaktadır. Bu yetki genel müdür yardımcısı tarafından direkt olarak kullanılmamakta olup genel müdür yardımcısına bağlı ilgili tahsis makamının incelemesinden -mevzuat prosedür ve politikalar çerçevesinde- geçerek genel müdür yardımcısının onayına sunulmaktadır. Müşteri özelliklerine ve pazarlama stratejilerine göre segmentasyonu sağlanan KOBİ'lerin (kurumsal segmet, girişimci segment vb.) sürece dahil edilen girişimci bankacılık genel müdür yardımcılığı, kurumsal bankacılık genel müdür yardımcılıklarına bağlı başkanlıklar dahilinde sürece dahil edilmesi doğru zamanda, doğru stratejilerin geliştirilmesinde iş süreçlerinin etkin şekilde kullanılmasını sağlamaktadır.

Bu komitenin işlem ve kararları bankanın genel kredi politika ve ilkelerinin belirlenmesi ve uygulamasının sağlanması adına yönetim kurulunca da her zaman denetlenmektedir (Şakar, 2017:28).

2.3.9.4 Otorize Krediler

Genel müdürlük birimleri tarafından incelemeye alınan genel müdürlük yetkili, limitlerin, vadelerin, fiyatlandırmaların ve diğer mevcut kriter ve pozisyonların değerlendirildiği, tahsis edildiği, şubelerce incelemeye alınmayan kredilerdir. Bu krediler ilerleyen zamanlarda KOBİ'ler tarafından yapılandırılmak istenir ise talebi değerlendirme ve karar verme yetkisi yine genel müdürlük ilgili birimine aittir. İlgili düzenlemeler bankaların mevzuat ve yönetmeliklerinde sunulmuştur.

2.3.9.5. Yönetim Kurulu

Kredi açma yetkisi yönetim kuruluna aittir. Yönetim kurulu kredi açma, onay verme ve diğer idari esaslara ilişkin politikaları oluşturmak, bunların uygulanmasını ve izlenmesini sağlamak ve gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür. Yönetim kurulu kredi açma yetkisini kurulca belirlenecek usul ve esaslar çerçevesince kredi komitesine veya genel müdürlüğe devredebilir. Genel müdürlük kendisine devredilen kredi açma yetkisini diğer birimleri, bölge müdürlükleri veya şubeleri aracılığı ile de kullanabilir. Kredi komitesinin oluşumu ile çalışma ve karar alma esasları kurulca belirlenir. Bu konunun kredi sınırlarına ilişkin hükümlerine tabi olmayan krediler

için kredi açma yetkisi yönetim kurulunca belirlenecek usul ve esaslar çerçevesinde devredilebilir (5411 Sayılı Bankacılık Kanunu, Madde 51).

Bankaların kredi işlemlerine ilişkin yönetmeliğinin 5. Maddesinde gerçek ve tüzel kişilere kullandırılacak kredilerin sınırının belirlenmesinde;

- Kredi komitesine özkaynakların %10'u oranında
- Genel müdürlüklere ise özkaynakların %1'i oranındaki değerde kredi açma yetkisini devredebilir.

Bankaların kredi ve yönetim politikalarına yön veren yönetim kurulları genel müdür de dahil beş kişiden az olamazlar. Ayrıca genel müdür yönetim kurulunun doğal üyesidir.

Yüksek montanlı kredilerde son onay mercii olan yönetim kurulu, organizasyonel yapılanmaları ve kanunun onlara tanıdığı yetki ve sorumluluklar gereği yetkilerinden bazılarını genel müdürlüğe veya kredi komitelerine devredebilmektedirler.

2.3.10. Kredi Kullandırım Süreci

Bankacılık sektöründe kredi teklif ve tahsis sürecinin birçok parametresi bulunmaktadır. Bunlar kredi türü, limit, vade, teminat ve istihbaratı içeren mali tahlil ve moralite gibi çalışmalardır (Albayrak, 2021:356).

Kredi analizlerinin tamamlanması ve tebliğin hazırlanıp onaylanması ile son aşamada kredi tebliğine eklenen limitlerin, teminat tutarlarının ve teminat türlerinin yazılı şekilde kredi sözleşmelerine aktarılması safhası kalmaktadır. Diğer bölümde bahsettiğimiz şekilde teminat alanına alınan şahıs kefaletleri ve kefalet limitlerine ek olarak kredi talebinde bulunan şirket yetkilisinin noter onaylı imza sirküleri ve ticaret sicil gazetesinde yayınlanan şirkete ait belgeler sözleşmeye ek olarak şirketi temsile yetkili kişinin firma kaşesi altında atacağı imza ile kimlik ve iletişim bilgileri doğru şekilde temin edilerek sözleşmesel işlemlerin getirdiği zorunlu alanlar tamamlanarak sürece dahil edilir. Tamamlanan bu süreçler sonucunda operasyonel faaliyet olan kullandırım sürecine geçilir.

2.3.10.1. Kurumsal Kredi Sözleşmesinin Alınması

Kredi analizi yapmak kadar kredi sözleşmesinin doğru ve eksiksiz şekilde tamamlanması çok önemlidir. Borcun ifasında hukuksal temele dayanan bu sözleşmeler bankaların güvencesi olarak saklanmakta, müşteri ve banka menfaatinin korunmasında hukuksal bir güvence sağlamaktadır.

Son yıllarda bankaların gerek iş tutuş şekillerinin değişmesi gerekse operasyonel yükün azaltılması adına giriştikleri kimi işlem adımlarının kısaltılması ve sonuca bağlanması hızlı hizmet verme anlayışını sisteme dahil etmiştir. Rekabetin arttığı, teknolojinin ve hukuksal içtihatların getirdiği yenilikler ile değişen ve dönüşen bankacılık anlayışı kredi süreçlerini de önemli derecede etkilemiştir.

Devreye alınan yenilikler kurumsal kredi sözleşmelerinin parçadan bütüne doğru oluşturulmasını sağlamış, nakdi ve gayri nakdi kredi türlerinde tahsis edilen limitlere istinaden toplu limit tanımları tek sözleşmede belgelendirilerek müşteri onayına sunulmuştur.

Kurumsal kredi sözleşmelerinin içeriklerine bakıldığında genel olarak; taraflar ve kredi limitleri, bankanın yasal hakları, müşteri genel taahhütleri, hesap özeti, nakdi ve gayri nakdi kredilerin döviz olarak kullandırıldığı takdirde uğraması muhtemel kur riskleri hakkında bilgilendirme, teminatlara ilişkin genel hükümler, işlem masraf, komisyon ve faizleri ile birlikte temerrüt ihtimaline karşı maruz kalınacak temerrüt faizi, hesaplara ilişkin virman talimatları, kredi türlerine ilişkin bilgilendirmeler, kurumsal kredi kartları hakkında bilgilendirme ve hükümler, bankalar sermayelerini koruma ve alacağını tahsil etme amaçlı takip başlatma ve aksiyon alma imtiyazları, kişisel verilerin korunması hakkında kanuna istinaden müşteri veri gizliliği, bilgi ve belge paylaşımları, takip işlemleri sonrası doğacak avukatlık ücreti banka kanuni haklarını kullanması gerektiğinde icra takibi başlatması ve ilgili mahkemelerin kanunla ilgili yetkili kılınması hükümleri yer almaktadır.

Kredi kuruluşları, kredi kayıplarını en az seviyede tutabilmek için kredi başvurusunda bulunan kişi ve kuruluşların kredibilitesini değerlendirmeyi ve ölçmeyi tercih etmektedir. Kredilendirmedeki değerlendirme faaliyetlerinin hukuki kısmı ise kredi teminatlarının hukuken kurulması ve kredi başvurusunda bulunan kişinin işletmeyi temsil yetkisi bulunup bulunmadığının kontrolünden oluşur. Ticari kredi ilişkisinin doğuşunda öncelikle temel ve çerçeve sözleşme olan genel kredi

sözleşmesi (GKS) alınmaktadır. GKS ile kredi kuruluşu kredi limiti çerçevesinde belirli bir miktara kadar nakdi veya gayri nakdi kredi sağlama borcu altına girmektedir. GKS, Borçlar Kanunu madde 306'da düzenlenen karz sözleşmesi niteliği taşır. Yüksek Yargıtay kararında da bu görüş savunulmaktadır (Ulusoy, 2007).

Ticari kredi sözleşmeleri uyarınca müşterinin lehine açılan her bir kredi limitinin müşterinin talebine binaen TL veya herhangi bir para birimi cinsinden olmak üzere müşterinin belirlemiş olduğu kredi türüne göre kullanımı gerçekleştirilebilecektir.

Kredi limitlerinin de kullanılmasına hukuki bir nitelik getiren sözleşmeler, alım, satım, hizmet sözleşmesinin mevcut olması ile anlam ifade eden sözleşmeler olarak yerini almaktadır.

Tüm süreçlerin sonunda müşteriye ait genel kredi sözleşmesinin alınmasıyla bankanın iç sistemine elektronik ortamda da ayrıca giriş yapılarak kullandırıma hazır hale getirilen kredi ürün paketlerinin içeriğinde bulunan sistem eklenir.

Fiziki olarak saklanması ve korunması önemli olan bu belge ve evrakların muhafazası genel olarak arşive bağlı kasalarda kilitli şekilde bulundurulmaktadır. Müşteri gizliliği ve ehemmiyeti açısından müşteri ve banka menfaatlerinin temini açısından genel kredi sözleşmelerinin muhafazası ve arşivlenmesi önem arz etmektedir.

2.3.10.2. Kontrollerin Yapılması ve Evrakların Elektronik Sisteme Taranması İşlemi

Kredi analizi, teminatlandırma işlemleri ve kurumsal kredi sözleşmelerinin müşteri ve diğer taraflarca imzalandıktan sonra sistem girişi sonrasında kredi tebliği, hazır duruma getirilerek kullandırım işlemi için müşteri talebi beklenmektedir. Gelen talebe istinaden artık her şeyi ile hazır olan kredi limiti, kullandırım talimatı ile operasyon birimine iletilmektedir. Müşteriden alınan kullandırım talimatının imzalı ve firma kaşeli olmasına dikkat edilmelidir.

Kredi kullandırım talimatlarında bulunması gereken bilgiler aşağıda sıralanmaktadır.

- Kredi kullandırım tarihi
- Kredi tutarı

- Kredi türü
- Para cinsi
- Komisyon ve faiz oranı
- Kredi vade tarihi

Şube operasyon dairesi personeli tarafından alınan bu bilgiler ışığında kredi personelinin talebi, elektronik ortamda kendisine iletmesi ile işlem mevzuata göre uygulanır.

Kullandırımı gerçekleştirecek olan operasyon personeli yukarıda saydığımız kredi kullandırım talimatında bulunan bilgilere dikkat etmektedir. Örneğin vade bilgisinde yapılacak dikkatsizlik müşterinin başlangıçta dikkate alınan faaliyet döngüsü ile paralel oluşturulan kredi vade çalışmalarını neticesiz bırakacak ve operasyonel hataya sebebiyet verecektir.

Kredi kullandırımlarından önceki safhalarda da kurumsal kredi sözleşmelerinde beyan edilen bilgiler, imzaların doğru ve eksiksiz alınmış olması, kefil ve kefil eşinin rızası, müşteri imzaları, firma kaşesi üzerindeki bilgiler tekrar gözden geçirilmesi, sözleşme limit bilgileri ve kefalet miktarları ayrıca kontrol edilmesi operasyonel hataları en aza indirecektir. Tüm bilgi ve belgeler müşterinin dosyasında muhafaza edilmeli ve sisteme yüklenmelidir.

İlerde oluşabilecek uyumsuzluklara karşı arşiv kayıtlarının (müşteri kredi dosyalarının) elektronik ve fiziki ortamlarda muhafaza edilmesi oldukça önemlidir. Aksi halde yaşanılacak ihtilaflarda eksik sözleşme unsuru taşıyan arşiv kayıtları kurumların itibarını olumsuz yönde etkileyecek ve sermaye kayıplarının yaşanmasına neden olacaktır (Şen, 2018:5).

2.4. KREDİNİN İZLENMESİ VE KREDİ İLİŞKİSİNİN SONA ERMESİ

Bankalar kredileri nedeniyle maruz kalınacak riskleri ölçmek, karşı tarafın mali gücünü düzenli olarak analiz etmek ve izlemek, gerekli bilgi ve belgeleri temin etmek ve bunlara ilişkin esasları belirlemek zorundadır. Kredi müşterileri bu çerçevede konsolide ve konsolide olmayan bazda istenilen bilgi ve belgeleri bankalara vermekle yükümlüdür (5411 Sayılı Bankacılık Kanunu, 52. Madde).

Yukarıda da ifade edildiği gibi Bankacılık Kanunu'nun 52. Maddesinde bankalar; kredi verdikleri gerçek ve tüzel kişilerin, mali durumlarını incelemek ve kontrol etmek hakkına sahiptirler. Bu kontroller sonucunda gereksinim duyulacak

her türlü bilgi belge müşteriler tarafından çalıştıkları bankalara iletilmesi gerekmektedir.

Özellikle firmalar, (şahıs firmaları, sermaye şirketleri vb.) 3-6-9-12. ay mali verilerini bankaların mevzuat ve diğer yükümlülükleri esas alınarak revizyon işlemlerine tabi tutulur ve kredibilite değerlilikleri baştan hesaplanır. Oluşacak yeni kriterler geçmiş dönem kriterleri ile karşılaştırılır ve firmanın kredi limitlerinin aynı koşullarda devam edip edemeyeceği kredi komitelerince karara bağlanır. Bu yüzden bankalar sistemlerine entegre ettikleri Kredi Kayıt Bürosu, Merkez Bankası, Türkiye Bankalar Birliği, Gelir İdaresi Başkanlığı ve Tapu Kadastro Müdürlüğünden aldıkları verileri değerlendirerek kendilerine ait erken uyarı sistemlerini oluştururlar. Burada gecikmeli veriler sebebi ile oluşan olumsuzlukların güncel tarihte firmalar tarafından düzeltilmesi neticesinde bankalar ilgili olumsuz kayıtların düzeltilmesi ve güncellenmesi adına tüzel müşterilerden düzeltildiğine dair belge, resmi yazı vb. talep edebilmektedir (Örneğin; başka bir finansal kuruluştan takip hesabı açılmış bir firma sahibinin takip hesabını kapatması sonucu KKB kayıtlarının güncel bilgiyi göstermeyip hala kaydı açık göstermesi ve firmanın bununla alakalı yaşadığı kredi notu düşüşü). Bankalar ve diğer finansal kuruluşlar müşterilerinin bu şekilde bir not düşüşünün düzeltilmesi için takip hesabına yapılan ödemenin tahsilat dekontunu talep ederek, istihbarat sistemlerinden ilgili kaydın manuel olarak kapatılması işlemini başlatırlar.

Yapılacak revizyon yenileme raporları sonucu firma not düşüşleri yaşar ve mali ve/veya mali olamayan kriterler sonucunda düzeltilmesi zor ve olumsuz durumlar yaşanır ise firmanın kredi limitleri mevcut riskine çekilerek teminat /limit durumu kontrol edilerek yeni kredi kullandırımlarına müsaade edilmez (Çelik vd., 2018: 948).

Kontrol maksatlı işletme ziyaretleri, firmaların türü, mali yapısı ve riskleri değerlendirilerek 3 ay ve 6 aylık aralıklar ile gerçekleştirilecek tesis ziyaretleri ve varsa yatırımları kontrol edilerek raporlanır ve firma dosyalarında bu raporlar saklanarak muhafaza edilir.

Kredilerin anapara ve faizlerinin devre sonlarında veya kredi vadelerinde tahsilatı da bankalar için kontrol mekanizmalarından birisidir. Tahsil edilmemiş veya tahakkuk etmiş faiz tutarları, firmalara ait memzuç kayıtlarında oluşacağından dolayı firmalara devam eden süreçlerde kredi

bilitesinde olumsuzluklara sebep olacak ve kredi not düşüşleri firmalar adına gerçekleşecektir. Ayrıca banka bilançolarında takip rasyolarının artması, bankaların sermaye yapılarını olumsuz şekilde etkileyecek ve banka prestijinin de düşmesine neden olacaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
İMALAT SEKTÖRÜNDE FAALİYET GÖSTEREN BİR FİRMANIN KREDİ TALEBİ DEĞERLENDİRME ANALİZİ

İmalat sektörü sürdürülebilir ekonomik büyüme açısından oldukça önemli bir konumdadır. Günümüzün birçok gelişmiş ülkesi imalat sektörü ile üretimde mekanizasyon sağlamış, ekonomik ve siyasi güçlerini arttırmış, kalkınmış ve günümüz modern ekonomilerinin temellerini attırmıştır (Naude ve Szirmai, 2012:37).

İmalat sektörü, özellikle Türkiye'nin de dahil olduğu gelişmekte olan ülkelerde istihdamın, ihracatın ve yeniliklerin önemli bir kaynağı olarak ekonomik büyümeye katkı sağlamaktadır. Dolayısıyla sürdürülebilir ekonomik büyüme açısından oldukça önemli olan sektör içindeki kobilerin desteklenmesi, ihtiyaç duydukları yatırım ve işletme sermayesine erişimin kolaylığı ülkelerin ekonomik konjonktürü, gelişmiş finansal piyasaları ile yakından ilgilidir (Levine, 1997;691).

3.1. KURUMSAL KREDİ TALEPLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİNE İLİŞKİN LİTERATÜR ÇALIŞMALARI

Timur (2001) 'Kredi Risk Yönetiminde Mali Analiz' adlı çalışmasında örnek firmasını mali analiz yöntemleri ile kalitatif ve kantitatif olarak iki ayrı şekilde inceleyerek kredi süreçlerinde incelemeye aldığı firması hakkında tespitlerde bulunmuştur.

Akın (2010) yılında yayınladığı "Uluslararası Bankacılıkta Ticari Kredilerin Firma Analizi Açısından Etkinliği: Bir Uygulama" adlı çalışmasında örnek firmasını, mali analiz yöntemleri ile bilanço incelemesinde bulunmuştur. Buna istinaden kredi analiz yorumlarını gerçekleştirmiştir.

Degos,vd. (2010) yayınladığı 'Kredi Derecelendirme Kuruluşları; Muhasebe Düzeltmeleri ve Ekonomik Analiz' adlı makalesinde firmaların raiting notlarını, bilançolarında muhasebesel ve finansal içtihatlara göre düzeltmeler sonrasında gerçeğe yakın sonuçlar elde edeceği sonucuna varmışlardır.

Guql & Wang Z, 2019 yılında Amerikan Endüstri Dergisinde yayımladığı makalesinde 2015 ve 2018 yıllarında Tesco ve Morris'nin finansal rasyolarını

karşılıklı olarak incelemişler ve firmaların performans kıyaslamalarını ilgili yıllar bazında incelemişlerdir.

Babuşçu vd. (2017), Kredilendirmede Finansal Tablolar Analizi adlı çalışmasında kurumsal kredi süreçlerine değinmiş, çalışmasının son safhasında uygulamalı bilanço analizleri ile ticaret, imalat ve hizmet sektörlerinde faaliyet gösteren üç örnek firmayı, firma analiz yöntemleri ile incelemiş, mali tablolarda aktarma ve arındırma işlemleri gerçekleştirerek analiz sonuçlarını yorumlamıştır.

Ensari, (2011) yayınlamış olduğu yüksek lisans tezinde Kurumsal Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesinde Kantitatif ve Kalitatif Analizlerin karşılaştırılmasını inşaat sektörüne uyarlayarak değerlendirme kriterlerinin firmanın güvenilirliğini belirlemede etkili olan faktörlere değinmiştir.

Nguyen (2004) "Financial Analysis In Lendig To Busuness: A Case Study Of Vietcombank" – İşletmelere Borç Vermede Finansal Analiz: Vietcombank Vaka Çalışması- incelemesinde kurumsal kredilerin finansal analiz teknikleri ile analiz etme, kabul gören finansal rasyoları sınırlandırarak derecelendirme yöntemi oluşturmuş ve firmaların mali değerlendirme süreçlerinde kilit faktörleri belirlemiştir.

Yenisu (2019) 'Finansal Tabloların Oran Analizi ile İncelenmesi; Adese Örneği'nde, Adese Alışveriş Merkezleri A.Ş 'nin 2014-2016 arası verilerine oran analizi yöntemi uygulayarak Kamuyu Aydınlatma Platformu (KAP)'nun internet sitesinden derlemiş olduğu veriler ile bulunan oranlar, TCMB 'nin internet sitesinden alınan sektör oranlarıyla karşılaştırarak elde edilen bulgulara göre işletmenin likiditesi, mali yapısı, faaliyet ve karlılık açısından durumunu ele almıştır. Firmanın durum analizi yöntemiyle güçlü ve zayıf yönlerini mali yapıda inceleme olanağı sunmuştur.

Meydan (2010), 'Bağımsız Derecelendirme Şirketlerinin Kurumsal Derecelendirme Yaklaşımları Çerçevesinde Bir Derecelendirme Uygulaması' adlı makalesinde firma analiz yöntemlerini kullanarak kurumsal kredi değerleme uygulamasına benzer yapıda verilerin işlevselliğini kullanmış, uygulama yapılan firmanın mali rasyoları ile birlikte kalitatif veriler ile sektör analizlerini birleştirerek bir firma derecelendirme puanı oluşturmuştur.

Çalışmada, yapılan benzer çalışmalar incelendiğinde tüm çalışmalardan farklı olarak sübjektif ve objektif kriterler ile önemli olan rasyoların ağırlıklandırmaları dikkate alınarak kredi puanlamasına katkısı ortaya koyulacak, önemli bilanço

kalemleri aktarma ve arındırma işlemleri uygulanarak firmanın gerçekçi finansal durumu ortaya koyulacak ve son olarak firmanın teminat durumu, çıkan nihai puana göre ayrıca incelenecektir.

3.2. UYGULAMANIN AMACI VE KAPSAMI

Çalışmanın amacı, imalat sektöründe faaliyet gösteren bir firma için, sübjektif ve objektif tüm finansal enstrümanlar ele alınarak temin edilen nicel ve nitel verilerin işlenip kurumsal kredilendirme süreçleri içinde bankaların kredi kararına etki eden faktörlerin tüm detayları ile irdelenerek mali ve mali olmayan veriler ışığında kredi borçlusunun kredi notu hesaplamalarının, gerçeğe en yakın nihai kredi kararının nasıl sonuçlandırıldığının analiz edilmesidir.

Oran analizinde genellikle son üç veya beş yılın mali verileri kullanılmaktadır. Enflasyonun yüksek değerlere sahip olduğu durumlarda son üç yılın verilerinin kullanılması daha güvenilirdir (Okka, 2015:125).

Çalışmada, firma analiz yöntemlerinin uygulamalı olarak gösterimi sağlanmıştır. Analizler sonrasında, örnek firmanın ilgili mali yıllarda adeta fotoğrafı çekilerek kalitatif ve kantitatif tüm özellikleri, kredi analiz faktörleri ortaya konularak nesnel bir değerlendirme yapılmıştır. İncelemeye alınan firmanın son üç yıla ait finansal tabloları analize tabi tutulmuştur. Bu kapsamda kurumlar vergisi beyannamesi ekindeki bilanço ve gelir tabloları kullanılmıştır. Öncelikli olarak ham mali veriler üzerinden analiz yapılmış olup devamında firma bazında tespit edilen önemli hususlar doğrultusunda bilançoda yapılan aktarma ve arındırma işlemleri ile hesap kalemleri özelinde kredibiliteyi objektif şekilde etkilemeye yönelik birtakım düzeltme işlemlerine tabi tutulmuştur. İncelenen mali veriler ışığında yapılan aktarma arındırma işlemleri sonucunda ham mali veriler ve düzeltilmiş mali veriler ayrı ayrı ele alındığında ortaya iki farklı sonuç çıkmış olup bu iki sonucun firmanın kredibilitesine ve kredi koşullarına etkisi ortaya konulmuştur.

3.3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ VE NİTEL-NİCEL VERİLERİN ELDE EDİLMESİ TEKNİĞİ

BDDK'nın bankalara kredi skorlama konusunda sunduğu serbestlik, bankaların farklı kredi skorlama modellerini geliştirmesini beraberinde getirmiştir.

Ticari müşteriler için kredi skorlanmasında standart bir düzen mevcut değildir ve bankaların kullandığı farklı notlama sistemi ve bileşenleri hakkında çoğu zaman işletmelerin bilgisi sınırlı düzeyde kalmaktadır (Çelik ve diğerleri, 2018: 936).

Çalışmada; literatüre katkı sağlayan Babuşçu (2017), yayımlamış olduğu 'Kredilendirmede Finansal Tablolar Analizi' adlı eserinde yer verilen finansal analiz yönteminden yararlanılarak ülkemizde faaliyet gösteren 8 adet bankada görev almakta olan 15 uzman görüşü alınmış, nicel ve nitel kriterler değerlendirilerek incelenen firmanın nihai kredi puanları ham ve düzeltilmiş mali veriler çerçevesinde derecelendirilmiştir. Ülkemiz bankacılık sektörü ile T.C Merkez Bankası Sektör Bilançoları ve literatür bilgisi esas alınarak tespit edilen bu kriterler derecelendirildikten sonra ayrıca yorumlanmıştır.

Çalışmada incelenecek olan firmanın ön incelemeleri, görüşme yapılan 8 adet bankanın mevcut sistemlerinde kullanılan istihbarat sorgu ekranlarından gerçekleştirilmiştir. Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi'nden (TTSG) elde edilen sermaye ve ortaklık yapısı hakkındaki bilgiler, Kredi Kayıt Bürosu, memzuç kayıtları, toplu sorgu neticesinde firmaya ve ortaklarına ait haciz kayıtları, çek ve ihale yasaklısı durumları, protestolu senet ve karşılıksız çek sorguları, devam eden mahkemelerinin bulunup bulunmama vb. gibi kredi çalışması öncesi önemli bulgu niteliği taşıyan kriterlerin varlıkları irdelenmiştir.

Ön inceleme istihbarat kayıtları olumlu sonuçlanan firmanın, ana kredi raporu hazırlanması öncesi firma ile birebir görüşülmesi ve detay bilgilerin temin edilmesi için randevu tertip edilmiştir.

Ön inceleme sonucu elde edilen bilgiler ışığında portföy yetkilisi ve portföy asistanı (firmanın büyüklüğü veya kredi talebi büyüklüğüne göre şube müdürü) firmanın merkez adresinde faaliyetinin devam ettiği üretim sahasını da incelemek adına randevuya iştirak etmiştir. Görüşme öncesinde temin edilmemiş firmaya ait önemli bazı belgeler de ziyaret sırasında temin edilmiştir. Firma görüşmesinde alınması gerekli olan bilgiler aşağıda listelenmiştir (Güneş ve Kurtuluş, 2019: 24).

- Firma, firma ortakları ve yönetimde söz sahibi olan kişilerin geçmişi ve kişilere ait iş tecrübeleri ile birlikte sektördeki deneyimleri hakkında özet bilgi
- Görüşme öncesi firmadan talep edilen mali veriler ışığında firmanın faaliyet döngüsü ve nakit akış reaksiyonlarının detayları

- Firma bilançosunda bulunan 120- Alıcılar hesap kalemindeki müşteriler ile 320- Satıcılar hesap kalemindeki tedarikçilerin detay bilgilerinin alınması
- Diğer bankalar ile çalışma koşulları
- Grup firmalarının varlığı halinde TTSG'den ortaklık ve sermaye yapılarına ait bilgiler temin edilerek etkin kişilerin ticari geçmişleri ve moraliteleri hakkında geniş kapsamlı bilgi ve belge temini
- Firmanın dış ticaret işlemi varsa geriye dönük son üç yıla ait döviz bazında ithalat ve ihracat bilgilerinin temini
- Mevcut yatırımlara veya ilerleyen dönemlerde planlanan yatırımlara ait bilgi temini
- İşletme ve yatırımları için gerekli sermaye ihtiyaçlarının detayları
- Şirketin ve ortaklarının kayıtlı mal varlıkları hakkında bilgiler ve kayıtlı mal varlıkları üzerindeki takyidat sorguları
- Firma çalışanları ve çalışanlara ait yetkinliklerin gözlenmesi ve çalışanlardan firma ve mesleki anlamda çeşitli bilgilerin alınması
- Görüşme esnasında firma ortak ve yetkililerinin geleceğe dair stratejileri hakkında firmayı daha yakından tanıma fırsatı sağlayarak sorulara cevaplar aranmıştır.

Literatüre katkı sağlayan Babuşçu (2017), yayımlamış olduğu Kredilendirmede Finansal Tablolar Analizi çalışmasında yer verilen finansal analiz yöntemine ek olarak durum analizinden yararlanılmıştır. Ayrıca araştırma sonucu, kredibiliteye etki edecek mali ve mali olmayan veriler, bankacılık sektörü esas alınarak tespit edilmiş, bu kriterler derecelendirilmiş ve firma notu ham ve işlenmiş mali tablolar ile analiz edilerek yorumlanmıştır.

3.4. LKN SÜT GIDA LTD.ŞTİ. HAKKINDA GENEL BİLGİ VE TESPİTLER

Firmanın kuruluşuna ve ortaklarına ait temel bilgiler, firmanın faaliyetine ilişkin ayrıntılı bilgiler ve firmaya ait mali veriler firmanın finans yöneticisi tarafından hazırlanan yıllık faaliyet raporlarından elde edilmiştir. Firma, Kamuyu Aydınlatma Platformu (KAP)'na üye olmadığı için mali verileri KAP'ta yayınlanmamaktadır.

3.4.1. Lkn Süt Gıda Ltd.Şti.'nin Kuruluş Süreci

Firma ticaret unvanı "LKN Süt Gıda Ltd. Şti." olup 2000 senesinde Ödemiş/İzmir'de bir şahıs işletmesi olarak faaliyete başlamıştır. Firmanın etkin ortağı ve kurucusu olarak sayılan, baba Hüseyin Lakın'ın, daha önce şahıs firması bulunmakta olup 2007 yılında ilgili şahıs işletmesini sonlandırarak oğulları ile birlikte limited şirket kurmaya karar vermiştir. Firma 30.000 TL sermaye ile kurulmuş olup her bir ortağın sermaye payı 10.000 TL şekildedir. Muhtelif tarihlerde sermaye artırımı gerçekleştiren firma son olarak 2016 yılında yapılan değişiklik ile sermayesini 19 milyon TL' den 25 milyon TL'ye yükseltmiştir. LKN Süt Gıda Ltd. Şti. kuruluşunda firma süresini 'süresiz' olarak belirterek ticaret odasına tasdik ettirmiştir. Firma, Ödemiş merkezinde bulunmakta olup 20.000 m^2 lik alan üzerine kurulu tesisinde faaliyetlerini sürdürmektedir. Faaliyet esasları; hayvansal gıda ve gıda ürünlerinin üretimi ile üretime binaen pazarlama ve satış faaliyetlerini içermektedir.

Hüseyin Lakın, hayvancılık ve tarımsal faaliyetlerine 14 yaşında başlamış olup 25 yaşında kendi şahıs firmasını oluşturarak 50 yaşına kadar faaliyetini bu şekilde sürdürmüştür. Oğullarının üniversite eğitimlerini tamamlamalarının akabinde limited şirket üzerinden faaliyetlerini yürütme kararı almıştır. Ailenin büyük oğlu Kerem Lakın'ın Gıda Mühendisliği, küçük oğlu Aydın Lakın'ın ise ekonomi bölümü mezunu olması firma için ekstra avantaj oluşturmakta olup sektörel bazda faaliyetleri ile paralel eğitimleri ve tecrübeleri olması şirketin fonksiyonel bir şekilde ilerlemesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

3.4.2. Lkn Süt Gıda Ltd.Şti.'nin Faaliyet Döngüsü

Faaliyet döngüsü, girdi temini ve girdinin firma stoklarına alınması girdinin üretim sürecinden geçirilerek satışa hazır hale getirilmesi, vadeli temin edilen girdi bedelinin tedarikçilere ödenmesi ürünün müşteriye satılarak teslim edilmesi, ürün bedelinin satış politikasına uygun olarak müşteriden tahsili aşamalarından oluşmaktadır (Özkan, Duran ve diğerleri, 2021:27).

Firmanın, hammadde tedariğinden başlayıp üretim, satış ve satışların tahsil edilmesine: kadar geçen zamana faaliyet döngüsü denir. Bu döngünün uzaması (elden çıkan nakdin firmaya dönüşü) firmanın faaliyetlerini daha uzun sürede finanse

etmesini gerektirecektir. Bu sebeple firmalar peşin ödeme yaparak tedarik ettiği malları stoklarında ne kadar bekleteceği ve yaptığı satışlardan elde edeceği nakdin hangi vadelerde firmaya geri dönüşünün gerçekleşmesi gerektiği konularını bütçe analizleri ile tespit etmelidir (Özkan, Duran ve diğerleri, 2021:29).

3.4.2.1. Lkn Süt Gıda Ltd. Şti.'ne Ait Genel Bilgiler

Hayvansal gıda imalatı ve satışı faaliyetini gerçekleştiren firma, 2007 yılından bu yana mülkiyeti aileye ait olan Ödemiş/İzmir'deki 8.000 m^2 si kapalı olmak üzere 20.000 m^2 alan üzerinde kurulu tesisinde, 190 çalışanı ile paketlenmiş süt, peynir, yoğurt, ayran, tereyağı, lor ve muhtelif hayvansal gıda üretimi gerçekleştirmektedir. Tesise ek olarak Urla/İzmir ve Merkez/Uşak'ta süt toplama merkezi bulunmakta olup Ödemiş ve Urla arasındaki tüm hinterlantlarda üretim yapan kooperatif ve bireysel çiftçilerin üretimlerini gerçekleştirdiği lokasyonlarda bulunma isteği ile Uşak ili içinde etkin bir alan oluşturarak sektörde söz sahibi olma çabası ve gayreti sürmektedir.

İzmir, Muğla, Balıkesir, Manisa il ve ilçelerine kendisi ve bayileri aracılığıyla ulaşmaktadır.

3.4.2.2. Lkn Süt Gıda Ltd. Şti.'nin Stok Tedariki ve Ödeme Koşulları

Üretimin asıl unsuru olan süt tedariği, ağırlıklı olarak Ödemiş ve Tire'de bulunan bireysel üreticiler, tarım kooperatifleri ve tarımsal firmalar gibi kuruluşlardan sağlanmaktadır. Bireysel üreticiler, kooperatifler ile şirketler ile 25 gün vadeli çalışan firma, plastik kap ve karton kutu gibi ambalaj malzemelerini Akpak Ltd.Şti.'den 90 gün vadeli cari hesap veya DBS (doğrudan borçlandırma sistemi) karşılığı temin etmektedir. Günlük 750 ton süt işleme kapasitesine sahip firmada yıllık satış hacminin %60'ı UHT Süt, %20'si ayran ve %20'si ise yoğurt, peynir ve tereyağı vb. satışlarından oluşmaktadır.

Rapor tarihi itibari ile Ulusal Süt Konseyince belirlenen süt alım fiyatı 8,50 TL + KDV şeklindedir.

3.4.2.3. Lkn Süt Gıda Ltd. Şti.'nin Satış ve Tahsilat Koşulları

LKN Süt Gıda Ltd. Şti.'nin müşteri portföyü zincir marketler ve Ege Bölgesi'nde İzmir, Aydın, Manisa, Denizli, Muğla, Balıkesir gibi illerde bulunan irili ufaklı yaklaşık 60 adet bayiden oluşmaktadır. Zincir marketler içerisinde Çim Market, Koş Market, B102 Market gibi büyük zincir marketler yer almaktadır. Yıllık satışların yaklaşık %65'i zincir marketlere, %35'i ise bayilere gerçekleştirilmektedir. Üretimini gerçekleştirdiği yoğurt, süt, tereyağı gibi ürünleri tescilli markası LKN ile satışa sunmaktadır. Zincir marketler ile olan satışlarını cari hesap karşılığı 60 gün vadeli olarak gerçekleştirmektedir. Bayilere olan satışlar ise peşin, kredi kartı veya 90 gün vadeli çek/senet karşılığıdır. Yurtdışı satışlar ise ağırlıklı Orta Doğu ülkelerine vesaik mukabili şeklinde yapılmaktadır.

3.4.2.4. Lkn Süt Gıda Ltd. Şti.'nin Finansman İhtiyacı

Firmanın borç ödeme süreleri alacak tahsilat sürelerinden daha kısa olduğundan temel finansman ihtiyacı çiğ süt alımına yönelik stok finansmanı ve finansman gün açığının kapatılması şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca yıllar itibari ile üretim ile süt toplama faaliyetleri kapsamındaki sütlerin taşındığı taşıtların duran varlık yatırımları gündemde olmakla birlikte, bu duran varlık yatırımları kaynaklı da finansman ihtiyacı doğmaktadır.

Genel olarak firma faaliyetlerinin finansmanında öz kaynaklar ve ortak fonlarından faydalanılmaktadır. Cüzi miktarda banka kredileri ile piyasadan sağlanan satıcı kredileri (satıcı vadeleri) ile finansman yapısı dengelenmektedir.

Firmanın memzuç verilerinde rastlanan cüzi tutarlı gayri nakdi riskleri ise enerji kullanımı kaynaklı güvence bedeli teminat mektubu ve DBS kullanımı kaynaklıdır.

3.5. LKN SÜT GIDA LTD. ŞTİ.'NE AİT HAM VE DÜZELTİLMİŞ FİNANSAL VERİLERİN İNCELENMESİ

Finansal tablolar kredi talebinde bulunan firmalar hakkında önemli bir bilgi kaynağı ve kredi kararlarının en önemli dayanağıdır. Doğru bir finansal analiz için öncelikle; anlaşılır, firmayı yansıtan, güvenilir finansal tablolar gerekmektedir.

Çeşitli sebepler ile genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri dışında ve sağlıklı olmayan veriler ile yanlı veya muhasebe uzmanlarının bilgi eksikliği sebebi ile hazırlanan finansal tablolar yanıltıcı olabilmekte, firmanın finansal durumunu olduğundan daha kötü veya daha iyi yansıtabilmektedir. Finansal tabloların bankaların kredi kararlarına dayanak olabilmesi için doğru analiz ilkeleri ile aktarma ve arındırma işlemleri yapılması esastır. Mali tablolara uygulanan düzeltme işlemleri neticesinde firmaların tasfiye bilançoları oluşturulmakta ve firmaların gerçek kredi değerliliği tespit edilmektedir. Çalışmada ham mali verilerin gösterilmesi firmaların kredi taleplerini değerlendirmede kendi oluşturmuş olduğu mali verileri ile kredi değerliliği ölçümünün sonuçları ile birlikte ifade edilmiştir.

LKN Süt Gıda Ltd. Şti.'ne ait 2019, 2020 ve 2021 yıllarına ait yılsonu kesin detay mizanları temin edilmiş olup aşağıda yer alan Tablo 6'da örnek firmanın ilgili yıllara ait ham bilanço verileri, Tablo 8'de ise ham haliyle gelir tablosu verileri gösterilmiştir.

Tablo 6: LKN Süt Gıda Ltd. Şti.'ne Ait 2021, 2020 ve 2019 Yılı Ham Bilanço Verileri

YILLAR		31.12.2021	31.12.2020	31.12.2019
	I. DÖNEN VARLIKLAR	**131.420.000**	**72.650.000**	**65.375.100**
10	**Hazır Değerler**	**10.130.000**	**5.380.000**	**4.700.100**
100	Kasa	360.000	180.000	160.000
101	Alınan Çekler	370.000	900.000	100
102	Bankalar	1.600.000	600.000	540.000
103	Verilen Çek ve Ödeme Emirleri (-)			
108	Diğer Hazır Değerler	7.800.000	3.700.000	4.000.000
11	**Menkul Kıymetler**	**0**	**0**	**0**
12	**Ticari Alacaklar**	**73.900.000**	**55.310.000**	**49.625.000**
120	Alıcılar	72.000.000	55.000.000	46.000.000
121	Alacak Senetleri	1.700.000	220.000	3.600.000
126	Verilen Depozito ve Teminatlar	200.000	90.000	25.000
128	Şüpheli Ticari Alacaklar	2.200.000	1.750.000	1.700.000
129	Şüpheli Ticari Alacaklar Karşılığı (-)	2.200.000	1.750.000	1.700.000
13	**Diğer Alacaklar**	**700.000**	**460.000**	**65.000**
136	Diğer Çeşitli Alacaklar	700.000	460.000	65.000
15	**15. Stoklar**	**41.350.000**	**9.250.000**	**9.625.000**
150	İlk Madde Malzeme	26.500.000	2.200.000	900.000
151	Yarı Mamuller	13.000.000	500.000	440.000
152	Mamuller	500.000	2.600.000	2.200.000
157	Diğer Stoklar	1.200.000	1.100.000	85.000
159	Verilen Sipariş Avansları	150.000	2.850.000	6.000.000

17	**Yıl.Yay.İnşaat ve Onarım Maliyeti**	**0**	**0**	**0**
18	**Gelecek Aylara Ait Gid. ve Gelir Tah.**	**300.000**	**900.000**	**370.000**
180	Gelecek Aylara Ait Giderler	300.000	900.000	370.000
19	**Diğer Dönen Varlıklar**	**5.040.000**	**1.350.000**	**990.000**
190	Devreden KDV	4.400.000	1.350.000	900.000
192	Diğer KDV	440.000		
193	Peşin Ödenen Vergiler ve Fonlar	200.000		
195	İş Avansları			90.000
	II. DURAN VARLIKLAR	**65.478.742**	**32.460.000**	**25.745.000**
22	**Ticari Alacaklar**	**0**	**0**	**0**
23	**Diğer Alacaklar**	**0**	**0**	**0**
24	**Mali Duran Varlıklar**	**0**	**0**	**0**
25	**Maddi Duran Varlıklar**	**64.335.000**	**32.305.000**	**25.735.000**
250	Arazi ve Arsalar	4.100.000	4.000.000	5.200.000
251	Yeraltı ve Yerüstü Düzenleri	165.000	165.000	65.000
252	Binalar	12.000.000	12.000.000	7.000.000
253	Tesis, Makine ve Cihazlar	57.000.000	39.000.000	32.000.000
254	Taşıtlar	30.000.000	18.000.000	15.000.000
255	Demirbaşlar	8.000.000	7.000.000	6.000.000
257	Birikmiş Amortismanlar (-)	58.000.000	48.000.000	40.000.000
258	Yapılmakta Olan Yatırımlar	11.000.000	70.000	400.000
259	Verilen Avanslar	70.000	70.000	70.000
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	**135.000**	**5.000**	**10.000**
260	Haklar	550.000	400.000	400.000
264	Özel Maliyetler	65.000	20.000	20.000
268	Birikmiş Amortismanlar (-)	480.000	415.000	410.000
27	**Özel Tükenmeye Tabi Varlıklar**	**0**	**0**	**0**
28	**Gel.Yıllara Ait Gid. ve Gelir Tah.**	**1.108.742**	**0**	**0**
280	Gelecek Yıllara Ait Giderler	1.108.7425		
29	**Diğer Duran Varlıklar**	**0**	**150.000**	**0**
297	Diğer Çeşitli Duran Varlıklar		150.000	
A1	**AKTİF (VARLIKLAR) TOPLAMI**	**196.998.742**	**105.110.000**	**91.120.100**
	III. K.V. YABANCI KAYNAKLAR	**116.470.964**	**63.032.222**	**52.750.525**
30	**Mali Borçlar**	**3.030.000**	**5.850.000**	**4.800.000**
300	Banka Kredileri	3.000.000	5.600.000	4.600.000
309	Diğer Mali Borçlar	30.000	250.000	200.000
32	**Ticari Borçlar**	**41.650.000**	**31.432.036**	**17.200.000**
320	Satıcılar	41.000.000	31.200.000	17.000.000
326	Alınan Depozito ve Teminatlar	650.000	232.036	200.000
33	**Diğer Borçlar**	**70.750.964**	**24.750.000**	**29.600.000**
331	Ortaklara Borçlar	70.000.000	24.000.000	29.000.000
335	Personele Borçlar	750.964	750.000	600.000
340	**Alınan Avanslar**		300.000	250.000
35	**Yıl.Yay.İnş. ve On. Hakediş Bed.**	**0**	**0**	**0**
36	**Ödenecek Vergi ve Diğ. Yük.**	**800.000**	**700.000**	**900.000**
360	Ödenecek Vergi ve Fonlar	400.000	300.000	300.000

361	Ödenecek Sosyal Güv. Kesintileri	400.000	400.000	500.000
368	Vadesi Geç.Ert.Taks.Vergi Diğ.Yük.			100.000
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	**200.000**	**186**	**125**
370	Dön. Karı Vergi Diğ.Yas.Yük.Karş.	200.000	55.186	600.125
371	Dön.Kar.Peş.Öd.Ver. ve Diğ.Yük.(-)		55.000	600.000
38	**Gel. Aylara Ait Gel. ve Gider Tah.**	**0**	**0**	**400**
381	Gider Tahakkukları			400
39	**Diğ. Kısa Vadeli Yabancı Kayn.**	**40.000**	**0**	**0**
392	Diğer KDV	40.000		
	IV. U.V. YABANCI KAYNAKLAR	**14.500.000**	**150.000**	**0**
40	**Mali Borçlar**	**14.500.000**	**0**	**0**
400	Banka Kredileri	14.500.000		
42	**Ticari Borçlar**	**0**	**0**	**0**
43	**Diğer Borçlar**	**0**	**0**	**0**
44	**Alınan Avanslar**		**150.000**	
440	Alınan Sipariş Avansları		150.000	
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	**0**	**0**	**0**
48	**Gelecek Yıllara Ait Gel. ve Gider Tah.**	**0**	**0**	**0**
49	**Diğer Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar**	**0**	**0**	**0**
	V. ÖZKAYNAKLAR	**66.027.778**	**41.927.778**	**38.369.575**
50	**Ödenmiş Sermaye**	**25.000.000**	**25.000.000**	**25.000.000**
500	Sermaye	25.000.000	25.000.000	25.000.000
501	Ödenmemiş Sermaye			
52	**Sermaye Yedekleri**	**5.500.000**	**5.500.000**	**2.000.000**
529	Diğ.Serm.Yed./Serm.Düz.Olumlu Fark.	5.500.000	5.500.000	2.000.000
54	**Kâr Yedekleri**	**7.180.000**	**7.180.000**	**7.180.000**
540	Yasal Yedekler	80.000	80.000	80.000
549	Özel Fonlar	7.100.000	7.100.000	7.100.000
570	**Geç.Yıl.Kar./Enf. Olumlu Fark.**	**21.051.791**	**21.051.791**	**18.268.588**
580	**Geç.Yıl.Zar./Enf.Olumsuz Fark.**	**16.804.013**	**16.779.013**	**16.779.013**
590	**Dönem Net Karı**	**24.100.000**		**2.700.000**
591	**Dönem Net Zararı (-)**		**25.000**	
B1	**PASİF (KAYNAKLAR) TOPLAMI**	**196.998.742**	**105.110.000**	**91.120.100**

Örnek firmanın 2019, 2020 ve 2021 yıllarına ait mali verileri üzerinde bazı hesap kalemleri gerçeğe en yakın bilanço verilerine ulaşmak adına birtakım düzeltme işlemlerine tabi tutulmuştur. Bilançonun ilgili kalemlerine uygulanan aktarma ve arındırma işlemlerine ait detaylar ise çalışmanın ek bölümünde ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

Aşağıda, bilanço verilerine uygulanan aktarma ve arındırma işlemleri sonrasında firmanın düzeltilmiş bilanço verileri Tablo 7'de, düzeltilmiş gelir tablosu verileri ise Tablo 9'da gösterilmiştir.

Tablo 7: LKN Süt Gıda Ltd. Şti.'ne Ait 2021, 2020 ve 2019 Yılı Düzeltilmiş Bilanço Verileri

	YILLAR	Düzeltilmiş 31.12.2021	Düzeltilmiş 31.12.2020	Düzeltilmiş 31.12.2019
	I. DÖNEN VARLIKLAR	**101.120.000**	**67.761.463**	**63.005.100**
10	**Hazır Değerler**	**2.330.000**	**1.680.000**	**700.100**
100	Kasa	360.000	180.000	160.000
101	Alınan Çekler	370.000	900.000	100
102	Bankalar	1.600.000	600.000	540.000
103	Verilen Çek ve Ödeme Emirleri (-)			
108	Diğer Hazır Değerler	0	0	0
11	**Menkul Kıymetler**	**0**	**0**	**0**
12	**Ticari Alacaklar**	**78.400.000**	**55.470.000**	**51.690.000**
120	Alıcılar	65.200.000	49.460.000	44.065.000
121	Alacak Senetleri	13.000.000	5.920.000	7.600.000
126	Verilen Depozito ve Teminatlar	200.000	90.000	25.000
128	Şüpheli Ticari Alacaklar	2.200.000	1.750.000	1.700.000
129	Şüpheli Ticari Alacaklar Karşılığı (-)	2.200.000	1.750.000	1.700.000
13	**Diğer Alacaklar**	**0**	**0**	**0**
136	Diğer Çeşitli Alacaklar	0	0	0
15	**15. Stoklar**	**15.350.000**	**9.250.000**	**9.625.000**
150	İlk Madde Malzeme	500.000	2.200.000	900.000
151	Yarı Mamuller	8.000.000	500.000	440.000
152	Mamuller	5.500.000	2.600.000	2.200.000
157	Diğer Stoklar	1.200.000	1.100.000	85.000
159	Verilen Sipariş Avansları	150.000	2.850.000	6.000.000
17	**Yıl.Yay.İnşaat ve Onarım Maliyeti**	**0**	**0**	**0**
18	**Gelecek Aylara Ait Gid. ve Gelir Tah.**	**0**	**11.463**	**0**
180	Gelecek Aylara Ait Giderler	0	11.463	0
19	**Diğer Dönen Varlıklar**	**5.040.000**	**1.350.000**	**990.000**
190	Devreden KDV	4.400.000	1.350.000	900.000
192	Diğer KDV	440.000		
193	Peşin Ödenen Vergiler ve Fonlar	200.000		
195	İş Avansları			90.000
	II. DURAN VARLIKLAR	**64.470.000**	**32.472.203**	**25.787.000**
22	**Ticari Alacaklar**	**0**	**0**	**0**
23	**Diğer Alacaklar**	**0**	**0**	**0**
24	**Mali Duran Varlıklar**	**0**	**0**	**0**
25	**Maddi Duran Varlıklar**	**64.335.000**	**32.305.000**	**25.735.000**
250	Arazi ve Arsalar	4.100.000	4.000.000	5.200.000
251	Yeraltı ve Yerüstü Düzenleri	165.000	165.000	65.000
252	Binalar	12.000.000	12.000.000	7.000.000
253	Tesis, Makine ve Cihazlar	57.000.000	39.000.000	32.000.000
254	Taşıtlar	30.000.000	18.000.000	15.000.000
255	Demirbaşlar	8.000.000	7.000.000	6.000.000
257	Birikmiş Amortismanlar (-)	58.000.000	48.000.000	40.000.000
258	Yapılmakta Olan Yatırımlar	11.000.000	70.000	400.000
259	Verilen Avanslar	70.000	70.000	70.000
26	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar**	**135.000**	**5.000**	**10.000**
260	Haklar	550.000	400.000	400.000
264	Özel Maliyetler	65.000	20.000	20.000
268	Birikmiş Amortismanlar (-)	480.000	415.000	410.000
27	**Özel Tükenmeye Tabi Varlıklar**	**0**	**0**	**0**
28	**Gel.Yıllara Ait Gid. ve Gelir Tah.**	**0**	**162.203**	**42.000**
280	Gelecek Yıllara Ait Giderler	0	162.203	42.000
29	**Diğer Duran Varlıklar**			
297	Diğer Çeşitli Duran Varlıklar		0	
A1	**AKTİF (VARLIKLAR) TOPLAMI**	**165.590.000**	**100.233.666**	**88.792.100**

	III. K.V. YABANCI KAYNAKLAR	**46.470.964**	**38.855.888**	**28.750.525**
30	**Mali Borçlar**	**3.030.000**	**5.673.666**	**4.800.000**
300	Banka Kredileri	3.030.000	5.673.666	4.800.000
309	Diğer Mali Borçlar	0	0	0
32	**Ticari Borçlar**	**41.650.000**	**31.432.036**	**17.200.000**
320	Satıcılar	34.000.000	27.200.000	14.000.000
321	Borç Senetleri	7.000.000	4.000.000	3.000.000
326	Alınan Depozito ve Teminatlar	650.000	232.036	200.000
33	**Diğer Borçlar**	**750.964**	**750.000**	**5.600.000**
331	Ortaklara Borçlar	0	0	5.000.000
335	Personele Borçlar	750.964	750.000	600.000
340	**Alınan Avanslar**		300.000	250.000
35	**Yıl.Yay.İnş. ve On. Hakediş Bed.**	**0**	**0**	**0**
36	**Ödenecek Vergi ve Diğ. Yük.**	**800.000**	**700.000**	**900.000**
360	Ödenecek Vergi ve Fonlar	400.000	300.000	300.000
361	Ödenecek Sosyal Güv. Kesintileri	400.000	400.000	500.000
368	Vadesi Geç.Ert.Taks.Vergi Diğ.Yük.			100.000
37	**Borç ve Gider Karşılıkları**	**200.000**	**186**	**125**
370	Dön. Karı Vergi Diğ.Yas.Yük.Karş.	200.000	55.186	600.125
371	Dön.Kar.Peş.Öd.Ver. ve Diğ.Yük.(-)		55.000	600.000
38	**Gel. Aylara Ait Gel. ve Gider Tah.**	**0**	**0**	**400**
381	Gider Tahakkukları			400
39	**Diğ. Kısa Vadeli Yabancı Kayn.**	**40.000**	**0**	**0**
392	Diğer KDV	40.000		
	IV. U.V. YABANCI KAYNAKLAR	**57.864.218**	**24.150.000**	**24.000.000**
40	**Mali Borçlar**	**13.864.218**	**0**	**0**
400	Banka Kredileri	13.864.218		
42	**Ticari Borçlar**	**0**	**0**	**0**
43	**Diğer Borçlar**	**44.000.000**	**24.000.000**	**24.000.000**
431	Ortaklara Borçlar	44.000.000	24.000.000	24.000.000
44	**Alınan Avanslar**		**150.000**	
441	Alınan Sipariş Avansları		150.000	
47	**Borç ve Gider Karşılıkları**	**0**	**0**	**0**
48	**Gelecek Yıllara Ait Gel. ve Gider Tah.**	**0**	**0**	**0**
49	**Diğer Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar**	**0**	**0**	**0**
	V. ÖZKAYNAKLAR	**61.254.818**	**37.227.778**	**36.041.575**
50	**Ödenmiş Sermaye**	**25.000.000**	**25.000.000**	**25.000.000**
500	Sermaye	25.000.000	25.000.000	25.000.000
501	Ödenmemiş Sermaye			
52	**Sermaye Yedekleri**	**5.500.000**	**5.500.000**	**2.000.000**
529	Diğ.Serm.Yed./Serm.Düz.Olumlu Fark.	5.500.000	5.500.000	2.000.000
54	**Kar Yedekleri**	**7.180.000**	**7.180.000**	**7.180.000**
540	Yasal Yedekler	80.000	80.000	80.000
549	Özel Fonlar	7.100.000	7.100.000	7.100.000
570	**Geç.Yıl.Kar./Enf. Olumlu Fark.**	**21.051.791**	**21.051.791**	**18.268.588**
580	**Geç.Yıl.Zar./Enf.Olumsuz Fark.**	**16.804.013**	**16.779.013**	**16.779.013**
590	**Dönem Net Karı**	**24.100.000**		**2.700.000**
591	**Dönem Net Zararı (-)**		**25.000**	
	ÖZKAYNAK İNDİRİM	**4.772.960**	**4.700.000**	**2.328.000**
B1	**PASİF (KAYNAKLAR) TOPLAMI**	**165.590.000**	**100.233.666**	**88.792.100**

Firma bilanço verilerinde 15 hesap kalemi üzerinde çeşitli düzeltme işlemi uygulanmış olup bu işlemler sonrası elde edilen düzeltilmiş bilanço verileri Tablo 7'de sunulmuştur. Bilançoda yapılan aktarma ve arındırma işlemleri neticesinde

firmanın düzeltilmiş mali verileri gerçek durumu yansıtması açısından analistlere makul bir güvence sağlamaktadır.

Tablo 8: LKN Süt Gıda Ltd. Şti.'ne Ait 2021, 2020 ve 2019 Yılı Ham Gelir Tablosu

	YILLAR	31.12.2021	31.12.2020	31.12.2019
60	BRÜT SATIŞLAR	500.000.000	353.800.000	262.750.000
600	Yurt İçi Satışlar	490.000.000	350.000.000	260.000.000
601	Yurt Dışı Satışlar	9.000.000	3.000.000	2.000.000
602	Diğer Gelirler	1.000.000	800.000	750.000
61	SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	25.340.000	15.900.000	7.200.000
610	Satıştan İadeler	25.000.000	15.000.000	6.500.000
611	Satış İskontoları	180.000	300.000	500.000
612	Diğer İndirimler	160.000	600.000	200.000
G2	NET SATIŞLAR	474.660.000	337.900.000	255.550.000
62	SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	420.000.000	314.150.000	232.000.000
620	Satılan Mamuller Maliyeti	379.000.000	314.000.000	232.000.000
621	Satılan Ticari Mallar Maliyeti	40.000.000	150.000	
622	Satılan Hizmet Maliyeti			
623	Diğer Satışların Maliyeti	1.000.000		
G3	BRÜT SATIŞ KARI / ZARARI	54.660.000	23.750.000	23.550.000
63	FAALİYET GİDERLERİ (-)	33.000.000	28.000.000	20.600.000
630	Araştırma ve Geliştirme Giderleri			
631	Pazarlama,Satış ve Dağ.Giderleri	26.000.000	21.000.000	16.000.000
632	Genel Yönetim Giderleri	7.000.000	7.000.000	4.600.000
G4	FAALİYET KARI / ZARARI	21.660.000	-4.250.000	2.950.000
64	DİĞ.FAAL.OLAĞAN GEL.VE KAR.	3.900.000	4.300.000	1.400.000
640	İştiraklerden Temettü Gelirleri			
641	Bağlı Ortaklıklardan Temettü Gelirleri			
642	Faiz Gelirleri			
643	Komisyon Gelirleri			
644	Konusu Kalmayan Karşılıklar	100.000	100.000	50.000
645	Menkul Kıymet Satış Karları			
646	Kambiyo Karları	2.200.000	1.200.000	550.000
647	Reeskont Faiz Gelirleri			
649	Diğer Olağan Gelir ve Karlar	1.600.000	3.000.000	800.000
65	DİĞ.FAAL.OLAĞAN GİD.VE ZAR.(-)	215.000	460.000	1.100.000
653	Komisyon Giderleri			
654	Karşılık Giderleri	100.000	150.000	1.000.000
655	Menkul Kıymet Satış Zararları			
656	Kambiyo Zararları	115.000	310.000	100.000
657	Reeskont Faiz Giderleri			
659	Diğer Olağan Gider ve Zararlar			
66	FİNANSMAN GİDERLERİ(-)	1.500.000	1.250.000	250.000
660	Kısa Vadeli Borçlanma Giderleri	1.500.000	1.250.000	250.000

661	Uzun Vadeli Borçlanma Giderleri			
G5	**OLAĞAN KAR / ZARAR**	**23.845.000**	**-1.660.000**	**3.000.000**
67	**OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR**	**1.500.000**	**2.500.000**	**1.200.000**
671	Önceki Dönem Gelir ve Karları			
679	Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	1.500.000	2.500.000	1.200.000
68	**OLAĞANDIŞI GİD. VE ZARAR (-)**	**1.000.000**	**805.000**	**500.000**
680	Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları			
681	Önceki Dönem Gider ve Zararları			
689	Diğer Olağan Dışı Gider Ve Zararlar	1.000.000	805.000	500.000
G6	**DÖNEM KARI / ZARARI**	**24.345.000**	**35.000**	**3.700.000**
69	**DÖN.KAR.VER.VE DİĞ.YÜK.KAR.(-)**	**245.000**	**60.000**	**1.000.000**
692	**DÖNEM NET KARI/ZARARI**	**24.100.000**	**-25.000**	**2.700.000**

Tablo 9: LKN Süt Gıda Ltd. Şti.'ne Ait 2021, 2020 ve 2019 Yılı Düzeltilmiş Gelir Tablosu

	YILLAR	Düzeltilmiş 31.12.2021	Düzeltilmiş 31.12.2020	Düzeltilmiş 31.12.2019
60	**BRÜT SATIŞLAR**	**500.000.000**	**353.800.000**	**262.750.000**
600	Yurt İçi Satışlar	488.000.000	349.000.000	259.300.000
601	Yurt Dışı Satışlar	11.000.000	4.000.000	2.700.000
602	Diğer Gelirler	1.000.000	800.000	750.000
61	**SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)**	**25.340.000**	**15.900.000**	**7.200.000**
610	Satıştan İadeler	25.000.000	15.000.000	6.500.000
611	Satış İskontoları	180.000	300.000	500.000
612	Diğer İndirimler	160.000	600.000	200.000
G2	**NET SATIŞLAR**	**474.660.000**	**337.900.000**	**255.550.000**
62	**SATIŞLARIN MALİYETİ (-)**	**420.000.000**	**314.150.000**	**232.000.000**
620	Satılan Mamuller Maliyeti	379.000.000	314.000.000	232.000.000
621	Satılan Ticari Mallar Maliyeti	40.000.000	150.000	
622	Satılan Hizmet Maliyeti			
623	Diğer Satışların Maliyeti	1.000.000		
G3	**BRÜT SATIŞ KARI / ZARARI**	**54.660.000**	**23.750.000**	**23.550.000**
63	**FAALİYET GİDERLERİ (-)**	**33.000.000**	**28.000.000**	**20.600.000**
630	Araştırma ve Geliştirme Giderleri			
631	Pazarlama,Satış ve Dağ.Giderleri	26.000.000	21.000.000	16.000.000
632	Genel Yönetim Giderleri	7.000.000	7.000.000	4.600.000
G4	**FAALİYET KARI / ZARARI**	**21.660.000**	**-4.250.000**	**2.950.000**
64	**DİĞ.FAAL.OLAĞAN GEL.VE KAR.**	**3.900.000**	**4.300.000**	**1.400.000**
640	İştiraklerden Temettü Gelirleri			
641	Bağlı Ortaklıklardan Temettü Gelirleri			
642	Faiz Gelirleri			
643	Komisyon Gelirleri			
644	Konusu Kalmayan Karşılıklar	100.000	100.000	50.000
645	Menkul Kıymet Satış Karları			
646	Kambiyo Karları	2.200.000	1.200.000	550.000
647	Reeskont Faiz Gelirleri			
649	Diğer Olağan Gelir ve Karlar	1.600.000	3.000.000	800.000

65	**DİĞ.FAAL.OLAĞAN GİD.VE ZAR.(-)**	**215.000**	**460.000**	**1.100.000**
653	Komisyon Giderleri			
654	Karşılık Giderleri	100.000	150.000	1.000.000
655	Menkul Kıymet Satış Zararları			
656	Kambiyo Zararları	115.000	310.000	100.000
657	Reeskont Faiz Giderleri			
659	Diğer Olağan Gider ve Zararlar			
66	**FİNANSMAN GİDERLERİ(-)**	**1.500.000**	**1.250.000**	**250.000**
660	Kısa Vadeli Borçlanma Giderleri	1.500.000	1.250.000	250.000
661	Uzun Vadeli Borçlanma Giderleri			
G5	**OLAĞAN KAR / ZARAR**	**23.845.000**	**-1.660.000**	**3.000.000**
67	**OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR**	**500.000**	**2.200.000**	**950.000**
671	Önceki Dönem Gelir ve Karları			
679	Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	500.000	2.200.000	950.000
68	**OLAĞANDIŞI GİD. VE ZARAR (-)**	**0**	**505.000**	**250.000**
680	Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları			
681	Önceki Dönem Gider ve Zararları			
689	Diğer Olağan Dışı Gider Ve Zararlar		505.000	250.000
G6	**DÖNEM KARI / ZARARI**	**24.345.000**	**35.000**	**3.700.000**
69	**DÖN.KAR.VER.VE DİĞ.YÜK.KAR.(-)**	**245.000**	**60.000**	**1.000.000**
692	**DÖNEM NET KARI/ZARARI**	**24.100.000**	**-25.000**	**2.700.000**

Çalışmada gelir tablosunda 2 hesap kaleminde düzeltme işlemi yapılmıştır. Düzeltme işlemleri ile düzeltme sonrasında incelenen oran analizleri ve firma yatırım kararları açısından oluşturulan nakit akım tablolarında meydana gelen değişiklikler karar alıcıların analiz sonuçlarına dayanarak hatalı seçimler yapması ve olası maddi kayıpların gerçekleşmesini engelleyecektir.

3.6. LKN SÜT GIDA LTD. ŞTİ.'NİN KREDİLENDİRİLMESİNDE KULLANILAN FİNANSAL ORANLARIN HAM VE DÜZELTİLMİŞ FİNANSAL VERİLERLE KARŞILAŞTIRMALI İNCELENMESİ

Oran analizi; karlılık, yönetim varlıklarındaki verimlilik ve işletmenin çok fazla borcu olup olmadığı gibi işletmenin finansal nitelikleri hakkında değerli bilgiler ortaya koymaktadır. Oran analizi yapılırken işletmenin oranlarını önceki dönemlerle, rakiplerle veya sektör ortalamalarıyla sıklıkla karşılaştırılmaktadır (Schoenebeck ve Holtzman, 2013:8).

Finansal oranlar, finansal tablolarda bulunan iki hesap kalemi arasındaki ilişkinin matematiksel olarak değerlendirilmesi işlemidir. Çıkan sonuçlar rakamsal

büyüklükleri ifade etmekle birlikte doğru yorumlama ve analiz yapmayı gerektirmektedir. Bankalar genel olarak firmaların mali veri incelemelerinde bilançolarında ve gelir tablolarında bulunan hesap kalemlerinin dönemsel ve sektörel referans değerlerini gözeterek bir kanıya varmaya çalışırlar.

Çalışmanın bu bölümünde, incelenen firmaya ait 2019, 2020 ve 2021 yıl sonu ham bilanço verileri ile düzeltilmiş bilanço verileri dikkate alınarak kredi değerleme süreçleri karşılaştırmalı olarak analiz edilmiş ve etkileri sonuçlara yansıtılmıştır. Akın, M.'nin 2010 yılında yayınladığı "Uluslararası Bankacılıkta Ticari Kredilerin Firma Analizi Açısından Etkinliği: Bir Uygulama" adlı çalışmasında da yer aldığı gibi likidite, mali bünye ve karlılığın ölçülmesi ve değerlendirilmesinde kullanılan oranlar olan; likidite oranları, finansal yapı oranları ve faaliyet döngüsü ile karlılık ve verimlilik oranları üzerine çalışılmıştır. Analizi gerçekleştirilen tüm rasyolar Tablo 10, 11, 12 ve 13'te yer almaktadır.

3.6.1. Lkn Süt Gıda Ltd. Şti.'ne Ait Ham ve Düzeltilmiş Finansal Verilerinden Hesaplanan Likidite Oranları (%)

Likidite bir varlığın paraya çevrilmesindeki çabukluk ve kolaylık özelliğidir (Akdoğan ve Tenker, 2010: 644).

Likidite oranları, işletmelerin kısa vadeli borçlarını ödeyebilme yeteneğini ve faaliyetini sürdürmek için gerekli olan işletme sermayesinin yeterli olup olmadığını ölçmeye, olası bir kriz durumunda işletmenin nakit döngüsünü koruyup koruyamayacağını tespit etmeye yarayan oranlardır.

İşletmenin faaliyeti sırasında vadesi gelen kısa vadeli borçlarını zamanında ödeme gücünün ölçülmesinde kullanılır. (Dovletov, 2018:781).

Örnek firmaya ait 2021, 2020 ve 2019 yıl sonu kesin mizan ve kurumlar vergisi beyannamesi verilerinden elde edilerek oluşturulan ham bilanço verileri ve firmanın tasfiye bilançosunun ortaya çıkarılması ve bu bilanço ışığında kredibilitesinin değerlendirilmesi adına birtakım düzeltme işlemlerine tabi tutulmuş olan düzeltmiş bilanço verileri ile hesaplanan likidite oranları referans alınarak yorumlanmaktadır.

Tablo 10: Lkn Süt Gıda Ltd. Şti.'ne Ait Ham ve Düzeltilmiş Finansal Verilere Göre 2021, 2020 ve 2019 Yılı Likidite Oranları

RASYOLAR	31.12.2021 Tarihli Mali Veri		31.12.2020 Tarihli Mali Veri		31.12.2019 Tarihli Mali Veri	
	Ham	Düzeltilmiş	Ham	Düzeltilmiş	Ham	Düzeltilmiş
LİKİDİTE ORANLARI						
Cari Oran (%)	113	218	115	174	124	219
Asit-Test Oranı (%)	77	184	101	150	106	185
Nakit Oranı (%)	8	4	7	2	9	2

Cari Oran: Bu oranın hesaplanmasında amaç, işletmenin kısa vadeli borçlarını ödeme gücünü ölçmek ve net işletme sermayesinin yeterli olup olmadığını ortaya koymaktır. Cari oran işletmenin borç ödeme kapasitesini net işletme sermayesi tutarına göre daha iyi gösteren bir ölçü olarak kabul edilmektedir. Ayrıca net işletme sermayesi tutarı tek başına, bir işletmenin borç ödeme gücünü göstermediğinden cari oran bu amaca daha iyi hizmet eden bir göstergedir (Akgüç, 1989:29-30).

Türkiye şartlarına göre + - %20 tolerans ile 1,60 – 2,40 arasında olması kabul edilebilir sınırlardır. Cari oranın standartın üzerinde olması durumunda gereğinden fazla dönen varlık olduğunu işaret eder. Bu durum işletmeye kredi verenler ve alacaklılar açısından olumlu karşılanmasına karşın, özkaynak karlılığını olumsuz etkilediği için işletme ortaklarınca olumlu olarak değerlendirilmez (Arat, 2005:94).

Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde bankalar daha çok kısa vadeli kredi verme konusunda iştahlı oldukları için işletmelerin cari oranları genelde düşüktür. Nitekim Tablo 10'da ham bilanço verileri incelendiğinde 2021 yıl sonu cari oranının 113 (1,13) olduğu görülmektedir. Firmanın dönen varlıkları ile kısa vadeli borçlarını ödeyebilir durumda görünmesi ile birlikte likiditesinin sınırlı olduğu ifade edilebilir.

Tablo 10'da firmanın düzeltilmiş bilançoları incelendiğinde, 2021 ve 2019 yıllarında 200 (2,00) üzerinde bir değere sahip olduğu, 2020 yılına ait cari oranın ise diğer yıllara göre daha düşük değer aldığı görülmektedir. İlgili yılda firmanın artan kısa vadeli borçlanma pozisyonu, cari oranın 174 (1,74) değer almasına sebep olmuştur.

Literatürde, 200 (2,00) seviyesindeki cari oran uygun görülmekle birlikte 2'nin altında ancak 2'ye yakın bir değer ile firmanın kısa vadeli borçlarını ödeme gücünün bulunmadığı anlamı çıkartılmamalıdır. Kredi değerlemeye kaynaklık eden

bilanço verilerine dayanarak dönen varlıklar grubunda yer alan değerler yüzdesel olarak yüksek paya sahip ise cari oran "2" den düşük de olsa işletmenin kısa vadeli borçlarını ödeme yeterliliğinin bulunduğu ifade edilebilir. Örnek firmaya ait 2020 yılı düzeltilmiş bilanço incelendiğinde bu durum net olarak anlaşılabilmektedir.

Mali verilere uygulanan düzeltme işlemleri neticesinde kısa vadeli yabancı kaynaklardaki azalmaya bağlı olarak cari oran verisinin ham mali verilere göre hesaplanandan daha yüksek değerler aldığı görülmektedir.

Asit Test Oranı: Asit-test oranı, işletmenin her bir liralık kısa vadeli yabancı kaynağına karşılık, kaç liralık dönen varlığı olduğunu gösterir. Genelde bu oranın 1 civarında olması arzu edilmektedir. Bu durum ekonominin yapısı ve sektöre göre de değişiklik gösterecektir (Ercan ve Ban, 2009: 40).

Asit test oranı cari oranın tamamlayıcısı niteliğindedir. Stoklar kaleminin dönen varlıklardan çıkarılması ile daha duyarlı bir ölçü haline getirilmesi şeklinde ifade edilebilir.

Örnek firmaya ait rasyoların gösterildiği Tablo 10'da asit test oranı 2021 yılında 77 (0,77), 2020 yılında 101 (1,01), 2019 yılında 106 (1,06) şeklinde yer almaktadır. 2021 yılında üretim kapasitesini artırmayı hedefleyen firma makine-teçhizat alımı gerçekleştirmiştir. Bu alımı özkaynakları yanında uzun vadeli banka kredileri ile finanse etmiştir. Stok hacmi diğer yıllara göre daha yüksek seyreden firmanın ilgili yıldaki asit test oranı bu sebeple düşük gözlemlenmektedir.

Tablo 10'da düzeltilmiş mali verilerle hesaplanan ilgili rasyo değerleri incelendiğinde 2021 yılında "184", 2020 yılında "150" ve 2019 yılında "185" değerleri aldığı görülmektedir. Asit-test oranının cari oran ile paralellik göstermekte olduğu, cari oran ile birbirini tamamladıkları görülmektedir.

Nakit Oran: İşletme kısa dönem likit yapısını ölçümlemek isterse, hazır ve menkul değerlerle kısa vadeli borçlar arasındaki ilişkiyi analiz etmelidir. İşletmenin kısa vadeli borçlarıyla hazır ve menkul değerler arasındaki ilişkiyi veren oran nakit oranıdır (Sarıaslan ve Erol, 2008: 192).

$$\text{Nakit Oran} = \frac{\text{Hazır Değerler} + \text{Menkul Kıymetler}}{\text{Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar}}$$

Nakit oranı, işletmenin alacaklarını tahsil edememesi ve stoklarını paraya çevirememesi halinde, kısa vadeli borçlarını para ve benzeri değerlerle karşılayabileceğini ifade eder (Çetiner, 2010:153).

Nakit oranın 0,20'nin altına düşmemesi genel bir kural olarak arzulanmaktadır. Nakit oranın 0,20'nin altına düşmesi durumunda, işletmenin para durumunda sıkışık bir durum ortaya çıkar ve işletmenin yeni krediler bulma zorunluluğu doğar. Ancak nakit oranın büyük olması da arzulanmaz. İşletmede devamlı nakit fazlasının olması, paranın iyi kullanılmayıp hareketsiz bırakıldığının göstergesidir (Akdoğan ve Tenker, 2010: 649).

Ham mali veriler incelendiğinde üç yıllık mali verilerin birbirine yakın değerlerden oluştuğu görülmektedir. Dönen varlıkları ticari alacaklar ve stoklar etkinliğinde şekillenen firmanın menkul kıymetleri bulunmamaktadır. 2021 yılı nakit oranı 8 (0,08), 2020 yılı 7 (0,07) ve 2019 yılı 9 (0,09) olan firmanın, stoklarını elden çıkaramama, alacaklarını tahsil edememe gibi olağanüstü ekonomik kriz durumunda hazır değerleri ile kısa vadeli borçlarını ödeyemeyecek durumda olduğunu göstermektedir.

Tablo 6'da 2021 yılı ham bilanço verileri incelendiğinde firmanın diğer yıllara nazaran 102 Bankalar hesabının artış gösterdiği, bu artışın eş değer niteliğinde kısa vadeli yabancı kaynaklar toplamına yansıdığını görmekteyiz. Ayrıca 600 Yurtiçi Satışlar hesabındaki artış ile de bunun desteklendiği görülmektedir.

Firmanın düzeltilmiş mali verileri incelendiğinde 2020 ve 2019 yıllarında ilgili oran yüzde 2'lik bir değere sahip iken 2021 yılında yüzde 4 olarak hesaplanmıştır.

Ham mali veriler ile hesaplanan nakit oran değerlerinin düzeltilmiş mali veriler ile yapılan hesaplamalara göre 2021, 2020 ve 2019 yıllarında daha düşük değerler aldığı Tablo 10'dan tespit edilmektedir. Aradaki bu farkın sebebi 108 Diğer Hazır Değerler kalemine yapılan düzeltme işleminden kaynaklanmaktadır.

3.6.2. Lkn Süt Gıda Ltd. Şti.'ne Ait Ham ve Düzeltilmiş Finansal Verilerinden Hesaplanan Finansal Yapı Oranları

Finansal yapı analizinde kullanılan oranlar başlığı altında toplanan oranlar, işletmenin normal faaliyet sonucu zarar etmesi, varlıklarının değerinin düşmesi veya gelecek yıllar için tahmin edilen nakit akımının gerçekleşmemesi halinde, söz konusu

işletmenin yükümlülüklerinin yerine getirip getiremeyeceği konusunda önemli ipuçları verir (Akgüç, 2011: 447).

Tablo 11: Lkn Süt Gıda Ltd. Şti.'ne Ait Ham ve Düzeltilmiş Finansal Verilere Göre 2021, 2020 ve 2019 Yılı Finansal Yapı Oranları

RASYOLAR	31.12.2021 Tarihli Mali Veri		31.12.2020 Tarihli Mali Veri		31.12.2019 Tarihli Mali Veri	
	Ham	Düzeltilmiş	Ham	Düzeltilmiş	Ham	Düzeltilmiş
FİNANSAL YAPI ORANLARI						
Finansman Oranı (%)	198	170	151	169	137	146
Finansal Kaldıraç Oranı (%)	66	63	60	63	58	59
K.V. Mali Borçlar / K.V.Y.K. (%)	3	7	9	15	9	17
Top. Mali Borçlar / Pasif Toplamı (%)	9	10	6	6	5	5
Duran Varlıkların Devamlı Sermayeye Oranı (%)	81	54	77	53	67	43

Finansman Oranı: İşletmenin finansal yapısını ortaya koyarak işletmenin borç ödeme gücünü gösteren orandır. Bu oran işletmenin varlıklarının ne kadarının kısa ve uzun vadeli borçlarla ve ne kadarlık bir kısmının da öz kaynaklar ile karşılandığını ve özkaynaklar ile yabancı kaynaklar arasında uygun bir dengenin bulunup bulunmadığının belirlenmesini ölçmeyi sağlar (Aydın, Başar, Çoşgun, 2007:101).

Finansman oranının en az 1:1 olması istenir. Finansman oranının yüksek olması; işletmeyi, alacaklı durumunda bulunan üçüncü kişilerin baskısından kurtarır. Oranın 1'den küçük olması ise, işletmeye kredi verenlerin, işletme sahip ve ortaklarından daha fazla işletmeye yatırımda bulunduklarını gösterir. Bu ise alacaklıların güvencesini azaltmakta ayrıca ekonomik durgunluk dönemlerinde, ağır faiz yükü, işletmenin mali olanaklarını tüketerek, işletmeyi borçlarını ödeyememe durumunda bırakabilir (Akdoğan ve Tenker, 2010: 654-655).

$$\text{Finansman Oranı (Bankacılıktaki hesaplama)} = \frac{\text{Kısa ve Uzun Vadeli Borç Toplamı}}{\text{Özkaynak}}$$

Bankacılık sektöründe ilgili oran, toplam yabancı kaynakların öz kaynaklara oranlanması ile hesaplanmaktadır. Tablo 11'e bakıldığında ham mali verilere ait finansman oranının 2021 yılında 198 (1,98), 2020'de 151 (1,51), 2019'da 137 (1,37) olduğu hesaplanmıştır. Düzeltilmiş mali verilere göre yapılan hesaplamaya göre işletmenin yabancı kaynak toplamı özkaynaklarının; 2021 yılında 1,98, 2020 yılında 1,51, 2019 yılında ise 1,37 katı olduğu Tablo 11' de görülmektedir.

Tablo 6'da firmanın ham bilanço verileri incelendiğinde firmanın varlıklarının finansmanında yabancı kaynak kullanımının özkaynaklarına göre daha fazla olduğu görülmektedir. Yabancı kaynaklarının detayı incelendiğinde ortaklara borçlar kaleminin yüksekliği göze çarpmaktadır. İlgili kalem yıllar itibari ile süreklilik arz etmekte olup ilgili kalemden karşılanmak üzere sermaye artışı yapılması durumunda bu oranın risk yaratabilecek düzeyde olmadığı düşünülmektedir.

Tablo 11'e bakıldığında düzeltilmiş mali veriler ile hesaplanan finansman oranı 2021'de 170 (1,70), 2020'de 169 (1,69), 2019'da ise 146 (1,46) olarak hesaplanmıştır.

Tüm yıllara ait düzeltilmiş mali veriler incelendiğinde rasyonun "1" den büyük çıkması şirketin yabancı kaynak kullanımının yanında öz sermayesinin yetersiz olmadığı şeklinde yorumlanabilmektedir. Bu durum, şirketin karşılaşacağı ani şoklarda, yükümlülüklerini ve finansal vazifelerini yerine getireceği, ödeme ve tahsilat koşullarında sürdürülebilirlik sağlayacak bir yapıda olduğunu ifade etmektedir.

Finansal Kaldıraç Oranı: Bu oran, işletmenin aktiflerinin ne kadarlık kısmının yabancı kaynaklarla finanse edildiğini gösterir (Çabuk ve Lazol, 2010; 212).

Firmanın kredibilitesinin değerlendirilmesinde "öz sermaye gücü" kriterinin bir göstergesi olan puanlamada önemli bir etken teşkil ederek kredibilite değerlendirmesi yapan tarafından alınacak kararlarda niceliksel bir kanaat oluşturacaktır.

Bu oranın yüksek çıkması, finansal riskin yüksek olması demektir. İşletmeler finansal kaldıraç etkisi ile kaynak yapısında borçlara yer vererek özkaynak karlılığını artırabilirler. Borçluluk oranı artarken özkaynak karlılığı azalıyorsa finansal kaldıraç olumsuz çalışıyor demektir (Konuralp, 2001:107).

Bu oranın yüksek olması kredi analistleri açısından güvenilir pay alanının dar olduğunu, firmanın komisyon, anapara ödeme, faize katlanma gücünü olumsuz yönde etkileme ihtimalinin yüksek olduğunu ifade etmektedir.

Batı ülkelerinde sınaî işletmelerde bu oranın 1/3'ü aşmaması genel bir kural olarak kabul edilir. Fakat ülkemizde sermaye piyasalarının yetersizliği ve uzun süreli kredi veren kurumların gelişmemiş olması gibi nedenlerle bu oran çok daha yüksektir. Ayrıca ülkemizde işletme varlıkları içinde dönen varlık payının yüksek olması ve yüksek enflasyon gibi nedenlerle de bu oran genellikle yüksek çıkma eğilimindedir (Akgüç, 2010: 37).

$$\text{Finansal Kaldıraç Oranı} = \frac{\text{Yabancı Kaynaklar Toplamı}}{\text{Aktif Toplamı}}$$

Yapılan akademik çalışmalar ve teamüller neticesinde gelişmiş ülkelerde yabancı kaynak / aktif oranı %50'nin üzerinde olması bir risk algısı oluşturmakla birlikte bu oran ülkemiz gibi gelişmekte olan ülkelerde %60 seviyelerinde seyretmesi normal algılanmaktadır (Akdoğan ve Tenker, 1992: 372). Sebebi sermayeye ulaşımının daha pahalı olması, yatırımların genel olarak yabancı kaynak (banka kredisi) ile gerçekleşmesi ve ekonomik konjonktürün firmalara olan etkisi şeklinde sıralanabilmektedir.

Tablo 11'de finansal kaldıraç oranı, örnek firmanın ham mali verilerine göre, 2021 yılında "% 66" (0,66), 2020'de "% 60" (0,60) ve 2019'da "% 58" (0,58) şeklinde hesaplanmıştır. Tablo 6'da firmanın ham mali verileri incelendiğinde aktifi içinde dönen varlıklarının payının yüksek olduğu, yabancı kaynak kullanımının ise ağırlıklı kısa vadeli kaynaklardan oluştuğu görülmektedir. Ülkemizdeki firmaların yabancı kaynak kullanımı değerlendirildiğinde ağırlıklı olarak kısa vadeli işletme kredilerinin yoğun kullanımı görüldüğünden ilgili oranın, ülkemiz ortalaması değerlendirildiğinde makul olduğu düşünülmektedir.

Örnek firmaya ait Tablo 7'de yer alan düzeltilmiş bilanço verileri ele alındığında aktifin, yabancı kaynakları karşılama oranı 2021 yılında "% 63", 2020 yılında "% 63" ve 2019 yılında "% 59" olarak hesaplanmıştır. İncelenen yıllar itibari ile üç yılın ortalaması ele alındığında bu rakam "% 61,6" değerini vermekte ki burada bahsedilen ülkemiz ortalamasına göre olumlu karşılanmaktadır.

Tablo 11'de görüldüğü üzere düzeltilmiş mali veriler ile elde edilen değerler, ham mali veriler ile elde edilen değerlerden daha düşük çıkmaktadır. Tablo 6'da gösterilen ham bilanço verilerinde 331 Ortaklara Borçlar kalemine faturasız satışlar kaynaklı yapılan düzeltme işlemi neticesinde kısa vadeli yabancı kaynaklardaki azalma, ilgili değerin düzeltilmiş mali verilerle hesaplanan değere göre düşük çıkmasında etkilidir.

Kısa Vadeli Mali Borçlar / Kısa Vadeli Yabancı Kaynak (%): Kısa vadeli mali borçların kısa vadeli yabancı kaynaklar içerisinde yüzde kaçlık paya sahip olduğunu ifade etmektedir. Söz konusu oranın yüksekliği, firmanın işletme dışı kaynak olarak daha fazla banka kredileri ile diğer mali borçlara (satıcı kredilerine) başvurduğunu göstermektedir.

Tablo 12'de yer alan veri setine göre ilgili oran 2021 yılı için %3, 2020 yılı için %9 ve 2019 yılı için %9 olarak değerlendirilmiştir. Yıllar itibari ile firmanın banka kredilerine olan ihtiyacının azalarak banka kredilerinin yerini satıcı kredileri, müşteri avansları ve ortak finansmanına bıraktığı gözlenmektedir.

Firmanın düzeltilmiş mali verileri incelendiğinde sırasıyla 2021 yılında %7 2020 yılında %15 ve 2019 yılında %17 olarak gerçekleştiği görülmektedir. Bu bağlamda incelenen firmanın söz konusu rasyo bazında sahip olduğu oranlar olumlu değerlendirilmektedir. Kısa vadeli yabancı kaynaklar içerisinde bazı hesap kalemlerine uygulanan vade düzeltmeleri, ilgili rasyonun ham verilerle hesaplanan değerlere göre yüksek çıkmasına sebep olmuştur

Toplam Mali Borçlar / Pasif Toplamı (%): Bilançoda yer alan pasiflerin yüzde kaçının mali borçlardan oluştuğunu gösteren bir orandır. Uzun ve kısa vadeli kredilerin pasif toplamı içindeki yerini göstermesi adına bankacılık sektöründe kredibilite değerlendirmesinde ölçümlenen bir rasyodur.

Oranın yüksek değer alması, ağırlıklı olarak pasiflerin mali borçlardan oluştuğunu ifade etmekte olup bu durumun firma açısından risk unsuru taşıdığını ve firmanın özkaynaklarının zayıflığını göstermektedir. İşletmenin olağanüstü bir dönem yaşaması halinde yüksek borçluluk sebebi ile bu durumun üstesinden gelmede güçlük yaşaması muhtemeldir. Tablo 11'de örnek firmanın ham mali verilerine göre hesaplanan 2021 yılı rasyosunun %9, 2020 yılı %6 ve 2019 yılında %5 olarak gerçekleştiği görülmüştür. İncelenen yıllarda oranın giderek arttığı görülmekle birlikte firma açısından yüksek riskli bir durum yaratmayacağı kanaati bulunmaktadır.

Tablo 11'e bakıldığında örnek firmaya ait düzeltilmiş verilerle hesaplanan ilgili rasyonun 2021 yılında %10, 2020 yılında %6 ve 2019 yılında %5 değer aldığı görülmektedir. Ham mali veriler ile elde edilen değerlerle karşılaştırıldığında birbirine yakın değerler aldığı görülmektedir. Bu oranın yıllar itibari ile giderek yükselmesi, Tablo 6'da ham bilanço verilerinde görüldüğü gibi firmanın giderek artan miktarda mali borçlanmaya sahip olduğu anlamı taşımaktadır. Ancak artan satış hacmine paralel olarak mali borçlanmanın artması olağan karşılanmaktadır.

Duran Varlıkların Devamlı Sermayeye Oranı: Özkaynak ve uzun vadeli yabancı kaynakların duran varlıklara bağlanmış olan kısmını verir. Diğer bir ifadeyle, duran varlıkların ne oranda firmanın özkaynak ve uzun vadeli yabancı kaynakları ile finanse edildiğini göstermektedir (Kaygusuz, 2018:67).

Oranın 1'den küçük olması öngörülür. Oranın 1'den büyük olması maddi duran varlıkların kısa vadeli yabancı kaynaklarla finanse edildiğini, sermayenin yetersiz olduğunu gösterir. Bu da işletmede üçüncü kişilerin baskısının artması anlamına gelebilir. Oranın 1'den küçük olması işletmenin duran varlıklarını uzun vadeli yabancı kaynaklarla finanse ettiği anlamına gelmektedir (Karademir, 2016:309).

Duran varlıklar, bir yıldan daha uzun sürede nakde dönüşmesi muhtemel varlıklar olduğu için uzun vadeli kaynaklarla finanse edilmesi beklenir. Aksi halde vade uyumsuzluğu söz konusu olacaktır.

Tablo 11'de örnek firmanın ham verileri incelendiğinde; 2021 yılı için 81 (0,81), 2020 yılı için 77 (0,77) ve 2019 yılı için 67 (0,67) değer aldığı görülmektedir. İmalat sanayide faaliyet gösteren firma güçlü bir duran varlık yapısına sahip olup yabancı kaynak kullanımında Tablo 6'da uzun vadeli banka kredilerini tercih ettiği görülmektedir. Bu durum ilgili rasyonun 1'in altında değer almasında etkilidir.

İncelenen dönemler itibariyle arındırılmış bilanço verilerine göre elde edilen verilerden oluşan Tablo 11'de ilgili rasyo 2021 yılı için 0,54 (%54), 2020 yılı için 0,53 (%53), 2019 yılı için 0,43 (%43) hesaplanmaktadır. Düzeltilmiş mali verilerle yapılan hesaplama, ham mali verilerle yapılan hesaplamaya göre daha düşük değerler aldığı Tablo 11'den görülmekte olup söz konusu farkın Ortaklara Borçlar hesabına uygulanan vade düzeltmesi ile artan uzun vadeli yabancı kaynaklar kaleminden kaynaklandığı görülmektedir.

3.6.3. Lkn Süt Gıda Ltd. Şti.'ne Ait Ham ve Düzeltilmiş Finansal Verilerinden Hesaplanan Faaliyet Döngüsü Oranları

Faaliyet oranları işletme varlıklarının ne kadar etkin kullanıldığını araştıran rasyo grubudur. Faaliyet oranları işletmenin satışları ile varlıkları arasındaki ilişkiyi ortaya koyması açısından önemlidir (Sarıaslan ve Erol, 2008: 193).

Bu oranlar firmanın faaliyet derecesi ile faaliyetlerin sürdürülebilmesi için gerekli varlıklar arasındaki ilişkiyi tanımlamakla birlikte, firmanın sermaye gereksinimini tahmin etmek için de kullanılmaktadır (Çömlekçi, 2004: 234).

Tablo 12: Lkn Süt Gıda Ltd. Şti.'ne Ait Ham ve Düzeltilmiş Finansal Verilere Göre 2021, 2020 ve 2019 Yılı Faaliyet Döngüsü Oranları

RASYOLAR	31.12.2021 Tarihli Mali Veri		31.12.2020 Tarihli Mali Veri		31.12.2019 Tarihli Mali Veri	
	Ham	Düzeltilmiş	Ham	Düzeltilmiş	Ham	Düzeltilmiş
FAALİYET DÖNGÜSÜ ORANLARI						
Stok Devir Süresi (Gün)	21	9	6	6	6	6
Ticari Alacak Tahsil Süresi (Gün)	57	61	61	61	71	74
Ticari Borç Ödeme Süresi (Gün)	36	36	37	37	27	27
Finansman Süresi (Gün)	42	34	30	37	50	52
Aktif Devir Hızı (Kez)	3,1	3,6	3,4	3,6	2,8	2,9
K.V. Mali Borçlar / Net Satışlar (%)	0,64	0,64	1,73	1,68	1,88	1,88
Toplam Mali Borçlar / Net Satışlar (%)	4	4	2	2	2	2

Stok Devir Süresi: İmalat sektöründeki gıda firmaları için oldukça önemli stok devir süresi, firmanın stoklarının yıl içinde kaç günde bir devrettiği, diğer bir ifade ile ürünün stokta kaldığı süreyi göstermektedir. Bu analizde daha çok analistler, firma bazında ve sektör bazında bir kıyaslama yaparak nihai sonucu değerlendirmektedir.

Tablo 12'de ham mali verilere göre firma incelendiğinde stok devir süresi, 2021 yılı için 21 gün, 2020 yılı için 6 gün ve 2019 yılı için 6 gün olarak hesaplanmaktadır. 2021 yılında diğer yıllara göre sürenin daha yüksek çıkması, stoklar grubunda bulunan tutarın Tablo 6'da ham bilanço verilerinde fazla gösterilmesidir. Bu değer; daha sonraki bölümde ilgili hesabın doğru hesap grubuna aktarımı gerçekleştirilerek daha makul bir netice elde edilecektir.

Ürünün firmanın stoklarında satışı beklemesi ve satışından sonra satışı yapılan bayinin de rafında ürün satışı beklemesi düşünüldüğünde stok devir süresinin özellikle gıda sektörü imalatçısı firmalar için önemli bir hususu oluşturduğu görülmektedir. Firmanın ürün gamında sadece UHT süt bulunmamakta, hammaddesi süt olan diğer ürünler de bulunmaktadır.

Tablo 12'de düzeltilmiş mali veriler ile yapılan hesaplamada 2021 yılında 9 gün, 2020 yılında 6 gün ve 2019 yılında 6 gün olarak hesaplanmıştır. Sonuç olarak firma değerleri stokların satış kabiliyeti bakımından olumlu değerlendirilmektedir. 2021 yılında, faturasız satışlardan kaynaklı olarak normalden daha yüksek miktarda izlenen stokların tenzil edilmesi ile ilgili oran daha düşük hesaplanmıştır.

Ticari Alacak Tahsil Süresi: Bu süre, işletmenin yaptığı vadeli satışlardan doğmuş alacakların kaç günde tahsil edildiğini gösteren bir aktivite oranıdır.

Tablo 12'de ham bilanço verilerine göre 2021 yılı ticari alacak tahsil süresi 57 gün, 2020 yılı için 61 gün ve 2019 yılı için 71 gün olarak hesaplanmıştır. Örnek firmanın satış ve tahsilat koşulları düşünüldüğünde yıllık satışların %65'i zincir marketler, %35'i bayiler olarak gerçekleştirilmekte zincir marketlere olan satışların 60 gün vade, bayiler ile olan satışların ise peşin, kredi kartı veya 90 gün vadeli çek senet karşılığı yurt dışı satışlar ise ağırlıklı olarak Orta Doğu ülkelerine vesaik mukabili şeklinde yapılmaktadır. Tablo 12'de ham bilanço verileri incelendiğinde yıl bazında rasyolarda bir iyileşme görülmektedir. Özellikle incelememizde önemli bir değere sahip olan cari yılın, firmanın satış ve tahsilat koşulları ile uyumlu olduğu gözlemlenmiştir.

Düzeltilmiş mali verilere göre hesaplanan ticari alacak tahsil süreleri Tablo 12'de 2021 yılı için 61 gün, 2020 yılı için 61 gün ve 2019 yılı için 74 gün hesaplanmıştır. Sektörel bazda bu değerler değişmekte olup firmaların özellikli durumları ele alınarak sektör ortalamaları ve varsa bilançodaki donuk alacak kalemleri (yıllar itibariyle hareket görmeyen alacak tutarları) izlenerek bir yargıya varılmaktadır. Bu durumda örnek firmanın mali verilerinde donuk alacaklarının da etkileyici seviyede olmadığı tespit edilerek ileriki dönemlerde bilançoda yer alan dönem net karından ve öz kaynak kalemlerinden yüksek hacimli indirim işlemleri gerçekleştirilmemiştir.

Ticari Borç Ödeme Süresi: İlgili oran, işletmenin ticari nitelikli alışlarından meydana gelen borçlarını kaç gün sonra ödediğini ifade eder. Bu oran ticari alacak tahsil süresinin tamamlayıcı bir unsurudur.

Örnek firmanın ham mali verilerine göre ticari borç ödeme süresi Tablo 12'de 2021 yılı için 36 gün, 2020 yılı için 37 gün ve 2019 yılı için 27 gün şeklinde gösterilmektedir. Firmanın 12 li hesap grubundaki tutar Tablo 6'da incelendiğinde firmanın ilgili yılları referans alınan mizan kayıtlarında donuk alacak bakiyesi tutarlarının firmanın sermaye yapısına olumsuz etki etmeyeceği göz önünde tutulursa 32 li hesap grubu altındaki ticari borçların büyüklüğü ile ticari borç ödeme sürelerinin firmanın yapısı ve büyüklüğü dikkate alınarak analistler tarafından olumlu yorumlanabilir.

Tablo 12'ye bakıldığında örnek firmanın ticari borç ödeme süresi, düzeltilmiş mali verilere göre 2021 yılı için 36 gün, 2020 yılı için 37 gün, 2019 yılı için 27 gün şeklindedir. Firma ham mali verilerinde 12'li Ticari Alacaklar Hesabı kalemi herhangi bir aktarma ve arındırma işlemine tabi tutulmadığından ilgili sürede herhangi bir farklılığa yol açmamıştır.

Finansman Süresi: İşletmenin finansman ihtiyacının gün bazında değerini göstermektedir.

Tablo 12'de firmanın ham mali verilerinden elde edilen değerlerine göre 2021 yılı için 42 gün, 2020 yılı için 30 gün ve 2019 yılı için 50 gün olarak hesaplanmıştır. Finansman süresi, kredi kullanma süresi olarak da bilinir. Bir yıl, 365 gün olarak kabul edilirse ve bu değer finansman süresine oranlanırsa 2021 yılı için 9 kez, 2020 yılı için 12 ve 2019 yılı için yaklaşık 7 kez kredi kullanım ihtiyacı doğacaktır.

İşletmenin finansman ihtiyacının gün bazında değerini göstermektedir. İncelenen dönemlerde düzeltilmiş mali verilerle finansman süresi Tablo 12'de 2021 yılında 34 gün, 2020 yılında 37 gün, 2019 yılında ise 52 gün olarak hesaplanmıştır.

Aktif Devir Hızı: İşletmenin hesap dönemi içinde gerçekleştirdiği net satışların aktif toplamına oranlanması ile bulunur. Bu oran, işletme varlıklarının satış tutarını gerçekleştirebilmesi için bir yıl içinde kaç defa devrettiğini gösterir. Başka bir ifadeyle, 1 TL'lik aktif ile hangi tutarda satış tutarının gerçekleştiğini belirtir (Arat, 2005: 117).

Varlık devir hızı yavaş olan firmalar, riski yüksek ve karlılığı zayıf olan firmalardır. Diğer bir ifadeyle söz konusu oranın yüksek olması arzu edilir (Akgüç, 2011: 478).

İlgili rasyonun, incelenen dönemler itibari ile sırası ile 2021'de 3,1 değerini, 2020'da 3,4 değerini, 2019'de 2,8 değerini aldığı Tablo 12'den görülmektedir. Bu

durumda örnek firmanın satışlarını gerçekleştirmek için bir yıl içinde varlıklarının yaklaşık 3 kez devrettiği ifade edilebilir.

İlgili değer, aktiflerin bilançodaki işlevselliğini ifade ederek firmanın aktif kabiliyetini de bir nevi göz önünde bulundurmaktadır. İlgili rasyonun, düzeltilmiş mali veriler ile incelenen dönemler itibari ile 2021'de 3,6 değerini, 2020'da 3,6 değerini, 2019'de 2,9 değerini aldığı Tablo 12'den görülmektedir. Bu durumda örnek firmanın satışlarını gerçekleştirmek için bir yıl içinde varlıklarının yaklaşık 3 kez devrettiği ifade edilebilir. Ham ve düzeltilmiş mali verilere göre yapılan hesaplamalarda yakın değerler aldığı Tablo 12'den tespit edilmiştir.

Kısa Vadeli Mali Borçlar / Net Satışlar (%): Net satışlar üzerinde kısa vadeli mali borçların etkisini analiz eden oransal bir niceliktir. Oranın yüksek olması analistler tarafından olumlu karşılanmamakta olup oranın 1'den küçük değer alması beklenmektedir.

Firmanın ham mali verilere ait hesaplanan değerleri Tablo 12'de 2021 yılında 0,0064 (%0,64), 2020 yılında 0,0173 (%1,73) ve 2019 yılında 0,0188 (%1,88) olarak gerçekleşmiştir. Rasyo, kredi değerliliği açısından beklentileri karşılamakta firma notuna pozitif bir etki yansıtmaktadır.

Tablo 12'de, düzeltilmiş mali verilere göre hesaplanan değerler ise 2021 yılında 0,0064 (% 0,64), 2020 yılında 0,0168 (%1,68) ve 2019 yılında 0,0188 (% 1,88) olarak gerçekleşmiştir. Oranın 1'den küçük değer alması beklenmektedir. Ham mali veriler ve düzeltilmiş mali veriler ışığında yapılan hesaplamaya göre ilgili rasyo, 1'in altında değerler alarak kredi değerliliği açısından firma notuna pozitif bir etki yaratmaktadır.

Toplam Mali Borçlar / Net Satışlar (%): Türk Bankacılık Sektöründe kullanılan bu oran, firmanın toplam satış hacminde ne kadarlık mali kaynağa ihtiyaç duyduğunu ifade etmektedir. Bu değerin 100 (1,00) den küçük olması kredi uzmanları tarafından beklenmektedir. Bu oranın kurumlar tarafından kabul edilebilir kesin bir seviyesi olmamakla birlikte kabul edilebilir olup olmadığı sektöre, finansman yapısına, yatırım sürecine ve firmanın nakit yaratabilme gücüne göre değişmektedir (Gügercin ve İplik, 2013:50).

Firmanın satış kabiliyeti matematiksel olarak da toplam mali borçlardan büyük olması, borçların tahsili açısından beklenilen bir sonuçtur.

Firmanın ham mali verileri incelendiğinde ilgili değerin 2021 yılında 4 (0,04), 2020 yılında 2 (0,02) ve 2019 yılında 2 (0,02) olarak gerçekleştiği Tablo 12'de görülmektedir.

Tablo 12'de firmanın düzeltilmiş mali verileri incelendiğinde ilgili değerler 2021 yılında 0,04 (%4), 2020 yılında 0,02 (%2) ve 2019 yılında 0,02 (%2) olarak gerçekleşmiştir. Hesaplamaya konu mali kalemler üzerinde herhangi bir düzeltme işlemi yapılmadığından ilgili kriter değerleri ham mali verilerle elde edilen değerler ile birebir aynı çıkmıştır.

3.6.4. Lkn Süt Gıda Ltd. Şti.'ne Ait Ham ve Düzeltilmiş Finansal Verilerinden Hesaplanan Karlılık ve Verimlilik Oranları

Karlılık oranları, bir işletmenin yatırım ve finansman kararlarının ne derece dengeli olduğunu gösteren oranlardır. Karlılık oranları, satışlar ve yatırımlar üzerinden elde edilen karlılığı göstererek yöntemin etkinliğini değerlendiren ölçütlerdir. Dolayısıyla iktisadi çıkarları işletmenin uzun vadeli yaşamasına bağlı olan herhangi bir kimse daha çok karlılık oranlarıyla yakından ilgilenecektir (Aydın, Başar, Coşkun, 2007: 105).

Örnek firma için hesaplanan karlılık ve verimlilik oranları Tablo 13'te yer almaktadır.

Tablo 13: Lkn Süt Gıda Ltd. Şti.'ne Ait Ham ve Düzeltilmiş Finansal Verilere Göre 2021, 2020 ve 2019 Yılı Karlılık ve Verimlilik Oranları

RASYOLAR	31.12.2021 Tarihli Mali Veri		31.12.2020 Tarihli Mali Veri		31.12.2019 Tarihli Mali Veri	
	Ham	Düzeltilmiş	Ham	Düzeltilmiş	Ham	Düzeltilmiş
KARLILIK VE VERİMLİLİK ORANLARI						
Faaliyet Karı/Finansman Gideri (Kez)	14,4	14,4	-	-	11,8	11,8
Brüt Satış Karı / Net Satışlar (%)	12	12	7	7	9	9
Faaliyet Karı / Net Satışlar (%)	5	5	-	-	1	1
Dönem Net Karı / Net Satışlar (%)	5	5	0	-	1	1
Net Kar / Özkaynaklar (%)	36	39	-	-	7	7
Net Kar / Aktif Toplamı (%)	12	15	-	-	3	3

Faaliyet Karı / Finansman Gideri: Finansman giderlerinin faaliyet karına olan etkisinin ifadesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu rasyo, firma bilanço genel yapısına bakılarak yorumlanabilmektedir.

Cari yılın yüksek değerde oluşması ilgili rasyoyu olumlu değerlendirmemizde yeterli olsa da 2020 yılında faaliyet karı yazılmayan firma için nedenlerinin iyi analiz edilmesi kredi analistleri için önemlidir. Tablo 8'de ham verilere ait gelir tablosu verilerinde 2020 yılında faaliyet giderlerinin ve satışların maliyetinin net satışlara göre daha yüksek olması sebebi ile faaliyet zararı doğmuştur. Bu sebeple 2020 yılı rasyosu hesaplanamamıştır.

Durağan firma analiz çalışmalarımızda karşımıza çok kez çıkan bu rasyo, finansman giderlerinin karlılığa olan yansımasını değerlendiren, genel olarak değerin yüksek çıkması beklenen, sayısal değerlendirme ölçüsüdür. Tablo 13'te, ham mali verilere göre ve düzeltilmiş mali verilere göre hesaplanan rasyo değişim göstermemektedir. Tablo 13'te görüldüğü gibi 2021 yılında firma faaliyet gelirleri ile 14,4 kez, 2019 yılında ise 11,8 kez finansman giderlerini ödeyecek kapasiteye sahiptir.

Brüt Satış Karı / Net Satışlar: Gelir tablosu hesap kalemleri incelendiğinde, brüt satış karı altında bulunan dönem net karına ulaşana kadar gider kalemleri tek tek indirilir ve sonuca yazılır. Ayrıca brüt satışlar kaleminden satış indirimleri kalemi düşülerek net satışlar kalemine ulaşılır. Bir şirketin brüt satış karı şirketin finansman ve faaliyet giderlerini karşılayarak şirket sahiplerine kâr sağlayabilecek bir seviyede olmalıdır.

Brüt oranın yüksek olması, brüt satışlar içerisinde satılan malın maliyetinin düşük olduğuna ve dolayısıyla brüt satış karının arttığına işaret olup işletme lehine yorumlanır. Oranın düşme eğilimi göstermesi ise satılan malın maliyetinin artmasına karşılık satış fiyatının aynı oranda artırılmaması sebebi ile brüt karın azaldığını gösterir. Bu oran yorumlanırken işletmedeki oranın yıllar itibari ile nasıl bir gelişme gösterdiği ve sektörde yer alan işletmelerin durumları dikkate alınmalıdır (Göksu ve Seziş, 1996: 28).

Bu oran işletmenin satış karlılığını ifade etmektedir. Bilançonun geneli incelendiğinde oranın makul seviyede olması firma için olumlu bir durum oluşturmaktadır. Oranın yükseliş trendinde olması toplam satış tutarları içinde satılan malın maliyetinin miktarsal olarak azaldığını ifade eder. Oranın yıllar itibari ile yükselmesi firma kredi değerliliği açısından olumlu karşılanır.

Tablo 13'te firmanın incelenen dönemler itibari ile analiz sonuçlarına bakıldığında ilgili rasyonun 2021 yılında %12, 2020 yılında %7 ve 2019 yılında %9 değerlerini aldığı görülmektedir. Söz konusu oran, net satışların yüzde kaçının brüt satış karı olduğunu göstermekte olduğundan yıllar itibari ile yükseliş trendi bulunan rasyo, işletmenin lehine yorumlanabilmektedir.

Brüt Satış Karı/Net Satışlar oranının yükseliş trendinde olması toplam satış tutarları içinde satılan malın maliyetinin miktarsal olarak azaldığını ifade eder. Oranın yıllar itibari ile yükselmesi firma kredi değerliliği açısından olumlu karşılanır.

Firma 2021, 2020 ve 2019 yılları düzeltilmiş mali veriler ile Tablo 13'te analiz sonuçlarına bakıldığında sırası ile %12, %7 ve %9 değerlerini aldığı görülmektedir. Ham mali veriler ile yapılan hesaplama ile aynı değerleri almaktadır. Söz konusu oran, net satışların yüzde kaçının brüt satış karı olduğunu göstermekte olduğundan yıllar itibari ile yükseliş trendi bulunan rasyo, işletmenin lehine yorumlanabilmektedir.

Faaliyet Karı / Net Satışlar: Faaliyet kâr marjı, işletmenin esas faaliyetlerinin ne derecede karlı olduğunun ölçülmesinde kullanılır.

Faaliyet kâr marjının yüksek olması işletmenin ana faaliyetlerinin karlı ve verimli olduğunu gösterirken, söz konusu oranın azalma eğilimi göstermesi karlılığının ve verimliliğin azaldığını ortaya koyar (Çabuk ve Lazol, 2010: 230).

İncelenen yıllar itibari ile faaliyet kar marjı Tablo 13'te 2019 yılı %1 , 2021 yılında ise %5 olarak hesaplanmış olup yükseliş eğilimde olduğu görülmektedir. Tablo 8'de ham gelir tablosu verilerine göre Firma'nın 2020 yılında satışların maliyeti kaynaklı 4.250.000 TL zarar ettiği, bu zararın genel yönetim giderleri ile pazarlama ve satış giderlerindeki artış kaynaklı olduğu görülmektedir. 2020 yılında faaliyet zararının mevcut olması ilgili yılda faaliyet kâr marjının hesaplanamamasına sebep olmuştur. 2020 yılındaki faaliyet zararının ağırlıklı satış yapılan zincir marketlerden alınan gider iadeleri kaynaklı oluşan diğer gelirler ile tolere edilerek aynı yılın çok cüzi net zarar ile kapatıldığı görülmektedir.

Tablo 13'te örnek firmanın hem ham hem de düzeltilmiş mali verileri incelendiğinde ilgili rasyo, 2019 yılında 1, 2021 yılında 5 değerini almaktadır.

Dönem Karı / Net Satışlar: Firmanın dönem karı veya zararının net satışlar üzerindeki etkisini göstermektedir. Bu oran bir işletmenin vergiden sonraki net karı/zararı ile satış hasılatı arasındaki ilişkiyi açıklar.

Kâr marjı denildiğinde genellikle net kar marjı ifade edilmektedir. Oranın yüksek olması işletmenin lehinedir (Ercan ve Ban, 2009: 46).

İşletmeye ait bilanço verileri incelendiğinde dönem net karının bilanço ile tutarlı olması irdelenmeli, gelir tablosu içinde arındırılacak kalemler var ise bunların tenzili yapılmalı ve hesaplamaya son şekli ile devam edilmelidir. İncelenen firmanın kar marjı verilerinin 2019 yılında %1, 2021 yılında %5 olduğu Tablo 13'te görülmüş olup ilgili rasyonun faaliyet kar marjı ile paralellik gösterdiği görülmektedir.

Firma oranları faaliyet karı / net satışlar oranı ile paralellik göstermekte olup kredi değerleme sonuç bölümünde raporlanmıştır. Rasyo ile ilişkili hesap kalemleri üzerinde herhangi bir düzeltme işlemi uygulanmadığından ilgili kriter değerleri ham mali verilerle elde edilen değerler ile birebir aynı çıkmaktadır.

Net Kâr / Öz Kaynaklar (Mali Rantabilite): Ortakların, koydukları sermayelerinden elde ettikleri karlılık derecesini göstermektedir. Net karın öz sermayeye oranlanmasıyla hesaplanmaktadır. Oranın yükseltilebilmesi noktasında kar marjının veya öz sermaye devir hızının arttırılmasında fayda görülmektedir (Aydın ve diğerleri, 2010: 124)

Özsermayenin kazanma gücü olarak da ifade edilen mali rantabilitenin yüksek olması arzu edilir. Firmanın 1 TL'lik özsermayesinin ilgili dönemde yüzde kaç getiri sağladığının önemli bir göstergesidir (Ercan ve Ban, 2009: 47).

Öz sermayesi güçlü olan bir firmanın iyi yönetilememesi nedeniyle bilanço aktarma ve arındırma işlemleri neticesinde öz kaynağın zayıflayacağı aşikardır. Bu yüzden öz kaynakları reel değerinin üzerinde gösterilen her şirketin kredibilitesi yüksektir anlamının çıkarılması kredi analizinde yapılacak yanlışlardan bir tanesidir.

Tablo 13'te firma ham mali verileri incelendiğinde 2019 yılında %7, 2021 yılında %36 değer aldığı, yıllar itibari ile yükseliş trendi sergilediği görülmektedir. 2020 yılında şirket kâr elde edemediği için herhangi bir değer almamıştır.

Firmanın düzeltilmiş mali verileri incelendiğinde söz konusu rasyonun 2019 yılında %7, 2021 yılında %39 değer alarak yükseliş trendine geçtiği Tablo 13'ten görülmektedir. 2020 yılında şirket kâr elde edemediği için herhangi bir değer almamıştır. Tablo 6'da gösterilen ham bilanço verilerinde özkaynaklara uygulanan tenzil düzeltme işlemi sonrası azalan özkaynak sebebi ile mali rantabilite rasyosu 2021 yılında artış göstermiş olup 2019 yılında ise kayda değer bir artış olmadığından rakamlara yansımamıştır.

Net Kâr / Aktif Toplamı: İlgili oran aktiflerin ne kadar karlı kullanıldığının bir göstergesidir. İlgili oran analizinde hem vergiden önceki hem de vergiden sonraki karı esas alarak hesaplamak mümkündür.

Kredi analizinin daha gerçekçi yapılması adına dönem karından dönem karı vergi ve diğer yasal yükümlülükler karşılığı indirilerek dönem net karının hesaplamaya katılması daha doğru olacaktır (Güneş ve Kurtuluş, 2019: 208).

Tablo 6'da firmaya ait ham mali veriler incelendiğinde 2020 yılı dönem net zararı ile kapatıldığı için net kar / aktif toplamı rasyosu herhangi bir değer alamamıştır. Tablo 13'te ilgili rasyonun 2019 yılı %3, 2021 yılı % 12 olarak hesaplandığı görülmektedir.

Firmanın yıllar itibari ile net satışlarına paralel olarak dönem net karının artış gösterdiği Tablo 8'de ham gelir tablosu verilerinde görülmekte, ağırlıklı olarak dönen varlıklar etkinliğinde şekillenen aktif yapısının da artış sergilediği Tablo 6'da görülmektedir. Tablo 6'da 2021-2019 yılı verileri incelendiğinde dönem net karı artışı, aktif toplamındaki artıştan çok daha büyük ölçüde olduğundan ilgili rasyo yüksek hesaplanmaktadır. Firmanın aktiflerinin karlı kullanıldığı ifade edilebilir.

Tablo 7'de düzeltilmiş bilanço verileri incelendiğinde firmanın 2020 yılı bilançosunda dönem net zararı mevcut olduğundan herhangi bir değer almamıştır. 2019 yılı %3, 2021 yılı %15 olarak değerlendirilmiştir. Ham mali veriler ile yapılan değerlendirme ile benzer oranlar elde edilmiştir.

3.7. HAM VE DÜZELTİLMİŞ FİNANSAL VERİLER IŞIĞINDA OBJEKTİF VE SUBJEKTİF KRİTERLERİN İNCELENMESİ

Derecelendirme finansal piyasalar ile yatırımcılar arasında önemli veri sağlayan bilgi asimetrisini sağlayan işlemdir (An, Chan, 2008: 584). Derecelendirme, firmaların gerek finansal verileri gerekse finansal olmayan verilerinin mevcut ve geçmişteki performanslarının değerlendirilerek, firmanın gelecek performans tahminleri çerçevesinde firmaya standart bir puan verme işlemidir. Başka bir ifade ile aslında derecelendirme firmanın taşıdığı riskinin ya da karşı tarafın maruz kalacağı riskin sayısallaştırılmasıdır. Derecelendirme, firmaların performanslarının objektif kriterlere göre belirlenmesini sağlamaktadır. Buradan elde edilen çıktı yani firmanın derecesi aynı zamanda firma için bir "finansal not" oluşturmaktadır. Bu not, gerek kredi başvurularında, gerekse firmaların diğer firmalar, ortakları, müşterileri,

tedarikçileri ve diğer işletme ilgilileri ile ilişkilerinde aradaki "asimetrik bilgi" ve "saklı bilgi" (hidden information) sorununu ortadan kaldıran ve performansının göstergesi olmaktadır. Derecelendirme notu ile firmanın borç ödeme gücü iyiden kötüye doğru, harflerden oluşan bir skala kullanılarak yapılmaktadır. Geçmişte bugüne kredi derecelendirme çalışmaları, oran analizi, fon akım analizi, nakit akış analizi gibi yöntemler kullanılarak yapılmaktadır. Günümüzde de bu analiz yöntemleri gerek bankalar gerekse derecelendirme kuruluşları tarafından hala kullanılmakla beraber daha objektif yöntemlerin uygulanabilirlik çalışmaları önem kazanmaktadır (Çonkar, Vurur, 2008:137).

Firmaların kredibilite ölçümleme çalışmalarında dikkate alınan çok çeşitli veriler bulunur. Bu veriler, firmanın sahip olduğu niceliksel ve niteliksel verilerine göre iki farklı kriter şeklinde gruplandırılır. Objektif kriterler; firma mali verilerinden elde edilen rasyoların önem derecesine göre ağırlıklandırılması ile hesaplanmaktadır. Sübjektif kriterler ise firma ve etkin ortaklarının piyasadaki istihbari durumları, mal varlıkları, sektör tecrübeleri, eğitim durumları gibi yoruma dayalı, gözlem ve analizlere göre değişkenlik gösterebilecek, firmanın mali tablolarından elde edilemeyecek kriterlerden oluşmaktadır.

Kredi değerlendirme sürecinde en önemli aşamalardan biri, firma için en uygun değerlendirme yönteminin seçilmesidir. Seçim sürecinde firmanın sektörü ve yıllık satış hacmi verileri esas alınarak değerlendirme yöntemi tespit edilmiştir. Tablo 14'te imalat ve ticaret sektörlerine faaliyet gösteren firmaların güncel yıl sonu satış hasılatı rakamına göre hangi değerlendirme yöntemine tabi tutulacağını gösterilmektedir. Çalışmaya konu firmanın, Tablo 6 'dan tespit edileceği üzere 2021 yılsonu net satış rakamı itibari ile değerlendirme yöntemi "**imalat büyük**" olarak belirlenmiştir.

Tablo 14: Sektör ve Net Satışlar Bazında Firma Değerlendirme Yöntemi Tablosu

Sektör		Son Tam Yıl Net Satışlar Tutarı	Diğer	Değerlendirme Yöntemi
Her türlü imalat	İmalat	0-5 Milyon TL	-	İmalat mikro
İnşaat		5-50 Milyon TL	-	İmalat küçük
Avcılık, yetiştiricilik		50-250 Milyon TL	-	İmalat orta
Otel işletmeciliği		250 Milyon TL üzeri	-	İmalat büyük
			100 yatağa kadar	İmalat küçük
			100 yatak üzeri	İmalat orta
İmalat kapsamına girmeyen faaliyetler	Ticaret	0-5 milyon TL	-	Ticaret mikro
		5-50 milyon TL	-	Ticaret küçük
		50-250 Milyon TL		Ticaret orta
		250 milyon TL üzeri	-	Ticaret büyük

Kaynak: Küçük Ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri Ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik

Tablo 15: Değerlendirme Yöntemine Göre Objektif ve Sübjektif Kriterlerin Ağırlıkları Tablosu

	Objektif kriter ağırlığı	Subjektif kriter ağırlığı
İmalat küçük	%60	%40
İmalat orta	%70	%30
İmalat büyük	%85	%15
Ticaret küçük	%30	%70
Ticaret orta	%45	%55
Ticaret büyük	%75	%25

Kaynak: Türk Bankacılık Sistemi Genel Uygulaması

Değerlendirme yöntemi seçiminde, faaliyet konusu ve net satış hacmi gibi veriler dikkate alınırken objektif ve sübjektif kriter ağırlıklandırmaları ise değerlendirme yöntemine göre değişmektedir. Yıllık ciro rakamı nispeten daha düşük olan küçük işletme statüsündeki firmalar, yıllık cirosu yüksek olan daha büyük işletmelere göre genel olarak faaliyetlerini, mali verilerine gerçek anlamda yansıtamamaları sebebi ile kriterlerin ağırlıkları, değerlendirmenin nesnelliği açısından farklılaştırılmıştır. Örneğin; "imalat büyük" değerlendirme yönteminde objektif kriterler %85, sübjektif kriterler %15 ağırlıklandırılmış olup "ticaret küçük" değerlendirme yönteminde ise objektif kriterlerin %30, sübjektif kriterlerin ise %70 ağırlık ile değerlendirilmesi gerektiği öngörülmüştür. Tablo 15'te objektif ve sübjektif kriterlerin değerlendirme yöntemine göre hangi ağırlıklandırmalar ile hesaplanacağı gösterilmektedir. Objektif ve subjektif kriterlerin ağırlıklandırmaları

Türkiye'de faaliyet gösteren 8 bankadan 15 uzman görüşü alınarak nicel ve nitel değerler oluşturulmuştur.

3.7.1. Objektif Kriterler

Objektif kriter olarak cari oran, likidite oranı, ticari alacaklar/net satışlar, stoklar/satışların maliyeti, finansman oranı, maddi duran varlıklar/öz sermaye, net satışlar/toplam yabancı kaynaklar, kısa vadeli mali borçlar/net satışlar, toplam mali borçlar/öz kaynaklar, esas faaliyet karlılığı, net kâr/net satışlar, net kâr/öz kaynaklar, faiz karşılama oranı, net satışlar artışı, aktif değişim, net satışlar ve ticari alacaklar değişimi, net satışlar ve stoklar değişimi, kısa vadeli mali borçlar toplam yabancı kaynaklar ele alınmıştır (Güneş ve Yeğen Kurtuluş, 2019:129-135). Tablo 16'da objektif kriterler, kriterlerin aldığı değerler ve kriterlere yıllar bazında uygulanan ağırlıklandırmalar belirtilmiştir.

Objektif kriterlerin de kendi içinde ağırlıkları mevcut olup firma faaliyet hacmi ve banka kredilerinin bu faaliyetlerdeki payı göz önünde bulundurularak en yüksek ağırlığa sahip olan objektif kriterler; net kâr/net satışlar, net satışlar artışı, finansman oranı ve kısa vadeli mali borçlar/net satışlar rasyoları şeklinde Tablo 18 'de ayrıntılı gösterilmiştir.

Tablo 18'de puanlamaya etki eden finansal kriterler incelendiğinde Net Kar/Net Satışlar oranının en fazla ağırlığa sahip olduğu görülmektedir. Genel itibari ile bu oran, firmanın elde ettiği karın ölçülü ve yeterli olup olmadığı, ekonomik koşullardaki değişimler ve dönemsel olarak içinde bulunduğu evre ile toplam kaynakların hangi ölçülerde karlı kullanıldığı satış tutarlarının yüzde kaçının vergi ödemeleri sonrası net kar olarak firmaya kaldığını gösteren bir rasyodur. Firmanın borçlarının tahsilinde ana etkeni oluşturması itibari ile çalışmada %11 ile en yüksek ağırlığa sahip olmuştur. Buna bağlı olarak Net Satışlar Artışı kalemi de yüksek ağırlığa sahip bir diğer rasyo olmaktadır. Kısa Vadeli Mali Borçlar/Net Satışlar rasyosu özellikle kısa vadeli kurumsal kredilerin tahsilinde ve kredilerin geri dönme olasılığının analizinde etken bir rasyodur. Dolayısıyla analizde yüksek bir paya sahiptir. Finansman Oranı, Kısa Vadeli Mali Borçlar/Net Satışlar rasyosu ile eşit ağırlığa sahip olup şirketin özkaynaklar, yabancı kaynaklar kullanımı arasındaki ilişkiyi belirleyen ve net kardaki artışların özkaynaklara ne şekilde katkı sağladığının göstergesidir.

Eric Falkenstein' e ait Credit Scoring For Corporate Dept, adlı çalışmada belirtildiği gibi modelleme içinde tüm kriterler değer skalasına göre puan oluşturmakta olup her kriter ağırlığına göre nihai puanı etkilemektedir.

Tablo 16: Ham Mali Verilere Göre Puanlamaya Etki Eden Finansal Kriterler Tablosu

	2021		2020		2019	
	Ham Veriler	Ağırlık Oranı	Ham Veriler	Ağırlık Oranı	Ham Veriler	Ağırlık Oranı
Cari oran	112,83	60%	115,26	30%	123,93	10%
Likidite oranı	77,33	60%	100,58	30%	105,69	10%
Ticari Alacaklar/ Net Satışlar	15,57	60%	16,37	30%	19,42	10%
Stoklar/Satışların Maliyeti	9,85	60%	2,94	30%	4,15	10%
Finansman oranı	198,36	60%	150,69	30%	137,48	10%
Maddi Duran Varlıklar/Özsermaye	257,34	60%	129,22	30%	102,94	10%
Net Satışlar / Toplam Yabancı Kaynaklar UV Ortaklara Borçlar	362,42	60%	534,8	30%	484,45	10%
Kısa Vadeli Mali Borçlar / Net Satışlar	0,64	60%	1,73	30%	1,88	10%
Toplam Mali Borçlar / Özkaynaklar	26,55	60%	13,95	30%	12,51	10%
Esas Faaliyet Karlılığı	4,56	60%	-1,26	30%	1,15	10%
Net Kar / Net Satışlar	5,08	60%	-0,01	30%	1,06	10%
Net Kar / Aktif Toplamı	12,23	60%	-0,02	30%	2,96	10%
Net Kar / Özkaynaklar	36,5	60%	-0,06	30%	7,04	10%
Faiz Karşılama Oranı	17,23	60%	1,03	30%	15,8	10%
Net Satışlar Artışı	0,4	60%	0,32	30%		
Aktif Değişim	0,87	60%	0,15	30%		
Net Satışlar Ve Ticari Alacaklar Değişim	1,2	60%	2,81	30%		
Net Satışlar ve Stoklar Değişimi	0,12	60%	-8,27	30%		
Kısa Vadeli Mali Borçlar Toplam Yabancı Kaynaklar Değişimi	-0,45	60%	1,11	30%		

Tablo 17: Düzeltilmiş Mali Verilere Göre Puanlamaya Etki Eden Finansal Kriterler Tablosu

	2021		2020		2019	
	Düzeltilmiş Veriler	Ağırlık Oranı	Düzeltilmiş Veriler	Ağırlık Oranı	Düzeltilmiş Veriler	Ağırlık Oranı
Cari oran	217,6	60%	174,39	30%	219,14	10%
Likidite oranı	184,57	60%	150,59	30%	185,67	10%
Ticari Alacaklar/ Net Satışlar	16,52	60%	16,42	30%	20,23	10%
Stoklar/Satışların Maliyeti	3,65	60%	2,94	30%	4,15	10%
Finansman oranı	170,33	60%	169,24	30%	146,36	10%
Maddi Duran Varlıklar/Özsermaye	257,34	60%	129,22	30%	102,94	10%
Net Satışlar / Toplam Yabancı Kaynaklar UV Ortaklara Borçlar	454,94	60%	536,3	30%	484,45	10%
Kısa Vadeli Mali Borçlar / Net Satışlar	0,64	60%	1,68	30%	1,88	10%
Toplam Mali Borçlar / Özkaynaklar	27,58	60%	15,24	30%	13,32	10%
Esas Faaliyet Karlılığı	4,56	60%	-1,26	30%	1,15	10%
Net Kar / Net Satışlar	5,08	60%	-0,01	30%	1,06	10%
Net Kar / Aktif Toplamı	14,55	60%	-0,02	30%	3,04	10%
Net Kar / Özkaynaklar	39,34	60%	-0,07	30%	7,49	10%
Faiz Karşılama Oranı	17,23	60%	1,03	30%	15,8	10%
Net Satışlar Artışı	0,4	60%	0,32	30%		
Aktif Değişim	0,65	60%	0,13	30%		
Net Satışlar Ve Ticari Alacaklar Değişim	0,98	60%	4,41	30%		
Net Satışlar ve Stoklar Değişimi	0,61	60%	-8,27	30%		
Kısa Vadeli Mali Borçlar Toplam Yabancı Kaynaklar Değişimi	-0,71	60%	0,94	30%		

Her bir kriterin nihai değeri, ilgili yıldaki rasyo değerinin belirli bir yüzdesinin alınması ile gerçekleştirilmektedir. Tablo 16'da görüldüğü gibi hesaplamada yapılan ağırlıklandırmalar, mevcut cari yıldan, geçmiş inceleme yıllarına doğru azalmaktadır. 2019 yılına ait rasyo değerinin %10'u, 2020 yılına ait rasyo değerinin %30'u, 2021 yılına ait rasyo değerinin ise %60'ı oranında ağırlık almasıyla hesaplanır.

Çümen (2011) "Basel 2 Sürecinde Kredi Derecelendirme ve Bir Tekstil İşletmesinde Uygulaması" adlı çalışmasında olduğu gibi hesaplanan değer aşağıda yer alan Tablo 18'de belirtildiği üzere 1'den 4'e kadar puanlandırılır. Derecelendirme işleminde 1 en iyi, 2 iyi, 3 orta, 4 kötüyü ifade etmektedir. Her bir kriter, firmanın kredi değerliliğini etkileyecek önem derecelerine göre belirlenmiş bir ağırlığa sahiptir. Objektif kriterlerin toplam puan hesaplamasında her kriter değeri kendi ağılığı ile çarpılarak nihai tek bir değer elde edilir.

Tablo 18: Objektif Kriter Ağırlık Değerleri Tablosu

Kriter		Kriter Ağırlık	Kriter		Kriter Ağırlık
Cari oran %		**3%**	Ticari Alacaklar/Net Satışlar %		**5%**
-∞≤x<75	4		-∞≤x<12	1	
75≤x<110	3		12≤x<30	2	
110≤x<175	2		30≤x<50	3	
175≤x<∞	1		50≤x<∞	4	
Likidite Oranı %		**3%**	Stoklar/satışların Maliyeti		**5%**
-∞≤x<50	4		-∞≤x<10	1	
50≤x<80	3		10≤x<23	2	
80≤x<120	2		23≤x<42	3	
120≤x<∞	1		42≤x<∞	4	
Finansman Oranı (Toplam Yabancı Kaynaklar Uzun vadeli Ortaklara Borçlar)/Özkaynaklar)		**9%**	Maddi Duran Varlıklar/Özsermaye		**3%**
-∞<x≤150	1		-∞≤x<0	4	
150<x≤300	2		0≤x<80	1	
300<x≤600	3		80≤x<115	2	
600<x≤∞	4		115≤x<200	3	
			200≤x<∞	4	
Esas Faaliyet Karlılığı %		**7%**	Net Satışlar / Toplam Yabancı Kaynaklar UV Ortaklara Borçlar %		**4%**
-∞≤x<0	4		-∞≤x<90	4	
0≤x<3	3		90≤x<160	3	
3≤x<6	2		160≤x<275	2	
6≤x<∞	1		275≤x<∞	1	

Net Kar / Net Satışlar %		11%	Kısa Vadeli Mali Borçlar / Net Satışlar %		9%
-∞≤x<0	4		-∞≤x<5	1	
0≤x<3	3		5≤x<15	2	
3≤x<8	2		15≤x<35	3	
8≤x<∞	1		35≤x<∞	4	
Net Kar / Aktif Toplamı %		4%	Toplam Mali Borçlar / Özkaynaklar		6%
-∞≤x<0	4		-∞≤x<0	4	
0≤x<2	3		0≤x<20	1	
2≤x<7	2		20≤x<115	2	
7≤x<∞	1		115≤x<360	3	
			360≤x<∞	4	
Net Kar / Özkaynaklar %		2%	Net Satışlar Artışı %		9%
-∞≤x<0	4		-∞<x≤-5	4	
0≤x<10	3		-5<x≤8	3	
10≤x<20	2		8<x≤20	2	
20≤x<∞	1		20<x≤∞	1	
Faiz Karşılama Oranı		5%	Aktif Değişim %		2%
-∞<x≤1	4		-∞<x≤-15	4	
1<x≤2,5	3		-15<x≤0	3	
2,5<x≤7	2		0<x≤15	2	
7<x≤∞	1		15<x≤∞	1	
Net Satışlar Ve Ticari Alacaklar Değişim %		4%	Kısa Vadeli Mali Borçlar Toplam Yabancı Kaynaklar Değişimi		6%
-∞≤x<-20	4		-∞≤x<-15	1	
-20≤x<0	3		-15≤x<5	2	
0≤x<20	2		5≤x<25	3	
20≤x<∞	1		25≤x<∞	4	
Net Satışlar ve Stoklar Değişimi %		3%			
-∞≤x<-20	4				
-20≤x<0	3				
0≤x<20	2				
20≤x<∞	1				

Tablo 18 ve Tablo 19 da, 8 bankadan 15 uzman pazarlama birimi personelinin ortak çalışması ile "T.C. Merkez Bankası Sektör Bilançoları" literatür bilgileri ve ülke koşulları esas alınarak ideal kriter oranları tespit edilmiştir.

LKN Süt Gıda Ltd. Şti.'nin 2021, 2020 ve 2019 yıl sonuna ait ham ve düzeltilmiş mali veriler üzerinden yıl bazında ağırlıklandırılarak yapılan hesaplama sonucu elde edilen rasyolar Tablo 17'de belirtilmiştir.

Tablo 19: Ham ve Düzeltilmiş Verilere Göre Yıl Bazında Ağırlıklandırılma Yapılarak Hesaplanan Nihai Objektif Kriterler Tablosu

	Ham Veriler	Düzeltilmiş Veriler
Cari oran %	114,67	204,79
Likidite oranı %	87,14	174,48
Ticari Alacaklar/ Net Satışlar %	16,19	16,86
Stoklar/Satışların Maliyeti %	7,21	3,49
Finansman oranı %	177,97	167,61
Maddi Duran Varlıklar/Özsermaye %	203,46	203,46
Net Satışlar / Toplam Yabancı Kaynaklar UV Ortaklara Borçlar %	426,34	482,3
Kısa Vadeli Mali Borçlar / Net Satışlar %	1,09	1,07
Toplam Mali Borçlar / Özkaynaklar %	21,37	22,45
Esas Faaliyet Karlılığı %	-0,29	2,48
Net Kar / Net Satışlar %	3,15	3,15
Net Kar / Aktif Toplamı %	7,63	9,03
Net Kar / Özkaynaklar %	22,59	24,34
Faiz Karşılama Oranı	12,23	12,23
Net Satışlar Artışı %	43,95	43,95
Aktif Değişim %	67,06	52,99
Net Satışlar Ve Ticari Alacaklar Değişim %	55,55	66,98
Net Satışlar ve Stoklar Değişimi %	-77,04	-67,1
Kısa Vadeli Mali Borçlar Toplam Yabancı Kaynaklar Değişimi %	5,41	-1,51

Objektif kriterler seçilirken analiz edilen mali veriler dönemlerine göre ağırlıklandırılmıştır. Üç yıl sonundan oluşan mali veriler üzerinden yapılan değerlendirmede son güncel yıla %60, bir önceki yıla %30, ilk yıla ise %10 ağırlık verilmiştir. Aşağıda yer alan Tablo 20'de yıllar bazında ağırlıklandırmaya tabi tutularak objektif kriterlerin nasıl hesaplandığı gösterilmiştir.

Tablo 20: Ham ve Düzeltilmiş Verilere Göre Yıl Bazında Yapılan Ağırlıklandırmaları İçeren Objektif Kriterler Tablosu

	2021			2020			2019		
	Ham Veriler	Düzeltilmiş Veriler	Ağırlık Oranı	Ham Veriler	Düzeltilmiş Veriler	Ağırlık Oranı	Ham Veriler	Düzeltilmiş Veriler	Ağırlık Oranı
Cari oran	112,83	217,60	60%	115,26	174,39	30%	123,93	219,14	10%
Likidite oranı	77,33	184,57	60%	100,58	150,59	30%	105,69	185,67	10%
Ticari Alacaklar/ Net Satışlar	15,57	16,52	60%	16,37	16,42	30%	19,42	20,23	10%
Stoklar/Satışların Maliyeti	9,85	3,65	60%	2,94	2,94	30%	4,15	4,15	10%
Finansman oranı	198,36	170,33	60%	150,69	169,24	30%	137,48	146,36	10%
Maddi Duran Varlıklar/Özsermaye	257,34	257,34	60%	129,22	129,22	30%	102,94	102,94	10%
Net Satışlar / Toplam Yabancı Kaynaklar UV Ortaklara Borçlar	362,42	454,94	60%	534,80	536,30	30%	484,45	484,45	10%
Kısa Vadeli Mali Borçlar / Net Satışlar	0,64	0,64	60%	1,73	1,68	30%	1,88	1,88	10%
Toplam Mali Borçlar / Özkaynaklar	26,55	27,58	60%	13,95	15,24	30%	12,51	13,32	10%
Esas Faaliyet Karlılığı	4,56	4,56	60%	-1,26	-1,26	30%	1,15	1,15	10%
Net Kar / Net Satışlar	5,08	5,08	60%	-0,01	-0,01	30%	1,06	1,06	10%
Net Kar / Aktif Toplamı	12,23	14,55	60%	-0,02	-0,02	30%	2,96	3,04	10%
Net Kar / Özkaynaklar	36,50	39,34	60%	-0,06	-0,07	30%	7,04	7,49	10%
Faiz Karşılama Oranı	17,23	17,23	60%	1,03	1,03	30%	15,80	15,80	10%
Net Satışlar Artışı	0,40	0,40	60%	0,32	0,32	30%			
Aktif Değişim	0,87	0,65	60%	0,15	0,13	30%			
Net Satışlar Ve Ticari Alacaklar Değişim	1,20	0,98	60%	2,81	4,41	30%			
Net Satışlar ve Stoklar Değişimi	0,12	0,61	60%	-8,27	-8,27	30%			
Kısa Vadeli Mali Borçlar Toplam Yabancı Kaynaklar Değişimi	-0,45	-0,71	60%	1,11	0,94	30%			

LKN Süt Gıda Ltd.Şti. ne ait ham ve düzeltilmiş mali verilerine göre hesaplanan objektif kriterlerden aldığı puanlar, kriter ağırlık değeri nihai olarak aşağıda yer alan Tablo 21'de bir bütün halinde gösterilmiştir.

Tablo 21: Ham ve Düzeltilmiş Mali Verilere Göre Objektif Kriter Puan Değerleri Tablosu

Objektif Kriterler		Ham Veri Kriter Puanı	Düzeltilmiş Kriter Puanı	Kriter Ağırlık	Objektif Kriterler		Ham Veri Kriter Puanı	Düzeltilmiş Kriter Puanı	Kriter Ağırlık
Cari Oran %		2	1	3%	Ticari Alacaklar/Net Satışlar %		2	2	5%
-∞≤x<75	4				-∞≤x<12	1			
75≤x<110	3				12≤x<30	2			
110≤x<175	2				30≤x<50	3			
175≤x<∞	1				50≤x<∞	4			
Likidite Oranı %		2	1	3%	Stoklar/Satışların Maliyeti		1	1	5%
-∞≤x<50	4				-∞≤x<10	1			
50≤x<80	3				10≤x<23	2			
80≤x<120	2				23≤x<42	3			
120≤x<∞	1				42≤x<∞	4			
Finansman Oranı ((Toplam Yabancı Kaynaklar Uzun vadeli Ortaklara Borçlar)/Özkaynaklar)		2	2	9%	Maddi Duran Varlıklar/Özsermaye		4	4	3%
-∞<x≤150	1				-∞≤x<0	4			
150<x≤300	2				0≤x<80	1			
300<x≤600	3				80≤x<115	2			
600<x≤∞	4				115≤x<200	3			
					200≤x<∞	4			
Esas Faaliyet Karlılığı %		4	3	7%	Net Satışlar / Toplam Yabancı Kaynaklar UV Ortaklara Borçlar %		1	1	4%
-∞≤x<0	4				-∞≤x<90	4			
0≤x<3	3				90≤x<160	3			
3≤x<6	2				160≤x<275	2			
6≤x<∞	1				275≤x<∞	1			

Net Kar / Net Satışlar %					Kısa Vadeli Mali Borçlar / Net Satışlar %				
-∞≤x<0	4	**2**	**2**	**11%**	-∞≤x<5	1	**1**	**1**	**9%**
0≤x<3	3				5≤x<15	2			
3≤x<8	2				15≤x<35	3			
8≤x<∞	1				35≤x<∞	4			
Net Kar / Aktif Toplamı %					Toplam Mali Borçlar / Özkaynaklar				
-∞≤x<0	4				-∞≤x<0	4			
0≤x<2	3	**1**	**1**	**4%**	0≤x<20	1	**2**	**2**	**6%**
2≤x<7	2				20≤x<115	2			
7≤x<∞	1				115≤x<360	3			
					360≤x<∞	4			
Net Kar / Özkaynaklar %					Net Satışlar Artışı %				
-∞≤x<0	4				-∞<x≤-5	4			
0≤x<10	3	**1**	**1**	**2%**	-5<x≤8	3	**1**	**1**	**9%**
10≤x<20	2				8<x≤20	2			
20≤x<∞	1				20<x≤∞	1			
Faiz Karşılama Oranı					Aktif Değişim %				
-∞<x≤1	4				-∞<x≤-15	4			
1<x≤2,5	3	**1**	**1**	**5%**	-15<x≤0	3	**1**	**1**	**2%**
2,5<x≤7	2				0<x≤15	2			
7<x≤∞	1				15<x≤∞	1			
Net Satışlar Ve Ticari Alacaklar Değişim %					Kısa Vadeli Mali Borçlar Toplam Yabancı Kaynaklar Değişimi				
-∞≤x<-20	4	**1**	**1**	**4%**	-∞≤x<-15	1	**3**	**2**	**6%**
-20≤x<0	3				-15≤x<5	2			
0≤x<20	2				5≤x<25	3			
20≤x<∞	1				25≤x<∞	4			
Net Satışlar ve Stoklar Değişimi %									
-∞≤x<-20	4								
-20≤x<0	3	**4**	**4**	**3%**					
0≤x<20	2								
20≤x<∞	1								

3.7.2. Sübjektif Kriterler

Ersoy ve Oral,' in 2015 yayınlamış oldukları 'Kobilerin Kredi Değerliliğinin Ölçümünde Ortaya Çıkan Sorunlar: Çözüme Yönelik Bir Uygulama '

Makalesinde belirtildiği üzere sübjektif kriterler firma ve etkin ortaklarının mali olmayan verileri değerlendirilerek hesaplanır. Söz konusu kriterlerin her biri eşit ağırlığa sahiptir. Mali verilerden bağımsız olarak ele alındığından ham veri veya düzeltilmiş veri açısından puanlamayı değiştirmeyecektir.

Sübjektif kriterlerin neler olduğu ve incelemeye konu LKN Süt Gıda Ltd.Şti.' ne göre puanlandırılması aşağıda Tablo 22'de yer almaktadır. Puan değerleri 1'den 4'e doğru giderek daha kötü bir puanı ifade etmektedir.

Tablo 22: Sübjektif Kriter Değerleri Tablosu

Subjektif Kriterler		Kriter Puanı
Protestolu Senet, Karşılıksız Çek Kayıtları		1
Firma ve ortakları adına rastlanılan protestolu senet ve/veya karşılıksız çek sayısı 3 den fazla veya tutarı faaliyet hacmine göre önemlidir	4	
Düzeltme hakkı kullanılmış protestolu senet veya karşılıksız çek sayısı toplam 3 ü geçmemekte, toplam tutarı da faaliyet hacmine göre önemsiz kalmaktadır	3	
Firma ve ortakları adına son 3 yıl içinde protestolu senet veya karşılıksız çek kaydı bulunmamaktadır	2	
Firma ve ortakları adına hiçbir protestolu senet veya karşılıksız çek kaydı bulunmamaktadır	1	
İcra, Haciz, İflas Kayıtları *(4 puan alması durumunda kredi limiti tahsis edilmez)*		1
İflas veya konkordato veya bankalarda takip kaydı mevcuttur	4	
Devam eden ve yapılandırılmamış haciz, e-haciz, icra kaydı bulunmaktadır	3	
Yapılandırılmış icra kaydı bulunmaktadır	2	
icra, haciz, iflas kaydı bulunmamaktadır	1	
Sorunlu Kredi, Gecikmeli Ödeme Performansı		1
Son 6 ay içinde ve 30 gün üzerinde gecikmeleri vardır	4	
Son 6 ay içinde 30 güne kadar gecikmeleri vardır	3	
Son 6 aydan önce 30 güne kadar gecikmeleri olup, güncelde gecikmesi bulunmamaktadır	2	
Herhangi bir gecikmesi bulunmamaktadır	1	

KKB Bireysel Sorgu Puanı		
1150 'den küçük	4	2
1151-1400	3	
1401-1650	2	
1650 'den büyük	1	

Etkin Ortakların İş Tecrübesi		
3 yıldan az	4	1
3-6 yıl arası	3	
6-10 yıl arası	2	
10 yıl üzerinde	1	

Faaliyet Yeri Mülkiyeti		
Kiralama süresi 1 yıldan az	4	1
Kiralama süresi 1 yıldan fazla	3	
Ortak mülkiyetinde	2	
Firma mülkiyetinde	1	

Firma Faaliyet Süresi		
0-1 yıl arası	4	1
2-4 yıl arası	3	
5-7 yıl arası	2	
8 yıl ve üzeri	1	

Mal Varlığı/Toplam Borç		
$-\infty \leq x < 70$	4	2
$70 \leq x < 150$	3	
$150 \leq x < 250$	2	
$250 \leq x < \infty$	1	

Mal Temin İmkanları		
Sadece yurtiçinden veya yurtdışından ve gecikmeli mal temin edilebilmektedir	4	1
Mal temininde zaman zaman sıkıntılar yaşanmaktadır	3	
İstenilen kalitede yurtiçi veya yurtdışından mal temin edilebilmektedir	2	
Yurtiçi/yurtdışından avantajlı koşullarla mal temin edilebilmektedir	1	

Diğer Bankalar Teminat Koşulları		
Tamamı ipotek veya nakit bloke teminatıyla	4	3
Kısmi kefalet kısmi ipotek teminatıyla	3	
GMÇS veya KGF Kefaleti ile	2	
Açık veya ortağın şahsi kefaleti ile	1	

Alacakların Tahsil Kabiliyeti		
Tahsili sınırlı alacak tutarı aktif toplamının %20'sinden fazladır veya faaliyet döngüsünde sorun yaratmaktadır	4	2
Tahsili sınırlı alacak tutarı aktif toplamının %20'sine kadardır veya faaliyet döngüsünde sorun yaratabilecektir	3	
Alacak tahsilinde zaman zaman sorun olsa da karlılık ve faaliyet döngüsüne etkisi bulunmamaktadır	2	
Alacak tahsilinde sorun bulunmamaktadır	1	

Piyasa İtibarı		
Piyasasında ödeme ahlakı bulunmayan olarak tanınmaktadır	4	1
Piyasasında bilinirliği düşüktür fakat olumsuz duyum alınmamıştır	3	
Piyasasında orta bilinirliğe sahiptir	2	
Firma veya etkin ortakları piyasada itibarı yüksek olarak değerlendirilmektedir	1	

Aktif Kedili Çalışma Süresi		
Hiç kredili çalışmamıştır	4	1
Kredili çalışması mevcuttur	1	

Kur/Parite Riski		
Kur/parite değişimi Firma'yı olumsuz etkilemektedir	4	2
Kur/parite değişimlerinin olumsuz etkileme ihtimali bulunmaktadır	3	
Kur/parite değişimlerinden Firma faaliyetleri etkilenmektedir	2	
Kur/parite değişimleri Firma'yı olumlu etkilemektedir	1	

Tesisin Üretim Konusuna Uygunluğu		
Tesis konumu veya üretilen ürün itibariyle firmaya dezavantaj sağlamaktadır	4	1
Makine parkı güncellenmelidir	3	
Tesis üretim konusuna uygundur, makine parkı verimlidir	2	
Tesis konumu veya üretilen ürün itibariyle firmaya avantaj sağlamaktadır	1	

Üretilen Ürün Miktarı		
İnceleme dönemlerinin tümünde düşüş bulunmaktadır	4	1
İnceleme dönemlerinde üst üste 2 dönem azalış bulunmaktadır	3	
İnceleme dönemleri içinde son dönem artış bulunmaktadır	2	
İnceleme dönemlerinin tümünde artış sağlanmıştır	1	

Tablo 22'de "Protestolu Senet, Karşılıksız Çek, Kayıtları" incelendiğinde, firma ortak ve sahiplerinin istihbarat sorgularında protestolu senet ve karşılıksız çek kayıtlarına rastlanılmamıştır. "Bildiri" durumunda veya "kaldırısı yapılmış" karşılıksız çek kayıtları da ayrıca incelenmiş yapılan araştırmalar sonucu herhangi bir bulguya rastlanılmamıştır. Bu nedenle ilgili kritere 1 puan verilmiştir.

İcra, haciz ve iflas kayıtları gerçek ve tüzel kişiler için kredi değerlilikleri adına önemli bir unsur olmakla birlikte bu olumsuz unsurların meydana gelmesi veya sonradan oluşması halinde kredi çalışmaları başlamadan sonlandırılmaktadır. LKN Süt Gıda Ltd.Şti. ve ortakları hakkında yapılan istihbarat sorgulamalarında herhangi bir olumsuzluk kaydına rastlanmadığından Tablo 22'de ilgili kriterden 1 puan almıştır. Söz konusu kriterden 4 puan alması durumunda kredi çalışması başlatılamaz ve kredi limiti tahsis edilemez.

Sorunlu kredi, gecikmeli ödeme performansı kriteri firmanın finansal kurumlar ile yaşadığı problemleri ifade etmektedir. Dönem sonları tahakkuk eden faizler, memzuç kayıtları ile tespit edilmekte olup 12 aylık bazda incelenen memzuç bilgilerinde herhangi bir faiz tahakkuk kaydına rastlanılmamıştır. Örnek firmaya yapılan kriter araştırmasında son 12 ay içinde yaşanan tahsilat sorunları bulunmamaktadır. Firmanın son 12 aylık dönemde gecikmesi bulunmadığından donuk kredi tutarı ve aktif idari takip tutarına rastlanmamış, Tablo 22'de "Sorunlu Kredi, Gecikmeli Ödeme Performansı" kriterinden 1 puan almıştır.

Firmaya ait faiz tahakkuk kaydına rastlanmış olması durumunda firma kredibilitesi olumsuz etkilenecek, bu durum firmanın teminat yapısını da oldukça kötü etkileyerek firmanın açık veya kefalet karşılığı kullanabileceği kredi limitlerini kısıtlayacaktır. Son 12 ay içinde yaşanan kredi tahsilatlarında oluşan gecikmeler de firmaların ödeme disiplinini göstermekte olup ilgili gecikmeler mücbir sebeplere dayanıyorsa bu durumların araştırması kredi analistleri tarafından yapılarak, sonuçları rapora aktarılmalıdır.

"Kredi Kayıt Bürosu Bireysel Sorgu Puanı" kriteri incelendiğinde, firma ortakları adına yapılan KKB sorgulamalarında bireysel ödemelerinde herhangi bir gecikme kaydına rastlanmamış olup KKB puanları 1401-1650 puan aralığında bulunduğundan ilgili kritere 2 puan verilmiştir.

Firma ortaklarına ait iş tecrübeleri hakkında bölümün başında detaylı açıklama yapılmış olup 2000 yılında şahıs işletmesi olarak temelleri atılan 2007 yılında ise tüzel kişilik kazanan firmanın, 2021 yılı itibari ile sektörde 21 yılı aşkın

bir tecrübesi bulunduğu bilinmektedir. Bu sebeple Tablo 22'de "Etkin Ortakların İş Tecrübesi" kriterine 1 puan verilmiştir.

"Faaliyet Yeri Mülkiyeti" kriteri, faaliyet gösterilen işletmenin firma aktifine kayıtlı olması, şirket ortaklarının mülkiyetinde olması veya kiralık olması durumuna göre puanlanmaktadır. Faaliyet gösterilen işletme, şirket ortaklarına ait olduğundan Tablo 22'de ilgili kritere 2 puan verilmiştir.

2000 senesinde şahıs işletmesi olarak Ödemiş/İzmir'de faaliyete başlayan örnek firma, 2007 yılında ilgili şahıs işletmesini sonlandırarak baba ve oğullarının ortaklığa dahil olması ile "LKN Süt Gıda Ltd. Şti." olarak ticari hayatına devam etmiştir. "Firma Faaliyet Süresi" kriteri, 2007 yılından itibaren faaliyetlerini aralıksız sürdüren, 8 yılın üzerinde faaliyet süresi bulunan firma için ilgili kritere 1 puan verilmiştir.

"Mal Varlığı/Toplam Borç" kriteri firmanın sahip olduğu varlıklar ile toplam borçları arasındaki oransal ilişkiyi yorumlamayı sağlar. Firmanın mal varlığı değeri bilançoda yer alan Arazi ve Arsalar, Yeraltı ve Yerüstü Düzenleri, Binalar, Tesis Makine ve Cihazlar, Taşıtlar ve Yapılmakta Olan Yatırımlar hesap kalemleri toplamından oluşur. Toplam borçların hesaplanması ise Kısa Vadeli Yabancı Kaynak ve Uzun Vadeli Yabancı Kaynak kalemlerinin toplamından Ortaklara Borçlar hesabının çıkarılması ile elde edilir. Firmanın mal varlığı toplamı 114.165.000 TL olup toplam borçları 60.334.912 TL dir. Mal Varlığı/Toplam Borç oranı ise 1,89 (*100=189) olarak hesaplanmış olup Tablo 22'de yer alan ilgili kritere 2 puan verilmiştir.

Subjektif kriterler arasında dikkat edilen bir diğer husus tedarikçilere olan yakınlığı irdeleyen "Mal Temin İmkanları" kriteridir. İşletme lokasyonu yakınlarındaki süt toplayıcıları ve küçük süt çiftliklerinden çiğ süt temin eden firma, satıcılara finansman avantajı sağlayarak zaman zaman avans ödemesi yapmaktadır. Avans ödemesi yapması firmayı rakiplerine göre avantajlı konuma getirdiğinden Tablo 22'de yer alan ilgili kritere 1 puan verilmiştir.

"Diğer Bankalar İle Çalışma Koşulları" (kefalet, GMÇS, ipotek, pos blokesi, nakit blokajı, taşıt rehni vb.) sübjektif kriter puanlamasında dikkate alınan bir diğer kriterdir. Bankalarla teminat koşulları banka için yüksek garantili teminatları (mevduat blokesi, ipotek vb.) içeriyor ise firmanın zayıf mali yapıya sahip olduğu izlenimi oluşturduğundan puanlama kötüleştirilebilir. Tam tersi bankalar açısından daha düşük alacak garantisi içeren örneğin kefalet teminatı ile çalışan bir firma güçlü

mali yapıya sahip olduğu izlenimi verdiğinden puanlama iyileştirilir. Konumuz firma diğer bankalar ile kısmi kefalet ve kısmi ipotek teminatı ile çalıştığından dolayı Tablo 22'de söz konusu kritere 3 puan verilmiştir.

Firmanın kredibilite değerlendirmesinde bilançoda yer alan alacaklarının tahsil kabiliyeti büyük önem arz etmektedir. Bu sebeple değerleme çalışmalarında büyük hacimli alacaklıların istihbaratı, donuk alacakların bulunup bulunmadığı özellikle irdelenmesi gereken hususlardır. Konumuz firmanın alacak kalitesi yüksek bulunmakla birlikte zaman zaman alacaklarının tahsilinde gecikmeler yaşanabilmektedir. Bu sebeple Tablo 22'de yer alan "Alacakların Tahsil Kabiliyeti" kriterine 2 puan verilmiştir.

"Piyasa İtibarı" kriteri, firma ve ortaklarının faaliyet gösterilen çevrede itibarlarının ne derece yüksek ve değerli olduğunun ölçülmesi anlamına gelir. Ödemiş/İzmir'de faaliyet gösteren firmanın ortakları ilgili yörede tanınan, saygı duyulan ailelerin başında gelmekte olup sektörde olumlu izler bıraktıkları gözlenmiştir. Bu sebeple Tablo 22'de firma piyasa itibarı kriterine 1 puan verilmiştir.

Kredi limit çalışması yapılan firmanın ilgili banka ile olan kredili çalışma süresi de sübjektif puanlamaya etki etmektedir. Eğer firma, ilgili banka ile ilk kez kredili çalışacak ise 4 puan, ilgili banka ile hali hazırda kredili çalışması olan bir firma ise kritere 1 puan verilmektedir. İncelenen firma banka ile daha önceden kredili çalıştığı için Tablo 22'de "Aktif Kredili Çalışma Süresi" kriterine 1 puan verilmiştir.

Firmanın dış ticaret işlemlerinin bulunup bulanmaması "Kur/Parite Riski" kriterinin puanlamasına etki etmektedir. İhracat ve ithalat işlemleri bulunan her firma kur riski ile karşı karşıya olup ihracat için bu risk döviz kurunun düşmesi, ithalat için ise döviz kurumun yükselmesidir. Sadece dış ticaret işlemlerinin bulunması da tek başına bu kriterin puanlanacağı anlamına gelmez. Günümüzde birçok hammaddenin fiyatı döviz üzerinden belirlendiği için çok sayıda firmanın dış ticaret işlemi olmasa da kur/parite riskine maruz kaldığı ifade edilebilir. Çalışmada incelenen firmanın dış ticaret işlemi mevcut olup Azerbaycan, Gürcistan, Irak ve İran gibi ülkelere ihracat gerçekleştirmektedir. Bu sebeple kur/parite riski kriterine 2 puan verilmiştir.

"Tesisin Üretim Konusuna Uygunluğu" kriterinde üretim tesisinin, üretim için yeterli olup olmadığı irdelenir. İncelenen firmanın üretim tesisi, 20.000 m2'lik alana kurulu olup tesisin modern makine ve teçhizat ile donatılmış olması şirketin üretim faaliyetini olumlu etkilemektedir. İşletmenin lokasyon olarak süt toplama alanlarına rakiplerine daha yakın oluşu firmayı rakiplerinden avantajlı duruma

getirmektedir. Tüm veriler değerlendirildiğinde Tablo 22'de yer alan ilgili kritere 1 puan verilmiştir.

"Üretilen Ürün Miktarı" kriteri firmanın yıllar itibari ile imalatını gerçekleştirdiği ürünlerin miktarsal olarak ne kadar artış gösterdiği ile ilgilenmektedir. İncelenen dönemler itibari ile firmanın üretim miktarının her yıl düzenli olarak artış gösterdiği mali verilerden temin edildiğinden ilgili kritere 1 puan verilmiştir.

3.8. HAM VE DÜZELTİLMİŞ MALİ VERİLER BAZ ALINARAK OLUŞTURULAN NAKİT AKIM TABLOSU İNCELEMESİ

Nakit akım tablosu, yatırımcı ve borç verenlerin karar vermesinde etkin bir rol üstlenerek onlara yardımcı olmaktadır. Yatırımcılar ve borç verenler, firmanın gelecekte nakit oluşturma potansiyelini önceden tahmin etmede nakit akım tablosunun sağladığı bilgileri kullanmaktadırlar. Nakit akım tablosu, işletmenin borç ödeme kapasitesini göstermesinden dolayı borç verenlerin kararlarını etkileyici bir role sahiptir (Erol, 1991: 18–19).

LKN Süt Gıda Ltd.Şti. firmasının ham bilanço verileri ve düzeltilmiş bilanço verilerinden elde edilen bilgiler dikkate alınarak hazırlanan nakit akım tablosu Tablo 23' de gösterilmektedir.

Tablo 23: LKN Süt Gıda Ltd. Şti.'ne Ait Ham ve Düzeltilmiş Mali Veriler Baz Alınarak Düzenlenen Nakit Akım Tablosu

	HAM MALİ VERİLER		DÜZELTİLMİŞ MALİ VERİLER	
	2021	2020	2021	2020
A - İŞLETME FAALİYETLERİNE İLİŞKİN NAKİT AKIMI	**-10.240.000**	**14.711.797**	**12.192.408**	**17.560.131**
1 - OLAĞAN FAALİYETLERDEN NAKİT GİRİŞLERİ	**456.150.000**	**331.515.100**	**451.810.000**	**333.420.100**
Net Satışlar	474.660.000	337.900.000	474.660.000	337.900.000
Ticari Alacaklardaki (Artış) / Azalış	-18.060.000	-6.584.900	-22.400.000	-4.679.900
Alınan Avanslardaki Artış / (Azalış)	-450.000	200.000	-450.000	200.000
2 - OLAĞAN FAALİYETLERDEN NAKİT ÇIKIŞLARI	**-464.827.222**	**-319.802.903**	**-438.827.222**	**-319.802.903**
Satışların Maliyeti + Faaliyet Giderleri	-453.000.000	-342.150.000	-453.000.000	-342.150.000
Amortismanlar	10.000.000	8.000.000	10.000.000	8.000.000
Stoklardaki (Artış) / Azalış	-32.100.000	375.000	-6.100.000	375.000
Ticari Borçlardaki Artış / (Azalış)	10.217.964	14.232.036	10.217.964	14.232.036
Borç ve Gider Karşılıkları	0	0	0	0
Ödenecek Vergi ve Diğer Yükümlülükler	54.814	-259.939	54.814	-259.939
3- DİĞER FAALİYETLERDEN NAKİT DEĞİŞİMİ	**-62.778**	**4.249.600**	**709.630**	**5.192.934**
Diğer Faaliyet ve Faaliyet Dışı Gelirler	5.400.000	6.800.000	4.400.000	6.500.000
Diğer Faaliyet ve Faaliyet Dışı Giderler	-1.215.000	-1.265.000	-215.000	-965.000
Diğer Varlıklardaki (Artış) / Azalış	-4.288.742	-1.435.000	-3.516.334	-491.666
Diğer Yükümlülüklerdeki Artış / (Azalış)	40.964	149.600	40.964	149.600
4 - FİNANSMAN GİDERLERİNDEN NAKİT ÇIKIŞLARI	**-1.500.000**	**-1.250.000**	**-1.500.000**	**-1.250.000**
Finansman Giderleri	-1.500.000	-1.250.000	-1.500.000	-1.250.000
B - YATIRIM FAALİYETLERİNE İLİŞKİN NAKİT AKIMI	**-42.160.000**	**-14.565.000**	**-42.160.000**	**-14.565.000**
Maddi Duran Varlıklar - Net (Artış) / Azalış	-42.030.000	-14.570.000	-42.030.000	-14.570.000
Maddi Olmayan Duran Varlıklar - Net (Artış) / Azalış	-130.000	5.000	-130.000	5.000
C - FİNANSMAN FAALİYETLERİNE İLİŞKİN NAKİT AKIMI	**57.680.000**	**-366.797**	**31.147.592**	**-2.915.131**
Mali Borçlardaki Artış / (Azalış)	11.680.000	1.050.000	11.220.553	873.666
Ortak / Grup Şirketlerine Borçlardaki Artış / (Azalış)	46.000.000	-5.000.000	20.000.000	-5.000.000
Özvarlıklardaki Artış / (Azalış)	0	3.583.203	-72.961	1.211.203
D - DİĞER NAKİT AKIŞLARI	**0**	**0**	**0**	**0**
DÖNEM BAŞI NAKİT MEVCUDU	**4.480.000**	**4.700.000**	**780.000**	**700.000**
DÖNEM SONU NAKİT ARTIŞI - AZALIŞI	**5.280.000**	**-220.000**	**1.180.000**	**80.000**
DÖNEM SONU NAKİT MEVCUDU	**9.760.000**	**4.480.000**	**1.960.000**	**780.000**

	NAKİT AKIŞ ÖZET		NAKİT AKIŞ ÖZET	
	2021	2020	2021	2020
A - İŞLETME FAALİYETLERİNE İLİŞKİN NAKİT AKIMI	-10.340.000	14.711.797	12.092.408	17.560.131
B - YATIRIM FAALİYETLERİNE İLİŞKİN NAKİT AKIMI	-42.160.000	-14.565.000	-42.160.000	-14.565.000
C - FİNANSMAN FAALİYETLERİNE İLİŞKİN NAKİT AKIMI	57.680.000	-366.797	31.147.592	-2.915.131
D - DİĞER NAKİT AKIŞLARI	0	0	0	0
DÖNEM SONU NAKİT ARTIŞI - AZALIŞI	5.280.000	-220.000	1.180.000	80.000

Ham bilanço verilerine göre düzenlenen nakit akım tablosunda 2020 ve 2021 yılları için sırası ile Olağan Faaliyetlerden Nakit Girişleri kalemi 331.515.100 TL ve 456.150.000 TL olarak karşımıza çıkmaktadır. 2020 yılı, 2021 yılı ile mukayese edildiğinde nakde değer büyüklüğün arttığı görülmektedir. Olağan faaliyetlerden pozitif değer alması, işletmenin faaliyetlerinin devamı için gereklidir. Bu kalem, gelecek dönemlerde işletmenin kaynak yaratma potansiyelini meydana getirdiği olgusunu ifade eder.

LKN Süt Gıda Ltd.Şti.'nin düzeltilmiş mali verilerine göre net satışlar kalemi nakit akım tablosunda 2021 yılında 474.660.000 TL, 2020 yılında 337.900.000 TL olarak karşımıza çıkmaktadır. Olağan Faaliyetlerden Nakit Girişleri 2020 yılı için 333.420.100 TL, 2021 yılı için 451.810.000 TL olması itibari ile bilanço verileri de incelendiğinde firmanın senetli ve senetsiz ticari alacaklarının hacmi gözetilerek tahsil yeteneğinin ortalama değerlerde iyi ve dönen varlıklarda dönüşüm hızının kısmen olumlu olduğu görülmektedir.

İşletmenin ham bilanço verilerine göre Olağan Faaliyetlerden Nakit Çıkışları kalemi 2020 yılı için -319.802.903 TL, 2021 yılı için ise -464.827.222 TL dir. 2021 yılında, bir önceki yıla göre stoklardaki artış sebebi ile satışların maliyeti ve faaliyet giderleri kalemleri artış göstermiştir. Ham bilanço verilerine göre, İşletme Faaliyetlerine İlişkin Nakit Akımı kaleminin 2020 yılı için 14.711.797 TL, 2021 yılı için -10.240.000 TL olarak gerçekleştiği görülmektedir. İlgili verinin 2021 yılında 2020 yılına göre oldukça gerisinde kalmasının sebebi; Diğer Faaliyetlerden Nakit Değişimi kalemindeki diğer varlıklardaki artış/azalış verisini oluşturan gelecek yıllara ait giderler hesabının mevcut olmasıdır. Bu durum, 2021 yılı için firmanın işletme faaliyetlerinden elde ettiği nakit akımının yetersiz kaldığı sonucunu

doğurmaktadır. Firma bu açığı ya iç kaynaklarından temin edecek ya da yabancı kaynaklar ile tamamlayacaktır. Bu açıklamamızı destekler nitelikte, 2021 yılında firmanın Finansman Faaliyetlerine İlişkin Nakit Akımı verisinde ciddi bir artış yaşandığı Tablo 23'de gözlemlenmektedir. İlgili yıllar itibari ile oluşan farklılıkların kredi verenler açısından irdelenmesi önem arz etmektedir.

Düzeltilmiş mali veriler açısından incelendiğinde; Olağan Faaliyetlerden Nakit Çıkışları kaleminin 2021 yılı için 438.827.222 TL, 2020 yılı için 319.802.903 TL değer aldığı, bu verinin satış maliyetleri ve finansal giderlerden kaynaklandığı görülmektedir. İmalat sektöründe faaliyet gösteren firmanın 2021 yılında stokları artış göstermiş olup Uşak ve Urla/İzmir'e kurduğu depolar sayesinde stok bulundurma hacmini artırdığı görülmüştür. İşletme Faaliyetlerine İlişkin Nakit Akımı 2020 yılı için 17.560.131 TL, 2021 yılı için 12.192.408 TL hesaplanmıştır. İlgili yıllara ait net satış hacmi, işletme faaliyetlerine ilişkin nakit akımı değerine oranlandığında bu değer 2020 yılı için "19,24", 2021 yılı için "38,93" olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu da firmanın satış kalitesinin ilgili yıllar aralığında yaklaşık 2 katı artış gösterdiğini ifade etmektedir.

Finansman giderleri kalemi, ilgili yıllardaki faiz ve diğer komisyon giderleri hesabı altında incelenmiş olup inceleme yılları itibari ile bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

Firmanın incelenen bilanço verileri ve firma ile yapılan görüşmeler neticesinde finansal faaliyetlerinden temin ettiği tutarları duran varlık yatırımlarında ve stok alımlarında kullandığı anlaşılmaktadır.

Nakit akım tablosu analizlerinde, özellikle incelenmesi gereken diğer bir bölüm de Yatırım Faaliyetlerine İlişkin Nakit Akımı kaleminde yer alan hareketlerdir. Burada yatırım faaliyetleri, nakit akım analizi ile asgari maddi varlık yatırımlarının mevcut dönem amortisman giderlerine eşit olup olmadığının tespitidir. Buradaki incelemeler ile yatırım gruplamalarının ağırlıklı özkaynaklarla mı yoksa yabancı kaynaklarla mı temin edildiğini ortaya koyabiliriz.

Firmanın 2021 yılı amortisman gideri 10.000.000 TL dir. Yatırım Faaliyetlerine İlişkin Nakit Akımı verisi ise ham mali verilere göre -42.160.000 TL dir. Burada görüldüğü üzere işletme, dönem amortisman gideri büyüklüğünden daha fazla tutarda yatırım yapmıştır. Bu noktada görüldüğü üzere firma, cari dönem amortisman giderinden 4 kat daha büyük yatırım artışında bulunmuştur. Bu bilgiye

dayanarak firmanın, 2021 yılında 10.240.000TL+42.160.000TL =52.400.000TL net nakit açığının olduğu görülmektedir.

Finansman Faaliyetlerine İlişkin Nakit Akımı verisi ham mali verilere göre incelendiğinde her iki yıl sonu arasında büyük farklılık gözlemlenmiş olup 2020 yılı değeri -366.797 TL, 2021 yılı değeri 57.680.000 TL olarak gerçekleşmiştir. Firma özellikle 2021 yılındaki nakit açıklarını finansman faaliyetlerine ilişkin nakit giriş çıkışları ile sağlamıştır. Özellikle bu kalem altında ortak/grup şirketlerine borçlardaki artış/azalış kalemi dikkat çekmektedir. Otofinansman niteliği taşıyan ortaklara borçlar kaleminde yer alan bakiyelerin yıllar itibari ile devam etmesi ve mali borçlardaki artış olumlu katkı sağlamaktadır.

Finansman faaliyetlerine ilişkin nakit akışları, işletmeye sermaye sağlayanların işletmenin gelecekteki nakit akışından talep edecekleri kısmın belirlenmesini sağlamak üzere ayrı olarak yorumlanır (TMS 7; 17).

Özellikle kredi verenlerin üzerinde hassasiyetle durduğu bu kalem, firmaların memzuç kayıtlarındaki borç tutarlarının birbiri ile olan uyumunu gözeterek yorumlanmasında önemlidir.

Ham mali veriler incelenerek dönem faaliyetlerinden elde edilen nakit kaynak başına düşen maddi varlık yatırımlarını örnek firma için dikkate alırsak ilgili hesaplamaya brüt maddi varlık yatırımlarının dönem faaliyetlerinden elde edilen nakit oranına bölünmesi ile ulaşabiliriz. 2020 inceleme döneminde 14.570.000 TL / 14.711.797 TL = 0,99 ; dönem faaliyetlerinden yatırım faaliyetleri için %99 oranında katkı sağladığı görülmektedir. Firma kalan nakit ihtiyacını az miktarda kredi kullanımı veya öz sermayesi ile tamamlayabilir. İlgili yıl için bu oran makul seviyededir. Fakat 2021 yılına gelindiğinde bu oran -4,10 gibi değer şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Bu durumda firmanın dönem faaliyetlerinden, yatırıma harcanabilecek nakit yaratamadığı yorumu yapılabilecektir. Sonuç olarak da kredi verenler ve yatırımcılar adına olumsuz kanı yaratacak, özellikle objektif ve sübjektif değerlendirme kriterleri dışında firmanın yarattığı varlıkların firmanın faaliyetlerine olan katkısı hakkındaki düşüncelerini ve bu doğrultuda alınacak kararları olumsuz yönde etkileyecektir.

Dönem faaliyetlerinden elde edilen nakit kaynak başına düşen maddi varlık yatırımını örnek firma düzeltilmiş mali verileri için incelemeye alırsak; ilgili hesaplamaya brüt maddi duran varlık yatırımlarının dönem faaliyetlerinden elde edilen net nakite bölünmesiyle ulaşabiliriz. 2020 yılı düzeltilmiş mali verilerinden

elde edilen değerlere göre hesaplama yapıldığında (14.570.000 / 17.560.131 = 0,82) dönem faaliyetlerinden yatırım faaliyetleri için 0,82 (%82) oranında katkı sağlandığı görülmektedir. Firma kalan nakit ihtiyacını uzun vadeli yatırım kredisi kullanarak veya öz kaynak katkısı sağlayarak tamamlayabilir. İlgili oran örnek firma için oldukça makul değer almaktadır. Aktarma arındırma işlemi uygulanan bilanço verilerine göre elde edilen 2021 yılı içinde ilgili tutar 3,44 (%344) olarak gerçekleşmiş olup işletme faaliyetlerinin yatırıma olan katkısı %344 olarak gerçekleşmiştir. Firma burada yatırımlarını tamamlaması adına dış finansman kaynağı yaratmasına gerek duymayacak, yatırımlarını iç kaynakları ile finanse edecektir. Firmanın özellikle 2020 ve 2021 yılları arasında maddi duran varlık değerlerinde artış gösterdiği ve 2021 yılında özellikle maddi duran varlıklar kaleminde 2020 yılı nazara alındığında yaklaşık 2 kat artış gösterdiği bilançodan da görülmektedir. İlgili durumlar ayrıca firma sonuç raporlama bölümünde detaylı ifade edilmiştir.

Uygulama bölümünde özellikle cari yıl (2021) değerlemesi kredi nihai puanında daha fazla ağırlığa sahip olduğundan yaşanması muhtemel olumsuzluklar kredi karar komitelerince daha detaylı incelemelere tabi tutulacaktır.

3.9. KOBİ KREDİ DEĞERLENDİRME SONUCU

LKN Süt Gıda Ltd.Şti. Tablo 24'te yer alan sübjektif kriter hesaplamasından 1,38 puan almaktadır.

Tablo 25'te yer alan ham mali verileri göre yapılan hesaplamada objektif kriterlerden 1,88 puan alan firmanın imalat büyük segment firmalar için objektif kriter ağırlığı %85 (1,88x0,85=1,60), subjektif kriter ağırlığı %15 (1,38x0,15=0,20) alınarak yapılan nihai hesaplamaya göre elde edilen **nihai puanı 1,80 (1,60+0,20)** şeklinde hesaplanmakta olup firma Tablo 27'de "B" raitingli firmalar grubunda yer almaktadır.

Firma, Tablo 26'da yer alan objektif kriter hesaplamasından ise mali verilere uygulanan aktarma-arındırma işlemleri sonrası elde edilen düzeltilmiş mali veriler dikkate alınarak yapılan hesaplamaya göre 1,69 puan almaktadır. İmalat büyük segment firmalar için objektif kriter ağırlığı %85 (1,69x0,85=1,44), subjektif kriter ağırlığı %15 (1,38x0,15=0,20) alınarak yapılan nihai hesaplamaya göre firmanın

nihai puanı 1,64 (1,44+0,20) şeklinde hesaplanmakta, firma Tablo 27'de "A" raitingli firmalar grubunda yer almaktadır.

Tablo 24: Subjektif Kriterler Nihai Sonuç Tablosu

Subjektif Kriterler	Kriter Puanı	Nihai Puan
Protestolu Senet, Karşılıksız Çek Kayıtları	1	1,38
İcra, Haciz, İflas Kayıtları	1	
Sorunlu Kredi, Gecikmeli Ödeme Performansı	1	
KKB Bireysel Sorgu Puanı	2	
Etkin Ortakların İş Tecrübesi	1	
Faaliyet Yeri Mülkiyeti	1	
Firma Faaliyet Süresi	1	
Mal Varlığı/Toplam Borç	2	
Mal Temin İmkanları	1	
Diğer Bankalar Teminat Koşulları	3	
Alacakların Tahsil Kabiliyeti	2	
Piyasa İtibarı	1	
Aktif Kedili Çalışma Süresi	1	
Kur/Parite Riski	2	
Tesisin Üretim Konusuna Uygunluğu	1	
Üretilen Ürün Miktarı	1	

Tablo 25: Ham Mali Verilere Göre Objektif Kriterler Nihai Sonuç Tablosu

Objektif Kriterler	**Kriter Puanı**	**Kriter Ağırlığı**	**Nihai Puan**	**Nihai Puan Toplamı**
Cari Oran %	2	3%	0,06	1,88
Likidite Oranı %	2	3%	0,06	
Finansman Oranı	2	9%	0,18	
Esas Faaliyet Karlılığı %	4	7%	0,28	
Net Kar / Net Satışlar %	2	11%	0,22	
Net Kar / Aktif Toplamı %	1	4%	0,04	
Net Kar / Özkaynaklar %	1	2%	0,02	
Faiz Karşılama Oranı	1	5%	0,05	
Net Satışlar Ve Ticari Alacaklar Değişim %	1	4%	0,04	
Net Satışlar ve Stoklar Değişimi %	4	3%	0,12	
Ticari Alacaklar/Net Satışlar %	2	5%	0,10	
Stoklar/Satışların Maliyeti	1	5%	0,05	
Maddi Duran Varlıklar/Özsermaye	4	3%	0,12	
Net Satışlar / Toplam Yabancı Kaynaklar UV Ortaklara Borçlar %	1	4%	0,04	
Kısa Vadeli Mali Borçlar / Net Satışlar %	1	9%	0,09	
Toplam Mali Borçlar / Özkaynaklar	2	6%	0,12	
Net Satışlar Artışı %	1	9%	0,09	
Aktif Değişim %	1	2%	0,02	
Kısa Vadeli Mali Borçlar Toplam Yabancı Kaynaklar Değişimi	3	6%	0,18	

Tablo 26: Düzeltilmiş Mali Verilere Göre Objektif Kriterler Nihai Sonuç Tablosu

Objektif Kriterler	Kriter Puanı	Kriter Ağırlığı	Nihai Puan	Nihai Puan Toplamı
Cari Oran %	1	3%	0,03	1,69
Likidite Oranı %	1	3%	0,03	
Finansman Oranı ((Toplam Yabancı Kaynaklar Uzun vadeli Ortaklara Borçlar)/Özkaynaklar)	2	9%	0,18	
Esas Faaliyet Karlılığı %	3	7%	0,21	
Net Kar / Net Satışlar %	2	11%	0,22	
Net Kar / Aktif Toplamı %	1	4%	0,04	
Net Kar / Özkaynaklar %	1	2%	0,02	
Faiz Karşılama Oranı	1	5%	0,05	
Net Satışlar Ve Ticari Alacaklar Değişim %	1	4%	0,04	
Net Satışlar ve Stoklar Değişimi %	4	3%	0,12	
Ticari Alacaklar/Net Satışlar %	2	5%	0,1	
Stoklar/Satışların Maliyeti	1	5%	0,05	
Maddi Duran Varlıklar/Özsermaye	4	3%	0,12	
Net Satışlar / Toplam Yabancı Kaynaklar UV Ortaklara Borçlar %	1	4%	0,04	
Kısa Vadeli Mali Borçlar / Net Satışlar %	1	9%	0,09	
Toplam Mali Borçlar / Özkaynaklar	2	6%	0,12	
Net Satışlar Artışı %	1	9%	0,09	
Aktif Değişim %	1	2%	0,02	
Kısa Vadeli Mali Borçlar Toplam Yabancı Kaynaklar Değişimi	2	6%	0,12	

Tablo 27: Nihai Puana Göre Kredi-Teminat Tablosu

Nihai Puanı	Notu	Kredi-Teminat Durumu	
		Nakit krediler	Gayrinakdi krediler
1 - 1,75	**A**	Şirket kartı ve KMH Açık kredi , diğer ürünler kısmi Kefalet teminatıyla kısmi maddi teminatlarla kredilendirilebilir	Çek Karnesi Açık kredi, diğer ürünlerde kısmi Açık kredi kısmi Kefalet teminatı ile kredili çalışılabilir
1,76 - 2,25	**B**	Kefalet teminatına ilaveten %20 marjlı GMÇS veya 1/1 gayrimenkul ipoteği veya KGF kefaleti teminatıyla kredili çalışılabilir	Çek Karnesi Kefalet teminatı ile, diğer ürünlerde ise kısmi Kefalet veya 1,25/1 gayrimenkul ipoteği veya KGF kefaleti teminatı ile kredili çalışılabilir
2,26 - 3,25	**C**	Ekspertiz değerinin yarısına kadar gayrimenkul teminatı veya KGF kefaleti teminatıyla kredilendirilebilir	Kefalet teminatına ilaveten 1/1 gayrimenkul ipoteği veya KGF kefaleti teminatıyla kredili çalışılabilir
3,26 - 4	**D**	Kredi verilemez	Kredi verilemez

Kaynak: Türk Bankacılık Sistemi Genel Uygulaması

Finansal analize konu mali veriler, paket süt, ayran, yoğurt gibi süt ürünleri üretimi, yurtiçi ve yurtdışı satışı konusunda faaliyet gösteren "LKN Süt Gıda Ltd. Şti." şirketi için VUK' a göre düzenlenmiş 2019, 2020 ve 2021 yılı kurumlar vergisi

beyannameleri ve uyumlu detay mizanlarında yer alan mali veriler baz alınarak düzenlenmiştir.

Firmanın hayvan varlığı bulunmamakta olup üretimini yaptığı süt ürünleri için ana tedarik kalemi olan çiğ süt müstahsilden süt toplama faaliyetleri, çeşitli süt satışı yapan şirketler ile yöresel süt toplama yapan şahıs ve şirketlerden alınmaktadır.

Tablo 8'de yer alan ham gelir tablosu verilerinde Satışlardan İndirimler kaleminde yer alan tutarların neredeyse tamamı, tüketim tarihi dolan yoğurtların iadesinden oluşmaktadır. 2019, 2020 ve 2021 yıllarında reel ciro gelişimi gösteren Firmanın süt litre fiyatlarına paralel olarak ciro ve karlılık gelişimi gösterdiği görülmüştür. Çiğ süt alım fiyatının değişmediği 2019 yılında Tablo 6'da ciro gelişimi de sağlanamamış, 2020 ve 2021 yıllarında ise ağırlıklı ana tedarik konusu olan çiğ süt fiyatının artışı ile ciro gelişim göstermiştir. Tablo 8'de satışların maliyeti ve akabinde faaliyet karı/zararı oluşumunda yıllar itibariyle farklılık göze çarpmakta olup, 2020 yılında pazarda genişleme politikası nedeniyle kâr marjının düşük tutulması, artan hammadde fiyatı üzerine düşük kâr marjı ile çalışılması sonucu satışların maliyeti %91 seviyesinden %93 seviyesine yükselmiştir. 2021 yılında firmanın pazarda tutundurma çalışmalarının tamamlanması ile kâr marjının yükseldiği, Ortadoğu ülkelerine yapılan satışların da kâr marjının artmasında etkili olduğu görülmüştür. Üretim faaliyetlerinde ihtiyaç duyulan nakliye hizmeti firma bünyesinde karşılandığından taşıt yatırımları yapılmakta olup ilgili yatırımların da etkisiyle yıllar itibariyle artan faaliyet giderlerinin cirodan aldığı pay %7-8 seviyelerinde gerçekleşmiş olup Tablo 8'de 2019 yılında faaliyetlerinden %1 seviyesinde kâr elde eden Firma'nın 2020 yılında satışların maliyeti kaynaklı 4.250.000 TL zarar ettiği, 2021 yılında ise faaliyet karlılığının %5'e yükseldiği görülmüştür. 2020 yılındaki faaliyet zararının ağırlıklı satış yapılan zincir marketlerden alınan gider iadeleri kaynaklı oluşan diğer gelirler ile tolere edilerek aynı yılın çok cüzi net zarar ile kapatıldığı görülmektedir.

İnceleme dönemlerinde Tablo 7'de yer alan bilançoda firma varlıkları sırasıyla Ticari Alacaklar, Maddi Duran Varlıklar ve Stoklar ağırlığında olup, üretim firması olması nedeniyle yapılan duran varlık yatırımları ile yıllar itibariyle duran Varlıkların payının arttığı görülmektedir. Bankalardaki mevduatlardan oluşan hazır değerler, dönen varlıklar içinde önemsiz pay alsa da likidite desteği sağladığı görülmüştür.

Tablo 7'de düzeltilmiş bilanço verilerine bakıldığında ticari alacakların dönen varlıklar içinde %48-58 pay aldığı görülmüştür. Ticari alacaklar içinde senetsiz alacakların payı ağırlıkta olsa da kurumsal şirketlerden olan alacakların yoğunluğu ve donuk alacakların bulunmaması alacak kalitesinin yüksek olduğunu göstermektedir. Stoklar hesabının aktif yapı içinde makul seviyede kaldığı, bilanço tarihindeki tedarik ve üretim süreci aşamasına göre hammadde, yarı mamul ve verilen sipariş avanslarının ağırlığının değiştiği görülmüştür. Tablo 7'de, 2019 ve 2020 yıllarında firmanın duran varlıkları içinde yer alan Binalar, Arazi ve Arsalar, Tesis Makine ve Cihazlar, Taşıtlar kaleminde yapılan irili ufaklı çeşitli yatırımlar kapsamında niceliksel değişmeler görülmektedir. 2021 yılında Uşak'a yapılan depo yatırımı kapsamında Yapılmakta Olan Yatırımlar hesabında büyük bir artış görülmüştür.

Aktiflerin finansmanında yüksek öz kaynak katkısı yanında satıcı ve banka kredilerinden yararlanıldığı Tablo 7'de görülmüştür. 2019 ve 2020 yıllarında kısa vadeli, 2021 yılında ise ağırlıklı uzun vadeli banka kredilerinin yabancı kaynaklar içindeki payın yoğunlaştığı görülmüştür. Banka kredileri, 2019 ve 2020 yıllarında hammadde tedariki finansmanında kullanılmış olup 2021 yılında ise duran varlık yatırımlarının finansmanı kapsamında uzun vadeli banka kredilerinin kullandığı görülmüştür. Tablo 7'de pasif içinde yer alan ticari borçlar içinde senetsiz ticari borçların ağırlıkta olması firmanın piyasa itibarının yüksek olması, tedarikçilerine güven vermesi açısından olumlu değerlendirilmiştir 431-Ortaklar Borçlar hesabında, yıllar itibari ile devam eden tutarlar firmaya borç ödeme baskısı oluşturmaması ve firma ortaklarınca firmaya özkaynak desteği sağlaması açısından özkaynakları güçlendirdiği görüşü sağlamaktadır.

Sermaye artırımı yapılamayan inceleme dönemlerinde Sermaye Düzeltmesi Olumlu Farkları kaleminde 2020 yılında yapılan düzenleme nedeniyle sermaye yedekleri bir miktar artmıştır. İnceleme dönemleri itibariyle oto finansmanın da etkisiyle %37-41 ile yüksek öz kaynak kullanım oranı ile çalışan firmanın, ortak finansmanı tutarlarıyla çok daha iyi seviyelerde öz kaynak kullanım oranına ulaştığı görülmüştür.

İnceleme konusu firmanın mali verilerinde yapılan on yedi adet mali veri düzeltmesi Tablo 31'de yer almakta olup firmanın doğru şekilde analizini gerçekleştirecek 21 adet mali yapı oranından on beş adedin değiştiği görülmektedir.

Tablo 10'da likidite oranları içinde yer alan cari oran, düzeltilmiş mali veriler ele alındığında %174-219 seviyesinde oluşmuş, asit-test oranı %150-185 arasında değişirken stok yükünün makul seviyede kalması nedeniyle de asit-test oranının cari orana yakın seviyelerde oluştuğu görülmüştür. Gerek genel kabul görmüş uygulamalara gerekse de sektörüne göre likidite oranlarının makul seviyelerde kaldığı yorumlanmıştır.

İncelemede, ham bilanço verileri baz alınarak elde edilen bazı rasyoların ise düzeltilmiş mali veriler baz alınarak elde edilen rasyo değerlerinden daha iyi sonuçlar verdiği tespit edilmiştir. Tablo 11'de yer alan finansman oranı, bu duruma örnek gösterilebilir. Finansman oranı %146-169 seviyelerinde görünse de ortak finansmanı tutarlarının gizli öz kaynak olarak hesaba katılmasıyla finansman oranının da iyi seviyelere geleceği düşünülmüştür. Özkaynakların, yabancı kaynaklar toplamına bölümü ile elde edilen bu oran teamüller gereği "1" (%100) olması beklenir. Aktarma ve arındırma işlemleri uygulanan firma bilançosunda aktifleştirilmiş giderlerin bilançodan tenzili, 120-Alıcılar hesabındaki donuk alacak bakiyelerinin indirimi, varlık değeri taşımayan tutarların Özkaynaklardan indirimi ile 2019 yılında %6, 2020 yılında %11, 2021 yılında ise %7 oranında özkaynaklarda azalma meydana gelmiştir.

Tablo 12'de 2021 yılı dikkate alındığında ve cari yılın ağırlığının kredibiliteye etkisinin diğer yıllara göre yüksek olması sebebi ile gıda imalatı konusunda faaliyet gösteren firmanın stok devir süresinin her iki bilanço uygulamasında farklı sonuçlar verdiği görülmüştür. Özellikle aktarma ve arındırma işlemi yapılan mali verilerde stokların, ham mali verilere göre on iki gün öncesinden devrettiği ve dönen varlıklar içinde önemli yer tutan stokların satış kabiliyetinin dönüşüm hızının daha yüksek çıktığı tespit edilmiştir. Varlık kullanım oranlarından olan bir diğer rasyo ise aktif devir hızıdır. Uygulamada görüldüğü üzere Tablo 6, ham mali verilerle izlenen bilançoda aktif devir hızının aktarma ve arındırma işlemleri sonrası daha iyi değerler aldığı görülmüştür.

Tablo 13'te incelenen karlılık ve verimlilik rasyolarında ham mali veriler ve düzeltilmiş mali verilere göre yapılan hesaplamaların benzer değerler aldığı görülmüştür. 2020 yılında 25.000 TL Dönem Net Zararı olan firmanın karlılık rasyolarının hesaplanmadığı görülmüştür. Net kar marjı olarak da anılan Dönem Net Karı / Net Satışlar rasyosunun Tablo 13'te her iki mali veri hesaplamasında da aynı değeri alması kredi analizinde aynı yönde olumlu veya olumsuz yorumlar

oluşturabilir. Burada dikkat edilmesi gereken husus yıllar itibari ile net karın gider ve zarar niteliği taşıyan hesaplardaki değişimidir. Gelir tablosundan fiktif değerlerin indirilmesi net karı değiştireceğinden ham mali verilerde dikkate alınmayan veya tespit edilemeyen değerler, net karı gerçekten uzak büyüklükte gösterecektir. Özkaynak karlılığı; mali rantabilite olarak da bilinen bu rasyo firmanın özkaynağının karlılığını göstermektedir. Firma, işletmesine sağlamış olduğu kaynağı nasıl kullandığını ifade etmektedir. Özkaynak karlılığını artırmak için firmalar, net kar marjını artırmalı veya aktiflerini verimli kullanmalıdır. Firmanın aktif devir hızı, düzeltilmiş mali veriler ile yapılan hesaplamada daha yüksek seviyeye ulaşmıştır. Yapılan arındırma işlemleri sonrası 2019 yılında 2.328.000 TL, 2020 yılında 4.700.000 TL, 2021 yılında 4.772.960 TL özkaynaklardan indirilmiştir. Bu arındırmalar sonucu her iki veri setinde farklılık oluşturmaması, özkaynakların özellikle 2019 yılı için özkaynaklarında belirgin bir indirimin gerçekleşmemesinden kaynaklanmaktadır. Özkaynaklardan yapılan indirimler firmanın kredibilite analiz safhasında özkaynaklarını olumsuz etkileyeceği hususu unutulmamalıdır. Özellikle çıkan nihai kredi puanları kredi koşullarını etkileyeceğinden firmanın büyüklüğüne göre yeterli özkaynak bulundurması önemli ve gereklidir.

Firmanın nakit akışı da incelenmeye alınmış olup yansıttığı değerler ile kredi değerlemeye katkısı sunulmuştur. İlgili tablomuz TMS 7 standartlarında doğrudan(brüt) yöntemle hazırlanarak işletme faaliyetleri net satışlar üzerinden değerlendirilmiştir. Ülkemizdeki bankalar genellikle işletme, yatırım ve finansman faaliyetlerinin nakit akış tablosunda sınıflandırılması ve analizinin yapılmasını brüt nakit giriş ve çıkışlarının raporlanmasının daha açıklayıcı ve anlaşılır olması nedeni ile doğrudan(brüt) yöntemi baz alarak değerlendirmektedir.

Tablo 23'te işletmenin nakit çıkışları satış maliyetleri ve finansal giderlerinden kaynaklandığı görülmektedir. 2020 yılında stok alımlar, firmanın imalat firması olması nedeni ile daha çok artış gösterdiği gözlemlenmiş Uşak ili ve İzmir Urla ilçesinde kurmuş olduğu depolar nedeniyle stok bulundurma hacminin arttığı görülmüştür. Net satışların, işletme faaliyetlerine ilişkin nakit akışına oranlandığında inceleme yılları itibarı ile satış kalitesinin yaklaşık iki kat artış gösterdiği tablomuzdan alınan değerlerle ifade edilmiştir. Bu değişim firma kredi değerleme karnesine ayrıca olumlu yansımıştır. Finansman giderleri, firmanın ödediği faiz ve diğer komisyon giderleri kalemleri altında incelenmiş ve ilgili yıllar bazında fazla değişim gözlenmemiştir. Firmanın yatırım faaliyetlerinden

kaynaklanan nakit akışları, firma özelinde değerlendirilmiş olup 2020 inceleme döneminde dönem faaliyetlerinden yatırım faaliyetleri için %81 oranında katkı sağladığı görülmüştür. Firma kalan yatırım açığını kredi ve öz kaynaklardan karşılayabilecektir. Bu oran 2021 inceleme döneminde %344 olarak gerçeklemiş olup 2020 yılına oranla daha yüksek bir değer almıştır. Firmanın ticari faaliyetleri, sermayesi, dönen varlıkların dönüşüm hızının kabiliyeti ve bilanço yapısı incelendiğinde firmanın, yatırımlarını makul ölçüde tamamlayabileceği yorumlanabilmektedir.

Tüm sonuçlar incelendiğinde firmanın kredibilitesi adına, kredibilite değerleme sonucuna götüren her bir mali kriterin önemli bir bölümünde kredibilite optimizasyonu sağlanmakta olup kredibilitesini uzun vadede koruyabileceği düşünülen bir firmadır.

Firmanın mali olmayan verileri Tablo 22'de on altı kriterde incelenmiş olup bu kriterler için detaylı açıklamalar çalışmanın sübjektif kriterler bölümünde belirtilmiştir. Mali verileri yeterli düzeyde olmayan şahıs firmaları veya küçük işletme niteliğindeki esnafların kredi çalışmalarında sübjektif kriterler büyük önem taşır. Özellikle incelenen firmanın halihazırda devam eden icra, haciz gibi olumsuz kaydının bulunması "İcra, Haciz, İflas Kayıtları" kriterinin olumsuz puanlanması neticesinde kredi çalışmasının başlamasına engel oluşturmaktadır. Bir firmanın mali verileri ne kadar iyi puan almış olursa olsun bu kriterin olumsuz puan alması, kredi değerlemeye esas ret kriteri oluşturarak çalışmayı henüz başlamadan sonlandırmaktadır.

Tablo 25'te ham mali veriler dikkate alınarak yapılan değerlendirmeye göre 1,80 nihai puan alan örnek firmanın kredi notu "B" çıkmıştır. Bu nota göre söz konusu firmaya kredi limit tahsisi yapılabileceği belirlenmiş olup nakdi kredileri, kefalet teminatına ilaveten '%20 marjlı GMÇS 'veya 'bire bir (1/1) marjlı gayrimenkul ipoteği' veya 'KGF kefaleti teminatıyla', gayri nakdi kredileri ise 'çek karnesi ürünü kefalet teminatı' ile, diğer ürünlerde ise 'kısmi kefalet' veya '1,25/1 gayrimenkul ipoteği 'veya 'KGF kefaleti teminatı' ile kredili çalışılabilir olarak karar oluşmuştur.

Tablo 26'da aktarılmış-arındırılmış mali veriler dikkate alınarak yapılan değerlendirmeye göre ise 1,64 nihai puan alan örnek firmanın kredi notu "A" notu çıkmaktadır. Bu nota göre ise konumuz firmaya yapılacak olan kredi limit tahsis koşulları; nakdi kredilerde, şirket kartı ve KMH ürünleri 'açık teminat', diğer ürünler

‘kısmi kefalet teminatı’ veya ‘kısmi maddi teminatlarla’, gayri nakdi kredilerde ise çek karnesi ürünü ‘açık teminat’, diğer ürünlerde ise ‘kısmi açık teminat’, ‘kısmi kefalet teminatı’ şeklinde belirlenmektedir.

Bankaların Kredi İşlemlerine İlişkin Yönetmelik kapsamında 01.07.2021 tarihinden itibaren güncel memzuç kayıtlarına göre toplam kredi bakiyesi 500 milyon TL ve üzerinde olan firmalara kredi tahsisi aşamasında BDDK tarafından yetkilendirilmiş derecelendirme kuruluşları aracılığı ile alınmış derecelendirme notlarının ilgili banka birimlerine ibraz edilmesi zorunlu kılınmıştır. İnceleme yapılan mali verilerden elde edilen bilgilere göre örnek firmanın bankacılık sektöründeki toplam kredi bakiyesi Tablo 8’de 2021 yılı verilerine göre 16.894.218 TL (300-Banka Kredileri ve 400-Banka Kredileri toplamı) olup ilgili yönetmelik kapsamında derecelendirme notu alma zorunluluğu bulunmamaktadır. Bununla birlikte, örnek firma için Kobirate A.Ş. derecelendirme notu ile değerlendirme yapıldığında aşağıdaki sonuçlar elde edilmiş olacaktır.

Kobirate A.Ş., derecelendirme notu ve matematiksel aralığı ile derecelendirdiği sembollerin hesaplama yöntemleri hakkında detay bilgi paylaşmamaktadır. Aynı şekilde JCR Eurasia Rating şirketi ve diğer rating şirketlerinin de derecelendirme puan ve sembollerini oluşturan kriter değer tablolarını paylaşmaması nedeni ile puan skalaları uyarlama yapılarak en yakın değer tespit edilmiştir.

Kobirate A.Ş., en yüksek değeri 100, en düşük değeri 0 olarak puanlamaktadır. Türkiye’deki bankalar genel uygulamasında ise kredilendirme puan aralığında en yüksek değer 1, en düşük değer ise 4 olarak ifade edilmektedir.

Tablo 28: Kobirate A.Ş. Derecelendirme Notları ve Matematisel Aralığı Tablosu

DERECELENDİRME NOTU	MATEMATİKSEL ARALIĞI
KR AAA	88–100,0
KR AA+	84–87,9
KR AA	80–83,9
KR AA-	76–79,9
KR A+	72–75,9
KR A	68–71,9
KR A-	64–67,9
KR BBB+	60–63,9
KR BBB	56–59,9
KR BBB-	52–55,9
KR BB+	48–51,9
KR BB	44–47,9
KR BB-	40–43,9
KR B+	36–39,9
KR B	32–35,9
KR B-	28–31,9
KR CCC	25–27,9
KR CC	22–24,9
KR C	20–21,9
KR D	0–19,9

Kaynak: kobirate.com.tr/#

Tablo 29: Kobirate A.Ş. Tarafından Kullanılan Uzun Vadeli Notların Sembol ve Tanımları Tablosu

AAA-AA-A-BBB not kategorilerinde derecelendirilen kurum veya menkul kıymetler, piyasa tarafından "Yatırım Yapılabilir" olarak değerlendirilmelidir.	
KR AAA	Derecelendirilen borçlular ve borçların diğer borçlar ve borçlulara kıyasla en yüksek kredi kalitesini, finansal yükümlülükleri yerine getirmesi son derece yüksek oranı ifade eder.
KR AA+ KR AA KR AA-	Derecelendirilen borçlular ve borçların diğer borçlar ve borçlulara kıyasla yüksek kredi kalitesini ifade eder. Finansal yükümlülüklerini yerine getirmesi yüksek, Ekonomik, Finansal ve yönetimsel koşullardaki ani değişikliklerden etkilenme olasılığının düşük olmasını ifade eder.
KR A+ KR A KR A-	Derecelendirilen borçlar ve borçluların diğer borçlar ve borçlulara kıyasla ortalamanın üzerinde kredi kalitesini ifade eder. Finansal olarak kıyaslandığında ortalamanın üzerinde kredi kalitesini ifade eder. Finansal yükümlülüklerini yerine getirme kabiliyeti yüksek ancak olumsuz ekonomik koşullardan etkilenebilir.
KR BBB+ KR BBB KR BBB-	Derecelendirilen borçlar ve borçluların diğer borçlar ve borçlulara göre ortalama kredi kalitesini ifade eder. Finansal yükümlülükleri yerine getirme kabiliyeti yüksek, olumsuz ekonomik koşullardan etkilenme riski fazla.
BB, B, CCC, CC, C kategorilerinde derecelendirilen kurum veya menkul kıymetler piyasa tarafından "spekülatif" olarak değerlendirilmelidir.	
KR BB+ KR BB KR BB-	Derecelendirilen borçlar ve borçluların diğer borç ve borçlulara kıyasla ortalamanın altında kredi kalitesini ifade eder. Finansal yükümlülüklerini yerine getirmede ekonomik ve finansal koşullara karşı son derece hassastır.
KR B+ KR B KR B-	Derecelendirilen borçlular ve borçların diğer borç ve borçlulara kıyasla zayıf kredi kalitesini ifade eder. Finansal yükümlülüklerini yerine getirmede ekonomik ve finansal koşullara hayli hassastır.
KR CCC	Derecelendirilen borçlular ve borçların diğer borç ve borçlulara kıyasla çok zayıf kredi kalitesini ifade eder. Yatırım yapılabilir kategorisinin oldukça altında tehlikede ve finansal yükümlülüklerini yerine getirebilmesi için ekonomik, sektörel ve finansal koşulların olumlu gelişmesi gerekmektedir.
KR CC	Derecelendirilen borçlular ve borçların diğer borç ve borçlulara kıyasla yetersiz kredi kalitesini ifade eder. Finansal yükümlülüklerin yerine getirilmeme riski oldukça yüksektir.
KR C	Derecelendirilen borçlular ve borçların diğer borç ve borçlulara kıyasla son derece yetersiz kredi kalitesi ifade eder. Risk çok yüksektir.
KR D	Bu kategoride derecelendirilen borçlular ve borçlar mali yükümlülüklerini yerine getirememiştir.

Kaynak: kobirate.com

Tablo 30: Derecelendirme Aralıkları Tablosu

Kobirate A.Ş. Puan Skalası	Örnek Banka Puan Skalası	Kobirate A.Ş. Puan Skalası	Örnek Banka Puan Skalası
100	1	49	2,53
99	1,03	48	2,56
98	1,06	47	2,59
97	1,09	46	2,62
96	1,12	45	2,65
95	1,15	44	2,68
94	1,18	43	2,71
93	1,21	42	2,74
92	1,24	41	2,77
91	1,27	40	2,8
90	1,3	39	2,83
89	1,33	38	2,86
88	1,36	37	2,89
87	1,39	36	2,92
86	1,42	35	2,95
85	1,45	34	2,98
84	1,48	33	3,01
83	1,51	32	3,04
82	1,54	31	3,07
81	1,57	30	3,1
80	1,6	29	3,13
79	1,63	28	3,16
78	1,66	27	3,19
77	1,69	26	3,22
76	1,72	25	3,25
75	1,75	24	3,28
74	1,78	23	3,31
73	1,81	22	3,34
72	1,84	21	3,37
71	1,87	20	3,4
70	1,9	19	3,43
69	1,93	18	3,46
68	1,96	17	3,49
67	1,99	16	3,52
66	2,02	15	3,55
65	2,05	14	3,58
64	2,08	13	3,61
63	2,11	12	3,64
62	2,14	11	3,67
61	2,17	10	3,7
60	2,2	9	3,73
59	2,23	8	3,76
58	2,26	7	3,79
57	2,29	6	3,82
56	2,32	5	3,85
55	2,35	4	3,88
54	2,38	3	3,91
53	2,41	2	3,94
52	2,44	1	3,97
51	2,47	0	4
50	2,5		

Lkn Süt Ltd.Şti.'nin Tablo 25'te yer alan ham mali verilere göre yapılan değerlendirme sonucu aldığı 1,80 puanı uyarlama ile 73-74 puan aralığına, Tablo 26'da yer alan aktarılmış-arındırılmış mali veriler ile yapılan değerlendirme sonucu aldığı 1,64 nihai puanı ise uyarlama ile 78-79 puan aralığına denk gelmekte olup Kobirate A.Ş. nin notlama sistemine göre ilgili puanlar sırası ile KR A+ ve KR AA- olarak yansımaktadır. Tablo 28'de derecelendirme notlarının detaylı açıklamaları belirtilmiş olup düzeltilmiş ve ham mali verilerden elde edilen sonucun kredi kararları açısından ne denli önemli olduğu ayrıca vurgulanmıştır.

SONUÇ ve DEĞERLENDİRMELER

Bankaların en temel işlevi olan krediler, gerçek ve tüzel kişilerin faaliyet alanlarının devamı ve yenilenmesi açısından önemli bir etken oluşturmaktadır. Bankalar açısından da önemli bir faaliyet alanı oluşturan krediler uygulamada özel ve niteliksel çalışmalar gerektirmektedir.

Bankalar, fon fazlası olanlardan temin ettikleri kaynakları fon ihtiyacı olanlara aktararak ekonomik sisteme önemli bir katkı sağlamaktadır. Fakat bu işlemlerin gerçekleşmesi beraberinde riski de doğurmaktadır. Risk, bankalar açısından sermaye kayıplarına veya faaliyetlerin sonlanmasına neden olmakta, firma ve şahıslar açısından da nakit akışlarının bozulmasına ve ticari ve finansal hareketlerinin sonlanmasıyla sonuçlanabilmektedir.

Dinamik bir sistem üzerine kurulu bankalar, çağın hızlı teknolojilerine ayak uydurarak ilerlemekte ve teknolojik alt yapılarını her geçen gün yenilemektedir. Artan rekabet ve işgücü ile rakiplerine karşı sermaye yapılarını koruyarak ve güvenli sermaye genişlemesi yaratarak faaliyetlerini sürdürmeyi hedeflemektedirler. Bankalar gerek kredilendirme gerekse operasyonel alanda faaliyetlerini sürdürürken çeşitli risklere maruz kalmakta ve ciddi sermaye kayıpları yaşamaktadırlar.

Bankaların çoğunlukla yabancı kaynaklar ile faaliyetlerini sürdürdüğü düşünülürse, taşıdıkları mali sorumluluklar ile kamu mecrasına karşı sorumlu oldukları net bir şekilde ifade edilebilmektedir. Bu sebeptendir ki kredi analizlerinde yapacağı hatalar, kredilerin geri dönüşlerinin aksamasına hatta takipteki kredilerin büyüklüklerini artırarak sermaye kayıplarına yenilerini ekleyip küçülmesi ve hatta faaliyetlerinin durması gibi sonuçlara sebep olacaktır.

Çalışmada Kobi'lerin kredilendirme süreçleri detaylı şekilde anlatılmış ve son bölümde imalat sektöründe faaliyet gösteren örnek firmanın mali ve mali olmayan verileri incelenip çeşitli hükümler çerçevesinde işlenerek yorumlanmıştır. Firmaya ait nihai kredilendirme değerlemesi firma analiz sonucunda ifade edilmiştir.

Çalışmanın birinci bölümünde bankacılığa giriş, bankacılık faaliyetleri ile bankacılığın tarihçesi anlatılmıştır. İkinci bölümde Kobi'lerde kurumsal kredilerin değerlendirme sürecinden bahsedilmiş, kurumsal kredilerin limit tahsis süreci hakkında bilgilere yer verilmiştir. Kredi tahsis bankalarda firmalardan temin edilmiş, mali ve mali olmayan tüm verilerin makro ekonomik ve sektörel bazda kanun, mevzuat ve banka yönetmelikleri dikkate alınarak kredi türüne en uygun vade,

teminat yapısı ve koşullar düşünülerek kredinin tesis edilmesi safhasıdır. Banka organizasyonel yapısının birbiriyle uyum göstermesi, şubeler ve genel müdürlük birimlerinin koordinasyonu, bankanın genel işleyişini, iş tutuşunun verimini artıracak ve müşteri memnuniyeti ile müşteri kazanımı sağlayacaktır.

Özellikle tahsis süreci, kredi analizi derecelendirmesi ve sonunda kredi değerlendirmesi aşamalarının nihai sonuçlarını ortaya çıkarmaktadır. Burada yaşanan aksaklıklar tüm kredi çalışmasını etkileyerek iş süreçlerinin akışını engelleyecektir.

Uygulama bölümünde, diğer bölümlerde ifade edilen esas ve yöntemler özellikle mali boyutta finansal tablolar üzerinde uygulanıp yorumlanarak firma analiz sonucuna raporlanmıştır.

Bilanço ve gelir tablosundaki kalemlerin aktarma ve arındırma işlemleri tamamlandıktan sonra işlenmiş finansal tablolar tekrar oluşturulmuş ve tekrar sunulmuştur. İşlenmiş verilerle oluşturulan nakit akım tablosu TMS7 standartlarında doğrudan (brüt) yöntemle hazırlanarak örnek işletmemizin işletme faaliyetleri net satışlar üzerinden değerlendirilmiştir.

Ülkemiz bankacılık teamülü kredi analizinde, işletme kredilerinde nakit akış tablolarından yararlanılmamakta, bu gösterge daha çok yatırım finansmanı ihtiyacına yönelik kredilerin analizinde kullanılmaktadır. Kurumsal yatırım, tarımsal yatırım kredilerinde özellikle nakit akış tablolarının oluşturulması firmanın işletme, yatırım ve finansman faaliyetlerinden olan kalemlerinin incelenerek yapılacak yatırımların yüzde kaçının öz kaynaklardan, yüzde kaçının dış finansman kaynaklarından gerçekleşeceği hususu analiz edilmelidir.

Kurumsal kredi derecelendirmesinde Kobi'lerin kredi değerliliğine etki edebilecek nitelikteki faktörler mali ve mali olmayan nitelikteki verilerin analizleri ile sonuçlandırılmıştır.

VUK'a göre hazırlanmış firma bilançosuna, aktarma ve arındırma işlemleri uygulanarak gerçek değerlerde analiz yapılması sağlanmıştır. Aktarma ve arındırma işlemleri bankalarca sağlıklı kredi analizi yapılması adına önemli ve gereklidir. Zira mali tablolarda nitelikli düzeltme işlemleri gerçekleştirilmemiş ise firmanın kredi değerlendirmesi gerçeği yansıtmayacak ve olası kredi limit tahsis süreçlerini doğru şekilde tamamlayamayacaktır. Çalışmada da görüldüğü üzere, örnek firmanın kredi analiz sonucunda aktarılmış ve arındırılmış mali verilere göre kredi değerliliği daha yüksek skor ile sonuçlanmış ve nihai puana göre Kredi Teminat Tablosu'nda çıkan nihai kredi değerine tekabül eden A raitingi (1,64 puan) kredi ve teminat koşullarıyla

birlikte açıklanmıştır. Düzeltilmiş mali verilere göre A raiting, firmanın nakdi ve gayri nakdi limitlerinde açık kredi (teminatsız) ve kısmi teminatlandırma karşılığında değerlendirebileceği hususu belirtilmiş olup işlenmemiş, ham mali verilere göre yapılan kredi değerlendirilmesinde ise çalışma B raiting (1,80 puan) ile sonuçlandırılmış olup puana tekabül eden nakdi ve gayri nakdi kredi limit koşulları kefalet, belirli bir marja dayalı çek ve senet teminatları, KGF kefaleti, ipotek teminatları karşılığı ile kredilendirme sonuçlandırılmıştır. Yapılan çalışmalar sonucunda mali tablolara uygulanan aktarma ve arındırma işlemleri sonrasında konumuz firmaya ait kredi notu, daha yüksek seviyede tespit edilmiş olup firmanın banka nezdinde belirlenen limit tahsis detayına ait teminat koşullarında daha esnek olunmasıyla sonuçlanmıştır.

Tüm incelemeler sonucunda firmaya mali ve mali olmayan (nicel ve nitel) kriterlerin önemi bir bölümünde kredibilite koşullarını sağlamakta, kredibilitesini uzun vadeli olarak (kredi değerliliği ve revizyon hareketleri) koruyabileceği kanaatine varılmıştır.

Ülkemizde bilanço ve gelir tablosu verileri ile elde edilen oran analizleri, likidite, aktif yapı, faaliyet döngüsü, kaynak yapısı, karlılık ve verimlilik oranları ile değerlemeye alınarak yorumlanmaktadır. Burada yer alan kriterler 15 kişilik uzman görüşü alınarak, yerel konjonktüre uygun olarak hazırlanmış ve derecelendirmeye büyük ölçüde etki edeceğinden analiz ve yorumlanması değerlilik açısından oldukça önemlidir.

Teknolojik değişimin beraberinde getirdiği riskler kadar kolaylıkları da mevcuttur. Bankaların, Merkez Bankası ve Kredi Kayıt Bürosu'na göndermiş olduğu veriler raporlanarak ve bankaların sistemlerine entegre edilerek firmalara istihbarat yapılması sağlanmaktadır. Buradan KKB, Kurumsal KKB, çek, memzuç raporları izlenmektedir. Ayrıca Tapu ve Kadastro Müdürlüğü, Emniyet Genel Müdürlüğü, Maliye Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, Adalet Bakanlığı ile entegre edilmiş sistemleri ile tapu sorguları, taşıt haciz ve rehin sorguları, genel haciz ve bildirim sorguları ile UYAP'tan alınan vergiler şahıslar ve tüzel kişiler adına kredi çalışmalarına katkı sağlamaktadır. Bu alanda yapılan çalışmalar, ayrıca mali olmayan kriterlerin belli kısmının analizi ve raporlanması bölümünde analistlere yardımcı olmaktadır. Özellikle çalışmada belirttiğimiz gibi entegre edilmiş kurumlardan alınan verilerin kredi derecelendirmeye etkisi negatif yönde değişkenlik gösteriyor ise mali kısmın firmaya kazandırdığı olumlu etki göz ardı edilerek kredi çalışmasının

sonlanmasına ve firmanın kredi temininde olumsuzluklar yaşamasına neden olabilecektir. Hatta bankanın mevcut kredili müşterisi olan Kobi'lerin 6 aylık ve 12 aylık limit yenileme ve revizyon tarihlerinde yapılan kredi değerlendirme çalışmalarında ilgili dönemlere denk gelen haciz, rehin, maddi tutarlı tazminat davaları, çek kayıtlarında yaşanan "karşılıksız" ibareleri firmanın bir önceki dönemde almış olduğu kredi notunu düşürerek Kobi'nin banka ile ilişkili olan kredi koşullarını olumsuz yönde etkileyecek, limit artışlarını, yeni kredi kullandırımlarını ve hatta teminat koşullarını da aşağı yönde etkileyecektir. Bu sebeple firmalar, bankalar ile kredili çalışmaya devam edebilmek adına bu kriterlere özel önem ve hassasiyet göstermelidir.

Bankalar, Kobi'leri değerlendirmeye alırken sektör ve segment çeşitliliğini dikkate alarak nihai derecelendirmede puanlama işleviyle mevzuatlara oluşturulmuş kriter belirleme faktörleri ile kredi limit tahsis koşullarını belirlemektedir.

Türk Bankacılık Sistemi'nde kurumsal kredi incelemeleri özellikle ekonomik dalgalanmalar ve konjonktürel etkiler neticesinde gelişen teknoloji ve artan rekabet koşulları ile sürekli devinim ve gelişim göstermektedir. Kredi puanlama sistemleri her banka için genel itibari ile birbirine benzer harf ve puan sistematiği ile kullanılmaktadır.

Firmaların faaliyetlerini devam ettirme çabası ve beraberinde kâr beklentisi ile yatırım girişimleri daha agresif bir pozisyon alarak firmaları kaynak arayışına itmiştir. Keza bankalar adına ticari ve kurumsal kredi sürecinde kâr ve büyüme hedefleri, sektörel yoğunlaşmalar, dengesiz portföy dağılımları, şubelerde finansal analizde ve ayrıca tahsis ile mali tahlil biriminde çalışan personelin iş yükü ve oluşan operasyonel hedefler bankaları risk oluşumlarına yaklaştırmıştır. Bir de çalışan profesyonellerin uzmanlık alanları dışında bankaların vermiş olduğu alan dışı görevlendirmeler, beraberinde çeşitli eksiklerin oluşmasına neden olmaktadır.

Türkiye Bankalar Birliği'nin yayımlamış olduğu veriler göz önünde bulundurulursa Mart 2021 itibari ile 2.991 milyar TL, büyük ölçekli firmalar 2.058 milyar TL ve Kobi'ler 937 milyar TL sadece nakdi krediler türünde işletmelere fon sağlanmıştır. Toplamda bu rakam 3.925 milyar TL'dir. Bireysel kredilerde toplamda 933 milyar TL hanelere fonlama sağlanmış olup bireysel krediler toplam kredilerin sadece %24'ünü oluşturmuştur. Kalan %76'lık kısmı aktif ticari kredilerden oluşmakta olup kredilerin toplam kredi montanları içinde büyük bir kısmını oluşturduğu görülmüştür.

Ticari kredi tutarları ele alındığında karlılığın sermayeye katkısı (faiz ve komisyon geliri) önemli büyüklük oluşturmaktadır. Keza verilen ticari kredilerin tahsil kabiliyetini yitirmesi ve takip rasyolarında bu büyük kredilerin banka sermaye ve bilançolarında izlenen bakiyelerin artması meydana gelebilecek zor veya imkânsız senaryolara sebebiyet verecektir. Bu sebeple aktif kalitesi yüksek, verimli bir müşteri portföyüne hâkim olabilmek kredinin kendi içinde mevcut olan riski ölçmek ve kontrol etmek, tahsil imkân ve kabiliyetlerini öngörebilmek ve ayrıca kredi karar sistemlerinin sağlam işlemesini gerçekleştirmek adına kurumsal kredi değerleme analizi önemli bir disipline faaliyetler sistemini oluşturmaktadır.

KAYNAKÇA

Akgüç, Ö. (1992). *100 Soruda Türkiye'de Bankacılık.* İstanbul: Gerçek Yayınevi.

Albayrak, R.A. (2021). Mevduat ve Katılım Bankalarının Kredi Teklif ve Tahsis Süreçleri Açısından Karşılaştırılması. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 17(2):356.

Altan, M. (2001). *Fonksiyonlar ve İşlemler Açısından Bankacılık.* İstanbul: Beta Yayınları.

Altay, O., Küçüközmen, C.C., Ural M. ve Demireli, E. (2014). *Banka İktisadı ve İşletmeciliği*. Ankara: Detay Yayıncılık.

Altay, N.O., Demirhan, D., Ural, M., Gacaner Atış, A., Demireli E., Çınar, K.Ç., Küçüközmen, C.C., Vurucu, M., Çetinkaya, E. ve Çakı, S. (2014). *Banka İktisadı ve İşletmeciliği*. Ankara: Detay Yayıncılık.

Akdoğan, N., & Tenker, N. (1992). *Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri*. Genişletilmiş 4. Baskı, Ankara: Gazi Yayınevi

Akdoğan, N. ve Tenker, N. (2010). *Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri.* Ankara: Gazi Kitapevi

Akıncı, N. ve Erdoğan, N. (1995). *Finansal Tablolar ve Analizi*. İzmir: Barış Yayınları.

Akkaya, G.C. ve Demireli, E. (2010). *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.* Analitik Hiyerarşi Süreci İle Kredi Derecelendirme Analizi Üzerine Bir Model Önerisi. 19(1):12.

Akgeyik, T. ve Ariş, Y. (2008). *Türk Bankacılık Sektöründe Yabancı Girişi: Risk Mi? Fırsat* Mı? İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları.

Akgüç, Ö. (1989). *Finansal Yönetim.* İstanbul: Muhasebe Enstitüsü.

Akgüç, Ö. (1989). *Yüz Soruda Türkiye'de Bankacılık*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.

Akgüç, Ö. (2000). *Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi*. İstanbul: Avcıol Basım Yayım.

Akgüç, Ö. (2011). *Mali Tablolar Analizi.* İstanbul: Avcıol Basım Yayın.

Aktan, Ç., Utkulu, U. Ve Togay, T. (1998). *Nasıl Para Sistemi, Parasal Disiplin ve Parasal Öneriler İçin Alternatif Öneriler.* İstanbul: İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Yayımı.

AN, H. and Kam, C.C. (2008), Credit Ratings And IPO Pricing. *Journal of Corporate Finance*. (14): 584–595.

Aras, G. (1996). *Ticari Bankalarda Kredi Portföyünün Yönetimi*. İstanbul: Sermaye Piyasası Kurulu Yayınları.

Arat, M.E. (2005). *Finansal Analiz Aracı Olarak Oranlar: İlkeler ve Yorumlar.* İstanbul: M.Ü.Nihad Sayar Eğitim Vakfı Yayınları.

Arıçelik, G. (2010). *Ticari Bankalarda Performans Ölçümü: Camels Analizine Dayalı Bir İnceleme* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İzmir: T.C Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Para ve Banka Programı.

Arslan, R. (2008). Türk Bankacılık Sisteminde Rekabet Stratejileri ve Yayılım Süreci. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 3 (17): 132.

Aslan, R. (2008). Türk Bankacılık Sisteminde Rekabet Stratejileri ve Yayılım Süreci. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 1(2): 130.

Atalar, M. ve Şahin, N.K. (2013). Kredi Tahsisinde Rating Yönteminin Sorunlu Krediye Etkisi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.* 16(30):111

Ateş, M. (2007). *Türkiye'de KOBİ'lerin Finansman Olanakları.* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Atukalp, M.Esra. (2018). Özel Sermayeli Mevduat Bankalarının Finansal Performanslarının İncelenmesi. *Global Journal Of Economics And Business Studies Küresel İktisat ve İşletme Çalışmaları Dergisi*. 7(14): 38-52.

Aydın, H. (2013). Finans Sektöründe Tüketici Hukuku ve Uygulama Alanları Sempozyumu Açılış Konuşmaları. *Bankacılar Dergisi*. 3(84):71.

Aydın, N. (2006). *Bankacılık Uygulamaları.* Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Ayrıçay, Y., Ada, Ş., Kaya, A. (2016). Katılım Bankacılığının Gelişiminin Önündeki Engeller: Bir Alan Araştırması. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi iktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi.* 5(3): 120.

Aydın, N., Başar, M. ve Coşgun, M. (2007). *Finansal Yönetim.* Eskişehir: Genç Copy Center.

Babuşcu, Ş., Hazar, A. ve İskender, A. (2018). *Banka Risk Yönetimi Basel I – II – III – IV Düzenlemeleri.* Ankara: Bankacılık Akademi Yayınları.

Babuşcu, Ş., Hazar, A. ve Kocaman, B.E. (2017*). Kredilendirme Finansal Tablolar Analizi Sektörel Örnek Uygulamaları*. Ankara: Akademi Yayınları.

Babuşcu, Ş., Hazar, A. ve diğerleri. (2014*). Kredilendi Derecelendirme.* Ankara: Akademi Yayınları.

Bağımsızdenetim.net. (2016). *Dış Denetim Nedir?* http://www.bagimsizdenetim.net/dis-denetim-nedir , (22.12.2020).

Bankacılar Dergisi. (2000). AB Danışmanlık ve Yatırım Hizmetleri A.Ş. Genel Kredi Sınırları Hakkında Avrupa Birliği Düzenlemeleri. 2(35): 70-71.

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu. (2001). *Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı.* Ankara.

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu. (2016). *Bankaların Kredi Yönetimine İlişkin Rehber/1. Kısım*. Ankara.

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu. (2022). *Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeleri*. Ankara.

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu. (2023). *Aylık Bankacılık Sektörü Verileri.* https://www.bddk.org.tr/BultenAylik , (20.01.2023).

Bankalar.org. (2020). *Özel Sermayeli Mevduat Bankaları*. https://www.bankalar.org/ozel-sermayeli-bankalar, (22.02.2020).

Bakdur, A. (2003). *Bankacılık Sektörünü Düzenleyen Kurumların Yapıları: Ülke Uygulamaları ve Türkiye İçin Öneri.* (DPT Uzmanlık Tezi). Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.

Benli, Y. Ve diğerleri. (2010) *Genel Muhasebe I-II*. Ankara: Siyasal Kitapevi.

BDDK. (2020) *Sektör Verileri.* https://www.bddk.org.tr/ContentBddk/dokuman/veri_00014_58.pdf, (02.04.2020)

Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu. (2018). *BTK Yerli ve Milli Üretimi Arttırmak İçin Çalışmalara Hız Verdi.* https://btk.gov.tr/haberler/btk-yerli-ve-milli-uretimi-arttirmak-icin-calismalara-hiz-verdi (e.t:23.02.2023)

Bloomberg. (2017). *Aktif Karlılık Nedir?* https://businessht.bloomberght.com/piyasalar/haber/1583151-aktif-krlilik-nedir, (14.12.2020)

Bozkurt, N. (2018). *Muhasebe Denetimi*. İstanbul: Alfa Yayınları.

Buğan, M.F., Gülreis, S., Kılıç, Y. (2016). Banka Karlılığını Etkileyen Faktörler Türkiye Örneği. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*. 1(72):21.

Burçkin, E. (1995). *Temel ve Ek Mali Tabloların Düzenlenmesi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Muhasebe Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayını.

Bülbül, C. (2011). Kredi Verme Sürecinde Mali Analiz Tekniklerinin Kullanılması ve Önemi. *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.*

Candan, H. ve Özün, A. (2006). *Bankalarda Risk Yönetimi ve Basel II*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Choudhary, R. (2020). *Mobile Banking: Advantages & Disadvantages Of Mobile Banking*. https://bank.caknowledge.com/mobile-banking, (25.03.2020).

Cook, P. (2001). Finance and Small and Medium-Sized Enterprise in Developing Countries. *Journal of Developmental Entrepreneurship*. 6(1):5

Costopulos, Yannis. (1999). *Regulation of Supervision or Financial Services: National European abd Global Issues – A Back Ground Paper*, Alpha Banking Group.

Coşkun, M.N., Ardor, H.N., Çermikli, A.H., Eruygur, H.O., Öztürk, F., Tokatlıoğlu, İ., Aykaç G. ve Dağlaroğlu, T. (2012). *Türkiye'de Bankacılık Sektörü Piyasa Yapısı, Firma Davranışları ve Rekabet Analizi.* İstanbul: GM Matbaacılık.

Craig, M. (1999). *The Financing Of Long Term Development.* Cambridge.

Çabuk, A. ve Lazol, İ. (2010). *Mali Tablolar Analizi*. Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.

Çakıcı, Ö. Ve Ceylan, M. (2014). *Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu: Teori - Uygulama -Mevzuat.* İstanbul: TBB

Çankaya, F. Ve Öz, M. (2011). *Türkiye'de Kamu Bankalarının Özelleştirilmesi*. Ankara: Türkiye Bankalar Birliği Yayınları.

Çelebican, G. (1998). *Para Kurulu Sistemi.* Ankara: Aso Medya.
Çetinel, E. (2017). Şimdi Moda KOBİ'lere Özel Yayın. *Para Dergisi*. Cilt (33): 64.

Çelik, M. ve diğerleri. (2018). Kobilerin Kredilendirme Kararlarında Kredi Skorlama Modellerinin Kullanımı Üzerine Bir Araştırma. *Mehmet Akif Ersoy Üni. İİBF Dergisi*. 5(3):936-948.

Çetin, C., Arslan, M.L. ve Dinç, E. (2015). *İnsan Kaynakları Yönetimi*. İstanbul: Beta Yayınları.

Çetiner, E. (2010). *İşletmelerde Mali Analiz*. Gazi Kitabevi: Ankara

Çevik, S. (1992). 1980 Sonrası Türk Bankacılık Sektörünün Genel Görünümü-Yapısal Değişiklikleri ve Avrupa Topluluğuna Uyum İmkanları. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi.* 7(1): 156.

Çonkar. K. ve Vurur, S. (2008), *Türkiye"de KOBİLER Derecelendirilme Notu Almalı Mı? Basel II"ye Geçiş Öncesi KOBİlerde Genel Durum Değerlendirmesi: Sorun ve Çözüm Önerileri Bildiriler Kitabı*. İzmir Ekonomi Üniversitesi.

Çömlekçi, F., Sözbilir, H. Ve Bektöre, S. (2006). *Mali Tablolar Analizi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Çömlekçi, F. (2004). *Muhasebe Denetimi ve Mali Analiz*. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi.

Çümen, A. (2011). Basel 2 Sürecinde Kredi Derecelendirme ve Bir Tekstil İşletmesinde Uygulaması. *C.B.Ü. İ.İ.B.F. Yönetim ve Ekonomi Dergisi.* 18(2):115-126.

Degos, J.G., Hmiden, B.D. and James E. (2010). Credit Rating Agencies: Accouting Adjustments and Econometrical Analysis. *Economics International Journal Of Eceonomics and Accounting.* 1(1-2):88-106.

Deha Eğitim Kurumları. (2019). *Kurumsal Yönetim İlkeleri ve Finansal Yönetim*. İstanbul: Deha Yayınları.

Delikanlı, İ.U. (2010). *Bankacılıkta Kredi Türevlerinin Hissedar Değerlerine Katkısı Etkin Bir Şekilde Kullanımına İmkân Sağlayacak Risk Yönetimi Yapılanması ve Finansal Raporlaması*. İstanbul: Türkiye Bankalar Birliği.

Demirez, D. (2020). *Bankacılıkta Kredi İşlemleri*. Çağ Üniversitesi.

Docplayer. (2016). *Ek Mali Tablolar*. https://docplayer.biz.tr/481567-Ek-mali-tablolar-1-2-hafta-satislarin-maliyeti-kar-dagitim-ve-fon-akim-tablolari.html, (13.12.2020).

Dovletov, A. (2018). *Muhasebe Konu Anlatımı*. İstanbul: 4T Yayınevi.

Doğan, M. (2017). *Kredi Derecelendirmesi.* Ankara: Pelikan Yayınevi.

Duramaz, S. Ve Gökbunar, A.R. (2017). Ekonomik İstihbarat Sisteminin Oluşturulmasına Yönelik Türkiye İçin Yeni bir Model Önerisi. *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi.* 12(47):62.

Durmuş, A.H. ve Arat, M.E. (1995). *İşletmelerde Mali Tablolar Tahlili İlkeler ve Uygulamalar*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Nihad Sayar Eğitim Vakfı Yayınları.

Ekici, A. (2007). *Bankacılar Dergisi*. Bankacılık Mevzuatı Kapsamında Banka ve Müşteri Sırrı. 2(63):58-62.

Ekodialog. (2020). *Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler*. http://ekodialog.com/isletme_ekonomisi/KOBİler_ve_ozellikleri.html, (25.03.2020).

Ekodialog. (2019). *Bankacılığın Tarihsel Gelişimi.* https://www.ekodialog.com/makaleler/bankaciligin-tarihsel-gelisimi.html/, (28.11.2019).

Ekodialog. (2019). *Cumhuriyet Döneminde Türk Bankacılık Sektörü*. http://ekodialog.com/makaleler/cumhuriyet-doneminde-turk-bankacilik-sektoru.html, (03.12.2019).

Emek, U. (2002). *Devletin Kapasitesi ve İktisadi Kalkınma Sürecindeki İşlevi Bağımsız Düzenleyici Kurumlar ve Türkiye Uygulaması.* TÜSİAD Yayın No: T/2002-12/349 s.58.

Ensari,A. (2011). Kurumsal Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesinde Kantitatif ve Kalitatif Analizlerin Karşılaştırılması, İnşaat Sektörü Üzerine İstatiksel Bir Uygulama. (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü.

Eski, T. (2016). *Kredi İşlemleri; Bankalar ve Bankalarla İşlem Yapanlar Öğrenciler, Bankacılar ve Müşterilerine*. İstanbul: Filiz Kitabevi.

Ercan, M. K., Ban, Ü. (2009). *Finansal Yönetim*. Ankara: Gazi Kitapevi.

Erdem, E. (2016). *Para Banka ve Finansal Sistem.* Ankara: Detay Yayıncılık.

Erdoğan, A.İ. (2017). Bankaların Kobi Uygulamaları. *Internatıonal Journal of Sciences and Eduction Research*. 3(1):24.

Erol, C. (1991). *"Mali Tablo Analizi" Nakit Yaklaşım Yöntemiyle Kredi Değerlendirmesi*. Ankara: T.B.B.Y.

Ertuğrul, A. ve Zaim, O. (1996). *Türk Bankacılığında Etkinlik, (Tarihi Gelişim Kantitatif Analiz)*. Ankara: Ünal Ofset.

Evans, J.R. (1993). *Applied Production And Operations Management*. U.S.A.: West Publishing.

Finans Gündem. (2016). *Bankacılık Sektöründe Büyük Rekabet*. https://www.finansgundem.com/haber/bankacılık-sektorunde-buyuk-rekabet/1123691, (04.04.2020).

Freixas, X. Ve Rochet, J.C. (2008). *Microeconomics Of Bankig*. MIT Press, Cambridge.

Fortune, P. (2000). Margin Requirements, Margin Loans and Margin Rates: Practise and Principles. *New England Economic Review*. 9(1):20.

Geçer, T. (2014). Kredi İstihbaratı. *İstanbul Ticaret Üni. Sosyal Bilimler Dergisi.* 13(25): 21-35.

Girginer, N. (2008). Ticari Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesinde Çok Kriterli Yaklaşım: Özel ve Devlet Bankası Karşılaştırması. *Dergipark*. 1(37):133.

Göçer, İ., Mercan, M. ve Bölükbaş, M. (2015). Bankacılık Sektörü Kredilerinin İstihdam ve Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkileri: Türkiye Ekonomisi İçin Çoklu Yapısal Kırılmalı Eş Bütünleşme Analizi. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 33(2): 65-84.

Göksu, F. ve Seziş, M. (1996). Mali Tablolar Analizi ve Yararları. *Vergi Sorunları Dergisi*. 15(99): 28.

Gügercin, U. Ve İplik, F.N. (2013). Yöneticilerin Eğitim Seviyeleri ile Firmaların Risk İştahı Arasındaki Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma. *İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi.* 1(2):50.

Güneş, M. ve Yeğen Kurtuluş, N. (2019). *Finansal Analiz ve Kredi Süreci*. İstanbul: Türkmen Kitapevi.

Güneş, M. ve Yeğen Kurtuluş, N. (2019). *Ticari Krediler ve Kredi Türleri*. İstanbul: Türkmen Kitapevi.

Güneş, R., Acar, D., Bekçi, İ. ve Usul, H. (2015). *Dönem Sonu İşlemleri.* İstanbul: Detay Yayıncılık.

Gücenme,Ü. (2005). *Mali Tablolar Analizi ve Enflasyon Muhasebesi.* İstanbul: Aktüel Yayınları.

Gündoğdu, A. (2016). *Küresel Kriz Sonrası Gelişmeler Işığında Bankacılığın Temelleri*. Ankara: Nobel Yayınları.

Güngör, S. (2007). *Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesinde AHS Yöntemi ve Uygulanabilirliği Üzerine Bir Araştırma*. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Aktaran: Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi ve Kredi Talebinin Değerlendirilmesinde Finansal Bilginin Önemi, Orhan Ünal ve Nilüfer Yücedağ.

Güneş, M. ve Yeğen Kurtuluş, N. (2019). *Ticari Krediler ve Kredi Türleri*. İstanbul: Türkmen Kitabevi.

Halkbank. (2021). *Yurtdışı Kaynaklı Krediler*. https://www.halkbankKOBİ.com.tr/tr/KOBİ/krediler/yurtdisi-kaynakli-krediler.html, (20.02.2021).

Hazar, A., Babuşçu, Ş. Ve Ekim Kocaman, B. (2017). *Kredilendirmede Finansal Tablolar Analizi Sektörel Örnek Uygulamalar*. Ankara: Bankacılık Akademisi Yayınları.

Holmes, A. (2002). *Risk Managament.* Oxford: Jobs Tone Publishing.

İmren, C. (2018). *Banka Nedir*. https://bilgihanem.com/banka-nedir/, (21.11.2019).

İnvestaz. (2020). *Hisse Senetleri.* https://www.investaz.com.tr/hisse-senetleri/likidite-oranlar%C4%B1, (26.11.2020).

İpci, M. ve Karan, M.B. (2001). *21 yy. Eşiğinde Türkiye'de Bankacılık Sisteminin Yapısı, Verimliliği ve Sanayi Sektörüne Katkıları.* Ankara:Asomedya.

Kalem, M. ve Akın, E. (2009). Müşterinin Tanınmasında Gerçek Faydalanıcının Tespiti. *Bankacılar Dergisi.* 2 (68):65.

Kamacı, A., Ceyhan, S. ve Peçe, M.A. (2018). Kredi Hacminin Para Arzı ve Ekonomik Büyüme Üzerine Etkisi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi.* ICMEB17 Özel Sayısı.

Karabıçak, M. ve Altıntepe. N. (2001). KOBİ'lerin Kredi Yoluyla Finansmanı I. Orta Anadolu Kongresi: KOBİ'lerin Finansman ve Pazarlama Sorunları. *Nevşehir KOSGEB ve Erciyes Ünversitesi*.

Kartal, M.T. (2018). *Bankaların Finans Sektöründeki Önemi*. https://www.researchgate.net/publication/327056388_Bankalarin_Finans_Sektorundeki_Onemi , (02.12.2019).

Karademir, F. (2016). *Finansal Analiz ve Kredi İşlemleri*. Ankara: Elma Yayınevi.

Karadeniz, E., İskenderoğlu, Ö., Beyazgül, M. ve Zencir, B. (2015). Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri Alt Sektöründeki Küçük, Orta ve Büyük Ölçekli İşletmelerin Banka Kredisi Kullanım Düzeyinin Analizi. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi.* 17(1): 57-74.

Karapınar, A. ve Zaif Ayıkoğlu, F. (2009). *Uluslararası Finansal Raporlama Standartları İle Uyumlu Finansal Analiz*. Ankara: Gazi Kitapevi.

Karapınar, A., Zaif Ayıkoğlu, F. (2018). *Uluslararası Finansal Raporlama Standartları İle Uyumlu Finansal Analiz.* Ankara: Gazi Kitapevi.

Kartal, M.T. (2019). Bankacılıkta Kapasite Planlama: Şube Operasyon Faaliyetleri Üzerine Kavramsal Bir İnceleme. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 1(6):48.

Kaufman, G.G. (1995) *The U.S. Financial System Money, Markets And İnstitutions*. ABD: Printice Hall.

Kavcıoğlu, Ş. (2003). *Ticari Bankalarda Sorunlu Kredilerin Yönetimi, Çözüm Yolları ve Takibi.* İstanbul: Türkmen Kitapevi.

Kaya, F. (2012). *Bankacılık Giriş ve İlkeleri*. İstanbul: Beta Yayıncılık.

Kaygusuz, S. (2018). *Finansal Tabloların Okunması ve Yorumlanması.* Bursa: Dora Yayıncılık.

Keck, W., Jovıc, D. (1999). Das Management Von Operationellen Risiken Bei Banken. *Der Schweizer Treuhaender.* 10(99):964.

Keskin Köylü, M. (2007). *Merkez Bankası ve Hazine*. Ankara: Astana Yayınları

Keskin Benli, Y. ve diğerleri. (2010). *Genel Muhasebe 1-2*. Ankara: Siyasal Kitabevi.

Keskin, E. ve diğerleri. (2008). *50. Yılında Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye'de Bankacılık Sistemi "1958-2007".* İstanbul: Graphis Matbaa.

Keyder, B. (1968). İşletmelerde Sermaye İhtiyacı ve Sermaye Temini. *Maliye Araştırma Merkezi Konferansları.* 16(1): 163.

Kredi Kayıt Bürosu. (2023). *Tarihçe.* https://www.kkb.com.tr/hakkimizda, (23.03.2023).

Kredi Garanti Fonu. (2023). *30.04.2023 Tarihli Ticari Finansman Hacmimiz*. https://www.kgf.com.tr/index.php/tr, (29.01.2023).

Kredi Garanti Fonu. (2020). *Kobi Nedir?* http://www.kgf.com.tr/index.php/tr/bilgi-merkezi/sikca-sorulan-sorular/53-KOBİ-nedir, (21.03.2020)

Kobirate. (2015). *Kredi Derecelendirme Metodolojisi*. https://www.KOBİrate.com.tr/Kredi-Derecelendirme-Metodolojisi, (01.10.2021).

Kobirate. (2021). *Kobirate.* https://www.KOBİrate.com.tr/ , (01.10.2021).

Kocabaşoğlu, U., Sak, G., Sönmez, S., Erkal F., Gökmen, Ö., Seker, N., Uluğtekin, M. (2001). *Türkiye İş Bankası Tarihi*. Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları.

Koç, H. (2017). TTK M. 367 Kapsamında Banka Kredi Komitesinin Konumu Ve Hukuki Niteliği. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 21(3): 259.

Koçak, B. (2014): *Bankalarda Kredi Yönetimi ve bir bankada Güvenilir Ticari Kredi Değerlendirmesi Yapılması İçin Önerilen Kredi Analiz Uygulama Yöntemi.* (T.C. Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi).

Konuralp,G. (2001). *Sermaye Piyasaları*. İstanbul: Alfa Yayınları.

KOSGEB. (2012). *Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik*. https://www.kosgeb.gov.tr/Content/Upload/Dosya/Mevzuat/KOBİ'lerin_Tanımı,_Nitelikleri_ve_Sınıflandırılması_Hakkında_Yonetmelik.pdf, (23.03.2020).

KOSGEB. (2020). *Tarihçe*. Tarihçe - KOSGEB T.C. Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı, (24.03.2020).

Kosgeb Destekler. (2018). *KOBİ Nedir? KOSGEB Tanımı.* https://www.kosgebdestekler.com/KOBİ-nedir-kosgeb-tanimi/, (23.03.2020).

Koruyan, A., Altay, O. (1993). *Ege Bölgesi Sektörel Gelişme Stratejileri Projesi-Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar 9.* İzmir: ESİAD Yayınevi.

Koruyan, A. ve Öcal, T. (1992). *Bankacılık Sektörü Türkiye Ekonomisi Sektörel Gelişmeler. Yayıma Hazırlayan Çelik Arnoba ve Cem Alpar*. Ankara: Türkiye Ekonomi Kurumu.

Köksal, O. (1993). Avrupa Topluluğu Bankacılık Yapısı ve Türkiye'nin Uyumu. *Uzman Gözüyle Bankacılık Dergisi.* 45 (3): 55.

Kuas, H. (2010). *Bankacılık Sisteminde Ticari Kredilendirme Süreci Üzerine Bir İnceleme. (*Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Anabilim Dalı Pazarlama Programı Yüksek Lisans Tezi).

Kutlu, H.A. (2007). 4. KOBİ'ler ve Verimlilik Kongresi, İstanbul Kültür Üniversitesi, *Kobi'lerin Finansal Sorunları Ve Çözüm Önerileri.*

Küçük Ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri Ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik. (2022).

LEE, K.H., ULLAH, S. (2011). Customers' Attitude Toward Islamic Banking in Pakistan. *International Journal of Islamic and Middle Eastern Finance and Management*, 4-(2):131-14-5.

Leitner,Y. (2006). Using Collateral to Secure Loans. *Business Review.* 2006:2

Levine, R. (1997). Financial Development And Economıc Growth: Views And Agenda. *Journal of Economic Lıterature.* 35:688-726.

Mermod, A.Y. ve Ceran, M. (2011). Basel III Doğrultusunda Bankacılık Riskleri ve Sermaye Yeterliliği; Türk Bankacılık Sektörü Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz. *Marmara Üniversitesi Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi.* Sayı:4: 29-38.

Meydan, C. (2010). Bağımsız Derecelendirme Şirketlerinin Kurumsal Derecelendirme Yaklaşımları Çerçevesinde Bir Derecelendirme Uygulaması. *Dergipark Maliye ve Finans Yazıları.* 1(86):69-100.

Muhasebe Dersleri. (2009). *Mizan Tanımı*. http://www.muhasebedersleri.com/genel-muhasebe-2/mizan.html, (26.10.2020).

Naude, W. and Szirmai, A. (2012). *The İmportance Of Manufacturing İn Economic Development: Past, Present And Future Perspectives. Working Paper Series/ United Nations Uni. UNU-MERIT,* http://merit.unu.edu/publications/wppdf/2012/wp2012-041.pdf, (03.04.2016) aktaran İmalat Sanayi Sektöründe Üretim ve Banka Kredileri İlişkisi: Türkiye İçin Eşbütünleşme ve Nedensellik Analizi. *D.E.U Sosyal Bilimler Enst. Dergisi.* 109(1):37.

Nguyen, A.H. (2004). Financial Analysis İn Lending To Business A Case Study Of Vietnambank. *School Of Public Policy And Management KDI İn Partial Fulfillment Of The Requirements For Degree Of Master Of Business.*

Northcott Ann, C. (2004). *Competition In Banking; A Review Of The Literature*. Canada

Okka, O. (2011). *İşletme Finansmanı*. Ankara: Nobel Yayınları.

Okka, O. (2015). *İşletme Finansmanı*. Ankara: Nobel Yayınları.

Okka, O. (2015). *Finansal Yönetim Teori ve Çözümlü Problemler.* Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Orhon Basık, F. (2012). *Rekabet Stratejilerinde Maliyet Yönetimi*. İstanbul: Türkmen Kitapevi.

Ökte, K.S. (2017). *Kredi Görüşü Teori ve Kanıtlar Üzerine Bir İnceleme.* İstanbul: Doğu Kitapevi.

Önce, S., Çabuk, A. ve diğerleri. (2014). *Finansal Tablolar Analizi.* Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Özdemir, Z. (2010). Bilanço Yapısı İtibari İle Bankacılık Sistemi. *Dergipark.* 1(50): 870.

Özdemir, S., Ersöz, H.Y. ve diğerleri. (2007). Küçük Girişimciliğin Artan Önemi ve KOBİ'lerin Türkiye Ekonomisindeki Yeri. *Dergipark.* 53(3):173.

Özden, K.Ö. (2010). *Ticari Bankalarda Kredilendirme Süreci ve Kredi Riski Yönetimi.* (Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Aktaran: Kullanımı Yaygın Olan Teminat Türleri Çerçevesinde Bankalarda Nakdi Krediler İçin Ayrılacak Özel Karşılıkların Muhasebeleştirilmesi, İsmail Kaban.

Özkan, T., Duran, N.İ. ve diğerleri (2021). Faaliyet Döngüsü ve Nakit Akıı Döngüsünün Türkiye'deki Çimento Endüstrisinin Finansal Performansı Üzerindeki Etkileri. *İzmir İktisat Dergisi*. 36(1):27-29.

Özsoy, İ., Görmez, B. ve diğerleri. (2013). Türkiye'de Katılım Bankalarının Tercih Edilme Sebepleri: Ampirik Bir Tetkik. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*. 20(1): 188

Öztürk, K. (2015) *Kredi Politikası ve Değerlendirmesi*. Ankara: Siyasal Kitapevi.

Parasız, İ. (2000). Modern Bankacılık: Teori ve Uygulama. İstanbul: Ezgi Kitap Basım.

Pekdemir, R. (1994). *Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğine Göre Mali Tablolar El Kitabı.* İstanbul: İSMMMO Yayınları.

Pennacchi, George. (1998). Expected Stock Returns and Varriance Risk Premia. *Journal Of Empirical Finance*. 5(2): 69-67.

Pınar, A. ve Erdal, B. (2018). *Para, Banka, Kredi ve Para Politikası*. Ankara: Turhan Kitabevi.

Pişkin, R. (2010). Türkiye'de Düzenleyici Kurumlar ve Üst Kurulların Görev ve İşlevleri. (Yüksek Lisans Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Poyraz, O. (2010). *Kredi Talebinde Bulunan İşletmelerin Finansal Tablolarında Yapılan Düzeltme ve Arındırma İşlemleri Üzerine Bir İnceleme*. (Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Muhasebe Programı Yüksek Lisans Tezi).

Rasyonel Ekon. (2020). *Kredilendirme İlkeleri Nelerdir?* https://rasyonelekon.blogspot.com/2018/12bankacilikta-5c5k-kurali.html, (21.12.2021).

Robert,C. (1977). An Analytic Derivation of the Cost of Deposit Insurance and Loan Guarantees: An Application of Modern Option Pricing Theory. *Journal of Banking & Finance.* Merton Sloan School of Management. 1(1):3-11.

Ross, S. A., Randolp, W.W. and Bradford D.J. (2003). *Fundalmentals Of Corparete Finance İnternational Edition.* Mc Graw-Hill Irwin.

Schoenebeck, K. P. & Holtzman, M P. (2013). *Interpreting and Analyzing Financial Statements – A Project-Based Approach, Sixth Edition*. Pearson Education Inc: New Jersey, USA

Sarıaslan, H. ve Erol, C. (2008). *Finansal Yönetim*. Ankara: Siyasal Kitapevi.

Sarıkale, H. Ve İlter, B. (2018). Finansal Analiz Sürecindeki Temel Mali Tablo Düzeltmelerinin Oran Analizine Etkisi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 20(1): 165 -170.

Sayılgan, G. (2017). *Soru ve Yanıtlarıyla İşletme Finansmanı.* Ankara: Siyasal Kitapevi.

Schaltegger, S., Bennet, M. ve Burrit, R. (2006). *Sustainabilitiy accounting and reporting: Development linkages and reflection. An Introduction*. Netherlands, Dordrect: Springer.

Selimler, H. ve Kale, S. (2018). Banka ve Finansal Kurumların Krediler ve Sorunlu Krediler Açısından Karşılaştırılması. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 40(2): 274-295.

Selimler, H. ve Kale, S. (2015). Türk Bankacılık Sektöründe Bilanço Dışı İşlemlerin Risk Ve Karlılık Açısından Değerlendirilmesi. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi.* 33(2), 173-204.

Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği (II-14.1) 12/1.

Seval, B. (1990). *Kredilendirme Süreci ve Kredi Yönetimi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayınları

Sevim, Ş. ve diğerleri. (2014). *Finansal Tablolar Analizi.* Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Shaikh, A. (2013). Mobile Banking Adaption Issues In Pakistan and Challenges Ahead. *Journal Of The Institute Of Bankers.* Pakistan. 80(3): 12-15.

Silo.tips. (2020). *Nakit Akım Tablosu.* https://silo.tips/download/ek-mal-tablolar-2-3-hafta-nakt-akim-tablosu-net-letme-sermayes-dem-tablosu, (13.12.2020).

Solak, H. (2014). *Ticari Banka Yönetiminin Temelleri*. Ankara: Nobel Yayınları.

Soykut Sarıca, P. (2015). Stratejik Yönetim Muhasebesi-Muhasebede Kullanılan Finansal Tablolar Sunumu. *Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Yönetimi Uzaktan Eğitim Yüksek Lisans Programı*.

Stokes, D., Wilson, N. (2006). *Small Business Management and Entrepreneurship, 5th Edition.* Thomson. England.

Stralser, S. (2006). *Bir günde MBA. MBA İn A Day Published By John Willey B. Sans, Inc, Kapital Medya Hizmetleri A.Ş.* İstanbul. Çeviri: Aytül Özer.

Sümer, G. (2013). *Türk Vergi Sistemi Açısından Bankaların Ödev ve Yükümlülükleri*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Sümer, G. (2016). Türk Bankacılık Sektörünün Tarihsel Gelişimi ve AB Bankacılık Sektörü İle Karşılaştırılması. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 18(2), 485-508.

Şakar, H. (2000). *Genel Bankacılık Bilgileri.* İstanbul: STRATA Yayıncılık.

Şakar, B. (2017). *Banka Kredileri ve Yönetimi*. İstanbul: Beta Yayınevi.

Şen, M. (2018). *Arşiv Dijitalleşme Süreçleri ve Yönetimi: PTT Bank Üzerinde Bir İnceleme*. (Yayınlanmamş Yüksek Lisans Tezi). T.C Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Şener, Y.S. (2005). *Türk Hukukunda İpotek ve Uygulaması*. İstanbul: Kazancı Yayıncılık.

Taşar, M.O. (2009). *Finansal Regülasyonlar ve Küresel Kriz Sürecinde Türk Dünyası Bankacılık Sistemlerinin Yeniden Yapılandırılması.* Dünyada Yeni Oluşumlar ve Türk Dünyası Uluslararası Sempozyumu. 36(2009-1): 10.

Tanrıvermiş, Y. ve Korkmaz B. (2019). Bankalara Verilen Gayrimenkul Değerleme Hizmetlerinde Karşılaşılan Revizyon Taleplerinin İncelenmesi: Ankara İli Örneği. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi.* 21(2): 130.

Tapu Eksperi. (2020). *Gayrimenkul Değerleme Uzmanı Kimdir?* https://www.tapueksperi.com/gayrimenkul-degerleme-uzmani-kimdir/, (09.01.2021).

TCMB. (1970). *Sermaye ve Hissedarlık Yapısı.* https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Banka+Hakkinda/Sikca+Sorulan+Sorular/Sermaye+ve+Hissedarlik+Yapisi/, (19.02.2020).

Tekinalp, Ü. (2009). *Banka Hukukanun Esasları*. İstanbul: Vedat Kitapçılık.

Terim, B. (2009). *Türkiye'de Firmaların Sermaye Yapısı: Belirleyici Etmenler Ve Gelişim*. Manisa Celal Bayar Üni.Sosyal Bi.Ens. İşletme Anabilim Dalı Doktora Tezi, S.1

Tokatlıoğlu, İ., Ardıyok, Ş. ve Ilıcak A. (2003). Doğal Tekeller ve Regülasyon. *Ekonomik Yaklaşım Dergisi*. 14(47): 145.

Türk Borçlar Kanunu, Kanun Numarası:6098, Kabul Tarihi: 11/1/2011, Yayımlandığı Resmi Gazete Tarih: 04/02/2011, Yayımlandığı Düstür: Tertip 5, Cilt 50, Madde 584

Türkdönmez, C. Ve Babuşcu, Ş. (2019). Bankaların Karlılık Performanslarını Etkileyen Faktörler. *Ticari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 3(1): 38.

Türkiye Bankalar Birliği. (2019). https://www.tbb.org.tr/Dosyalar/Arastirma_ve_Raporlar/Bilanco, (25.12.2019).

Türkiye Bankalar Birliği. (2023). *Gruplar Bazında Banka ve Bankaların Şube Sayıları.* https://www.tbb.org.tr/modules/banka-bilgileri/banka_sube_bilgileri.asp, (20.01.2023).

Türkiye Muhasebe Standardı 38. Sıra No:26

Uçarkaya, S. (2006). *Kamu Bankalarının Bankacılık Sistemindeki Rolü.* (Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi). Ankara: TCMB Bankacılık ve Finansal Kuruluşlar Genel Müdürlüğü.

Ulusoy, E. (2007). *Genel Kredi Sözleşmeleri Hükümlerinin Geçerlilikleri*. https://www.turkhukuksitesi.com/makale_650.htm , (21.01.2021).

Usta, M. (1996). *Temel Kredi Bilgileri*. Ankara: Pamukbank T.A.Ş. Eğitim Yayınları.

Usuğ, C. (2016). *Temel Kredi Bilgileri, Bankacılık ve Sigortacılık*. İstanbul: İstanbul AUEF.

Uzun. A, CPA, CFE, MA, (2009). *Şirketlerde İç Kontrollerin Yeterliliğinde İç Denetimin Rolü.* http://www.denetimnet.net/Pages/ic_kontrol_ic_denetim.aspx , (22.12.2020).

Ünalan, N. (2016). *Kalkınma Bankacılığı Nedir? Görevleri Nelerdir?* https://paratic.com/kalkinma-bankaciligi-nedir-gorevleri-nelerdir/, (11.02.2020).

Ünalan, N. (2016). *Merkez Bankası Nedir? Görevleri Nelerdir?* https://paratic.com/merkez-bankasi-nedir-gorevleri-nelerdir/, (13.02.2020).

Ünalan, N. (2016). *Yatırım Bankacılığı Nedir? Görevleri Nelerdir?* https://paratic.com/yatirim-bankaciligi-nedir-gorevleri-nelerdir/, (10.02.2020).

Ünal, O. ve Yücedağ, N. (2013). Kredi Talebinin Değerlendirilmesi ve Kredi Talebinin Değerlendirilmesinde Finansal Bilginin Önemi. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi.* 15(6): 102.

Ünal,O. ve Yücedağ, N. (2013). Kredi Talebinin Değerlendirilmesi ve Kredi Talebinin Değerlendirilmesinde Finansal Bilginin Önemi. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari BilimlerFakültesi Dergisi*. 15(1): 3

Yaman Şimşek, B. (2015). *Türkiye'de Bankacılık Sektörünün Gelişimi.* https://bernayaman.blogspot.com/2015/08/turkiyede-bankacilik-sektorunun-gelisimi.html, (03.12.2019).

Yangınlar, G. (2018). Tedarikçi Seçim Kriterlerinin Önemi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomik Araştırmaları Dergisi.* 5(8):236.

Yazıcı, M. (2018). *Bankacılıkta Kredi Tahsisi*. İstanbul: Seçkin Yayınevi.

Yazıcı, M. (2018). *Bankacılıkta Kredi Tahsis Kavram-Teori-Uygulama*. Ankara: Seçkin Akademik ve Mesleki Yayınlar.

Yenisu, E. (2019). Finansal Tabloların Oran Analizi ile İncelenmesi., Adese Örneği. *Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.* 3(1):19-45.

Yetiz, Filiz. (2016). Bankacılığın Doğuşu ve Türk Bankacılık Sistemi. *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*. 9(2):107-117.

Yıldırım, E. (2007). *Bankalarda Ticari Kredilendirme Süreci, Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Yolları İle İlgili Ampirik Bir Çalışma.* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı Muhasebe Finansman Bölümü.

Yıldırım, O. (2004). Türk Bankacılık Sektörünün Temel Sorunları ve Sektörde Yaşanan Mali Riskler. *Dış Ticaret Dergisi.* 9(30): 50

Yıldız, S. ve Alp, S. (2012). Girişimcilik Teorisi Çerçevesinde Kobilerin ekonomiye Etkileri ve Rekabet Koşullarını Etkileyen Faktörler. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*. 7(2): 29-49.

Yılmaz, B. (2004). KOBİ'lerin Finansman Sorununa Bir Çözüm Önerisi: Risk Sermayesi Finansman Modeli. *Dış Ticaret Dergisi*. 9(33): 17.

Yılmaz, F. (2003). *Türkiye'de Küçük ve Orta Boy İşletmeler.* İktisadi Araştırmalar ve Planlama Müdürlüğü. Ankara: İş Bankası Yayını. (e-yayın http://http://www.isbank.com.tr/dosya/ek10-tr_kobiler2004pdf e.t.12.12.2018)

Yılmaz, R. (2022). *Banka Bilançosu ve Bankaların Kredi Yaratım Süreci*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları.

Yuca, H. (2012), *Bankacılık Sektöründe Takipteki Krediler -Teminat İlişkisi: Türk Bankacılık Sektörü Üzerine Bir Uygulama (Basılmamış Doktora Tezi).* İstanbul: Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yüksel, A. (2011). *Türkiye'de KOBİlerin Banka Kredilerine Erişimi.* DPT Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü. Uzmanlık Tezi

.

Yücel, T. (2001). *Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerde Çalışma Sermayesi ve Finansal Yönetim Uygulamaları. 1. Orta Anadolu Kongresi: KOBİ'lerin Finansman ve Pazarlama Sorunları.* Nevşehir.

Zarakolu, A. (1973). *Cumhuriyet'in 50. Yılında Memleketimizde Bankacılık.* Ankara: Türkiye Bankalar Birliği Yayını.

Zarakolu, A. 1986: Bankacılar İçin Para ve Kredi Bilgisi. *Banka ve Ticaret Hukuku Araştırması Enstitüsü*, Yayın No:161, Bankacılar Serisi Numarası:5.

Zihni, S. (1968). *Osmanlı İmparatorluğunda Para Problemleri*, İstanbul Ticaret Odası Yayını, İstanbul.

5411 Sayılı Bankacılık Kanunu. Madde 51 - 52. Madde

6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu

EK:1 (Mali Verilere Yapılan Aktarma ve Arındırma İşlemleri)

Tablo 31: LKN Süt Gıda Ltd. Şti.'Ne Ait Mali Veri Düzeltme Tablosu

No	Hesap Kalemi 1	Hesap Kalemi 2	Yapılan Düzeltme	Açıklama
1	108 Diğer Hazır Değerler	121 Alacak Senetleri	Aktarma	POS alacaklarının ilgili hesaba aktarılması
2	120 Alıcılar	Öİ Özkaynak İndirim	İndirim	Donuk alacak bakiyesinin indirimi
3	120 Alıcılar	121 Alacak Senetleri	Aktarma	Vesaik mukabili ihracat kaynaklı alacak bakiyesinin ilgili hesaba aktarımı
4	136 Diğer Çeşitli Alacaklar	120 Alıcılar	Aktarma	İhraç kayıtlı satışlardan alacakların ilgili hesaba aktarımı
5	151 Yarı Mamuller	152 Mamuller	Aktarma	Mamul olduğu bilinen bakiyenin ilgili hesaba aktarımı
6	180 Gelecek Aylara Ait Giderler	280 Gelecek Yıllara Ait Giderler	Aktarma	Maddi duran varlıklara ait bakım giderinin ilgili hesaba aktarımı
7	180 Gelecek Aylara Ait Giderler	Öİ Özkaynak İndirim	İndirim	Aktifleştirilen giderlerin bilançodan tenzili
8	180 Gelecek Aylara Ait Giderler	300 Banka Kredileri	İndirim	Aktifleştirilen kredi faiz giderlerinin karşılıklı indirimi
9	280 Gelecek Yıllara Ait Giderler	400 Banka Kredileri	İndirim	Aktifleştirilen uzun vadeli kredi faiz giderlerinin karşılıklı indirimi
10	280 Gelecek Yıllara Ait Giderler	Öİ Özkaynak İndirim	İndirim	Aktifleştirilen giderlerin bilançodan tenzili
11	297 Diğer Çeşitli Duran Varlıklar	Öİ Özkaynak İndirim	İndirim	Varlık değeri taşımayan değerlerin indirimi
12	309 Diğer Mali Borçlar	300 Banka Kredileri	Aktarma	Kredi kartlarına ait borç bakiyelerinin ilgili hesaba aktarımı
13	320 Satıcılar	321 Borç Senetleri	Aktarma	DBS ve teminat mektubu ile yapılan borçlanmalar
14	331 Ortaklara Borçlar	431 Ortaklara Borçlar	Aktarma	Vade düzenlemesi
15	331 Ortaklara Borçlar	150 İlk Madde ve Malzeme	İndirim	Faturasız satışların bilançodan tenzili
16	600 Yurtiçi Satışlar	601 Yurtdışı Satışlar	Aktarma	İhraç kayıtlı satışların aktarımı
17	679 Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	689 Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar	İndirim	Duran varlık satışı kaynaklı gelir maliyet hesaplarının arındırılması

1. 108 Diğer Hazır Değerler – 121 Alacak Senetleri

POS alacakları her ne kadar tek düzen hesap planına göre 108 Diğer Hazır Değerler hesabında izlense de mahiyeti gereği senetli alacak niteliğinde olması sebebi ile alacak devir süreleri hesabına dahil edilebilmesi için 2021 yılında 7.800.000 TL, 2020 yılında 3.700.000 TL, 2019 yılında 4.000.000 TL lik bakiye 121 Alacak Senetleri hesabına aktarılmıştır.

31.12.2021	31.12.2020	31.12.2019	Açıklama
7.800.000	3.700.000	4.000.000	POS alacaklarının ilgili hesaba aktarılması

2. 120 Alıcılar – Özkaynak İndirim

Alıcılar hesabında aynı alıcıya ait 3 yıl boyunca hareket görmeyen alacak bakiyesi donuk alacak olarak kabul edilir ve firma bilançosunda özkaynaklardan indirilir. Aynı alıcıya ait tutar tespitinde son dönemde de hareket görmeyen tutarlara dikkat edilmeli, son dönem bilançosunda hareket görmüş alıcıya ait bakiye donuk alacak olarak kabul edilmemelidir. Örneğimizde alacak durumunda görülen CD, FG, YZ firmalarından 2021 ve 2020 yıllarında toplam 4.000.000 TL harekesiz yani herhangi bir tahsilat sağlanamamış alacak görülmekte olup aynı şirketten alacakların 2019 yılında 2.000.000 TL tutarlı yer aldığı görülmüştür.

31.12.2021	31.12.2020	31.12.2019	Açıklama
4.000.000	4.000.000	2.000.000	Donuk alacak bakiyesinin indirimi

3. 120 Alıcılar – 121 Alacak Senetleri

Firmanın vesaik mukabili karşılığı yaptığı ihracatlarından alacaklarının mahiyeti gereği senetli alacaklarda yer alması gerekirken senetsiz alacaklar içinde yer aldığı görülürse bunun düzeltmesi alacak kalitesi ölçümü ve seyyaliyet değerlendirilmesinde gereklidir. Yani bu düzeltme yapılmazsa senetsiz alacak tutarı fiili durumdan daha yüksek görünecek firma alacaklarının tahsilat sorunu ihtimali fiili durumdan daha yüksek görülecektir.

31.12.2021	31.12.2020	31.12.2019	Açıklama
3.500.000	2.000.000	-	Vesaik mukabili ihracat kaynaklı alacak bakiyesinin ilgili hesaba aktarımı

4. 136 Diğer Çeşitli Alacaklar – 120 Alıcılar

İhraç kayıtlı satışlardan alacak tutarı normali ticari faaliyetlerden doğan alacak olması sebebi ile 120 Alıcılar hesabına aktarılmıştır.

31.12.2021	31.12.2020	31.12.2019	Açıklama
700.000	460.000	65.000	İhraç kayıtlı satışlardan alacakların ilgili hesaba aktarımı

5. 151 Yarı Mamuller – 152 Mamuller

Firma yetkilisi ile yapılan görüşmede mamul hale geldiği ifade edilen yarı mamuller hesabındaki ilgili bakiye 152 Mamuller hesabına aktarılmıştır.

31.12.2021	31.12.2020	31.12.2019	Açıklama
5.000.000	-	-	Mamul olduğu bilinen bakiyenin ilgili hesaba aktarımı

6. 180 Gelecek Aylara Ait Giderler – 280 Gelecek Yıllara Ait Giderler

Maddi duran varlıkların bakım gideri olarak izlenen bakiye 2019 yılında 280 Gelecek Yıllara Ait Giderler hesabına aktarılmıştır.

31.12.2021	31.12.2020	31.12.2019	Açıklama
-	162.203	42.000	Maddi duran varlıklara ait bakım giderinin ilgili hesaba aktarımı

7. 180 Gelecek Aylara Ait Giderler – Özkaynak İndirim

Varlıklar içerisinde görülmesine rağmen varlık niteliği taşımayan sigorta gideri, kira gideri vb. giderler henüz gider olarak gerçekleşmemiş fakat gelecek aylarda gider olarak gerçekleşmesi kesinleşen tutarlar firmanın reel durumda varlıkların içerinde yer almaması gerektiği için özkaynaklardan indirilir.

31.12.2021	31.12.2020	31.12.2019	Açıklama
300.000	550.000	328.000	Aktifleştirilen giderlerin bilançodan tenzili

8. 180 Gelecek Aylara Ait Giderler – 300 Banka Kredileri

Firmaya ait banka kredilerinin bir yıl içinde ödenecek olan faizleri 180 Gelecek Aylara Ait Giderler hesabında izlenir. Ancak bu faiz giderleri henüz tahakkuk etmediği, gelecekte tahakkuk edeceği için 300 Banka Kredileri hesabından indirilir. Firmanın hem varlık hem de kaynak durumunun gerçeği yansıtması için ilgili arındırma işlemi yapılmalıdır. Aksi halde firmanın gerçek varlığı olmayan tutar aktif içerisinde henüz tahakkuk etmemiş faiz tutarları da pasif içerisinde yer alarak firma rakamlarının mevcut durumda daha olumsuz hale gelmesine yol açar. Bu

arındırma işleminin yapılması için TCMB memzuç bildirimlerindeki tutarlar mali veriler ile karşılaştırılır.

31.12.2021	31.12.2020	31.12.2019	Açıklama
-	176.334	-	Aktifleştirilen kredi faiz giderlerinin karşılıklı indirimi

9. 280 Gelecek Yıllara Ait Giderler – 400 Banka Kredileri

Firmaya ait uzun vadeli banka kredilerinin henüz tahakkuk etmemiş olan faiz giderleri 400 Banka Kredileri hesabından indirilir.

31.12.2021	31.12.2020	31.12.2019	Açıklama
635.782	-	-	Aktifleştirilen uzun vadeli kredi faiz giderlerinin karşılıklı indirimi

10. 280 Gelecek Yıllara Ait Giderler – Özkaynak İndirim

Varlık niteliği taşımayan uzun vadeli (1 yıldan uzun) tahakkuk etmemiş giderlere ait olan bakiye öz kaynaklardan indirilir.

31.12.2021	31.12.2020	31.12.2019	Açıklama
472.960	-	-	Aktifleştirilen giderlerin bilançodan tenzili

11. 297 Diğer Çeşitli Duran Varlıklar – Özkaynak İndirimi

Kayıtlarda geçici hesap olarak izlediği görülen tutarlar, varlık değeri taşımaması nedeni ile özkaynaklardan düşürülmüştür. Süre gelen tutarlar olmayıp şubeler arası işlemlerden şubeler arası hesapların tutmamasından kaynaklandığı öğrenildiği için varlık değeri taşımadığı kanaati oluşturmuştur.

31.12.2021	31.12.2020	31.12.2019	Açıklama
-	150.000	-	Varlık değeri taşımayan değerlerin

12. 309 Diğer Mali Borçlar – 300 Banka Kredileri,

Firmalar sıklıkla şirket kredi kartlarına ilişkin borçları Banka Kredileri hesabında izlemek yerine Diğer Mali Borçlar kaleminde izler. Ancak ilgili borçlar banka kredisi niteliğinde olduğundan 300-Banka Kredileri hesabında izlenmesi gereklidir. Bu sebeple incelenen firmanın söz konusu bakiyeleri düzeltme işlemine tabi tutulmuştur.

31.12.2021	31.12.2020	31.12.2019	Açıklama
30.000	250.000	200.000	Kredi kartlarına ait borç bakiyelerinin ilgili hesaba aktarımı

13. 320 Satıcılar – 321 Borç Senetleri

DBS ve teminat mektubu ile tedarik edilen ambalaj malzemesi ve yakıt alımına ilişkin bakiyeler ilgili hesaba aktarılmıştır.

31.12.2021	31.12.2020	31.12.2019	Açıklama
7.000.000	4.000.000	3.000.000	DBS ve teminat mektubu ile yapılan borçlanmalar

14. 331 Ortaklara Borçlar – 431 Ortaklara Borçlar

Ortaklara borçlar kaleminde yer alan finansal nitelikli borçlar yıllar itibari ile devam etmesi, oto finansman niteliği taşıyan uzun vadeli tutarlar ilgili hesaba aktarılmıştır. Söz konusu düzeltme işlemi ile cari oran, likidite oranı vb. rasyoların gerçeğe daha yakın çıkması sağlanır.

31.12.2021	31.12.2020	31.12.2019	Açıklama
44.000.000	24.000.000	24.000.000	Vade düzenlemesi

15. 331 Ortaklara Borçlar – 150 İlk Madde ve Malzeme

Firma yetkilisi ile yapılan görüşmede faturasız satışların mevcut olduğu ve bir miktarının 331 Ortaklara Borçlar hesabında izlendiği bilgisi alınmıştır. Bu sebepler söz konusu bakiye karşılıklı olarak bilançodan indirilmiştir.

31.12.2021	31.12.2020	31.12.2019	Açıklama
26.000.000	-	-	Faturasız satışların bilançodan tenzili

16. 600 Yurtiçi Satışlar – 601 Yurtdışı Satışlar

Firmanın ihraç kayıtlı olarak yaptığı satışları 600 Yurtiçi Satışlar hesabında izlediği görülmüştür. Söz konusu bakiye 601 Yurtdışı Satışlar hesabına aktarılmıştır.

31.12.2021	31.12.2020	31.12.2019	Açıklama
2.000.000	1.000.000	700.000	İhraç kayıtlı satışların aktarımı

17. 679 Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar – 689 Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar

Firmanın yaptığı duran varlık satışlarının gelirlerini 679 Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar hesabında, duran varlık maliyetlerine ilişkin giderleri ise 689 Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar hesabında izlediği görülmüştür. İncelenen dönemler itibari ile özel fon ayrımı yapılmadığı görülen söz konusu gelir maliyet tutarları maliyet baz alınarak (sadece duran varlık satış karı) bilançodan arındırılmış, olağandışı oluşan gelir olarak görülmesi sağlanmıştır.

31.12.2021	31.12.2020	31.12.2019	Açıklama
1.000.000	300.000	250.000	Duran varlık satışı kaynaklı gelir maliyet hesaplarının arındırılması